Alphonse Daudet

Tartarin pe Alpi

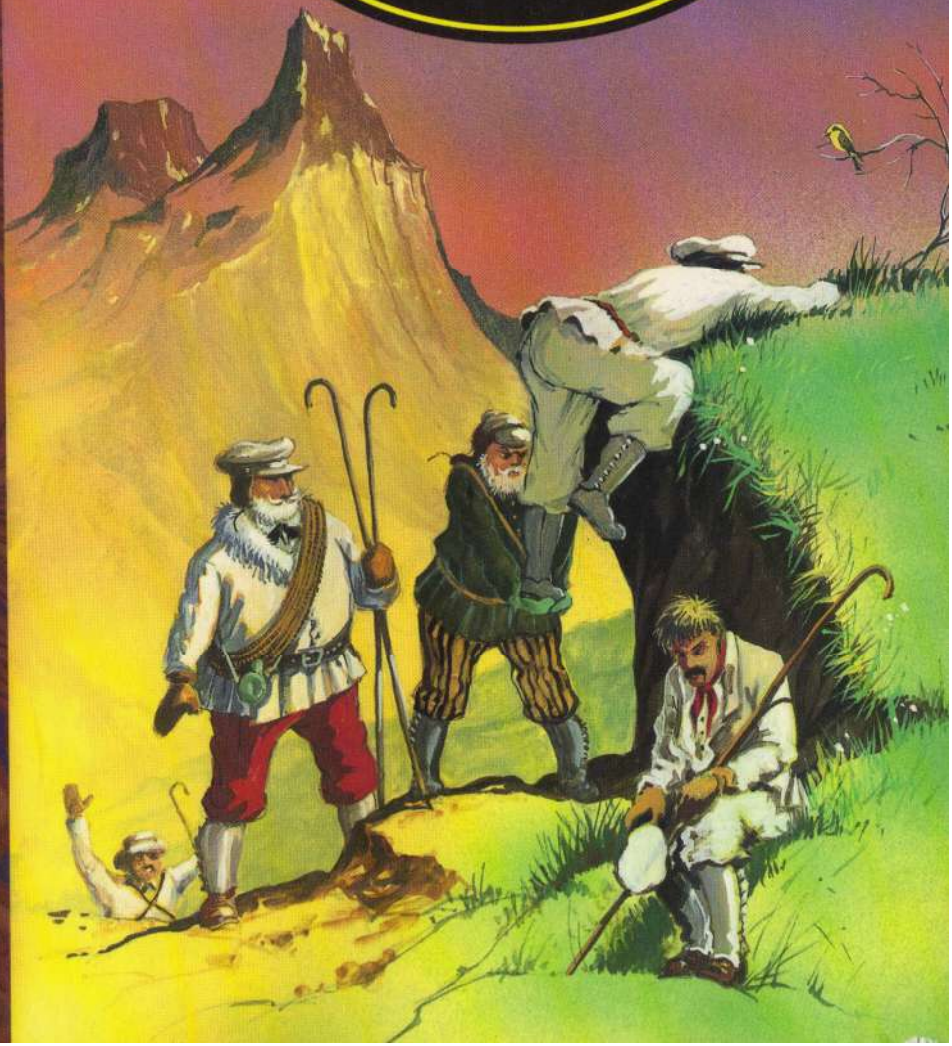

Editura CORINT

Cuprins

I.ARĂTAREA DE LA RIGT—KULM — CINE? — CE SE SPUNE ÎN JURUL UNEI MESE DE ŞASE SUTE DE TACÂMURI — OREZ CU LAPTE ŞI PRUNE USCATE — UN BAL IMPROVIZAT — NECUNOSCUTUL SEMNEAZĂ ÎN REGISTRUL HOTELULUI — P.C.A. 3

II.TARASCON, CINCI MINUTE — CLUBUL ALPINELOR — EXPLICAŢIA LUI P.C.A. — IEPURI DE PĂDURE ŞI IEPURI DE VARZĂ — ACESTA ESTE TESTAMENTUL MEU — SIROP DE CADAVRU — PRIMA ASCENSIUNE —TARTARIN ÎŞI PUNE OCHELARII 9

III.O ALARMĂ LA RIGI — CU SÂNGE RECE, CU SÂNGE RECE! — CORNUL DIN ALPI — CEEA CE GĂSEŞTE TARTARIN LA OGLINDĂ TREZINDU—SE — PERPLEXITATE — SE SOLICITĂ O CĂLĂUZĂ PRIN TELEFON 18

V.CONFIDENŢE ÎNTR—UN TUNEL 31

VI.TRECĂTOAREA BRUNIG — TARTARIN CADE ÎN MÂINILE NIHILIŞTILOR — DISPARIŢIA UNUI TENOR ITALIAN ŞI A UNEI FRÂNGHII FABRICATE LA AVIGNON — NOI ISPRĂVI ALE VÂNĂTORULUI DE ŞEPCI — PAC! PAC! 35

VII.NOPŢILE LA TARASCON — UNDE ESTE EL? — NELINIŞTE — GREIERII DE PE PROMENADA ÎL VOR ÎNAPOI PE TARTARIN — MARTIRIUL UNUI MARE SFÂNT TARASCONEZ — CLUBUL ALPINELOR — CE SE ÎNTÂMPLĂ ÎN FARMACIA DIN PIAŢETĂ — LA MINE, BEZUQUET! 43

VIII.DIALOG MEMORABIL ÎNTRE JUNQFRAU ŞI TARTARIN — UN SALON 48

NIHILIST — DUELUL CU CUŢITE DE VÂNĂTOARE — UN COŞMAR ÎNFIORĂTOR — „PE MINE MĂ CĂUTAŢI, DOMNILOR?" — NEOBIŞNUITA PRIMIRE FĂCUTĂ DE HOTELIERUL MAYER DELEGAŢIEI TARASCONEZE 48

IX.LA „CAPRA NEAGRĂ CREDINCIOASĂ" 56

X.URCUŞUL PE JUNGFRAU — *VE,* VACILE! — CRAMPOANELE KENNEDY NU MERG, LAMPA NICI ATÂT — APARIŢIA UNOR BĂRBAŢI MASCAŢI LA CABANA CLUBULUI ALPIN — PREŞEDINTELE ÎN CREVASĂ — ÎŞI LASĂ ACOLO OCHELARII — PE CULMI! — TARTARIN AJUNS ZEU 62

XI.LA DRUM SPRE TARASCON! — LACUL GENEVA — TARTARIN PROPUNE O VIZITĂ LA ÎNCHISOAREA LUI BONNIVARD — SCURT DIALOG ÎN MIJLOCUL TRANDAFIRILOR — TOATĂ BANDA LA RĂCOARE — NEFERICITUL BONNIVARD — UNDE ESTE GĂSITĂ O ANUMITĂ FRÂNGHIE FABRICATĂ LA AVIGNON 69

XII.HOTELUL BALTET DIN CHAMONIX — MIROASE A USTUROI! — DESPRE ÎNTREBUINŢAREA CORZII ÎN ALPINISM — *SHAKE HANDS!* —UN DISCIPOL AL LUI SCHOPENHAUER — LA POPASUL MARILOR CATÂRI — **„***TARTAREIN,* TREBUIE SĂ—ŢI VORBESC..." 77

XIII CATASTROFA 84

XIV.EPILOG 90

Continuând ciclul epic deschis prin „ Uimitoarele aventuri ale lui Tartarin din Tarascon" (1872) cu „ "Tantarin pe Alpi" (1885) şi încheindu—l cu „ Port—Tarascon. Ultimele aventuri ale ilustrului Tantarin" (1890), Alphonse Daudet (1840—1897) a impus în literatura franceză şi totodată, în cea universală un personaj pitoresc, acela al meridionalului cu imaginaţia mereu aprinsă, lăudăros şi flecar, pe care—l priveşte cu ironie, dar şi cu adâncă înţelegere. Şi astfel, Tartarin din Tarascon a ajuns să fie un personaj cunoscut de toţi şi familiar tuturor, ale cărui peripeţii neobişnuite în confruntarea cu leii din Africa sau cu vârfurile înzăpezite şi greu accesibile ale Alpilor, le citim, sau le recitim cu aceeaşi plăcere la orice vărstă.

I.ARĂTAREA DE LA RIGT—KULM — CINE? — CE SE SPUNE ÎN JURUL UNEI MESE DE ŞASE SUTE DE TACÂMURI — OREZ CU LAPTE ŞI PRUNE USCATE — UN BAL IMPROVIZAT — NECUNOSCUTUL SEMNEAZĂ ÎN REGISTRUL HOTELULUI — P.C.A.

În ziua de 10 august 1880, la ora fabuloasă a apusului de soare în Alpi atât de lăudat de ghidurile Joanne şi Baedeker, o ceaţă gălbuie de nepătruns, căreia t se alăturase o furtună de zăpadă în spirale albe, învăluia vârful Rigi *(Regina montium)* şi acest hotel gigantic, apariţie extraordinară în peisajul arid al înălţimilor, acest Rigi—Kulm transparent ca un observator, masiv ca o citadelă, unde se abat pentru o zi şi o noapte mulţimea de turişti adoratori ai soarelui.

Aşteptând să sune a doua oară pentru cină, pasagerii aflaţi în imensul şi fastuosul caravanserai, plictisindu—se sus în camere sau lăfăindu—se pe divanele din saloanele de lectură, în căldura jilavă, priveau, în lipsa splendorilor promise, cum se învârtejesc micile pete albe şi cum se aprind în faţa peronului lampadarele mari ale căror geamuri duble ca de far scârţâiau în vânt.

Să urci atât de sus, să vii din cele patru colţuri ale lumii pentru a vedea asta.... O, Baedeker!...

Deodată, ceva ţâşni din ceaţă, îndreptându—se spre hotel cu un zăngănit de fiare şi cu un exces de mişcări datorat unor ciudate accesorii.

Când acel ceva ajunse la douăzeci de paşi, zărindu—l printre fulgii spulberaţi de zăpadă, turiştii lipsiţi de ocupaţie, cu nasurile turtite de geamuri, cât şi *misele*[1] , cu micile lor capete curioase tunse băieţeşte, luară arătarea drept o vacă rătăcită, apoi drept un spoitor încărcat cu ustensilele lui. La zece paşi, arătarea îşi modifică din nou aspectul şi dădu la iveală arbaleta de pe umăr şi coiful cu viziera lăsată ale unui arcaş din evul mediu, şi mai neverosimil de întâlnit pe aceste creste decât o vacă sau un meşteşugar ambulant.

Pe peron, războinicul cu arbaletă se arătă a fi doar un bărbat corpolent, scurt şi îndesat, care se opri pentru a—şi trage sufletul şi a—şi scutura zăpada de pe jambierele din postav galben ca şi şapca, de pe apărătoarea tricotată pentru ceafă şi urechi de dedesubtul acesteia, care lăsa să i se vadă din faţă doar câteva smocuri de barbă căruntă şi nişte enormi ochelari cu lentile verzi bombate, ca de stereoscop. Pioletul, alpenştocul, un rucsac în spinare, frânghii încrucişate peste piept, crampoane şi cârlige de fier atârnate de cordonul unui hanorac cu mâneci largi completau harnaşamentul acestui desăvârşit alpinist.

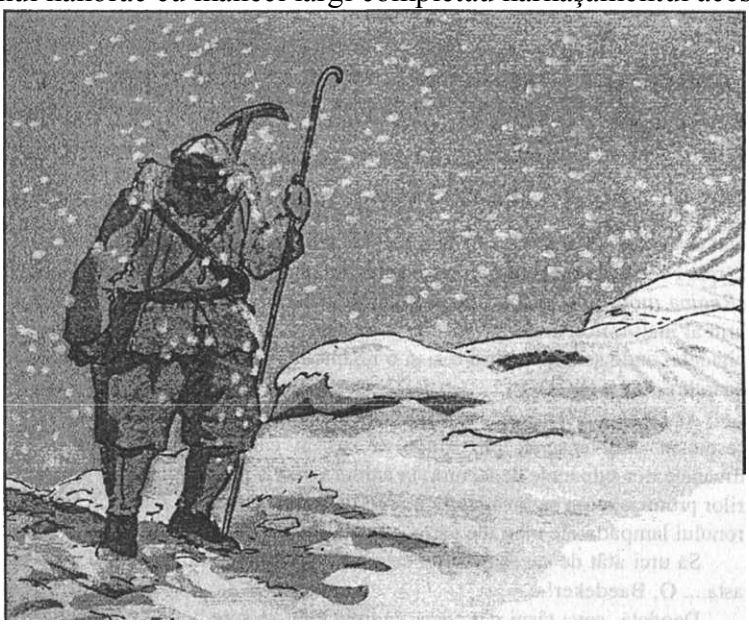

Pe vârfurile pustii din Mont Blanc sau din Finsteraarhorn, această ţinută de căţărător ar fi părut firească; dar la Rigi—Kulm, la doi paşi de calea ferată!

Alpinistul, este adevărat, venea din partea opusă staţiei, şi starea jambierelor lui indica un marş lung prin zăpadă şi noroi.

Un moment, privi hotelul şi dependinţele, uluit să dea, la două mii de metri deasupra nivelului mării,

---

[1] În original *misses,* de la *missis,* în engleza „doamnele". (Nota traducătorului)

de o clădire de asemenea anvergură, cu galerii cu pereţi de sticlă, cu coloane, cu şapte etaje şi cu peronul larg, întinzându—se între două rânduri de felinare, ceea ce dădea acestui vârf de munte aspectul pieţei Operei într—un amurg de iarnă.

Dar, oricât de surprins ar fi fost el, lumea din hotel părea a fi mult mai surprinsă şi, când pătrunse în holul imens, curioşii se îmbulziră la intrarea în fiecare sală: domni înarmaţi cu tacuri de biliard, alţii cu ziare, doamne ţinându—şi cartea sau lucrul de mână, în timp ce în fund de tot, acolo unde se afla scara, o mulţime de capete se plecau peste balustradă, între lanţurile ascensorului.

Omul spuse răspicat, foarte tare, cu o voce adâncă de bas, o voce de bas din sud, care răsună ca o pereche de cimpoaie:

—A naibii soartă! Ce vreme...! Şi pe dată se opri, scoţându—şi şapca şi ochelarii. Se sufoca.

Strălucirea orbitoare a luminilor, căldura gazului de iluminat, a caloriferelor, în contrast cu frigul pătrunzător de afară, apoi luxul şi fastul care îl înconjurau, plafoanele înalte, portarii plini de fireturi, cu incripţia *REGINA MONTIUM*[2] cusută cu litere de aur pe şepcile lor de amirali, cravatele albe ale chelnerilor şi batalionul de elveţience în costume naţionale sosit în fuga mare doar la un târâit al soneriei, toate acestea îl zăpăciră o secundă, dar nu mai mult.

Simţindu—se privit, pe loc îşi recapătă aplombul, ca un comediant în faţa lojelor pline.

—Ce doreşte domnul?...

Era recepţionerul care îl interoga din vârful buzelor, un recepţioner foarte şic: jachetă în dungi, favoriţi mătăsoşi, un cap de croitor pentru doamne.

Alpinistul, fără să se piardă, ceru o cameră, o cameră cu tot ceea ce trebuie, dovedind că se simte cel puţin în largul lui cu acest recepţioner impunător, ca şi când i—ar fi fost un vechi camarad de colegiu. Fu, însă, cât pe—aci să—şi iasă din pepeni când o slujnică, de felul ei din Berna, care înainta cu un sfeşnic cu toartă, ţeapănă ca o prăjină în plastronul aurit şi cu mânecile înfoiate de tul, vru să ştie dacă domnul dorea să ia ascensorul. Dacă i s—ar fi propus să comită o crimă, nu ar fi fost mai indignat.

—Un ascensor, pentru mine!... pentru mine...! şi strigătul lui, gestul lui zgâlţâiră zdravăn *fierăraia* pe care o purta.

Brusc îmblânzit îi spuse elveţiencei: *„Pedibusse cum jambisse,* pisicuţa mea..." şi urcă în urma ei, acoperind scara cu spatele lui larg şi îndepărtându—i pe cei care îi stăteau în cale, în timp ce prin tot hotelul se răspândea o întrebare — „Ce înseamnă asta?" — şoptită în toate limbile din cele patru colţuri ale lumii. Apoi se auzi sunând a doua oară pentru cină şi nimeni nu se mai sinchisi de extraordinarul personaj.

Un spectacol, sala în care se mânca la Rigi—Kulm.

Şase sute de tacâmuri în jurul unei mese uriaşe în formă de potcoavă, pe care compotiere cu orez cu lapte sau cu compot cu prune uscate alternau în şiruri lungi cu plante verzi, reflectând în zeama lor deschisă la culoare sau cafenie flăcările mici şi albe ale lustrelor şi stucaturile aurite din tavan.

Ca la toate mesele de pensiune elveţiene, acest orez şi aceste prune uscate împărţeau mesenii în două facţiuni rivale, şi după privirile încruntate sau pofticioase aruncate încă de la început compotierelor pregătite pentru desert se putea ghici cărui partid aparţineau aceştia. Membrii partidului Orez se cunoşteau după paloarea lor abătută, iar cei din tabăra Prunelor după feţele congestionate.

---

[2] Regina munţilor. (N. t.)

În seara aceea, ultimii erau în număr mai mare, printre ei aflându—se personalităţi de prim rang, celebrităţi europene, cum ar fi marele istoric Astier—Rehu, de la Academia franceză, baronul Stolz, vechi diplomat austro—ungar, lordul Chipendale (oare?), un membru al Jockey—Clubului cu nepoata lui (hm! hm!), ilustrul doctor—profesor Schwanthaler, de la Universitatea din Bonn, dar şi un general peruvian cu cele opt domnişoare ale lui.

Acestora, partidul Orez nu le putea opune ca mari vedete decât un senator belgian cu familia, pe doamna Schwanthaler, soţia profesorului, şi un tenor italian, întors de curând din Rusia, etalându—şi pe faţa de masă butonii de la manşetă mari cât nişte farfurioare.

Existenţa acestui dublu curent era aceea care provoca, fără îndoială, stinghereala şi rezerva ce domneau în jurul mesei. Cum s—ar putea explica altfel tăcerea acestor şase sute de persoane, încruntate, posomorâte, bănuitoare, şi dispreţul suveran pe care păreau să şi—l poarte unele altora? Un observator superficial ar fi fost tentat să considere că la rădăcina acestor atitudini se află stupida morgă anglo—saxonă care, în momentul de faţă, dă tonul în lumea călătorilor.

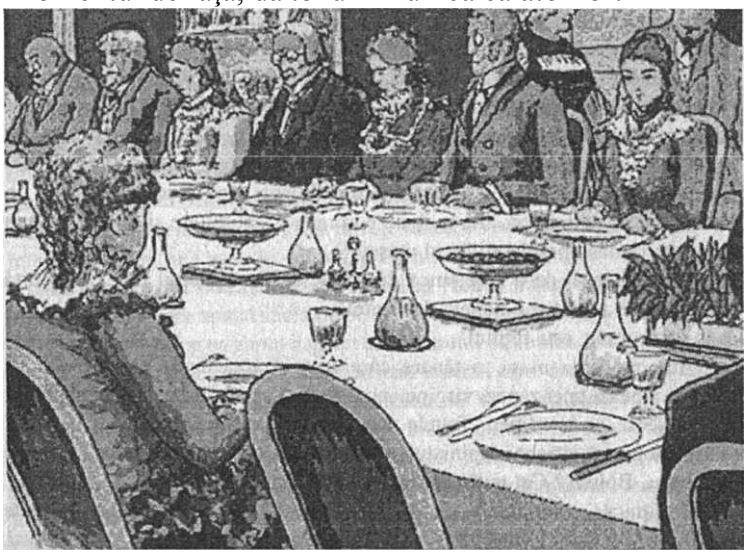

Dar nu! Nişte fiinţe cu aspect uman nu ajung să se urască astfel la prima vedere, să se dispreţuiască atât de evident pentru cel care le urmăreşte mişcările nasului, gurii sau ochilor, fără ca măcar să fi fost prezentaţi unii altora în prealabil. Trebuie să fie altceva.

Orezul şi prunele uscate sunt de vină, vă spun eu. Doar ele vă pot oferi explicaţia acestei tăceri morocănoase ce plutea deasupra cinei de la Rigi—Kulm, cină care, având în vedere numărul şi varietatea internaţională a convivilor, ar fi trebuit să fie animată, tumultuoasă, aşa cum ne imaginăm mesele de la picioarele turnului Babei.

Alpinistul intră, un pic tulburat, în acest refectoriu de călugări[3] în penitenţă, ce strălucea în lumina lustrelor, tuşi zgomotos fără ca nimeni să se îngrijească de el şi se aşeză, potrivit rangului său de ultim venit, în coada mesei. Despovărat de tot calabalâcul, era acum un turist ca oricare altul, dar cu o înfăţişare mai prietenoasă; chel, burtos, cu barba deasă tăiată ascuţit cu foarfecă, cu nasul maiestuos, sprâncene groase, zbârlite şi înfricoşătoare deasupra unei priviri de băiat bun.

Orez cu lapte sau Prune uscate? nu se ştia încă.

De—abia aşezat, începu să se foiască neliniştit, apoi îşi părăsi locul cu un salt de om înspăimântat: „La naiba... e curent..." spuse tare şi se aruncă spre un scaun rămas liber, la mijlocul mesei.

Se trezi oprit de o elveţiancă de serviciu, din cantonul Uri, care purta lănţişoare de argint şi o bonetă de dantelă:

—Domnule, este reţinut...

Atunci, de la masă, o tânără căreia nu—i zărea decât părul blond ce umbrea albeaţa unei zăpezi virgine spuse fără să se întoarcă, cu accent străin:

—Acest loc este liber... fratele meu este bolnav, nu coboară.

—Bolnav? întrebă Alpinistul aşezându—se, cu aer prevenitor, aproape afectuos... Bolnav? Cel puţin

---

[3] în original, un joc de cuvinte intraductibil, *chartreux* însemnând, pe de o parte, călugăr aparţinând ordinului sfântului Bruno, ordin monastic fondat în 1084, iar pe de altă parte pisică cenuşie. (N. t.)

sper că nu este grav?

Pronunţa *„cel puţen",* şi expresia aceasta revenea aproape în toate frazele, împreună cu alte câteva vocabule parazite: *he, ce, te, zu, ve, vai, haide, de altminteri, de altfel, cu alte cuvinte,* care scoteau şi mai mult în evidenţă accentul lui meridional, neplăcut, fără îndoială, pentru tânăra blondă, căci nu—i răspunse decât printr—o privire îngheţată, de un albastru întunecat, un albastru de abis.

Vecinul din dreapta nu avea nimic încurajator nici el: era tenorul italian, un vlăjgan zdravăn, cu fruntea joasă, privirea alunecoasă, mustaţa în furculiţă pe care o răsucea cu un deget furios de când fusese despărţit de drăguţa lui vecină. Dar Alpinistului, om de ispravă, îi stătea în obicei să vorbească mâncând, avea nevoie de asta pentru a—şi menţine sănătatea.

—Ve! Drăguţi butoni... spuse parcă pentru sine, dar cu glas tare, trăgând cu coada ochiului la manşetele italianului... Aceste note muzicale, încrustate în jasps, sunt de un efect încântător...

Glasul lui răsunător sparse liniştea fără să aibă cel mai mic ecou.

—Nu—i aşa că domnul este cântăreţ, ce?

—Non capisco... mormăi italianul în mustăţi.

Un timp, omul se resemna să înghită fără să scoată o vorbă, dar îmbucăturile parcă îl sufocau. în sfârşit, cum vecinul din faţa lui, diplomatul austro—ungar, încerca să ajungă la muştar cu vârful degetelor lui tremurătoare ce ieşeau din mitenă[4], i—l dădu îndatoritor: „La dispoziţia dumneavoastră, domnule baron...", căci tocmai auzise că ceilalţi i se adresau în acest fel.

Din nefericire, sărmanul domn Stoltz, în ciuda înfăţişării rafinate şi pline de spirit dobândite în chinezăriile diplomatice, îşi pierduse de mult timp cuvintele şi ideile, iar acum călătorea în munţi special pentru a le prinde din urmă. îşi îndreptă ochii goi spre acest chip necunoscut, dar şi—i întoarse imediat fără să spună nimic. Ar fi fost nevoie de zece vechi diplomaţi de forţa lui intelectuală pentru a găsi, în comun, o formulă de mulţumire.

În faţa acestui nou insucces, Alpinistul făcu o mutră înfricoşătoare, şi modul brusc în care apucă sticla de pe masă te—ar fi putut face să crezi că avea de gând să spargă cu ea capul zăpăcit al bătrânului diplomat. Nici vorbă, însă, de aşa ceva! O făcea pentru a oferi de băut vecinei sale, dar aceasta îi ignoră gestul, pierdută într—o discuţie cu jumătate de voce, ciripind într—o limbă străină, dulce şi vie, cu doi tineri aşezaţi foarte aproape de ea. Se apleca, se însufleţea. Se vedea, în lumina strălucitoare, cum i se înfioară, cum i se încreţeşte mărunt urechea subţire, transparentă şi, în întregime, trandafirie... Poloneză, rusoaică, norvegiancă?... dar din nord, cu siguranţă... Şi cum un cântec nostim de pe meleagurile lui îi veni pe buze, omul din sud începu să fredoneze încetişor:

”O coumtesso gento,
Estelo dou Nord
Que la neu argento,
Qu'Amour friso en or.[5] *"*

Toată lumea de la masă se întoarse spre el; credeau că a înnebunit. Roşi, tăcu mâlc cu capul în farfurie, de unde îl scoase doar pentru a respinge violent una dintre blestematele compotiere care i se întindeau:

—Iar prune uscate!... Pentru nimic în lume!...

Era prea mult.

O mulţime de scaune începură să se mişte. Academicianul, lordul Chipendale (?), profesorul din Bonn şi câteva alte notabilităţi din partidul Prunelor uscate se ridicară, părăsind sala în semn de protest.

Partidul Orez îi urmă aproape imediat văzându—l cum împinge la o parte şi a doua compotieră, la fel de puternic ca şi pe prima.

Nici Orez, nici Prune uscate!... Ce doreşte, atunci?...

Se retraseră cu toţii: şi cât de glacială putea fi această defilare tăcută de nasuri în jos, de colţuri de gură lăsate şi dispreţuitoare, ce treceau pe dinaintea nefericitului care râmase singur în imensa sală

---

[4] Mănuşă care lasă vârfurile degetelor descoperite. (N. t.)

[5] în provensală, in original, versiunea franceză a versurilor lui Frederic Mistral fiind transcrisa de autor într—o notă de subsol: „O, nobilă contesă, / Stea a Nordului / Îmbrăcată în argintul zăpezii, / Cu buclele de aur ale dragostei." (N. t.)

strălucitoare tocmai atunci când începuse să—şi prepare o feliuţă de pâine muiată ca la el acasă, încovoiat sub povara dispreţului universal.

Prieteni, să nu dispreţuim pe nimeni. Dispreţul stă în firea parveniţilor, a pocitaniilor şi a proştilor, este masca sub care se adăposteşte lipsa de valoare, uneori ticăloşia, şi care te scuteşte să fii deştept, raţional, bun. Toţi cocoşaţii sunt dispreţuitori; toate nasurile strâmbe se încreţesc în semn de dispreţ când întâlnesc un nas drept.

Bunul Alpinist ştia bine toate astea. Şi cum trecuse cu câţiva ani peste patruzeci, acest „al patrulea etaj" la care omul găseşte şi culege de pe jos cheia magica ce deschide viaţa până în adâncurile ei, dar îi arată, din păcate, înşiruirea dezamăgitoare a unor încăperi identice, cunoscându—şi de altfel valoarea, ştiind importanţa misiunii lui şi a numelui ilustru pe care îl purta, opinia acestor oameni nu îl preocupa deloc. Nu avea, de altfel, decât să îşi rostească numele, să strige „Eu sunt..." pentru a preface într—un respect umil tot acest dispreţ trufaş; dar faptul că rămânea incognito îl distra.

Suferea doar că nu poate să vorbească, să facă zgomot, să—şi deschidă sufletul, să se reverse, să strângă mâinile celor din jur, să se rezeme familiar de un umăr, să le spună oamenilor pe numele mic. Iată ceea ce îl apăsa la Rigi—Kulm.

O! mai ales să nu poată vorbi.

„O să înnebunesc, cu siguranţă" îşi spunea nenorocitul, rătăcind prin hotel, neştiind prea bine ce o să se întâmple cu el.

Intră în cafenea, vastă şi pustie ca un templu în timpul săptămânii, îl chemă pe băiatul care servea şi, spunându—i „bunul meu prieten", comandă „o moka fără zahăr, ce!" Şi pentru că băiatul nu îl întrebă: „De ce fără zahăr?" adăugă dintr—o suflare: „Este un obicei pe care l—am căpătat în Algeria, pe timpul vestitelor mele vânători."

Era gata să—şi deşerte sacul, dar celălalt se topise pe tălpile lui tăcute de fantomă pentru a alerga la lordul Chipendale, tolănit cât era de lung pe o canapea şi strigând cu o voce morocănoasa: „Şimpenie!... Şimpenie!" Dopul scoase un zgomot tâmp, de nuntă la comandă, apoi se auziră doar rafalele vântului în şemineul monumental şi zornăitul geamurilor ce vibrau, izbite de zăpadă.

La fel de sinistru i se păru, de asemenea, salonul de lectură, cu toţii stând aplecaţi peste ziare, cu capetele lăsate în jos, deasupra meselor verzi, sub lumina lămpilor. Din când în când, un căscat, o tuse, foşnetul unei foi desfăcute, şi planând parcă deasupra acestei atmosfere calme, de sală de studiu, în picioare şi nemişcaţi, cu spatele la sobă, amândoi solemni şi mirosind la fel a mucegai, Schwanthaler şi Astier—Rehu, pe care o ciudată fatalitate îi adunase laolaltă pe vârful Rigi, după treizeci de ani de când îşi adresau înjurii şi se sfâşiau în note explicative, numindu—se „Schwanthaler, dobitocul" sau *„ vir ineptissimus* Astier—Rehu".

Vă daţi seama de ce primire avu parte binevoitorul Alpinist care—şi apropie un scaun pentru a sta cu ei, la o şuetă cu caracter instructiv, la gura sobei. De la înălţimea celor două cariatide se prăvăliră pe loc peste el acele valuri de aer îngheţat de care îi era atât de teamă; se ridică, dădu un ocol prin sală, atât pentru a—şi recăpăta cumpătul, cât şi pentru a se încălzi, apoi deschise biblioteca. Zăceau acolo câteva romane englezeşti, amestecate cu biblii grele şi volume desperecheate ale Clubului Alpin elveţian; luă unul, cu gândul să citească în pat, dar trebui să îl lase la uşă, regulamentul neîngăduind ca volumele din bibliotecă să fie scoase la plimbare prin camere.

Atunci, continuând să rătăcească la întâmplare, întredeschise uşa sălii de biliard, în care tenorul italian juca de unul singur, făcând mişcări de efect din tors şi din manşete, pentru drăgălaşa lui vecină de la masă, aşezată pe un divan între cei doi tineri cărora le citea o scrisoare. La intrarea Alpinistului se întrerupse, şi unul dintre tineri se ridică, cel mai voinic, un soi de mujic, de om—câine, cu labe păroase, cu părul lung şi negru, lucios şi lins, ce se întâlnea cu barba neîngrijită. Făcu doi paşi spre noul venit, îl privi de parcă ar fi vrut să îl provoace, cu atâta ferocitate, încât bunul Alpinist, fără să ceară explicaţii, prudent şi demn, execută o jumătate de întoarcere la dreapta.

—De altfel, nu sunt deloc sociabili, în Nord... spuse el destul de tare şi închise uşa cu zgomot pentru a—i arăta acestui sălbatic că nu—i era frică de el.

Ultimul refugiu rămânea salonul; intră... A naibii soartă!... Morga, oameni buni! morga de pe muntele Saint—Bernard, unde călugării îi expun pe nenorociţii adunaţi de sub zăpadă în diversele atitudini în care i—a prins moartea, aşa arăta salonul Rigi—Kulm.

Toate doamnele păreau încremenite, mute, stând în grupuri pe divanele rotunde sau izolate, răzleţite,

ici şi colo. Toate *misele* nemişcate sub lămpile de pe gheridoane, având încă în mâini albumul, magazinul, broderia pe care le ţineau când le prinsese frigul; şi, printre ele, fiicele generalului, cele opt mici peruviene cu tenul de şofran, cu chipurile răvăşite, panglicile lor în culori vii contrastând cu nuanţele de şopârlă ale modei englezeşti, biete mici *ţâri calde* pe care ţi le închipui, atât de uşor, ţopăind sau căţărându—se în vârful cocotierilor şi pe care, mai mult decât pe celelalte victime, îţi vine greu să le priveşti în starea asta de mutism şi de congelare. Apoi, în spate, în faţa pianului, silueta macabră a bătrânului diplomat, cu mâinile mici în mitene aşezate pe claviatură, reflexele îngălbenite ale acesteia jucând pe faţa lui.

Memoria îl trădase, puterile îl lăsaseră, aşa că se rătăcise într—o polcă pe care o compusese el însuşi, iar acum o reîncepea mereu de la acelaşi motiv, pentru că nu mai găsea coda, şi, în cele din urmă, adormise cântând, şi o dată cu el toate doamnele din Rigi, legănând în somnul lor pieptănături romantice sau acea bonetă de dantelă pe care o îndrăgesc doamnele englezoaice şi care nu poate lipsi din bagajul lor de călătorie.

Intrarea Alpinistului nu le trezi, şi el însuşi s—ar fi năruit pe divan, năpădit de aceeaşi descurajare îngheţată, dacă mai multe acorduri viguroase n—ar fi izbucnit în hol; trei „muzicanţi" — harpă, flaut, vioară — dintre acei ambulanţi cu înfăţişare jalnică, cu redingote cu poale lungi încurcându—li—se între picioare, care colindă hotelurile elveţiene, tocmai începeau să îşi acordeze instrumentele. De la primele note, omul nostru se ridică, plin de însufleţire.

—*Zu!*... bravo!... Cu muzică, înainte!

Şi iată—l alergând, deschizând uşile mari, întâmpinându—i pe muzicanţi şi inundându—i cu şampanie, ameţindu—se el însuşi, fără să bea, cu acea muzică ce îl trezea la viaţă. Imită sunetele flautului, ale harpei, pocneşte din degete deasupra capului, îşi dă ochii peste cap, schiţează paşi de dans, spre marea stupefacţie a turiştilor veniţi în goana mare din toate colţurile, atraşi de toată această larmă. Apoi, dintr—o dată, când muzicanţii înfierbântaţi atacă un vals de Strauss, cu furia unor ţigani adevăraţi, Alpinistul, zărind—o la intrarea în salon pe soţia profesorului Schwanthaler, micuţă vieneză durdulie, cu ochi poznaşi, rămasă tânără sub părul cărunt pudrat tot, se avântă, o prinde de talie, o duce cu sine, strigându—le celorlalţi: „Ei, haideţi odată!... valsaţi odată!" Impulsul este dat, întreg hotelul se dezgheaţă, intră în vârtej. Se dansează în hol, în salon, în jurul lungii mese verzi din salonul de lectură. Acest drac de om le—a pus tuturor jar sub tălpi. El, totuşi, nu mai dansează, sufocat după câteva tururi, dar veghează asupra balului lui, îi îmboldeşte pe muzicanţi, face perechile de dansatori, îl aruncă pe profesorul din Bonn în braţele unei englezoaice bătrâne, iar pe austerul Astier—Rehu îl dă pe mâna celei mai zglobii dintre peruviene. Este imposibil să îi rezişti. Acest teribil Alpinist degajă nu ştiu ce flux misterios care te ridică pe sus, te face uşor ca un fulg. Şi zii, şi zii! Nu mai există dispreţ, nu mai există ură. Nici Orez cu lapte, nici Prune uscate, cu toţii valsează. Curând, nebunia devine contagioasă, se răspândeşte din etaj în etaj, şi în imensul gol al scărilor se văd, până la cel de al şaselea, învârtindu—se pe paliere, rigide ca nişte păpuşi ce apar din sfert în sfert de oră în faţa unui orologiu cu muzică, fustele grele şi colorate ale fetelor de serviciu.

Ah! afară poate să sufle vântul, să zgâlţâie felinarele, să facă să scârţâie firele de telegraf şi să se învârtească în spirale zăpada pe creasta pustie. Aici ţi—e cald, ţi—e bine, şi aşa o s—o duci toată noaptea.

„De altfel, eu o să mă duc la culcare, eu..." îşi spune în sinea lui bunul Alpinist, om prevăzător şi dintr—un loc unde toată lumea se aprinde repede şi se stinge încă şi mai repede. Râzându—şi în barba căruntă, se strecoară pe nesimţite, se pitulează pentru a scăpa de venerabila doamnă Schwanthaler care, de la valsul lor, îl tot caută, se agaţă de el, ar vrea mereu „să *joaţe*... să *danţeze*..."

Îşi ia cheia, sfeşnicul; apoi, la primul etaj, se opreşte un minut pentru a—şi admira opera, privind această grămadă de încuiaţi pe care i—a silit să se distreze, să se dezmorţească.

O elveţiancă se apropie, gâfâind încă din pricina valsului întrerupt, şi îi prezintă un toc şi registrul hotelului:

—Pot îndrăzni să îl rog pe *moşie* să binevoiască să semneze cu numele lui...

Ezită o clipă. Trebuie sau nu trebuie să rămână incognito?

La urma urmei, ce importanţă, are? Presupunând că vestea prezenţei lui la Rigi ar ajunge *acolo,* nimeni nu va şti pentru ce a venit în Elveţia. Şi apoi, va fi atât de nostimă, mâine dimineaţă, uimirea tuturor acestor „Inglichemans" când vor afla... Căci mai mult ca sigur că fata nu va putea să—şi ţină

gura... Ce surpriză pentru tot hotelul, câtă uimire admirativă!...

„Cum? El era... El...!"

Aceste gânduri îi trecură prin cap fulgerător şi pline de vibraţie, precum se mişcă un arcuş pe corzile vioarei. Luă tocul şi, cu o mână nepăsătoare, sub Astier—Rehu, Schwanthaler şi alţi iluştri, semnă cu acel nume care le va eclipsa, fără nici o îndoială, pe toate celelalte, numele lui; urcă apoi în cameră, fără ca măcar să se întoarcă pentru a vedea efectul de care era sigur.

În urma lui, elveţianca citi:

TARTARIN DIN TARASCON

şi dedesubt:

P.C.A.

Biata femeie citi aceste cuvinte, dar nu rămase câtuşi de puţin înmărmurită. Nu ştia ce înseamnă „P.C.A." şi nu auzise niciodată vorbindu—se de „Dardarin".

Vai! ce sălbatică.

II.TARASCON, CINCI MINUTE — CLUBUL ALPINELOR — EXPLICAŢIA LUI P.C.A. — IEPURI DE PĂDURE ŞI IEPURI DE VARZĂ — ACESTA ESTE TESTAMENTUL MEU — SIROP DE CADAVRU — PRIMA ASCENSIUNE —TARTARIN ÎŞI PUNE OCHELARII

Când numele de Tarascon sună ca o fanfară pe linia Paris — Lyon —Mediterana, în albastrul vibrant şi limpede al cerului provensal, capete curioase se iţesc la toate ferestrele expresului şi, din vagon în vagon, călătorii îşi spun: „Ah! iată Tarasconul. Să ne uităm un pic la acest Tarascon."

Ceea ce se vede nu este, totuşi, decât ceva cât se poate de obişnuit, un orăşel liniştit şi curăţel, cu turnuri, acoperişuri şi un pod peste Rhone. Dar soarele tarasconez şi mirajele cărora le dă naştere sunt atât de bogate în surprize, în născociri, în nostimade, încât acest mic popor vesel, nu mai mare decât un

bob de năut, care reflectă şi rezumă instinctele întregului Sud francez, vioi, în necontenită mişcare, exagerat, comic, impresionabil, merită să fie privit cu admiraţie de cei ce trec cu expresul — şi nu numai de ei —, constituind ceea ce aduce, de fapt, popularitatea locului.

În pagini memorabile pe care modestia îl împiedică să le amintească mai explicit, istoriograful Tarasconului a încercat odinioară să zugrăvească zilele fericite ale orăşelului ce—şi duce viaţa de club, îşi cântă romanţele — fiecare pe *a sa* — şi, în lipsă de vânat, organizează ciudate vânători de şepci[6].

Apoi, o dată cu venirea războiului, a timpurilor grele, a povestit despre Tarascon şi despre apărarea eroică a oraşului, despre esplanada torpilată, despre club şi cafeneaua Comediei, de necucerit, toţi locuitorii formând adevărate cete de piraţi, gătiţi cu oase încrucişate şi capete de mort, toţi cu bărbile mari, într—o asemenea desfăşurare de securi, săbii de abordaj, revolvere americane, încât nefericiţii ajunseseră să se sperie unii de alţii, nemaiîndrăznind să intre în vorbă pe stradă.

Mulţi ani au trecut de la război, multe almanahuri au fost puse pe foc, dar Tarasconul nu a uitat şi, renunţând la distracţiile uşuratece de odinioară, nu s—a mai gândit decât cum să—şi fortifice trupul, în folosul unei viitoare revanşe. Societăţi de tir şi de gimnastică, costumate şi echipate, fiecare cu imnul şi drapelul ei, săli de arme, de box şi de dans, concursuri de mers pe jos, lupte cu mâna goală între persoane din societatea cea mai aleasă au înlocuit vânătorile de şepci şi platonicele discuţii cinegetice de la armurierul Costecalde.

În sfârşit, clubul, însuşi bătrânul club, lepădându—se de ceainic şi de besigă[7], s—a transformat în Clubul Alpinelor, sub patronajul faimosului „Alpine Club" din Londra, care a dus până în India renumele căţărătorilor lui. Cu deosebirea că tarasconezii, în loc să se expatrieze pe vârfuri străine, s—au mulţumit cu ceea ce le era la îndemână, sau mai degrabă sub picior, la porţile oraşului.

Alpii la Tarascon?... Nu, doar Alpinele, acest lanţ de munţişori parfumaţi, cu miros de cimbrişor şi lavandă, nu prea periculoşi, nici prea înalţi (de la 150 la 200 de metri deasupra nivelului mării), care aşază un orizont de valuri albăstrui în faţa drumurilor provensale şi pe care imaginaţia locală le—a botezat cu nume fabuloase şi caracteristice: *Muntele înfricoşător. Capătul Lumii, Piscul Uriaşului* etc.

Este o plăcere, duminica în zori, să—i vezi pe tarasconezi, împodobiţi cu jambiere, cu bastonul în mână, rucsacul şi cortul în spinare, plecând, cu gorniştii în frunte, în ascensiuni despre care Forum, ziarul local, relatează cu lux de amănute, cu o avalanşă de epitete bombastice — „abisuri", „râpe înfricoşătoare" —, ca şi cum ar fi vorba despre escaladarea Himalaiei. Gândiţi—vă că, graţie acestui joc, tarasconezii au acumulat forţe noi, acele două rânduri de muşchi rezervate odinioară doar lui Tartarin, bunul, bravul, eroicul Tartarin.

Dar dacă Tarasconul sintetizează Sudul, Tartarin sintetizează Tarasconul. Nu este doar primul cetăţean al oraşului, este sufletul lui, spiritul lui. Sunt bine cunoscute vechile lui isprăvi, izbânzile de cântăreţ (oh! acel duet din *Robert le Diable* de la farmacia Bezuquet) şi uimitoarea odisee a vânătorii de lei, din care s—a întors cu acea superba cămilă, ultima din Algeria, moarta de atunci, încărcata de ani şi de onoruri, al cărei schelet este păstrat în muzeul oraşului, printre curiozităţile tarasconeze.

Tartarin, în ceea ce îl priveşte, este de neclintit; aceiaşi dinţi buni, aceiaşi ochi ageri, în ciuda celor aproape cincizeci de ani; mereu aceeaşi imaginaţie extraordinară, care apropie şi măreşte obiectele cu puterea unui telescop. A rămas acelaşi om despre care bravul comandant Bravida spunea: „Este un adevărat iepure[8], gândindu—se, în realitate, la faptul ca este un mare pezevenghi.

Doi iepuri, mai degrabă, am putea spune noi. Căci în Tartarin, ca în toţi tarasconezii, exista soiul de pădure şi soiul de varză, foarte clar diferenţiate: iepurele de pădure, alergător, iubăreţ, cu spirit de aventura, gata să—şi frângă gâtul; iepurele de varza, casnic, domestic, temându—se îngrozitor de oboseala, de curent şi de orice accident care—ţi poate provoca moartea.

Se ştie bine că această prudenţa nu îi permitea să se arate curajos şi chiar plin de eroism, la nevoie; totuşi, cred că ne este îngăduit să ne întrebăm ce căuta pe Rigi *(Regina montium),* la vârsta lui, atunci când plătise atât de scump dreptul la o viaţa tihnita şi călduţă.

---

[6] Iată — pe scurt — ce se spune despre această originală vânătoare locală în *Uimitoarele aventuri ale lui Tartarin din Tarascon:*
„După o masă zdravănă în aer liber, fiecare dintre vânători îşi ia cascheta, o azvârle în sus din toate puterile, şi trage din zbor cu gloanţe de calibrul 5, 6 sau 2, după cum a fost înţelegerea. Acela care îşi găureşte mai cu sârg şapca este proclamat regele vânătorii şi se întoarce în triumf seara, cu şapca ciuruită în vârful puştii, acompaniat de lătrături şi muzică de fanfară." (Nota autorului)

[7] Joc de cărţi. (N.t.)

[8] Joc de cuvinte, în limba franceza „lapin" având un sens propriu, „iepure de casa", şi un altul figurat, „om şiret, fără scrupule". (N. t.)

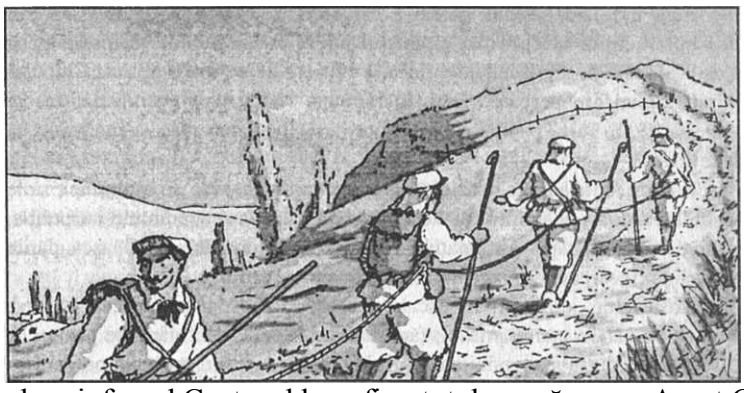

La aceasta întrebare doar infamul Costecalde ar fi putut da un răspuns. Acest Costecalde, negustor de arme de felul lui, reprezintă un tip destul de rar la Tarascon.

Invidia, josnica şi răutăcioasa invidie, este vizibila într—o cuta rea a buzelor subţiri şi într—un soi de abur gălbui ce se ridica în valuri de la ficat şi îi afuma faţa lata, rasă şi cu trasături regulate, cu muchii încreţite, vineţii, de parca ar fi fost izbite cu ciocanul, asemănătoare unei monezi vechi, de la Tiberiu sau Caracala. Invidia la el este o boală şi, datorită acestui frumos temperament tarasconez care dă pe dinafară întotdeauna, i se întâmplă să spună, vorbind despre infirmitatea lui: „Nu ştiţi cât mă face să sufăr..."

Fireşte, călăul lui Costecalde este Tartarin. Atâta glorie pentru un singur om! Peste tot el, mereu el! Şi, fără grabă, pe ascuns, ca o termită intrata în lemnul aurit al idolului, iată că au trecut mai bine de douăzeci de ani de când sapă pe dedesubt aceasta reputaţie triumfătoare, o roade, cârteşte împotriva ei. Când, seara, la club, Tartarin povesteşte cum pândea leii, cum gonea prin întinsa Sahară, Costecalde râde muteşte, clătinând neîncrezător din cap.

—Dar, cel puţin, pieile, Costecalde, acele piei de leu pe care ni le—a trimis, care sunt acolo, în salonul clubului...?

—*Te,* la naiba... Credeţi că blănurile lipsesc în Algeria?

—Dar urmele de glonţ, perfect rotunde, din capete?

—Şi, *de altmenteri,* pe când vânam şepci, nu se găseau la ceaprazarii noştri şepci găurite de plumbi şi făcute bucăţi, pentru ţintaşii neîndemânatici?

Fără îndoială, vechea glorie a lui Tartarin vânătorul de lei rămânea deasupra acestor atacuri; dar alpinistul din el era expus tuturor criticilor şi Costecalde nu se abţinea deloc, furios că fusese numit preşedinte al Clubului Alpinelor un om pe care vârsta îl îngreuna vădit, iar obiceiul, deprins în Algeria, de a purta papuci şi veşminte largi îl predispunea şi mai mult să lenevească.

Rareori, într—adevăr, participa Tartarin la ascensiuni; se mulţumea să le însoţească doar cu urările lui de bine şi să citească în şedinţele cu public, dând ochii peste cap, cu intonaţii care le făceau pe doamne să pălească, dările de seamă, încărcate de tragism, ale vajnicelor expediţii.

Costecalde, dimpotrivă, uscat, nervos, „Picior de cocoş", cum i se spunea, se căţăra mereu primul; făcuse toate Alpinele, înfigând pe piscuri ce li se păreau altora inaccesibile drapelul clubului care o reprezenta pe Târască înstelată cu argint. Cu toate acestea era doar vice—preşedinte, V.P.C.A., dar îşi făcea cu atâta râvnă datoria, încât la viitoarele alegeri, fără doar şi poate, avea să—l doboare pe Tartarin de pe soclu.

Pus în gardă de credincioşii săi, farmacistul Bezuquet, Excourbanies şi bravul comandant Bravida, eroul se simţi, la început, cuprins de un dezgust amar, de acea silă plină de revoltă pe care nerecunoştinţa şi nedreptatea o provoacă în sufletele mari. îi veni să lase totul baltă, să se expatrieze, să treacă podul pentru a se stabili la Beaucaire, între volsci[9]; apoi se calmă.

Să—şi lase căsuţa, grădina, dragele lui tabieturi, să renunţe la fotoliul de preşedinte al Clubului Alpinelor al cărui întemeietor era la acele P C A încărcate de maiestate care împodobeau şi deosebeau cărţile lui de vizită, hârtia de scrisori, până şi borurile pălăriei sale! Aşa ceva nu era cu putinţă, *ve*! Şi aşa, deodată, îi veni un gând năstruşnic.

În definitiv, isprăvile lui Costecalde se mărgineau la nişte expediţii în Alpine. De ce n—ar încerca

---

[9] Populaţie stabilită la sud de Latium şi cucerită de romani la 338 î.e.n. (N. t.).

Tartarin, în cele trei luni care îl despărţeau de alegeri, o aventură grandioasă: să arboreze, de *ezemplu,* stindardul clubului pe unul dintre cele mai înalte culmi din Europa, Jungfrau sau Mont Blanc?

Ce biruinţă la întoarcere, ce palmă pentru Costecalde atunci când *Forum* va da la iveală impresionanta poveste a ascensiunii! Cum ar mai îndrăzni, după aceea, să îi conteste dreptul la fotoliu? Pe loc se puse pe treabă, comandă în secret la Paris o mulţime de lucrări de specialitate: *Escaladele* de Whymper, *Gheţarii* lui Tyndall, *Mont Blanc* al lui Stephan d'Arve, rapoartele Clubului Alpin, englez şi elveţian, îşi vârî în cap tot soiul de expresii alpestre — horn, coridor, moară*, neveu*, răritură, morenă — fără să ştie prea bine ce înseamnă fiecare.

Noaptea, visele lui erau tot mai înfricoşătoare, cu alunecări fără de sfârşit, cu prăbuşiri în crevase fără fund. Avalanşele îl dădeau de—a rostogolul, creste de gheaţă îi străpungeau trupul; şi. multă vreme după ce se trezea şi după ce—şi bea ciocolata de dimineaţă, pe care avea obiceiul să şi—o ia în pat, rămânea sub impresia spaimei şi a apăsării din timpul coşmarului; dar aceasta nu îl oprea, odată în picioare, să—şi consacre dimineaţa unor laborioase exerciţii de antrenament.

Există în jurul Tarasconului un loc de promenadă, străjuit de arbori falnici, care, în limbajul localnicilor, se cheamă Turul Oraşului. În fiecare duminică, la amiază, tarasconezii, oameni cu tabieturi, în ciuda imaginaţiei lor, fac acest tur al oraşului, şi întotdeauna în acelaşi sens. Tartarin se apucă să îl facă de opt ori, de zece ori într—o dimineaţă, şi adesea pe dos. Mergea, cu mâinile la spate, cu paşi mărunţi de munte, înceţi şi siguri, şi prăvăliaşii, speriaţi de această încălcare a obiceiurilor locale, se pierdeau în supoziţii de tot felul.

Acasă, în grădiniţa exotică, se deprindea să biruie crevasele sărind peste bazinul în care câţiva crapi înotau prin lintiţă; de două ori căzu şi se văzu obligat să se schimbe. Aceste eşecuri umilitoare îl aţâţau şi, expunându—se vertijului, mergea pe bordura îngustă de pe marginea bazinului, spre cumplita spaimă a bătrânei servitoare care nu înţelegea nimic din toate aceste manevre.

Totodată, comandă în Avignon, la un lăcătuş bun, crampoane sistem Kennedy pentru încălţămintea lui şi un piolet sistem Whymper; îşi procură, de asemenea, o lampă cu arzător, două cuverturi impermeabile şi două sute de picioare de frânghie meşterită după reţeta lui, împletită cu un fir metalic.

Sosirea acestor diferite obiecte, după acel du—te—vino misterios pe care îl necesitase comandarea şi fabricarea lor, îi intrigă tare mult pe tarasconezi. Se spunea în oraş: „Preşedintele pregăteşte o lovitură." Dar ce? Ceva măreţ, bineînţeles, căci, potrivit frumoaselor cuvinte ale bravului şi sentenţiosului comandant Bravida, fost căpitan de aţă, care nu vorbea decât în maxime: „Vulturul nu prinde muşte."

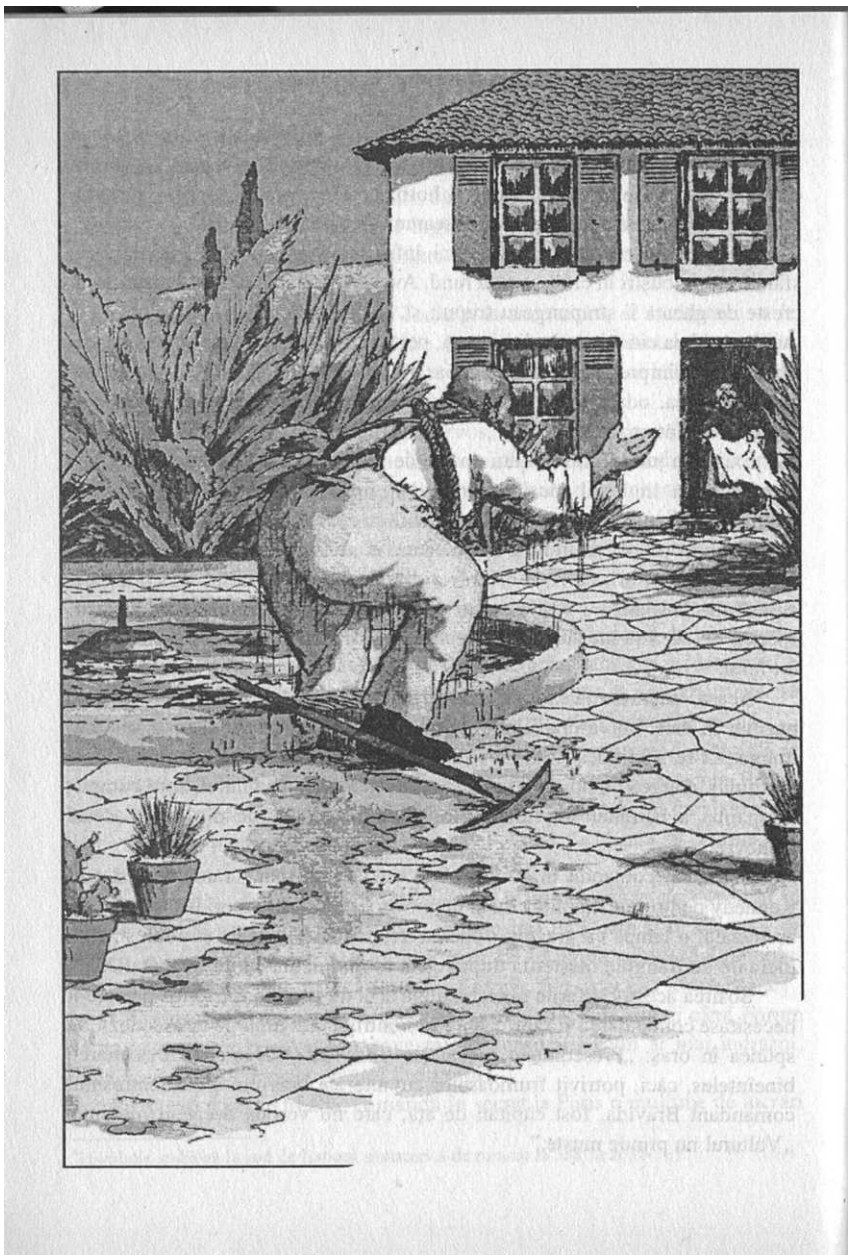

Chiar şi cu cei intimi, Tartarin rămânea la fel de nepătruns; doar la şedinţele de la Club i se putea remarca un freamăt în glas şi o scăpărare în ochi, atunci când i se adresa lui Costecalde, cauză indirectă a acestei expediţii, ale cărei pericole şi eforturi se accentuau pe măsură ce devenea tot mai apropiată. Nefericitul nu şi le ascundea, ba chiar le vedea agravându—se în aşa măsură, încât socoti indispensabil să—şi pună rânduială în lucruri, să—şi aştearnă pe hârtie acea voinţă de dincolo de mormânt a cărei exprimare îi costă atât de mult pe tarasconezi, îndrăgostiţi de viaţă, încât aproape toţi mor fără să—şi fi făcut testamentul.

Aşa se face că, într—o dimineaţă strălucitoare de iunie, cu un cer fără nori, boltit, splendid, cu uşa biroului deschisă spre grădiniţa curăţică, presărată cu nisip pe alei, în care plantele exotice îşi aşterneau umbra lor liliachie şi nemişcată, iar susurul havuzului se auzea limpede printre strigătele micuţilor lustragii ce jucau ţintar în faţa porţii, bravul Tartarin, în papuci, cu veşminte largi şi încăpătoare de flanelă, în care se simţea în largul lui, fericit, cu o pipă bună, citea cu glas tare, pe măsură ce scria:

„Acesta este testamentul meu."

Poţi să fii tare, să ai o inimă zdravănă, dar astfel de clipe sunt crâncene. Totuşi, nici mâna, nici glasul nu—i tremurară în timp ce le împărţea concetăţenilor săi toate comorile etnografice înghesuite în căsuţa lui, şterse cu grijă de praf şi păstrate într—o ordine desăvârşită:

„Clubului Alpinelor, baobabul (arbor gigantea), *pentru a servi ca piesă de decor pe şemineul din sala de şedinţe;*

Lui Bravida, carabinele, revolverele, cuţitele de vânătoare, pumnalele malaieze, tomahawkurile şi

alte obiecte devastatoare;

Lui Excourbanies, toate pipele, lulelele mari, narghilelele, pipele mici pentru fumat kif[10] *şi opium;*

Lui Costecalde — da, însuşi Costecalde avea legatul lui —, *săgeţile otrăvite."*

Poate că exista în spatele acestui dar nădejdea ascunsă că trădătorul se va răni şi va muri; dar nimic de felul acesta nu emana din testament, încheiat cu aceste cuvinte de o blândeţe îngerească:

„Îi rog pe scumpii mei alpinişti să nu îl uite pe preşedintele lor... Vreau să îl ierte pe duşmanul meu, aşa cum şi eu îl iert, deşi, într—adevăr, el este acela care mi—a provocat moartea..."

Aici, Tartarin se văzu silit să se oprească, orbit de lacrimile care—i curgeau şiroaie. Timp de un minut, se văzu sfărâmat, făcut bucăţi, la picioarele unui munte înalt, adunat într—o roaba, iar rămăşiţele lui informe expediate la Tarascon. O! capacitatea de a imagina a provensalilor! Asista la propriile lui funeralii, în urechi îi răsunau cântările funebre, discursurile la mormânt: „Sărmanul Tartarin, vai de păcatele noastre!..." Şi, pierdut în mulţimea prietenilor, se plângea pe sine însuşi. Dar, imediat, priveliştea biroului inundat de razele soarelui, strălucind de arme şi de pipe aliniate, cântecul firicelului de apa din mijlocul grădinii, toate îl readuseră la realitate. De altfel, de ce sa moară? De ce să plece chiar? Cine îl obliga, ce amor—propriu stupid îl făcea să—şi pună viaţa în pericol pentru un fotoliu prezidenţial şi pentru trei scrisori?...

Nu era, însă, decât o clipă de slăbiciune, care nu dură mai mult decât oricare alta. In cinci minute, testamentul era încheiat, parafat, sigilat cu o pecete neagră uriaşă, şi marele om începu ultimele pregătiri pentru marea plecare.

Încă o dată, Tartarin de pădure îl birui pe Tartarin de varză. Şi se putea spune despre eroul tarasconez ceea ce se spune despre mareşalul Turenne: „Trupul lui nu era întotdeauna pregătit să meargă la luptă, dar voinţa îl ducea acolo, în ciuda lui."

În seara aceleiaşi zile, când orologiul primăriei isprăvea de bătut ora zece, iar străzile erau pustii şi parcă mai mari, abia mai auzindu—se ici şi colo câte un ciocan lovind întârziat în câte o poartă şi voci groase, sugrumate parcă de spaimă, strigându—şi în beznă „Noapte bună, *cel puteri",* însoţite de o uşă trântită cu putere, un trecător se strecura prin oraşul cu luminile stinse, în care doar felinarele mai luminau faţadele caselor, iar borcanele colorate în verde şi roz din vitrina farmaciei Bezuquet îşi proiectau umbrele în piaţetă, alături de silueta farmacistului sprijinit în coate la biroul lui, dormind pe Codex. Un mic aconto pe care îl lua, astfel, în fiecare seară, de la nouă la zece, pentru, spunea el, a fi mai proaspăt pe timpul nopţii, dacă se făcea apel la serviciile lui. Intre noi fie vorba, era o simpla tarasconadă, căci nu era trezit niciodată şi, pentru a dormi mai liniştit, tăiase el însuşi firul soneriei de alarmă.

Deodată, Tartarin intră, încărcat cu pături, cu o geantă de voiaj în mână şi atât de palid, atât de descompus, încât farmacistul, cu acea năvalnică imaginaţie locală de care spiţeria nu îl ferea defel, crezu într—o întâmplare îngrozitoare şi se înspăimântă: „Nenorocire!... ce este? te—au otrăvit?... Repede, repede, ipecacuană[11]..."

Se avântă, împinse borcanele; Tartarin, pentru a—l opri, se văzu nevoit să îl prindă în braţe: „Dar ascultă—mă *puţen.* ce naiba!'" şi în glasul lui scrâşni dezamăgirea actorului care a fost făcut să îşi rateze intrarea! Farmacistul odată imobilizat la tejghea de un braţ de fier, Tartarin îl întrebă încet de tot:

—Suntem singuri, Bezuquet?

—*He,* da... făcu celălalt privind în jurul lui, vag înfricoşat... Pascalon s—a leat (Pascalon era ajutorul lui), mama de asemenea, dar de ce?

—Trage obloanele, comandă Tartarin... am putea fi văzuţi de afară. Bezuquet se supuse tremurând. Flăcău bătrân, trăind împreună cu mama lui de care nu se despărţise niciodată, era de o blândeţe, de o timiditate de domnişoară, contrastând în mod straniu cu faţa lui oacheşă, buzată, cu nasul mare, încovoiat deasupra unei mustăţi stufoase, un cap de bandit algerian dinainte de cucerire. Aceste antiteze sunt frecvente la Tarascon, unde capetele au prea mult caracter, romane, sarazine, capete de expresie ale modelelor pictorilor, strămutate în meserii burgheze şi obiceiuri ultra—paşnice de orăşel de provincie.

---

[10] Cânepă indiană pisată care se amestecă în tutun (în Africa de Nord). (N. t.)

[11] Plantă originară din America de Sud, ale cărei rădăcini se folosesc în medicină ca expectorant şi vomitiv. (N. t.)

Aşa se face că Excourbanies, care arată ca un conchistador, tovarăş de—al lui Pizarro, vine la mercerie, rostogolindu—şi ochii plini de flăcări, pentru a—ţi da aţă de două parale, iar Bezuquet, care etichetează extracte din plante, precum unghia găinii şi *sirupus gummi,* pare un pirat bătrân de pe coastele Barbariei[12] .

Când obloanele fură lăsate, asigurate cu buloni de fier şi bare transversale, Bezuquet nu mai avu de aşteptat: „Ascultă, Ferdinand", îi spuse Tartarin, care se adresa bucuros oamenilor pe numele lor mic, şi începu să se reverse, să îşi deşerte inima grea de supărare din pricina nerecunoştinţei compatrioţilor; îi povesti despre manevrele josnice ale Iui Picior de cocoş, despre festa pe care acesta intenţiona să i—o facă la viitoarele alegeri şi despre modul în care el înţelegea să—i pareze lovitura.

Înainte de toate, trebuie păstrat secretul cel mai desăvârşit asupra acţiunii, care nu va fi dezvăluită decât exact în momentul în care va fi încununată de succes, doar dacă un accident, întotdeauna de temut, una dintre acele cumplite catastrofe... „Ei, la naiba, Bezuquet, nu fluiera aşa în timp ce ţi se vorbeşte."

Era unul dintre ticurile farmacistului. Puţin vorbăreţ din fire, ceea ce nu se prea întâlneşte nicăieri la Tarascon — asta îl şi făcuse pe preşedinte să i se destăinuie —, buzele sale groase, mereu în forma de O, păstrau obiceiul unui veşnic fluierat care lăsa impresia că îţi râde în nas, chiar în conversaţiile cele mai grave.

Şi, în timp ce făcea aluzie la posibila sa moarte, eroul nostru spunea, punând pe tejghea un plic voluminos, pecetluit: „Ultimele mele dorinţe sunt aici, Bezuquet, pe tine te—am ales executorul meu testamentar..."

„Hu... hu... hu", fluiera farmacistul, lăsându—se în voia maniei lui, dar, în realitate, era foarte mişcat şi—şi dădea bine seama de măreţia rolului pe care îl avea de jucat.

Apoi, ora plecării fiind aproape, vru să închine pentru reuşita expediţiei:

—Ceva bun, bei?... un pahar din elixirul lui Garus...

Mai multe dulapuri fiind deschise şi cercetate, îşi aminti că mama lui avea cheile de la Garus. Ar fi trebuit să o trezească, să—i spună cine venise la el. Înlocui elixirul cu un pahar de *sirop de Calabria,* băutură de vară, modestă şi inofensivă, al cărei inventator era chiar el, Bezuquet, şi pe care o anunţa în *Forum* prin următorul slogan: *„Sirop de Calabria, zece soli, sticla inclusă! „Sirop de cadavru, viermii incluşi."* spunea infernalul Costecalde, care împroşca cu noroi toate succesele; de altfel, acest cumplit joc de cuvinte nu a făcut decât să ajute la vânzare şi tarasconezii se înnebunesc după acest *sirop de cadavru.*

Libaţia făcută, câteva ultime cuvinte schimbate, se strânseră în braţe, Bezuquet fluierând pe sub mustaţa în care stăteau aninate câteva lacrimi.

„Adio, *cel puţeri!* spuse Tartarin pe un ton ferm, simţindu—se şi el gata să pufnească în plâns; şi, cum oblonul de la uşă era pus, eroul trebui să iasă din farmacie de—a buşilea.

Avatarurile călătoriei începeau.

Trei zile după aceea debarca la Vitznau, la poalele lui Rigi. Ca munte de debut, exerciţiu de antrenament, Rigi îl ispitise datorită altitudinii sale reduse (1.800 de metri, aproximativ de zece ori Muntele Teribil, cel mai înalt din Alpine) şi datorita, de asemenea, panoramei splendide care ţi se înfăţişează din vârf, toţi Alpii aliniaţi în jurul lacurilor, albi şi trandafirii, aşteptând parcă să—l alegi pe cel în care—ţi vei înfige pioletul.

Fiind sigur că va fi recunoscut pe drum, şi poate chiar urmărit, căci avea slăbiciunea să creadă că în toată Franţa era la fel de celebru şi de popular ca la Tarascon, făcuse un ocol mare pentru a intra în Elveţia şi nu se împopoţona cu tot echipamentul decât dincolo de frontiera. Ideea îi prinse cât se poate de bine, pentru că, în vecii vecilor, n—ar fi putut încăpea cu tot ce avea pe el într—un compartiment de vagon francez.

Dar, oricât de comode ar fi compartimentele elveţiene, Alpinistul, stingherit de unele instrumente cărora nu le ştia încă rostul, îşi strivea degetele de la picioare cu alpenştocul, îi izbea pe cei care îi stăteau în cale cu crampoanele lui de fier şi, pretutindeni unde intra, în gări, în saloanele hotelurilor sau pacheboturilor, stârnea tot atâtea exclamaţii de uimire câte blesteme, fereli, priviri mânioase pe care nu

---

[12] Nume dat odinioară unor regiuni din Africa de Nord situate la vest de Egipt: Maroc, Algeria, Tunisia. (N. t.)

şi le putea explica şi din cauza cărora natura lui comunicativă şi afectuoasă avea de suferit. Pentru a—l da gata, un cer veşnic cenuşiu, acoperit de nori, şi o ploaie puternică îl însoţiră tot timpul.

Ploua la Bale, peste căsuţele spălate şi răs—spălate de mâna slujnicelor şi de apa cerului; ploua şi la Lucerna, pe cheiul de îmbarcare pe care bagajele şi diversele colete păreau salvate dintr—un naufragiu, iar când ajunse în gara din Vitznau, pe malul Lacului celor Patru Cantoane, îl întâmpină acelaşi potop pe pantele verzi de pe Rigi, călărite de nori negri, cu torente care se scurgeau de—a lungul stâncilor, cu picături grele de apă pe fiecare piatră, pe fiecare ac de brad. în viaţa lui nu văzuse tarasconezul atâta ploaie.

Intră într—un han, ceru să i se servească o cafea cu lapte, miere şi unt, singurul lucru într—adevăr bun pe care îl savurase până acum în timpul călătoriei; apoi, odată refăcut, ştergându—şi barba unsă cu miere pe un colţ de şervet, se simţi pregătit să pornească în prima lui ascensiune.

—Şi, altminteri, întrebă în timp ce—şi punea rucsacul în spinare, cât timp îţi trebuie să urci pe Rigi?

—O oră, o oră şi un sfert, domnule; dar, grăbiţi—vă, trenul pleacă în cinci minute.

—Un tren pentru Rigi!... vă arde de glume!

Prin fereastra cu vitralii de plumb a hanului i—l arătară pe acela care pleca. Două vagoane mari acoperite, fără compartimente şi ferestre, împinse de o locomotivă scurtă şi pântecoasă, în formă de marmotă, o insectă monstruoasă agăţată de munte şi sufocându—se în încercarea de a urca pantele lui abrupte.

Cei doi Tartarin, de pădure şi de varză, se revoltară în acelaşi timp la gândul de a urca în aceasta pocitanie mecanică. Primul găsea ridicola această modalitate de a te căţăra pe Alpi cu un fel de ascensor; în ceea ce îl priveşte pe celălalt, podurile aeriene peste care treceau şinele, cu perspectiva unei căderi de la 1000 de metri la cea mai mică deraiere, îi inspirau tot felul de gânduri negre, care justificau prezenţa în vecinătate a micului cimitir din Vitznau, ale cărui morminte albe se înşirau, chiar în josul pantei, ca nişte rufe puse la uscat în curtea unei spălătorii. Evident, acest cimitir există din spirit de prevedere, pentru ca, în caz de accidente, călătorii să fie cu toţii aduşi aici.

„O să merg pe picioarele mele", îşi spuse curajosul tarasconez. „aşa mă voi mai antrena... *zu!"*

Şi iată—l pornit, adânc preocupat de mânuirea alpenştocului, în prezenţa personalului hanului, venit în goana mare până în prag şi strigându—i, pentru orice eventualitate, tot felul de indicaţii pe care nu le luă în seamă. O luă, la început, pe un drum pavat cu pietre mari, inegale şi ascuţite, ca o străduţă din sud, şi mărginit de jgheaburi din lemn de brad pentru scurgerea apei de ploaie.

În stânga şi în dreapta, livezi mari, păşuni grase şi umede, străbătute de aceleaşi canale de scurgere din trunchiuri de copaci. Acestea făceau să se audă un clipocit prelung din vârf până la poalele muntelui şi, de fiecare dată când pioletul Alpinistului agăţa în trecere crengile joase ale unui stejar sau ale unui nuc, şapca lui pârâia ca şi când s—ar fi aflat sub un ciur de stropitoare.

„Doamne, ce de apă!" suspina omul din Sud. Dar fu mult mai râu atunci când, prundişul drumului terminându—se brusc, trebui să se bălăcească chiar prin torent, încercând să sară din piatră în piatră pentru a nu—şi pune jambierele la muiat. Apoi se pomi şi o răpăială de ploaie, pătrunzătoare, continuă, pârând din ce în ce mai rece, pe măsură ce el urca. Când se oprea pentru a—şi mai trage sufletul, auzea doar vuietul amplu al apei în care parcă se îneca şi vedea, întorcându—se, norii contopindu—se cu lacul în baghete lungi şi subţiri de sticlă, printre care cabanele din Vitznau luceau ca nişte jucării proaspăt vopsite.

Pe lângă el treceau bărbaţi, copii, toţi cu capul în jos, cu spatele încovoiat sub acelaşi coş de lemn conţinând proviziile pentru cine ştie ştie ce vilă sau pension ale căror balcoane se zăreau desprinzându—se din ploaie pe la jumătatea coastei. „Rigi—Kulm?" întreba Tartarin pentru a se asigura că era pe drumul cel bun; dar extraordinarul lui echipament, mai ales şapca şi apărătoarea tricotată care aproape că îi mascau figura, semăna spaima pe drum şi toţi, făcând ochii mari, grăbeau pasul, fără să îi răspundă.

Curând, aceste întâlniri se rărira; ultima fiinţă umană pe care o zări era o bătrână care îşi spăla rufele într—un trunchi de copac scobit, la adăpostul unei enorme umbrele roşii, înfipte în pământ.

—Rigi—Kulm? întrebă Alpinistul.

Bătrâna ridică spre el o faţă tâmpă şi pământie, cu o guşă care îi atârna de gât la fel de mare ca talanga rustică a unei vaci elveţiene, apoi, după ce îl privi lung, pufni într—un râs de nestăvilit, cu gura până la urechi, încreţindu—şi ochii mici şi, de fiecare dată când îi redeschidea, vederea lui Tartarin, proţăpit în faţa ei, cu pioletul pe umăr, o făcea şi mai veselă.

„La naiba!" bombăni tarasconezul, are noroc că e femeie... şi, spumegând de furie, îşi continuă drumul, reuşind să se rătăcească într—un brădet în care cizmele lui alunecau pe muşchiul şiroind de apă.

Mergând mai departe, peisajul se schimbă. Nu mai erau nici păsări, nici copaci, nici păşuni. Pante pustii, dezgolite, grohotiş, bucăţi mari de stâncă spartă, pe care le urca în genunchi de frică să nu cadă; hârtoape pline cu noroi galben pe care le străbătea încet, pipăind în faţa lui cu alpenştocul, ridicând piciorul ca un tocilar. Din clipă în clipă îşi privea busola—breloc, prinsă cu un lanţ de ceas; dar, din pricina fie a altitudinii, fie a variaţiilor de temperatură, acul parcă înnebunise. Şi nici o posibilitate de a te orienta prin ceaţa deasă şi gălbuie, împiedicându—te să vezi la zece paşi, străbătută de câteva momente de o ploaie cu alice de gheaţă, pişcătoare şi glacială, care făcea urcuşul din ce în ce mai dificil.

Brusc, se opri, solul se albea vag în faţa lui!... Atenţie la ochi!...

Ajungea pe teritoriul zăpezilor...

Pe dată îşi scoase ochelarii din tocul unde—i păstra, îi fixă solid. Clipa era solemnă. Un pic emoţionat, mândru totuşi, lui Tartarin i se părea că, dintr—un salt, se ridicase cu mii de metri spre culmi şi mari primejdii.

Înainta, dar foarte precaut, temându—se de crevasele şi terenurile alunecoase despre care vorbeau cărţile lui, blestemându—i în adâncul sufletului pe oamenii de la han, care îl sfătuiseră să urce pieptiş şi fără călăuză. La urma urmei, poate că greşise muntele! Mai mult de şase ore de când urca, în vreme ce Rigi nu cerea decât trei ore. Vântul sufla, un vânt rece, care făcea zăpada să se învârtejească în ceaţa crepusculară.

Avea să îl apuce noaptea. Unde să găseşti o colibă, măcar ieşitura unei stânci pentru a te adăposti? Şi, deodată, zări în faţa lui, în plin ţinut sălbatic, un soi de cabană de lemn, împodobită cu o pancartă cu litere enorme pe care le descifra anevoie: FO... TO... GRA... F... RI... GI... KULM. În acelaşi timp, imensul hotel cu trei sute de ferestre îi apăru în faţă, ceva mai încolo, între lampadarele sărbătoreşti care luminau în ceaţă.

III.O ALARMĂ LA RIGI — CU SÂNGE RECE, CU SÂNGE RECE! — CORNUL DIN ALPI — CEEA CE GĂSEŞTE TARTARIN LA OGLINDĂ TREZINDU—SE — PERPLEXITATE — SE SOLICITĂ O CĂLĂUZĂ PRIN TELEFON

„Ques aco?... Stai, cine—i?..." tăcu tarasconezul cu urechile ciulite, cu ochii cât farfuriile în întuneric.

Se auzeau paşi gonind peste tot prin hotel, uşi trântite, gâfâituri, strigăte: „Grăbiţi—vă!... În timp ce afară răsunau, parcă, chemări de goarnă şi flăcări se înălţau brusc, luminând ferestrele şi perdelele...

Foc!...

Dintr—un salt fu jos din pat, încălţat, îmbrăcat, rostogolindu—se pe scări, unde lumina ardea încă, împreună cu un cârd întreg de *mise* pieptănate în grabă, înfăşurate în şaluri verzi, cu broboade de lână roşie, cu tot ceea ce le căzuse sub mână când se sculaseră.

Tartarin, pentru a se îmbărbăta pe sine însuşi şi pentru a le linişti pe aceste doamne, striga năpustindu—se şi îmbrâncind pe toată lumea: „Cu sânge rece, cu sânge rece", având un glas de goeland[13] , alb, pierdut, unul dintre acele glasuri cum ai în vis, în stare să facă pielea de găină şi celor mai curajoşi. Şi, dacă puteţi, încercaţi să le înţelegeţi pe aceste micuţe *mise,* care se uitau la el şi râdeau, părând să îl găsească tare caraghios. Nu ai nici un simţ al pericolului la această vârstă!

În sfârşit, iată un bărbat!...

Tartarin alergă spre el dând din mâini:

—Ah! domnule baron! ce nenorocire!... Ştiţi ceva?... Ce este?... Cum de s—a întâmplat?

—Cine? Ce? bâigui baronul aiurit, fără se priceapă nimic.

—Dar, focul...

—Ce foc?...

Bietul om avea o figură atât de deprimată şi de stupidă, încât Tartarin îl lăsă în plata domnului şi se avântă brusc afară pentru a organiza ajutoarele!...

„Ajutoare!" repetă baronul şi, după el, cinci sau şase băieţi de sală care parcă dormeau în picioare în hol şi care se uitară unii la alţii, absolut năuciţi... „Ajutoare!..."

---

[13] Specie de pescăruş. (N. t.)

Cum păşi afară, Tartarin îşi dădu seama de eroarea lui. Nici urma de incendiu. Un ger de trosneau pietrele, o beznă adâncă de—abia luminată de torţe cu răşină, agitate ici—colo, care lăsau pe zăpadă urme sângerii.

În josul peronului, un cântăreţ din corn înălţa spre cer o plângere tânguitoare, un cântec ciobănesc monoton, alcătuit din trei note, cu care se obişnuieşte, la Rigi—Kulm, să fie treziţi adoratorii soarelui pentru a li se vesti apropiata apariţie a astrului.

Se spune că, atunci când răsare, acesta se arată din când în când chiar în vârful muntelui, în spatele hotelului. Pentru a se orienta, Tartarin nu avu decât să se ia după hohotul de râs răsunător al *miselor care* mergeau în faţa lui. Dar mergea mai încet decât ele, purtând încă plumbul celor şase ore de urcuş în picioare şi somnul pe la gene.

—Tu eşti, Manilov?... spuse, deodată, în întuneric, o voce limpede de femeie... Ajută—mă... Mi—am pierdut pantoful.

Recunoscu ciripitul străin al micuţei lui vecine de la masă, a cărei siluetă fină căută să o desluşească în lumina slabă reflectată de zăpada.

—Nu este Manilov, domnişoara, dar, dacă vă pot fi de folos...

Ea avu un mic ţipăt de surpriză şi de spaimă, dându—se un pas înapoi, gest pe care Tartarin nu îl observă, aplecat deja, pipăind, prin stratul subţire de zăpadă, iarba tunsă scurt ce trosnea în jurul lui.

—Ei, la naiba, uite—l!... strigă vesel.

Scutură pantoful fin pe care chiciura începuse deja să se aşeze, puse un genunchi pe pământul îngheţat, în chipul cel mai drăgălaş cu putinţă, şi solicită drept recompensă onoarea de a o încălţa pe Cenuşăreasa.

Aceasta, mult mai sălbatică decât în poveste, răspunse printr—un „nu" cât se poate de sec şi începu să ţopăie în încercarea de a—şi repune în drepturi piciorul îmbrăcat în mătase, introducându—l în pantoful castaniu—auriu; dar nu ar fi reuşit niciodată fără ajutorul eroului, emoţionat tot să simtă o clipă acea mâna micuţă atingându—i uşor umărul.

—Aveţi ochi buni... adăugă ea, în chip de mulţumire, în timp ce înaintau pe pipăite, umăr la umăr.

—Obişnuinţa pândei, domnişoară.

—Ah! sunteţi vânător?

O spuse cu un accent ironic, neîncrezător. Tartarin nu ar fi avut decât să se prezinte pentru a o convinge, dar, ca toţi cei ce poarta un nume ilustru, era discret în această privinţa; şi, vrând să dezvăluie treptat surpriza, mărturisi:

—Sunt vânător, într—adevăr...

Ea continua pe acelaşi ton jucăuş:

—Şi ce vânaţi, deci, de preferinţă?

—Carnivore mari, cele mai cunoscute fiare... făcu Tartarin, crezând că o uluieşte.

—Şi aţi întâlnit multe pe Rigi?

Mereu galant şi gata să riposteze, tarasconezul era cât pe—aci sa îi răspundă că, pe Rigi, întâlnise doar gazele, când replica îi fu retezată de apropierea a doua umbre care strigau:

—Sonia... Sonia...

—Am plecat.... spuse ea; şi, întorcându—se spre Tartarin, ai cărui ochi, obişnuiţi acum cu întunericul, îi desluşeau figura palida şi drăgălaşă sub o eşarfă lungă de *manola*, adăugă, serioasă de astă dată:

—Preferaţi o vânătoare cam periculoasă, bătrâne domn... aveţi grijă să nu vă lăsaţi oasele pe aici...

Şi, pe loc, dispăru în beznă cu însoţitorii ei.

Mai târziu, intonaţia ameninţătoare cu care subliniase aceste cuvinte avea să tulbure imaginaţia meridionalului, dar acum se simţi atins doar de acel apelativ „bătrâne domn", aruncat chipului său bonom pe care barba începea să încărunţească, ca şi de plecarea bruscă a tinerei chiar în momentul în care se pregătea să se prezinte şi urma să se bucure de uluirea ei.

Făcu câţiva paşi în direcţia în care o luase grupul, auzi un freamăt nedesluşit de voci, tusete, strănuturile turiştilor strânşi într—un grup zgomotos care aştepta cu nerăbdare ivirea soarelui, câţiva dintre cei mai curajoşi căţărându—se într—un foişor mic a cărui balustradă, vătuită cu zăpadă, se desluşea albă în noaptea care începea să se destrame.

O licărire începea să lumineze spre răsărit, salutată de o nouă chemare a cornului din Alpi şi de acele ah!—uri de uşurare pe care le provoacă la teatru a treia lovitură de gong. Subţire mai întâi ca o lamă de cuţit, această licărire se întindea, descătuşa orizontul; dar, în acelaşi timp, din vale se ridica o ceaţă opacă şi gălbuie, un abur din ce în ce mai pătrunzător şi mai dens pe măsură ce se făcea ziuă. Era ca un văl între scenă şi spectatori.

Trebuia să—ţi muţi gândul de la colosalele privelişti anunţate cu surle şi trâmbiţe în ghiduri. în schimb, înfăţişările bizare ale dansatorilor din ajun, smulşi pe neaşteptate din somn, se conturau ca într—un spectacol de umbre chinezeşti, palide şi pline de haz; şaluri, pături, până şi cuverturi de pat îi acopereau pe unii dintre ei. Pe cap purtau tot felul de bonete de mătase sau de bumbac, pălării cu boruri mari, toci, şepci cu urechi; feţele le erau rătăcite, buhăite, capete de naufragiaţi pierduţi pe o insuliţă în largul mării, pândind o pânză în depărtare, cu ochii mijiţi.

Şi nimic, mereu nimic!

Totuşi, unii îşi dădeau toată silinţa să desluşească vârfurile munţilor şi, sus de tot, în foişor, se auzeau şuşotelile şi râsul gâlgâit al familiei peruane, strânsă în jurul unei matahale îmbrăcată până la glezne într—un ulster[14] în carouri, care descria amănunţit panorama nevăzută a Alpilor elveţieni, numind cu voce tare culmile pierdute în ceaţă.

—La stânga, vedeţi, Finsteraarhorn, patru mii două sute şaizeci şi cinci de metri... Schreckhorn, Wetterhorn, Călugărul, Jungfrau, ale cărei proporţii elegante le semnalez acum acestor domnişoare...

„He! într—adevăr, iată unul care nu este deloc lipsit de îndrăzneală..." îşi spuse tarasconezul , apoi, gândindu—se mai bine, adăugă: „Cunosc glasul acesta. Cel *puţen!*

Recunoştea mai ales accentul, acest *asant* din Sud, care se simte de departe ca mirosul de usturoi; dar, adânc preocupat să o regăsească pe tânăra lui necunoscută, nu se opri, continuând să inspecteze grupul, fără succes. Tânăra trebuie să se fi întors la hotel, cum făceau cu toţii, obosiţi să tot stea să dârdâie şi să bată din picioare.

Spinări încovoiate, şaluri şi pături ale căror franjuri măturau zăpada se îndepărtau, se topeau în ceaţa din ce în ce mai deasă. Curând, nu mai rămaseră pe platoul îngheţat şi pustiu, în lumina unor zori cenuşii, decât Tartarin şi cântăreţul din com, care continua să sufle melancolic în enorma lui vechitură, ca un câine care latră la lună.

Era un bătrânel cu o barbă lungă, purtând pe cap o pălărie tiroleză, împodobită cu ciucuri verzi ce—i cădeau pe spate şi care, ca toate şepcile de serviciu de la hotel, avea înscris, cu litere de aur, numele REGINA MONTIUM. Tartarin se apropie pentru a—i da un bacşiş, aşa cum îi văzuse făcând pe ceilalţi turişti.

—Haide, la culcare, bătrâne, îi spuse şi, bătându—l pe umeri cu familiaritatea lui tarasconeză, adăugă: Pare a fi o glumă bună, ce!, soarele de pe Rigi.

---

[14] Palton lung de croială irlandeză. (N. t.)

Bătrânul continuă să sufle în com, terminându—şi ritornela în trei note, cu un râs mut care—i încreţi pielea din jurul ochilor şi făcu să se scuture ciucurii verzi.

Tartarin, totuşi, nu regreta această noapte aproape pierdută. întâlnirea cu tânăra cea blondă îl despăgubise de somnul pierdut; câci, foarte aproape de cincizeci de ani, avea încă o inimă caldă, o imaginaţie romantică, viaţa tot mai ardea în el. Urcat în camera lui, cu ochii închişi, încercând să adoarmă din nou, i se părea că simte în mână pantoful subţire şi atât de uşor, că aude vorbele tinerei fete: „Tu eşti, Manilov?..."

„Sonia... ce nume drăguţ!..." Este rusoaică, fără îndoială; şi aceşti tineri călătoresc împreună cu ea, prieteni ai fratelui ei, fără îndoială...

Apoi, totul se înceţoşa, mutriţa drăgălaşa cu bucle aurii se alătură altor năluciri şovăielnice şi toropite: pantele de pe Rigi, cascade strălucitoare; în curând, răsuflarea eroică a marelui om umplu cameră şi o bună parte din coridor.

Înainte de a coborî la dejun, Tartarin se asigură că barba îi era bine pieptănată şi că nu arăta prea rău în costumul de alpinist, când, brusc, tresări, în faţa lui, larg deschisă şi bine lipită de oglindă, o scrisoare anonimă îi aducea la cunoştinţă următoarele ameninţări:

„Francezii naibii, boarfele te ascund prost. Eşti iertat de data asta, dar, dacă te mai afli în drumul nostru, ia seama."

Zăpăcit, citi de două sau de trei ori fără să înţeleagă nimic. La cine, la ce să ia seama? Cum de ajunsese această scrisoare acolo? Fără îndoială, în timp ce dormea, căci nu o zărise la întoarcerea din promenada din zori de zi. Sună camerista, o faţă mare, palidă şi inexpresivă, ciupită de vărsat, semănând cu o bucată de şvaiţer, de la care nu reuşi să scoată nimic inteligibil, doar că era de „familie pună" şi nu intra niciodată în timp ce domnii *ei* se aflau acolo.

„Ce lucru ciudat, *cel puţen!"* îşi spunea Tartarin sucind şi răsucind scrisoarea, foarte tulburat. Un moment îi trecu prin minte numele lui Costecalde: informat asupra proiectelor lui de ascensiune şi încercând să îl abată de la ele prin ameninţări, prin uneltiri. Chibzuind mai bine, i se păru de necrezut şi sfârşi prin a se convinge că era vorba despre o farsă... poate micuţele *mise* care îi râdeau în nas din toată inima... sunt atât de lipsite de prejudecăţi aceste tinere englezoaice şi americance!

Sună a doua oară de masă. Ascunse scrisoarea anonimă în buzunar. „La urma urmei, vom vedea ce va mai fi..." Şi mutra înfricoşătoare ce însoţea aceste gânduri vorbea pe deplin despre eroismul lui.

Aşezându—se, altă surpriză. în locul drăgălaşei vecine pe care „dragostea a împodobit—o cu cârlionţi aurii", zări gâtul de vultur al unei bătrâne englezoaice ale cărei bucle lungi ştergeau praful de pe masă. în jurul lui se spunea că tânăra domnişoară şi societatea care o însoţea părăsiseră hotelul cu unul din primele trenuri de dimineaţă.

„Nemaipomenit! Am fost păcălit..." vorbi de unul singur, cu glas tare, tenorul italian care, în ajun, îl lăsase pe Tartarin să înţeleagă, cu atâta bruscheţe, că nu înţelege franţuzeşte. Aşadar, o învăţase în timpul nopţii! Tenorul se ridică, îşi aruncă şervetul şi dispăru, lăsându—l pe meridional cu gura căscata.

În acest fel, dintre mesenii din ajun rămăsese doar el. Aşa se întâmpla mereu la Rigi—Kulm, unde nimeni nu stă mai mult de o zi şi o noapte. De altfel, decorul era neschimbat, şirurile de compotiere despărţind în continuare cele două partide. Dar, în această dimineaţă, Orezul triumfa, fiind în majoritate, întărit cu personaje ilustre, aşa că Prunele, cum se spune, nu prea erau în largul lor.

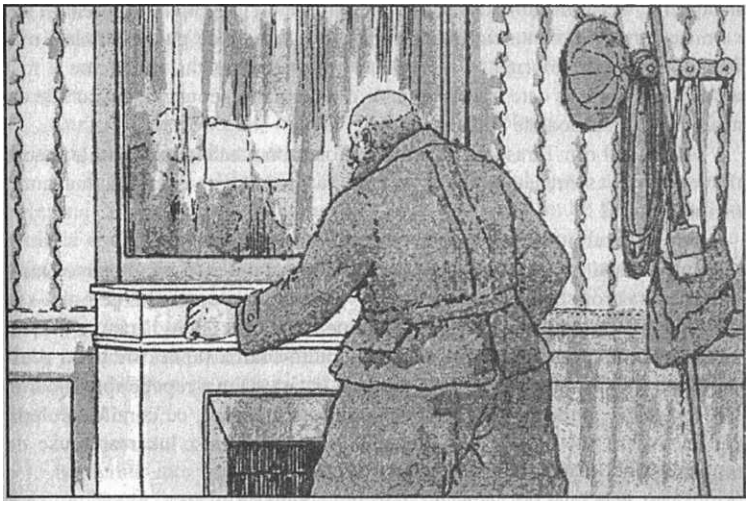

Tartarin, fără să ia parte nici unora, nici altora, urcă în cameră înainte să înceapă manifestaţiile de la desert, îşi închise rucsacul şi ceru nota; se săturase până peste cap de *Regina montium* şi de mesele ei de surdo—muţi.

Nebunia alpestră îl apucă din nou, brusc, la atingerea pioletului, a crampoanelor şi a corzilor cu care se împopoţonase ca la început; ardea acum de dorinţa de a ataca un munte adevărat, fără ascensor şi fără fotografii în bătaia vântului. Şovăia încă, între Finsteraarhom, mai înalt, şi Jungfrau[15] , mai vestit, al cărui nume de un alb imaculat îl făcea să se gândească şi mai mult la micuţa rusoaică.

Rumegând această alternativă, în timp ce i se pregătea nota de plată, se amuza să privească, în imensul hol al hotelului, ce i se părea acum lugubru, fotografiile mari, colorate, atârnate pe pereţi, reprezentând gheţari, pante înzăpezite, trecători faimoase şi primejdioase: aici, un grup de alpinişti în şir, ca nişte furnici în căutarea hranei, merg pe o creastă de gheţar tăioasă; mai încolo, o crevasă enormă, cu pereţi de un verde—albăstrui, peste care a fost aruncată o scară pe care trece mai întâi o doamnă în genunchi, urmată de un abate ce—şi saltă poalele sutanei.

Alpinistul din Tarascon, ţinându—şi pioletul cu amândouă mâinile, habar n—avusese de asemenea pericole; trebuia să treacă prin asta, nici mai mult, nici mai puţin!...

Brusc, se albi cumplit la faţă.

Într—o ramă neagră, o gravură, după faimosul desen al lui Gustave Dore, înfăţişa catastrofa de pe muntele Cervin: patru trupuri omeneşti, pe burtă sau pe spate, rostogolindu—se pe pantă, aproape din vârful unui gheţar, cu braţele întinse, cu mâinile care pipăie, se agaţă, caută coarda ruptă care ţinea acest şirag de vieţi şi care acum nu face decât să le târască mai repede spre moarte, spre prăpastie, unde se vor prăbuşi claie peste grămadă, cu corzile, pioleţii, pânzele verzi, tot acest vesel calabalâc al unui alpinist încărcat brusc de tragism.

—Vai! vai! făcu tarasconezul, vorbind singur de spaimă.

Un chelner foarte politicos îi auzi exclamaţia şi crezu de datoria lui să îl liniştească. Accidentele de acest gen erau din ce în ce mai rare; esenţial era să nu comiţi imprudenţe şi, mai ales, să obţii o călăuză bună.

Tartarin întrebă dacă i s—ar putea recomanda şi lui una, demnă de toată încrederea... Nu pentru că i—ar fi fost frică, dar întotdeauna este bine să ai lângă tine pe cineva pe care să te poţi bizui la nevoie.

Chelnerul chibzui, cu un aer important, răsucindu—şi favoriţii.

—De încredere... Ah! dacă domnul mi—ar fi spus mai devreme, a fost aici de dimineaţă un om care cred că este cel mai bun pentru treaba asta... curierul unei familii peruviene...

—Cunoaşte muntele? făcu Tartarin cu un aer de cunoscător.

—Oh! domnule, toţi munţii... din Elveţia, din Savoia, Tirol, India, din lumea întreagă, i—a făcut pe toţi, îi ştie pe de rost şi—ţi povesteşte orice vrei, e ceva!... Cred că ar putea fi convins uşor... Cu un om ca ăsta, şi un copil ar putea merge peste tot fără nici un pericol.

---

[15] în limba germană, Jungfrau înseamnă, de fapt, „tânără doamnă". (N. t.)

—Unde este? Unde aş putea să îl găsesc?

—La Kaltbad, domnule, unde pregăteşte camerele pentru călătorii lui... îi vom telefona.

Un telefon, la Rigi!

Asta era culmea. Dar Tartarin nu se mai mira de nimic. Cinci minute după aceea, chelnerul se întoarse, aducându—i răspunsul aşteptat.

Curierul peruvienilor tocmai pleca la Tellsplatte, unde avea să—şi petreacă în mod sigur noaptea.

La Tellsplatte se află o capelă comemorativă, unul dintre acele locuri de pelerinaj în cinstea lui Wilhelm Tell, cum întâlneşti multe în Elveţia. Se perindă multă lume pe acolo pentru a vedea picturile murale pe care un faimos pictor din Bale tocmai le isprăveşte de executat în capelă...

Cu vaporul, nu făceai mai mult de o oră şi jumătate. Tartarin nu mai şovăi. Va pierde astfel o zi, dar se cuvenea să—i aducă un omagiu lui Wilhelm Tell, pentru care avea o slăbiciune deosebită; şi apoi, ce noroc dacă putea să o înşface din zbor pe călăuza miraculoasă şi să o convingă să facă Jungfrau împreună!

La drum, *zu!*...

Îşi achită iute nota de plată în care răsăritul şi apusul soarelui erau socotite aparte, ca şi lumânarea şi serviciul, şi, precedat mereu de acel teribil zăngănit de fierăraie care semăna surprindere şi spaimă în drumul lui, se îndreptă spre gară; căci să coboare Rigi pe jos, aşa cum îl urcase, era pierdere de vreme şi însemna, într—adevăr, să—i acorzi prea multă onoare acestui munte artificial.

IV.PE VAPOR — PLOUĂ — EROUL TARASCONEZ SALUTĂ SUFLETELE MORŢILOR — ADEVĂRUL DESPRE WILHELM TELL — DEZILUZIE — TARTARIN DIN TARASCON N—A EXISTAT NICIODATĂ — ”*TE!* BOMPARD"

La Rigi—Kulm ningea când plecase; jos, pe lac, se întâlni din nou cu ploaia, măruntă, deasă, nedesluşită, o pânză de apă în care munţii se pierdeau treptat, îndepărtându—se ca nişte nori.

Foehnul[16] sufla, făcea să se încreţească apa lacului, iar pescăruşii care zburau la mică înălţime păreau purtaţi de crestele albe ale valurilor; te—ai fi crezut în largul mării.

Şi Tartarin îşi aminti ieşirea vasului *La Zouave* din Marsilia, cu cincisprezece ani în urmă, atunci când plecase la vânătoare de lei, acel cer fără nici o pată, strălucind în lumina aurie, acea mare albastră, dar albastră ca sineala, ciufulită de mistral, cu mici scânteieri de sare, goarnele din forturi, clopotniţele răsunând de dangătul clopotelor, bucuria din suflete, soarele, feeria primei călătorii.

Câtă deosebire faţă de această punte înnegrită de umezeală, aproape pustie, pe care se desluşeau în pâclă, ca printr—o hârtie unsă cu ulei, câţiva pasageri îmbrăcaţi în ulstere sau în mantale de cauciuc dizgraţioase, şi omul de la cârmă, nemişcat, cu gluga de la haina lui marinărească de lână trasă pe frunte, cu un aer grav şi sibilinic, deasupra căruia îţi atrăgea atenţia o inscripţie în trei limbi:

„Este interzis să se vorbească cu timonierul!"

Recomandare cu totul de prisos, căci nimeni nu vorbea la bordul lui *Winkelried,* nu mai mult pe punte decât în saloanele de la clasa întâi şi a doua, înţesate de călători cu înfăţişare sumbră, dormind, citind, căscând, stând claie peste grămadă cu bagajele lor mărunte răspândite pe banchete. Aşa îşi poţi imagina că arată un convoi de deportaţi a doua zi după o lovitură de stat.

Din când în când, sirena răguşită a vaporului vestea apropierea unei noi opriri. Un zgomot de paşi, de bagaje mişcate de colo—colo se făcea auzit pe punte. Malul ieşea din ceaţă, înainta, scoţând la iveală pante de un verde închis, vile tremurând printre garduri masive inundate de apă, şiruri de plopi

[16] Vânt cald, uscat şi puternic, caracteristic zonelor alpine din Elveţia, care bate primăvara dinspre crestele munţilor spre văi. (N. t.)

mărginind drumuri înnoroite, de—a lungul cărora se aliniau hoteluri somptuoase, cu litere de aur pe faţade, Meyer, Muller, Hotelul Lacului, şi feţe plictisite apărând la geamurile pe care ploaia se scurgea în şiroaie.

Ajungeau la debarcader; lumea cobora, urca, plină de noroi, murată şi tăcută. în micul port era un du—te—vino de umbrele, de omnibuze care dispăreau repede. Apoi, bătaia puternică a zbaturilor făcea să spumege apa sub ele şi malul aluneca repede în urma, cu pensiunile Meyer, Muller, a Lacului, ale căror ferestre, deschise o clipă, lăsau să se vadă Ia toate etajele batiste fluturând, braţe întinse care păreau să spună: „Iertare, îndurare, luaţi—ne cu voi... dacă aţi şti!..."

Uneori, *Winkelried* se încrucişa în trecere cu un alt vapor care—şi avea înscris numele cu litere negre pe tamburul alb al coşului: *Germania... Wilhelm Tell...* Aceeaşi punte lugubră, aceleaşi mantale de cauciuc sclipitoare, aceeaşi traversare lamentabilă, fie că vasul fantomă se ducea într—un sens sau în altul, aceleaşi priviri pline de jale schimbate de la un bord la altul.

Şi când te gândeşti că toţi aceşti oameni călătoreau pentru plăcerea lor şi ă, la fel, pensionarii hotelurilor Meyer, Muller şi al Lacului trăiau ca nişte prizonieri tot pentru plăcerea lor. Aici, la fel ca la Rigi—Kulm, ceea ce îl făcea îndeosebi să se înăbuşe pe Tartarin, ceea ce îi umplea sufletul de mâhnire, ceea ce îl îngheţa mai mult decât ploaia rece şi cerul fără lumină, era că nu avea cu cine să vorbească. Jos, întâlnise, într—adevăr, câteva figuri cunoscute, pe membrul Jockey—Clubului cu nepoata lui (hm! hm!), pe academicianul Astier—Rehu şi profesorul Schwanthaler, aceşti doi duşmani de neîmpăcat osândiţi să trăiască unul alături de celălalt timp de o lună întreagă, prinşi în acelaşi itinerar al circuitului Cook, şi încă alţi câţiva, dar nici una dintre aceste ilustre Prune nu catadicsise să îl recunoască pe tarasconez pe care, apărătoarea tricotată, uneltele de fier, frânghiile puse cruciş peste piept îl scoteau, totuşi, în evidenţă, îl marcau ca pe un metal preţios, Cu toţii păreau că se ruşinează de balul din ajun, de elanul inexplicabil pe care îl aprinsese în ei ardoarea acestui om butucănos.

Doar doamna Schwanthaler venise la dansatorul ei, cu figura ei trandafirie şi râzătoare de micuţă zână durdulie, şi, prinzându—şi fusta cu două degete, ca pentru a schiţa un pas de menuet, îi spusese: „Să jucăm,... să dansam... foarte drăguţ." Dorea, doar, să—i evoce o amintire sau încerca să îl ispitească să se învârtă, din nou, în tactul muzicii? Ea era aceea care nu—i mai dădea pace şi Tartarin, pentru a scăpa de insistenţele ei, urcă din nou pe punte, preferând să se ude până la piele decât să fie ridicol.

Şi turna cu găleata, şi cerul era posomorât. Pentru a—l îndupleca să se lumineze, o ceată întreagă din „Armata Salvării", care tocmai urcase la Beckenried, o duzină de fetişcane grăsuţe, cu un aer năuc, în rochii albastre şi cu pălării Greenaway, se grupă sub trei umbrele roşii uriaşe şi cântă câteva versete, acompaniate la acordeon de un bărbat, un soi de David—Gamă, lung, descărnat, cu ochii de nebun. Aceste voci ascuţite, indolente, discordante, ca nişte strigăte de pescăruş, se rostogoleau, se târau prin ploaie, prin fumul negru care se ridica gros de pe vapor, împrăştiat de vânt. Niciodată nu auzise Tartarin ceva mai tânguios.

La Brunnen, trupa coborî, lăsând buzunarele pasagerilor umflate de mici broşuri pioase; şi aproape imediat ce acordeonul şi cântecele acestor sărmane fantome încetară, bolta începu să se cureţe, lăsând să se vadă câteva petece de cer albastru.

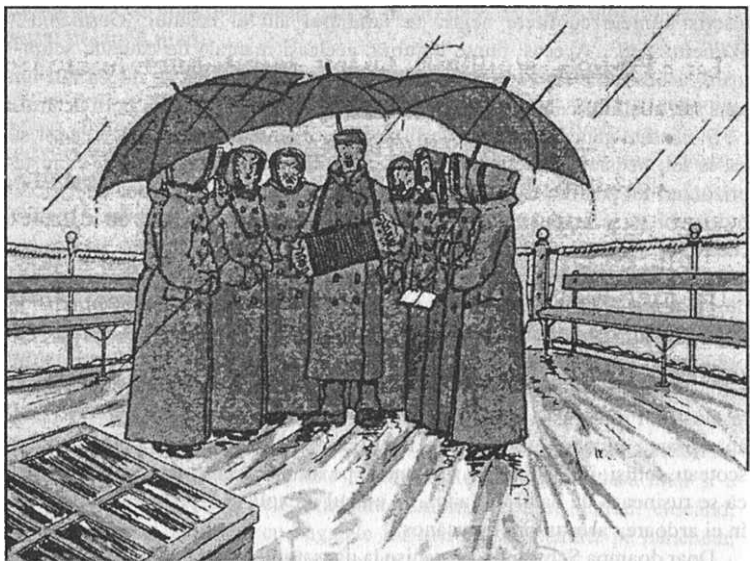

Acum, se intra pe lacul Uri, posomorât şi înghesuit între înalte piscuri sălbatice, şi, la dreapta, la poalele Seelisbergului, turiştii îşi arătau unii altora câmpia de la Grutli, unde Melchtal, Furst şi Stauffacher depuseseră jurământul de a—şi elibera patria. Tartarin, adânc mişcat, se descoperi cu pioşenie, fără să ia în seamă uimirea celor din jur, îşi flutură chiar şapca în aer de trei ori, pentru a aduce un omagiu sufletelor eroilor. Câţiva pasageri se înşelară şi, politicoşi, îi răspunseră la salut.

În sfârşit, vaporul scoase un muget răguşit, al cărui ecou răsună adânc în locul îngust. Tăbliţa care era atârnată pe punte la fiecare nouă oprire, cum se face la un bal public pentru a schimba contradansul, anunţă Tellsplatte. Ajunsese.

Capela este situată la cinci minute de debarcader, chiar pe malul lacului, pe stânca pe care a sărit Wilhelm Tell, în timpul furtunii, din barca tiranului Gessler.

Şi pentru Tartarin era emoţionant ca, în timp ce îi urma de—a lungul lacului pe călătorii din circuitul Cook, să calce pe acest pământ istoric, să—şi amintească cele citite, se retrăiască episoadele principale ale celebrei drame pe care o cunoştea ca pe propria lui biografie.

Dintotdeauna, Wilhelm Tell fusese modelul lui. Când, la farmacia Bezuquet, jucau jocul preferinţelor şi fiecare îşi nota pe o foaie pe care o puneau într—un plic sigilat poetul, copacul, mirosul, eroul, femeia pe care o visau, una dintre aceste hârtii arăta întotdeauna astfel:

Copacul preferat? — baobabul.
Mirosul? — al prafului de puşcă.
Scriitorul? — Fenimore Cooper.
Ce aş fi vrut să fiu? — Wilhelm Tell...

Şi, în farmacie, toţi strigau într—un singur glas: „Este Tartarin!" Vă puteţi da seama cât de fericit era şi cât de tare îi bătea inima ajungând în faţa capelei comemorative, ridicată ca semn al recunoştinţei unui întreg popor. I se părea că Wilhelm Tell în persoană avea să vina să—i deschidă uşa, încă şiroind de apa lacului, cu arbaleta în mână.

—Nu se poate intra... Lucrez... Nu este ziua... se auzi din interior o voce puternică, răsunând şi mai tare sub bolţile înalte.

—Sunt Astier—Rehu, de la Academia franceză!...

—Herr Profesor doctor Schwanthaler!...

—Tartarin din Tarascon!...

În ogiva de deasupra portalului, pictorul, căţărat pe o schelă, apăru aproape pe jumătate, în bluză de lucru, cu şevaletul în mână.

—Ucenicul meu coboară să vă deschidă, domnilor, spuse cu o intonaţie respectuoasă.

„Eram sigur, la naiba!" îşi spuse Tartarin... „N—a trebuit decât să mă prezint..."

Totuşi, avu bunul simţ să se dea la o parte şi, modest, intră după toată lumea.

Pictorul, un vlăjgan superb, cu chipul strălucitor şi buclele blonde asemenea unui artist din Renaştere, îşi primi vizitatorii pe scara de lemn care ducea la nivelul schelei instalată provizoriu pentru picturile din partea de sus a a capelei. Frescele, reprezentând principalele episoade din viaţa lui Wilhelm Tell, erau gata, mai puţin una, scena mărului din piaţa Altorf. La ea lucra în acel moment, şi tânărul său *famulus* — cum îi spunea ucenicului — cu pieptănătura unui arhanghel, cu picioarele dezgolite şi desculţ, în şorţul lui parcă din evul mediu, îi poza pentru copilul lui Wilhelm Tell.

Toate aceste personaje arhaice, roşii, verzi, galbene, bleu, mai înalte decât în realitate, îngrămădite pe străzi înguste, în dreptul uşiţelor secrete de pe vremea aceea, făcute pentru a fi văzute de la depărtare, lăsau o impresie cam tristă spectatorilor, dar, cum se aflau acolo pentru a admira, le admirară. De altfel, nimeni nu se prea pricepea.

—Totul este cât se poate de caracteristic! spuse emfatic Astier—Rehu, cu geanta de voiaj în mână.

Şi Schwanthaler, cu un pliant sub braţ, nevrând să se lase mai prejos, cită două versuri din Schiller, dintre care jumătate îi râmaseră în barbă. Apoi, veni rândul doamnelor să scoată exclamaţii şi, o vreme, nu se auziră decât:

—Schon!... oh! Schon[17] ...
—Yes... lovely[18] ...
—Exquis, delicieux[19] ...
Te—ai fi crezut la cofetărie.
Brusc, o voce izbucni, sfâşiind cu un sunet de trompetă liniştea reculeasă care se lăsase:
—Nu este bine ţinută pe umăr, dacă vă spun... Această arbaletă nu este la locul ei...
Vă puteţi închipui uimirea pictorului în faţa excentricului alpinist, care, cu pioletul în mână, riscând să doboare pe cineva la fiecare dintre numeroasele volute pe care le executa împins de o însufleţire fără margini, îi demonstra că, aşa cum 1 + 1=2, mişcarea lui Wilhelm Tell al lui nu era cea justă.
—Şi doar mă pricep la asta, *cel puţen*... Vă rog să mă credeţi...
—Cine sunteţi?
—Cum! cine sunt?... făcu tarasconezul adânc jignit. Deci, nu în faţa lui se dăduse uşa în lături; şi, umflându—şi pieptul, preciza:

[17] Frumos!... oh! frumos... (in limba germană, în original). (N. t.)
[18] Da... încântător... (în limba engleză, în original). (N. t.)
[19] Distins, delicios... (în limba franceză). (N. t.)

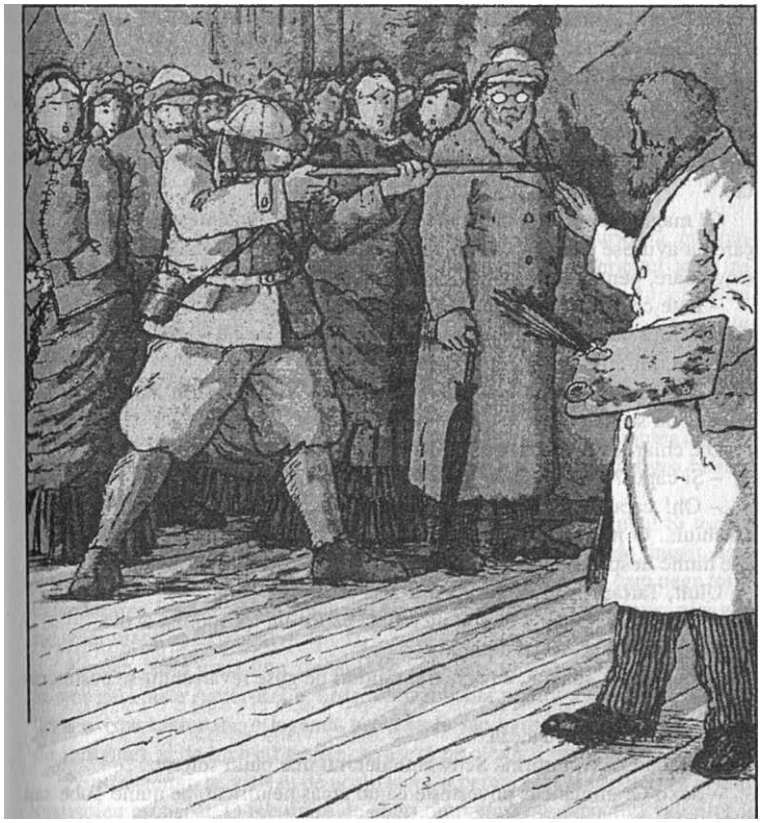

—Duceţi—vă să întrebaţi de numele meu panterele din Zaccar, leii din Atlas, poate că vă vor răspunde.

Toată lumea se dădu înapoi, cuprinsă de spaimă:

—Dar, în sfârşit, întrebă pictorul, ce are mişcarea mea de nu este potrivită?

—Uitaţi—vă la mine, *te!* înlemnind brusc, cu o dublă scăpărare a călcâielor care făcu scena să fumege. Tartarin, punându—şi pe umăr pioletul în chip de arbaletă, luă poziţia.

—Superb! Are dreptate... Nu mişcaţi... Apoi, ucenicului:

—Repede, un carton, un cărbune...

Fapt este că tarasconezul era de pictat, aşa cum arăta, îndesat, încovoiat, cu capul aplecat protejat de apărătoarea tricotată prinsă sub bărbie asemenea unei căşti, cu ochii săi mici şi scânteietori ţintindu—l pe ucenicul înspăimântat.

O! magia imaginaţiei! Se credea în piaţa Altorf, dinaintea copilului lui, el, care nu avusese niciodată copii, cu o săgeată în gâtlejul arbaletei, cu o alta la cingătoare, pentru a străpunge inima tiranului.

—Este chiar Wilhelm Tell... spuse pictorul, ghemuit pe o scăriţă, făcându—şi schiţa cu o mână febrilă: Ah! domnule, de ce nu v—am cunoscut mai devreme, mi—aţi fi servit ca model...

—Într—adevăr! vedeţi o oarecare asemănare? făcu Tartarin măgulit, având grijă să nu strice poza.

Da, chiar astfel şi—l închipuia artistul pe eroul lui.

—Şi capul?

—Oh! capul, prea puţin contează... Pictorul se dădea înapoi, îşi privea crochiul... O mască virilă, energică este tot ceea ce trebuie, pentru că nu se ştie nimic despre Wilhelm Tell, care, probabil, nu a existat niciodată.

Uluit, Tartarin lăsă să îi cadă aşa—zisa arbaletă.

—*Eşti ţicnit*[20] *!*... Nu a existat niciodată?... Ce—mi tot spuneţi acolo.

—Întrebaţi—i pe aceşti domni...

Astier—Rehu, solemn, cu cele trei rânduri de guşe revărsându—se peste cravata albă, spuse:

—Este o legendă daneză.

—Islandiche [21]...! afirmă Schwanthaler, nu mai puţin solemn.

—Saxo Grammaticus povesteşte că un arcaş neînfricat, pe nume Tobe sau Paltanoke...

---

[20] *„Eşti ţicnit"* („outre") şi *„eşti sărit"* („boufre") sunt un fel de înjurături tarasconeze de etimologie misterioasă. înseşi doamnele se folosesc de ele uneori, dar atenuându—le puţin: „Te—ai ţicnit... uite ce mă faci să spun." (N. a.)

[21] Islandeză (în limba germană, în original). (N. t.)

—Es ist in der Vilkinasaga geschrieben [22]... Şi continuară în acelaşi timp...

... fu condamnat de regele Danemarcei, Harold cu dinţii albaştri...

... dass der islandische Konig Needing...[23]

Cu ochii ţinta, cu braţul întins, fără să se privească şi fără să se înţeleagă, orbeau deodată, ca de la catedră, cu acel ton doctoral, despotic, al profesorului sigur că nu va fi contrazis niciodată. Se înfierbântau, strigând nume, date: Justinger din Berna! Jean de Winterthur...!

Şi, încetul cu încetul, discuţia deveni generală, agitată, furioasă, prinzându—i pe vizitatori. Se fluturau pliante, umbrele, valize, şi nefericitul artist trecea de la unul la altul, predicând buna înţelegere, tremurând pentru schela lui. Când furtuna se potoli, vru să—şi reia lucrul la crochiu, căutându—l pe misteriosul alpinist, al cărui nume doar panterele din Zaccar şi leii din Atlas i l—ar fi putut spune; Alpinistul, însă, dispăruse.

Urca de acum cu paşi mari şi furioşi, printre mesteceni şi fagi verzi, pe un drumeag, spre hotelul Tellsplatte, unde trebuia să—şi petreacă noaptea curierul peruvienilor, şi, sub influenţa deziluziei, vorbea cu glas tare, înfigea mânios vârful alpenştocului în poteca clisoasă.

Nu a existat niciodată Wilhelm Tell! Wilhelm Tell, o legendă! Şi tocmai pictorul însărcinat să decoreze capela îi spunea, cât se poate de liniştit, asta. îl ura pentru acest sacrilegiu, îi ura pe savanţi, ura acest secol care nega totul, care dărâma totul, care nu credea în nimic, care nu respecta nimic, nici glorie, nici măreţie, la naiba!

Aşadar, peste două sute, trei sute de ani, când se va vorbi despre Tartarin, se vor găsi nişte Astier—Rehu, nişte Schwanthaler pentru a susţine că Tartarin nu a existat niciodată; o legendă provensală sau barbarească! Se opri sufocat de indignare şi de urcuşul ţeapăn, se aşeză pe o bancă rustică.

Printre crengi, se vedeau de acolo lacul şi pereţii albi ai capelei, ca ai unui mausoleu proaspăt. O răbufnire de aburi, împreuna cu clipocitul valurilor în momentul abordajului vesteau din nou sosirea altor vizitatori. Se grupau pe malul apei, cu ghidul la îndemână, înaintau cu gesturi reculese, braţele întinse povestind parcă legenda. Şi, deodată, printr—o schimbare bruscă de atitudine, situaţia i se păru cât se poate de comică.

Îşi reprezenta întrega istorie a Elveţiei sprijinindu—se pe acest erou imaginar, ridicându—se statui, capele în onoarea lui în pieţele micilor oraşe şi deschizându—se săli memoriale în muzeele celor mari, organizându—se serbări patriotice la care soseau în goană, cu stindardul în faţă, grupuri din toate cantoanele; şi banchete, toasturi, urale, cântece, lacrimi de mândrie, toate acestea pentru marele patriot despre care cu toţii ştiau că nu a existat niciodată.

[22] Scrie în Vilkinasaga... (în limba germană, în original). (N. t.)
[23] Că regele islandez Needing... (în limba germană, în original). (N. t.)

Îmi tot spuneţi de Tarascon, dar iată şi aici o tarasconadă, şi încă una cum nu s—a născocit niciodată acolo, o tarasconadă fără pereche!

Recăpătându—şi astfel buna dispoziţie, Tartarin ajunse din câţiva paşi voiniceşti pe drumul principal spre Fluelen, pe marginea căruia hotelul Tellsplatte îşi arăta faţada cu obloane verzi. Aşteptând să sune de masă, pensionarii hotelului se plimbau în lung şi în lat prin faţa unei cascade ce se rostogolea din piatră în piatră, pe drumul plin de făgaşe pe care erau aliniate, printre bălţoacele în care se oglindea un apus de soare de culoarea aramei, mai multe berline şi tărgi pentru cărat pământul.

Tartarin întrebă de omul lui. I se aduse la cunoştinţă că se afla la masă. „Duceţi—mă la el, *zu!"* şi aceste cuvinte fură rostite atât de autoritar, încât, în pofida temerilor pline de respect pe care i le trezea gândul de a deranja un personaj atât de important, o slujnică îl conduse pe Alpinist prin tot hotelul.

trecerea lui provocând, în câteva rânduri, o mare uimire, până când ajunseră la preţiosul curier care mânca separat, într—un mic salon care dădea în curte.

—Domnule, spuse Tartarin intrând cu pioletul pe umăr, scuzaţi—mă dacă... Se opri înmărmurit, în timp ce curierul, lung, uscat, cu şervetul înnodat sub bărbie, plutind în aburii îmbietori ai unei supe fierbinţi, scăpă lingura din mână.

—*Ve*! Domnule Tartarin...

—*Te*! Bompard.

Era Bompard, fostul administrator al Clubului, băiat bun, dar cu o imaginaţie fără leac, care îl împiedica să spună un singur cuvânt adevărat şi care îi adusese — chiar la Tarascon! — porecla deloc de invidiat de Şarlatanul. Să ţi se spună Şarlatanul la Tarascon, vă daţi seama cum trebuie să minţi! Şi iată, deci, cine era călăuza fără pereche, cel care se căţărase în Alpi, pe Himalaia, pe munţii de pe lună!

—Oh! atunci, înţeleg... făcu Tartarin puţin cam dezamăgit, dar vesel, totuşi, că dăduse peste cineva de acasă şi că putea auzi din nou scumpul, deliciosul accent de pe Turul Oraşului.

—De altfel, domnule Tartarin, cinaţi cu mine, ce?

Tartarin se grăbi să accepte, savurând dinainte plăcerea de a se aşeza la o masă mică, cu două tacâmuri puse faţă în faţă, fără cea mai mică urmă de compotieră în litigiu, de a putea ciocni, vorbi în timp ce mânca, şi mâncând lucruri excelente, de calitate şi naturale, căci domnii curieri sunt serviţi admirabil de hangii, cu cele mai bune vinuri şi cu felurile cele mai fine.

Şi începu să plouă cu *cel puţen, nu mai puţen, altfel!*

—Atunci, dragul meu, tu erai cel pe care l—am auzit azi—noapte, acolo sus, pe terasă?

—Eu! *bunînţeles*... Le făceam pe acele domnişoare să admire... Este frumos, nu—i aşa, răsăritul de soare în Alpi?

—Superb! făcu Tartarin, la început fără convingere, doar pentru a nu—l necăji, dar înflăcărându—se după o clipă; şi era ameţitor să—i auzi pe cei doi tarasconezi celebrând cu entuziasm splendorile pe care le poţi descoperi de pe Rigi. Ai fi putut spune că Joanne alterna cu Baedeker.

Apoi, pe măsură ce orele consacrate acestei cine se înmulţeau, conversaţia devenea tot mai intimă, înţesată de confidenţe, de efuziuni, de proteste care aduceau lacrimi adevărate în ochii lor strălucitori şi vii de provensali, amatori de pozne şi de zeflemele, chiar dacă se emoţionau atât de uşor. Doar în aceasta privinţă se asemănau cei doi prieteni; unul fiind tot atât de uscat, de lung, de tăbăcit, de brăzdat de acele cute specifice datorate profesiunii pe cât era celălalt de mic, de spătos, de plin, neted şi roşu în obraji.

Trecuse prin atâtea, sărmanul Bompard, de la plecarea lui de la Club; acea imaginaţie nesăţioasă care îl împiedica să rămână într—un loc îl dăduse de—a dura de colo—colo, făcându—l să treacă prin cele mai ciudate întâmplări! Acum îşi povestea aventurile, enumera toate frumoasele ocazii de a se îmbogăţi, dar care îi scăpaseră, uite—aşa, printre degete, aşa cum se întâmplase cu ultima sa idee, aceea de a economisi din bugetul de război cheltuielile pentru încălţări...

—Ştii cum?... Ei, Dumnezeule, foarte simplu... potcovind picioarele militarilor.

—*Eşti ţicnit,* spuse Tartarin înspăimântat.

Bompard continua, mereu cât se poate de calm, cu acel aer de nebun cu sânge rece pe care—l avea:

—O idee măreaţă, nu—i aşa? Ei! *he,* de la minister nici măcar nu mi—au răspuns... Ah! sărmanul meu domn Tartarin, am trecut prin clipe grele, am ajuns la sapa de lemn, înainte de a intra în serviciul Companiei...

—Compania?

Bompard scăzu vocea, discret.

—Sst! o să—ţi spun, dar nu aici... Apoi, reluându—şi intonaţia naturală: Şi, *altminteri,* voi, ceilalţi, la Tarascon, ce mai faceţi? Nu mi—ai spus ce te aduce în munţii noştri...

Veni rândul lui Tartarin să—şi descarce sufletul. Fără patima, cu acea melancolie a declinului, cu acel spleen de care sunt atinşi, îmbătrânind, marii artişti, femeile frumoase, toţi acei cuceritori de popoare şi de inimi, povesti despre cum fusese părăsit de compatrioţi, despre complotul urzit împotriva lui pentru a i se răpi preşedinţia şi despre hotărârea pe care o luase de a face un act de eroism, o ascensiune, ridicând drapelul tarasconez mai sus decât ajunsese vreodată, de a dovedi, în sfârşit, alpiniştilor din Tarascon că era încă demn... încă demn... Emoţia îl sugruma, trebui să tacă, apoi:

—Tu mă cunoşti, Gonzague...

Şi nimeni nu ar putea reda câtă efuziune, câta mângâiere, câtă dorinţă de apropiere puse Tartarin în acest prenume trubaduresc al lui Bompard. Era de parcă i—ar fi strâns mâinile, i le—ar fi aşezat mai aproape de inimă...

—Mă cunoşti, *cel* Ştii că nu am dat înapoi când a fost vorba să pornesc la vânătoarea de lei; şi, în timpul războiului, când am organizat împreună apărarea Clubului...

Bompard clătina din cap cu o mimică teribilă; credea că se mai află încă acolo.

—Ei bine! dragul meu, ceea ce leii, ceea ce tunurile Krupp nu au reuşit să facă, au reuşit Alpii... Mi—e frica.

—Nu spune asta, Tartarin! De ce? întrebă eroul cât se poate de blând. O spun pentru că aşa este...

Şi, încetişor, fără să pozeze, mărturisi impresia pe care i—o făcuse desenul ! Dore, acea catastrofa de pe Cervin pe care o avea mereu în faţa ochilor. Ii era frică de primejdii ca acelea; şi, în acest fel, auzind vorbindu—se despre o călăuză de toată încrederea, în stare să îl ferească de ele, venise să i se încredinţeze lui. Cu tonul cel mai firesc, adăugă:

—Nu ai fost niciodată călăuză, nu—i aşa, Gonzague?

—*He,* ba da, răspunse Bompard surâzând... Numai că nu am făcut tot ceea ce am povestit.

—Bineînţeles! aprobă Tartarin. Şi celălalt, printre dinţi, adaugă:

—Să ieşim o clipă pe drum, vom putea discuta mai în voie. Se lăsa noaptea, o adiere călduţă, umedă, rostogolea norişorii negri ce se proiectau pe cerul pe care apusul aşternuse un colb cenuşiu. O luară pe coastă, spre Fluelen, încrucişându—se cu umbrele tăcute ale turiştilor flamanzi care se întorceau la hotel, umbre ei înşişi, fără să vorbească, până ce ajunseră la lungul tunel prin care trece drumul, coborând până la lac în mai multe terase, asemenea unor trepte.

—Să ne oprim aici, se auzi vocea dogită a lui Bompard, care răsună sub bolta ca o lovitură de tun.

Contemplară admirabila privelişte a lacului, şirurile de brazi şi fagi care coborau, negre, strânse, în prim plan; în spate, munţi tot mai înalţi, cu vârfurile în valuri, apoi alţii, nedesluşiţi şi albăstrii ca nişte nori; în mijloc, dâra albă, abia vizibilă, a unui gheţar încremenit pe creste, care se aprinse deodată de sclipiri irizate, galbene, roşii, verzi. Muntele era luminat de focuri de artificii.

Dinspre Fluelen se înălţau rachete, se desfăceau în stele multicolore, în timp ce, pe lac, se desfăşura un du—te—vino de felinare veneţiene, în spatele cărora vapoarele rămâneau nevăzute, plimbând o muzică veselă şi oamenii care veniseră să petreacă.

Un adevărat decor feeric, încadrat de zidurile de granit, uniforme şi reci, ale tunelului.

—Ce ţară ciudată, *cel puţen,* Elveţia..., exclamă Tartarin. Bompard începu să râdă.

—Ah! *vai,* Elveţia... Mai întâi, Elveţia nu există!

V.CONFIDENŢE ÎNTR—UN TUNEL

—La ora actuală, *ve*!, domnule Tartarin, — continuă Bompard — Elveţia este doar un vast Kursaal[24] , deschis din iunie până în septembrie, un cazino panoramic, unde lumea vine să se distreze din cele patru colţuri ale lumii, o afacere de pe urma căreia trage foloase o Companie putred de bogată, care dispune de sute de milioane cu grămada şi care îşi are sediile la Geneva şi la Londra. Trebuiau bani serioşi, îţi poţi închipui, pentru a lua în arendă, a pieptăna şi a dichisi tot acest teritoriu, cu lacuri, păduri, munţi şi cascade, pentru a întreţine un popor întreg de funcţionari, de trepăduşi şi pentru a instala pe cele mai înalte cuhni hoteluri mirobolante, cu încălzire, lumină, telegraf, telefon.

—Totuşi, asta este adevărat, gândi cu voce tare Tartarin, amintindu—şi de cele văzute pe Rigi.

—Dacă este adevărat? Dar nu ai văzut nimic... Intră puţin mai adânc în această ţară, nu vei găsi un singur colţişor, oricât de retras, care să nu fie trucat, aranjat, ca decorurile de la operă; cascade luminate â giorno, bariere la intrarea într—un gheţar şi, pentru ascensiuni, o grămadă de căi ferate sau funiculare. Totuşi, Compania, gândindu—se şi la clientela sa de englezi şi americani căţărători, păstrează câţiva Alpi vestiţi, cum sunt Jungfrau sau Călugărul, cu aspectul lor ameninţător şi sălbatic, dar şi aceste locuri sunt periculoase doar în aparenţă, pentru că. În realitate, nici aici, ca, *de altfel,* nicăieri în altă parte, nu există nici un risc.

---

[24] Sală special amenajată pentru petreceri şi dans în staţiunile balneare. (N. t.)

—Nici măcar crevasele, dragul meu, acele oribile crevase... Dacă te prăbuşeşti în vreuna?
—Cazi pe zăpadă, domnule Tartarin, şi nu—ţi faci nici un rău; există întotdeauna acolo jos, în adâncuri, un portar, un vânător, cineva care te ridică, te perie, te scutură şi te întreabă cu graţie: „Domnul nu are bagaje?..."
—Ce tot îmi îndrugi acolo, Gonzague?

Şi Bompard, de două ori mai grav, continuă:

—Întreţinerea acestor crevase este una dintre cele mai importante cheltuieli ale Companiei.

O clipă de linişte în tunel, după ce atmosfera din împrejurimi s—a calmat. Nici focuri divers colorate în aer, nici praf de puşcă, nici bărci pe apă; doar luna s—a ridicat desenând un alt peisaj convenţional, alburiu, fluid, cu pete de întuneric impenetrabil...

Tartarin ezită încă să—l creadă pe cuvânt pe însoţitorul lui. Totuşi, se gândeşte la tot ceea ce a văzut deja neobişnuit în patru zile: soarele de pe Rigi, păcăleala cu Wilhelm Tell; şi născocirile lui Bompard i se par cu atât mai demne de crezare, cu cât în orice tarasconez există şi cel care minte, dar şi cel care crede.

—Totuşi, bunul meu prieten, cum îţi explici acele catastrofe îngrozitoare... aceea de pe Cervin, de exemplu!...
—Sunt şaisprezece ani de atunci, Compania nu era constituită încă, domnule Tartarin.
—Dar, anul trecut chiar, accidentul de pe Wetterhorn, cele două călăuze şi alpiniştii lor?!...
—Mai trebuie şi de—astea, *te,* la naiba! pentru a momi clienţii... Pe un munte pe care nu—ţi spargi un pic capul englezul nu—ţi vine... Wetterhorn mergea spre ruină de câtva timp, cu acest mic fapt divers încasările au crescut imediat.
—Atunci, cele două călăuze dispărute...?
—Se simt la fel de bine ca şi cei doi călători; doar au fost făcuţi să dispară, fiind întreţinuţi în străinătate mai bine de şase luni, până îi uită lumea... O reclamă costisitoare, dar Compania este suficient de bogată pentru a şi—o permite.
—Ascultă, Gonzague...

Tartarin se ridicase, cu o mână pe umărul fostului administrator.

—Nu ai vrea să mi se întâmple o nenorocire, *cel*... Ei bine, spune—mi deschis, cunoşti posibilităţile mele ca alpinist, ele sunt mediocre.
—Cât se poate de mediocre, într—adevăr!
—Crezi, totuşi, că aş putea, fără să risc prea mult, să încerc, totuşi, să urc pe Jungfrau?
—Aş putea garanta cu capul, domnule Tartarin. N—ai decât să te laşi în seama călăuzei, ve!
—Şi dacă mă apucă ameţeala?
—Închizi ochii.
—Şi daca alunec?
—Dă—ţi drumul... E ca la teatru... Sunt tot felul de practicabile... Nu este nici un pericol...
—Ah! dacă te—aş avea lângă mine acolo pentru a mi—o spune, pentru a mi—o repeta... Haide, vitezule, puţină mişcare, hai cu mine...

Bompard nici nu şi—ar fi dorit altceva — vai de mine! —, dar le avea pe peruviene pe capul lui până la sfârşitul sezonului, şi cum prietenul lui se arăta mirat vâzându—l că acceptă această funcţie de curier, de subaltern, preciza:

—Ce să fac, domnule Tartarin? E înscris în contract... Compania are dreptul să ne folosească aşa cum crede ea de cuvinţă.

Iată—l socotind pe degete toate diversele lui avataruri vreme de trei ani... călăuză în Oberland, cântăreţ din corn în Alpi, bătrân vânător de capre negre, vechi soldat al lui Carol al X—lea, pastor protestant pe înălţimi...

—*Ques acol* tresări Tartarin, surprins. Şi celălalt, cu aerul lui liniştit, continuă:

—*He!* da. Când călătoreşti în Elveţia germană, uneori poţi zări un pastor predicând în sânul naturii de pe înălţimi ameţitoare, de pe o stâncă sau de la un amvon rustic, cioplit dintr—un trunchi de copac. Câţiva ciobani, brânzari, cu bonetele lor de piele în mâna, femei pieptănate şi costumate aşa cum este obiceiul în acel canton se strâng în jurul lui în grupuri pline de pitoresc; şi peisajul este încântător, păşuni verzi sau proaspăt cosite, cascade la marginea drumului şi cirezi cu clopote grele, de răsună tot muntele. Toate

acestea, *ve,* sunt decor, figuraţie. Numai că doar angajaţii Companiei, ghizi, pastori, curieri, hotelieri, sunt la curent, şi interesul lor este să nu divulge secretul, de teamă să nu alunge clientela.

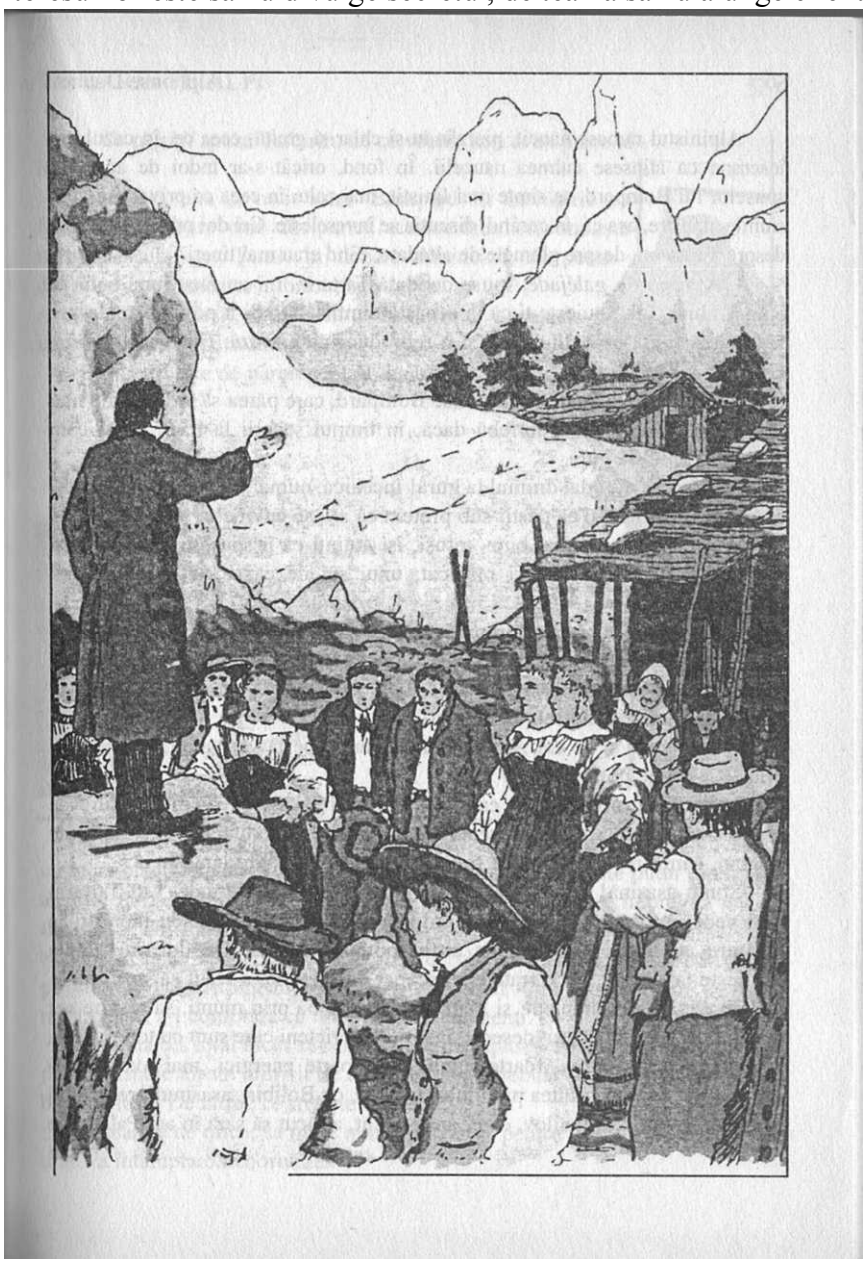

Alpinistul râmase năucit, pierzându—şi chiar şi graiul, ceea ce, în cazul lui, însemna că atinsese culmea năucelii. In fond, oricât s—ar îndoi de adevărul spuselor lui Bompard, se simte mai liniştit, mai calm în ceea ce priveşte ascensiunile alpestre, aşa că, în curând, discuţia se înveseleşte. Cei doi prieteni vorbesc despre Tarascon, despre glumele de altădată, când erau mai tineri.

—Apropo de *galejade,* spuse deodată Tartarin, mi—au făcut una bună la Rigi—Kulm... închipuieşte—ţi că în această dimineaţă... Şi îi povesteşte despre scrisoarea lipită pe oglinda lui, şi o reproduce cu emfază: *Franceza naibii...* Este o păcăleală, ce?

—Nu se ştie... Poate, îi răspunse Bompard, care părea să ia lucrurile mai în serios decât el. Şi îl întrebă dacă, în timpul şederii la Rigi, nu—şi cam dăduse drumul la gură.

—Ah! *vai,* să—ţi dai drumul la gură! încearcă, numai, să o deschizi, cu toţi englezii, nemţii muţi ca peştii sub pretext că aşa se cuvine!

După ce chibzui mai bine, totuşi, îşi aminti că îi spusese câteva vorbe bine simţite, şi încă tare şi răspicat, unui soi de cazac, un anume Mi... Milanov.

—Manilov, îl corectă Bompard.

—Îl cunoşti?... între noi fie vorba, cred că acest Manilov îmi purta pică din pricina unei micuţe rusoaice...

—Da, Sonia... murmură Bompard îngrijorat.

—O cunoşti şi pe ea! Ah! prietenul meu, o perlă veritabilă, un micuţ şi drăgălaş pui de potârniche.
—Sonia Vasilieva... Ea este aceea care l—a ucis cu o împuşcătură de revolver, în plină stradă, pe generalul Felianin, preşedintele Consiliului de Război, care l—a condamnat pe fratele ei la deportare pe viaţă.

Sonia asasină! acest copil, acest îngeraş cu bucle blonde. Lui Tartarin nu—i venea să creadă. Dar Bompard intră în amănunte, îi dădu lămuriri în legătură cu toată povestea, de altfel bine cunoscută. De doi ani, Sonia locuieşte la Zurich, unde fratele ei, scăpat din Siberia, a venit să stea împreună cu ea, bolnav de piept; şi toată vara îl plimbă prin munţi, să respire aer curat. Curierul i—a întâlnit deseori, însoţiţi de prieteni care sunt cu toţii exilaţi, conspiratori. Vasilievii, foarte inteligenţi, foarte energici, mai având încă ceva avere, sunt în fruntea partidului nihilist, cu Bolibin, asasinul prefectului de poliţie, şi acest Manilov, care, anul trecut, a făcut să sară în aer Palatul de iarnă.
—*Ce ticniţi!* spuse Tartarin, de ce vecini poţi avea parte la Rigi.

Dar, iată una şi mai bună. Bompard îşi închipuie faimoasa scrisoare vine din partea acestor tineri; recunoaşte metodele nihiliste. Ţarul, în fiecare dimineaţă, dă peste astfel de avertismente, în birou, sub şervet...
—Dar, în sfârşit, spuse pălind Tartarin, de ce aceste ameninţări? Ce le—am făcut?

Bompard este de părere că l—au luat drept spion.
—Spion, eu!

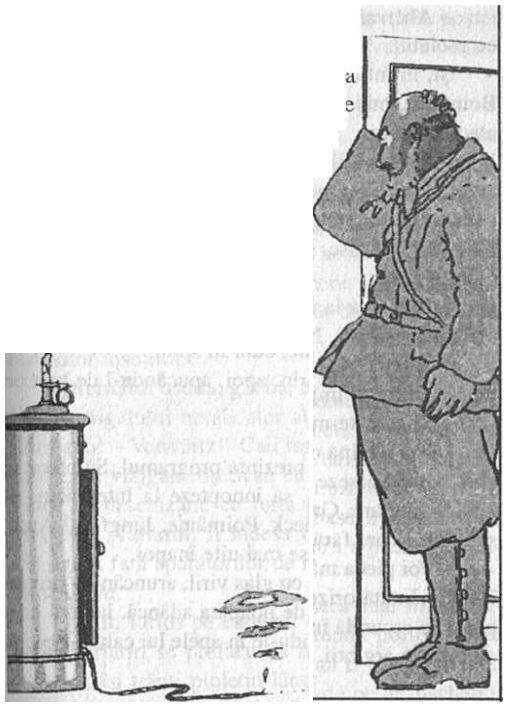

—*He,* da. în toate centrele nihiliste, la Zurich, la Geneva, Rusia întreţine cu mare cheltuială un numeros personal de supraveghere; de puţin timp, l—a angajat chiar pe fostul şef al poliţiei imperiale franceze, împreună cu o duzină de corsicani, iar aceştia îi urmăresc şi îi ţin sub observaţie pe toţi exilaţi ruşi, se deghizează într—o mie de chipuri pentru a—i lua prin surprindere. Ţinuta Alpinistului, ochelarii, accentul — nu aveau nevoie de mai mult pentru a—l confunda cu unul dintre acei agenţi.
—La naiba, m—ai făcut să—mi aduc aminte, spuse Tartarin... aveau tot timpul pe urmele lor un afurisit de tenor italian... Trebuie să fi fost un turnător, bineînţeles... *De altfel,* ce trebuie să fac?
—Înainte de orice, să nu le mai ieşi în cale, pentru că ai fost prevenit că ţi se va întâmpla o nenorocire.
—Ah! vai, o nenorocire... Primului care se apropie de mine îi crap capul cu pioletul.

Şi în întunericul tunelului, din ochii tarasconezului ţâşniră flăcări. Dar Bompard, mai puţin liniştit ca el, ştie că ura acestor nihilişti este teribilă, atacă pe furiş, sapa şi unelteşte. în zadar eşti şiret ca o vulpe, cum este Preşedintele Clubului Alpin, trebuie să te fereşti de patul de la han în care te culci, de scaunul pe care te aşezi, de parâma pachebotului care va ceda brusc, provocând o cădere mortală. Şi felurile de mâncare ce ţi se pregătesc reprezintă un risc, şi paharul în care ţi se poate pune o otravă incoloră şi fără nici un gust.
—Ia seama la rachiul din ploscă, la laptele spumegând pe care ţi—l aduce văcarul în saboţi. Nu se dau

înapoi de la nimic, cum îţi spun.

—Atunci, s—a zis cu mine, mormăi Tartarin, apoi, apucându—l de braţ pe tovarăşul lui, îl imploră:

—Sfătuieşte—mă, Gonzague, ce să fac?

După o clipă de chibzuinţă, Bompard îi prezintă programul. Să plece în zori, să traverseze lacul, trecătoarea Brunig, să înnopteze la Interlaken. în ziua următoare, Grindelwald şi micul Scheideck. Poimâine, Jungfrau! Apoi, spre Tarascon, fără să piardă o clipă, fără să se mai uite înapoi.

—Voi pleca mâine, Gonzague, zise eroul cu glas viril, aruncând o privire înspăimântată orizontului misterios acoperit de noaptea adâncă, lacului care părea să ascundă în el toate trădările, învăluindu—le în apele lui calme, poleite cu reflexe argintii.

VI.TRECĂTOAREA BRUNIG — TARTARIN CADE ÎN MÂINILE NIHILIŞTILOR — DISPARIŢIA UNUI TENOR ITALIAN ŞI A UNEI FRÂNGHII FABRICATE LA AVIGNON — NOI ISPRĂVI ALE VÂNĂTORULUI DE ŞEPCI — PAC! PAC!

Pierzându—şi răbdarea, şeful poştei strigă din nou, să—l audă toată lumea:

—Urcaşi,... urcaşi *otată*!

„Dar unde naiba să urc? toate sunt pline... Nu mă primesc în nici una", se gândi Tartarin.

Erau în punctul cel mai îndepărtat al Lacului celor Patru Cantoane, pe malul de la Alpanach, umed, pătruns de apă ca o deltă, unde trăsurile poştei e organizează în convoi şi îi iau pe călători la coborârea din vapor pentru a—i duce dincolo de Brunig.

O ploaie măruntă, cu picături cât nişte vârfuri de ac, cădea încă de dimineaţă; şi bunul Tartarin, stânjenit de echipament, îmbrâncit de funcţionarii de la poştă, de vameşi, alerga de la trăsură la trăsură, zgomotos şi încurcă—lume ca acel om—orchestră de prin bâlciuri, care, la fiecare gest, pune în mişcare un triunghi, o tobă mare, o pereche de talgere, un cimbal. La toate portierele era primit cu acelaşi strigăt de spaimă, cu acelaşi „Complet" zborşit, mormăit în toate dialectele, cu aceeaşi umflare în pene pentru a ocupa cât mai mult loc cu putinţă şi a împiedica să urce un atât de primejdios şi răsunător însoţitor.

Nefericitul asuda, gâfâia, răspundea cu „A naibii soartă!" şi gesturi disperate strigătului nerăbdător al celor din convoi: „La drum! — AII right! —Uidiamo! — Vorwartz!" Caii fornăiau, surugiii înjurau. în cele din urmă, şeful poştei, un vlăjgan roşcovan cu tunică şi şapcă cu fundul lat, se amestecă el însuşi şi, deschizând cu forţa portiera unui landou pe jumătate acoperit, îl cocoţă pe Tartarin, îl îndesă ca pe un pachet, apoi rămase în picioare şi solemn în faţa apărătorilor de noroi, cu mâna întinsă pentru a primi cuvenitul *trinkeld*[25] .

Umilit, furios pe oamenii din trăsură care îl acceptaseră doar *manu militari,* Tartarin se prefăcu că nu—l bagă în seamă, îşi înfundă portofelul în buzunar, îşi trânti pioletul lângă el cu mişcări care vădeau o foarte proastă dispoziţie, chiar grosolănie, de ai fi putut crede că venea de pe un pachebot ;are face cursa de la Dover la Calais.

—Bună ziua, domnule... spuse o voce dulce, pe care o mai auzise cândva.

Ridică ochii şi rămase uluit, înspăimântat, uitându—se la chipul rotund şi trandafiriu al Soniei, aşezată în faţa lui, sub copertina landoului, unde se adăpostea, de asemenea, un tânăr înalt, acoperit cu şaluri, cuverturi, dintre care i se vedea doar fruntea lividă printre câteva bucle fine şi aurii ca ramele ochelarilor de miop; era fratele ei, fără îndoială. Un al treilea personaj, pe care Tartarin îl cunoştea prea bine, îi însoţea: Manilov, incendiatorul palatului imperial.

---

[25] bacşiş, în limba germană în original. (N.L)

Sonia, Manilov, ce capcană!

Acum, îşi vor pune în aplicare ameninţarea, în această trecătoare Brunig, atât de îngustă, înconjurată de prăpăstii. Şi eroul, străpuns, ca de un fulger, de acea spaimă ascuţită care te face să—ţi vezi moartea cu ochii, se şi imagină zăcând în fundul unei râpe, legănându—se în vârful unui stejar înalt. Să fugă? Unde, cum? Iată că trăsurile se urneau, o luau din loc una după alta la sunetul goarnei, o droaie de ştrengari întinzând la portiere mici buchete de edelweiss[26] . Tartarin, înnebunit, se gândi să nu mai aştepte, să înceapă să atace despicând cu o lovitură de alpenştoc pe cazacul aşezat lângă el; apoi, după ce chibzui puţin, găsi că este mai prudent să se abţină. Fără nici o îndoială, oamenii aceştia nu vor încerca Să lovească decât mai târziu, în ţinuturile nelocuite, şi poate că până atunci va avea timp să coboare. De altfel, intenţiile lor nu păreau atât de ameninţătoare, Sonia îi surâdea blând cu ochii ei frumoşi, verzi ca peruzeaua, tânărul înalt şi palid îl privea cu interes, iar Manilov, vădit îmblânzit, se trăgea într—o parte politicos, făcându—i loc să—şi pună calabalâcul între ei. Oare îşi dăduseră seama că se înşelaseră citind în registrul de la Rigi—Kulm vestitul nume de Tartarin?... Vru să se convingă şi, miliar, pe un ton cumsecade, începu:

—Sunt încântat să vă reîntâlnesc, frumoasă tinereţe... doar că, îngăduiţi—mi să mă prezint... încă nu aţi aflat cu cine aveţi de—a face, *ve,* în timp ce eu ştiu perfect cine sunteţi.

—Ssst! făcu micuţa Sonia, mereu surâzătoare, punându—şi pe buze vârful mănuşii suedeze, şi îi arătă pe capra trăsurii, lângă însoţitor, pe tenorul cu manşete şi pe celălalt tânăr rus, adăpostiţi sub aceeaşi umbrelă, râzând, discutând amândoi în italieneşte.

Între poliţist şi nihilişti, Tartarin nu şovăi:

—Îl cunoaşteţi pe acest om, cel *puţen?* spuse el în şoaptă, apropiindu—şi capul de obrajii fragezi ai Soniei şi oglindindu—se în ochii ei limpezi, dintr—odată sălbatici şi tăioşi, atunci când îi răspunse „da" cu o bătaie de pleoape.

Eroul se înfiora, dar ca la teatru: acele plăcute furnicături pe care începi să le simţi atunci când acţiunea se complică şi îţi cauţi o poziţie cât mai comodă pentru a auzi şi a vedea mai bine. El însuşi în afară de orice pericol, scăpat de coşmarurile oribile care îl bântuiseră toată noaptea, îl împiedicaseră să—şi savureze cafeaua elveţiană, cu lapte şi unt, şi îl ţinuseră pe vapor departe de balustradă, respira acum din adâncul plămânilor, găsea viaţa frumoasă, iar pe această rusoaică irezistibilă, cu toca ei de voiaj, cu puloverul acoperindu—i gâtul, strângându—i braţele, mulându—se pe talia încă fragilă, dar de o eleganţă perfectă. Şi atât de copilăroasă. Copilăroasă prin candoarea râsului, prin puful de pe obraji şi graţia prevenitoare cu care îi potrivea fratelui ei şalul pe genunchi. „Ţi—e bine?... Nu ţi—e frig?" Cum să crezi că această fiinţă, cu mâna ei micuţă, atât de fină în mănuşa gălbuie, avusese forţa morală şi curajul fizic de a ucide un om!

---

[26] Floare—de—colţ (în germană, în original). (N. t.)

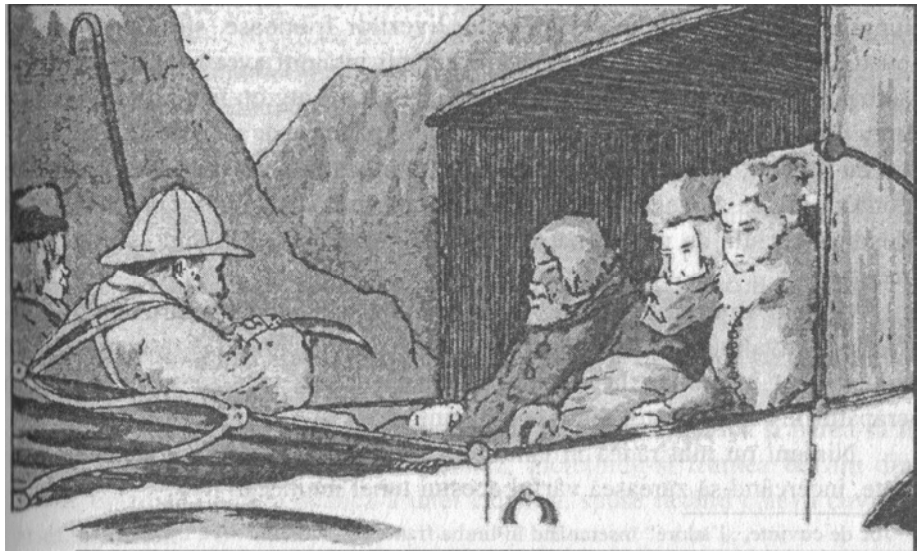

Ceilalţi, de asemenea, nu mai păreau deloc înfricoşători; toţi cu acelaşi râs ingenuu, puţin mai forţat şi dureros pe buzele trase ale bolnavului, mai zgomotos la Manilov, care, tânăr de tot în pofida bărbii, avea manifestări de şcolar în vacanţă, accese de veselie exuberantă.

Al treilea însoţitor, acela căruia îi spuneau Bolibin şi care discuta pe capra trăsurii cu italianul, se amuza şi el copios, se întorcea deseori spre prietenii lui pentru a le traduce poveştile pe care i le turna falsul cântăreţ, succesele lui la Opera din Petersburg, norocul în dragoste, butonii de manşetă oferiţi la plecare de doamnele abonate, nişte butoni extraordinari, gravaţi cu trei note, *la do re,* adoratul[27] , şi acest calambur, spus încă o dată în landou, provocă o asemenea veselie dezlănţuită, însuşi tenorul se umflă în pene, îşi răsuci cu un aer atât de stupid şi de triumfător mustaţa în furculiţă privind—o pe Sonia, încât Tartarin începu să se întrebe dacă nu cumva avea de—a face cu nişte simpli turişti şi cu un adevărat tenor.

Dar trăsurile, mereu în goana mare, treceau peste păduri, mergeau de—a lungul lacurilor, câmpurilor înflorite, livezilor frumoase, şiroind de apă şi pustii, în această zi de duminică; iar ţăranii întâlniţi aveau toţi costume de sărbătoare, femeile purtând cozi lungi şi lanţuri de argint. începeau să urce cu greu drumul în serpentină ce şerpuia printre pădurile de stejar şi de fag; încetul cu încetul, o privelişte minunată se întindea la picioarele lor, cu fiecare cotitură în sus se vedeau râuri, văi din care urca dangătul clopotelor şi, hăt departe, căciulă de promoroacă de pe Finsteraarhorn, sclipind sub un soare nevăzut.

Curând, drumul se posomori, deveni mai sălbatic. Pe o parte umbre profunde, o învălmăşeală de copaci crescuţi în pantă, chinuiţi şi răsuciţi, tunetul unui torent înspumat; la dreapta, o stâncă uriaşă, gata să se prăvale, din crăpăturile căreia ies tot felul de rădăcini.

Nimeni nu mai râdea în landou; toţi admirau peisajul cu capetele ridicate, încercând să zărească vârful acestui tunel întunecat.

—Pădurile din Atlas!... Parcă am fi acolo... spuse grav Tartarin; şi, remarca trecând neobservată, adăugă: Fără răgetele leilor, totuşi.

—Le—aţi auzit, domnule? întrebă Sonia.

Dacă a auzit leii, el!... Apoi, cu un surâs blând şi indulgent, preciza în aşa fel încât să se facă înţeles:

—Eu sunt Tartarin din Tarascon, domnişoară...

Ei, dar uitaţi—vă puţin la aceşti barbari! Dacă ar fi spus: „Mă numesc Dupont", ar fi fost pentru ei exact acelaşi lucru. Nu auziseră de Tartarin.

Totuşi, nu se ofensă şi răspunse tinerei care vroia să ştie dacă răgetul leului nu—l înspăimântase:

—Nu, domnişoară... cămila mea, da, tremura între picioarele mele; dar eu îmi inspectam capcanele la fel de liniştit ca în faţa unei cirezi de vaci... De la depărtare, este aproape acelaşi strigăt ca acesta, te!

Pentru ca Sonia să—şi poată face o impresie cât mai exactă, scoase cu vocea lui de bas cea mai adâncă un muget straşnic, care se umflă, se întinse purtat de ecou, din stâncă în stâncă. Speriaţi, caii se cabrară;

---

[27] Joc de cuvinte, „l'adore" însemnând în limba franceză „adoratul". (N. t.).

călătorii din fiecare trăsură se ridicară în picioare, înspăimântaţi, căutând din priviri locul accidentului, cauza unui asemenea vacarm, şi, recunoscându—l pe Alpinist, a cărui şapcă şi al cărui echipament copleşitor se vedeau de sub capota pe jumătate ridicată a landoului, se întrebară încă o dată: „Ce dihanie o mai fi şi asta?"

El, cât se poate de calm, continua să dea amănunte despre modul de a ataca fiara, de a o doborî, de a o spinteca, despre cătarea de diamant cu care îşi împodobea carabina pentru a trage la sigur noaptea. Tânăra îl asculta, aplecată în faţă, atentă, cu nările fremătând.

Se spune că Bombonnel încă mai vânează, întrebă fratele ei, l—aţi cunoscut?

Da, spuse Tartarin fără nici o tragere de inimă... Este un băiat nu lipsit de îndemânare. Dar sunt şi alţii mai buni ca el.

Cine are urechi de auzit să audă! Apoi, cu un ton melancolic, adăugă:

—*Cel puţen,* trăieşti emoţii puternice în timpul acestor vânători de fiare mari. Când nu le mai ai, existenţa ţi se pare pustie şi nu ştii cu ce să—ţi umpli timpul.

Aici, Manilov, care înţelegea franceza fără să o vorbească şi părea să îl asculte plin de curiozitate pe tarasconez, încreţindu—şi fruntea de om din popor brăzdată de cuta adâncă a unei cicatrici, spuse râzând câteva cuvinte prietenilor lui.

—Manilov pretinde că facem parte din aceeaşi confrerie, îi explică Sonia lui Tartarin... Vânăm, ca şi dumneata, fiarele mari,

—*Te!* da, la naiba... lupii, urşii albi...

—Da, lupii, urşii albi şi alte animale dăunătoare...

Şi râsetele se porniră din nou, zgomotoase, nesfârşite, pe un ton ascuţit şi feroce, râsete care dezgoleau dinţii şi care îi aminteau lui Tartarin în ce tristă şi ciudată companie se afla.

Brusc, trăsurile se opriră. Drumul devenea mai dificil şi făcea în acel loc un lung ocol pentru a ajunge pe cuhnea Brunigului, care putea fi atinsă, însă, şi pe o scurtătură pieptişă de douăzeci de minute, printr—o încântătoare pădure de fagi. în ciuda ploii de dimineaţă, a terenului alunecos şi moale, călătorii, profitând că ajunseseră într—un luminiş, coborâră aproape cu toţii şi o porniră în şir pe drumul îngust pe unde se coborau buştenii cu sania.

Din landoul lui Tartarin, care sosise ultimul, bărbaţii coborâră imediat, dar Sonia, găsind drumul prea noroios, se aşeză mai bine şi cum Alpinistul rămăsese în urma celorlalţi, puţin întârziat de echipament, îl privi şi îi spuse cu jumătate de voce: „Rămâneţi... să—mi ţineţi companie", şi totul într—un fel atât de calm! Bietul om se pierdu cu firea, imaginându—şi un roman pe cât de plăcut pe atât de neverosimil, care îi făcu bătrâna lui inimă să bată puternic. Se trezi, însă, repede la realitate văzând că tânăra era neliniştită, pândindu—i pe Bolibin şi pe italian ce discutau aprins chiar la începutul urcuşului, în spatele lui Manilov şi Boris, care porniseră deja. Falsul tenor ezita. Instinctul părea să—l avertizeze să nu se aventureze singur în compania celor trei bărbaţi. Se hotărî în cele din urmă şi Sonia îl privea cum urcă, mângâindu—şi obrazul rotund cu un bucheţel de ciclame liliachii, acele violete de munte ale căror frunze au pe spate aceeaşi culoare proaspătă a florilor.

Landoul înainta la pas, vizitiul coborâse şi mergea în faţă împreună cu ceilalţi; mai mult de cincisprezece trăsuri se înşirau bară la bară, mişcându—se în tăcere, şi aproape toate erau goale. Tartarin, plin de emoţie, presimţind un eveniment sinistru, nu îndrăznea să se uite spre vecina lui, într—atât se temea că un cuvânt, o privire doar l—ar fi putut face actor sau cel puţin complice la drama pe care o simţea foarte aproape. Dar Sonia nu—i dădea nici o atenţie, uitându—se aproape fix şi mângâindu—şi continuu, maşinal, puful de pe obraji cu bucheţelul de flori de munte.

—Aşadar, spuse ea, după o lungă bucată de vreme, aşadar, ştiţi cine suntem, eu şi prietenii mei... Ei bine, ce credeţi despre noi? Ce gândesc, oare, francezii?

Eroul se îngălbeni, se înroşi. Nu ţinea să indispună prin câteva cuvinte imprudente nişte oameni atât de răzbunători; pe de altă parte, cum să procedeze cu nişte asasini? Scăpă printr—o figură de stil.

—*De altfel,* domnişoară, îmi spuneaţi adineaori că facem parte din aceeaşi confrerie, vânători de hidre şi de monştri, de despoţi şi de carnivore... Aşa că vă voi răspunde ca un frate al sfântului Hubert... Sentimentul meu este că trebuie să lupţi cinstit, chiar împotriva fiarelor... Jules Gerard al nostru, faimos vânător de lei, folosea gloanţe explozive... Eu nu încuviinţez aşa ceva şi nu am făcut—o niciodată... Când mergeam după lei sau pantere, mă propteam în faţa animalului, faţă în faţă, cu o carabină straşnică cu două ţevi şi pac! pac! un glonţ în fiecare ochi.

—În fiecare ochi!... făcu Sonia.
—Niciodată nu am dat greş.
Întărea ceea ce afirmase, căci credea în ceea ce spunea. Tânăra îl privea cu o admiraţie naivă, gândind cu voce tare:
—E bine să fii cât mai sigur.
Un zgomot brusc de crengi, de vreascuri rupte şi hăţişul de deasupra lor se dădu în laturi, atât de repede, atât de felin, încât Tartarin, cu capul plin de isprăvi de vânătoare, s—ar fi putut crede la pândă în Zaccar. Manilov sari fără zgomot de pe taluz lângă trăsură. Ochii îi străluceau pe faţa zgâriată toată de mărăcini, barba şi părul cu cărare la mijloc şiroiau de apa căzută de pe crengi. Gâfâind, agăţându—se cu mâinile lui mari şi păroase cu degete scurte de portieră, o interpelă în ruseşte pe Sonia, care, întorcându—se spre Tartarin, îi ceru cu glas grăbit:
—Frânghia... repede...
—Frânghia mea?... bâigui eroul.
—Repede, repede, o să v—o înapoieze imediat.
Fără să—i mai ofere altă explicaţie, îl ajută cu degetele ei subţiri şi înmănuşate să se descotorosească de faimoasa frânghie fabricată la Avignon. Manilov luă pachetul bombănind cu bucurie, se caţără din două salturi pe taluz, cufundându—se în desişuri cu o sprinteneală de pisică sălbatică.
—Ce se întâmplă? Ce vor să facă?... Are un aer feroce... murmură Tartarin, neîndrăznind să spună tot de gândea.
Feroce, Manilov! Ah! se vede bine că nu îl cunoaşte. Nu există fiinţă mai bună, mai blândă, mai milostivă; şi, ca o dovadă a acestui caracter excepţional, Sonia, cu privirea deschisă şi albastră, îi povesti că prietenul ei, în timp ce executa o misiune periculoasă încredinţată de Comitetul revoluţionar, fugind cu sania care îl aştepta pentru a se salva, l—a ameninţat pe vizitiu că se dă jos, orice i s—ar întâmpla, dacă acesta continuă să—şi istovească şi să—şi bată caii a căror repeziciune, totuşi, era singura lor scăpare.
Tartarin găsi exemplul demn de lumea antică, apoi, reflectând la toate vieţile omeneşti sacrificate de acelaşi Manilov, la fel de lipsit de conştiinţă ca un cutremur de pământ sau ca un vulcan în erupţie, dar care nu accepta ca un animal să fie chinuit în faţa lui, o întrebă pe tânără cu un aer nevinovat:
—A murit multă lume în explozia de la Palatul de iarnă?
—Mult prea multă, răspunse cu tristeţe Sonia. Şi singurul care trebuia să moară a scăpat.
Rămase tăcută, de parcă s—ar fi supărat, şi atât de drăguţă, cu capul în jos şi cu genele mari şi aurii atingându—i obrajii de un roz pal. Tartarin îşi reproşa că o necăjise, cucerit din nou de farmecul tinereţii pline de prospeţime pe care îl răspândea în jurul ei această micuţă şi ciudată creatură.
—Aşadar, domnule, războiul nostru vi se pare crud şi inuman?
Îi spunea acestea de foarte aproape, mângâindu—l cu răsuflarea şi privirea; şi eroul simţea cum se înmoaie...
—Nu credeţi că orice armă este bună şi orice violenţă se justifică pentru a elibera un popor care îşi dă sufletul, care se sufocă?...
—Fără îndoială, fără îndoială...
Tânăra, din ce în ce mai stăruitoare, pe măsură ce Tartarin dădea înapoi, continuă:
—Vorbeaţi adineauri de golul care trebuie umplut; nu vi se pare că ar fi mai nobil şi mai interesant să—ţi pui viaţa în joc pentru o cauză mare decât să rişti doborând lei sau escaladând gheţari?
—Adevărul este că... începu Tartarin ameţit, simţind că—şi pierde capul, îngrozit de dorinţa nebunească, irezistibilă de a apuca şi de a săruta această mână micuţă, înflăcărată, convingătoare, pe care o aşeza pe braţul lui ca acolo sus, în întunericul din jurul lor, la Rigi—Kulm, când îi punea pantoful. în cele din urmă nu mai rezistă şi prinse mâna înmănuşată între mâinile sale.
—Ascultă, Sonia, spuse cu o voce groasă, paternă şi familiară... Ascultă, Sonia...
O bruscă oprire a landoului îl întrerupse. Ajungeau sus pe Brunig; călătorii se întorceau la trăsuri pentru a recupera timpul pierdut şi a ajunge, după un galop zdravăn, în următorul sat unde aveau să prânzească şi să schimbe caii. Cei trei ruşi îşi reluară locurile, dar cel al italianului râmase neocupat.
—Domnul s—a urcat în primele trăsuri, îi răspunse Boris vizitiului când acesta îl întrebă de ce italianul nu a apărut încă; şi, adresându—se lui Tartarin, a cărui nelinişte era vădită:
—Va trebui să—i cerem înapoi frânghia dumneavoastră; a vrut să o păstreze la el.

Noi valuri de râsete răsunară în landou la aceste cuvinte şi bravul Tartarin se simţi cuprins de cea mai cumplită nedumerire, neştiind ce să creadă despre această bună dispoziţie plină de nevinovăţie a presupuşilor asasini. Tot învelindu—şi fratele în mantale, în pleduri, Sonia povestea, în ruseşte, conversaţia pe care o avusese cu Tartarin, presărând—o cu pac! pac!—uri pline de drăgălăşenie pe care însoţitorii ei le repetau, admirându—l pe erou, în timp ce doar Manilov clătina din cap, neîncrezător.

Popasul!

Ajunseseră în piaţa din centrul unui sat ceva mai mare, în faţa unui han vechi, cu o terasă de lemn roasă de carii şi o firmă ruginită. Şirul de trăsuri se opreşte şi, în timp ce se deshamă caii, călătorii înfometaţi se năpustesc, ocupă o sală zugrăvită în verde de la primul etaj, care miroase a mucegai, unde masa este pusă pentru cel mult douăzeci de oameni. Sunt peste şaizeci de călători, şi timp de cinci minute se iscă o învălmăşeală cumplită, se aud strigăte, altercaţii vehemente în jurul compotierelor între Orez cu lapte şi Prune uscate, spre marea spaimă a hangiului, care nu mai ştie ce să facă, de parcă poşta nu ar trece pe acolo în fiecare zi, la aceeaşi oră, şi îşi zoreşte slujnicele, căzute şi ele pradă unei zăpăceli cronice, pretext excelent pentru a servi doar jumătate din felurile înscrise în menu şi a da restul într—un mod cu totul fantezist, un bănuţ alb elveţian fiind socotit la cincizeci de centime.

—Dacă am mânca în trăsură?... spune Sonia, plicitisită de această harababură...

Şi, cum nimeni nu îi bagă în seamă, tinerii se ocupă ei înşişi de cele trebuincioase. Manilov se întoarce fluturând o ciozvârtă de friptură de berbec rece, iar Bolibin cu o pâine lungă şi cârnaţi; dar cel mai bun furier se dovedeşte a fi Tartarin. Desigur, ar fi fost o bună ocazie să se rupă de însoţitorii lui în hărmălaia de la han sau cel puţin să—şi dea seama dacă italianul nu a reapărut cumva, dar nici măcar nu îi trecu prin cap aşa ceva, preocupat doar să prânzească cu „micuţa" şi să le dovedească lui Manilov şi celorlalţi de ce este în stare un tarasconez descurăreţ.

Când coborî treptele hanului, grav şi cu o privire fixă, susţinând cu braţele lui robuste o tavă uriaşă încărcată cu farfurii, şervete, merinde din belşug, şampanie elveţiană cu dop aurit, Sonia bătu din palme, plină de admiraţie:

—Dar, cum aţi reuşit?

—Nu ştiu... trebuie să te descurci, *te*!... Toţi suntem aşa la Tarascon.

Oh! clipe fericite. Va însemna mult în viaţa eroului acest prânz încântător faţă în faţă cu Sonia, aproape pe genunchii ei, într—un decor de operetă: piaţa satului înconjurată de pâlcuri verzi de copaci, câte cinci, câte cinci, sub care sclipesc felinarele aurite, muselina subţire din costumul de sărbătoare al elveţiencelor, plimbându—se două câte două, ca nişte păpuşi.

Ce bună i se pare pâinea şi ce gustoşi carnaţii! Cerul însuşi ia parte la petrecere, bun, blând, deşi acoperit de nori din care plouă, desigur, dar atât de uşor, cu picături răzleţe, exact atât cât trebuie pentru a mai înmuia şampania elveţiană, periculoasă pentru capetele meridionale.

Sub veranda hanului, un cvartet tirolez, doi uriaşi şi doi pitici în zdrenţe ţipătoare şi greoaie, despre care ai spune că au scăpat din falimentul unui teatru de iarmaroc, îşi amestecă glasurile — „Au... Au..." — cu clinchetul farfuriilor, al paharelor. Sunt urâţi, nerozi, indolenţi, întinzându—şi gâturile subţiri pe care venele stau să plesnească. Tartarin îi găseşte încântători, le aruncă pumni de mărunţiş, spre marea uluială a ţăranilor care s—au adunat în jurul landoului rămas fără cai.

—Trăiască Vranza! behăie o voce din mulţime, de unde ţâşneşte un bătrân lung cât o prăjină, îmbrăcat cu o nemaipomenită tunică albastră cu nasturi de argint, al cărei tiv mătură pământul, pe cap cu un chipiu uriaş, în formă de putină de varză murată, şi atât de greu cu panaşul lui încât îl sileşte pe bătrân să meargă legănându—şi braţele, ca un echilibrist.

—Feteran... curtea regală... Charles *dzeţe*.

Tarasconezul, încă sub impresia povestirii lui Bompard, începe să râdă şi, confidenţial, făcând cu ochiul:

—Lasă că ştiu eu, bătrâne..., dar îi dă, totuşi, o monedă strălucitoare şi îi toarnă o duşcă pe care bătrânul o acceptă râzând şi făcând şi el cu ochiul, fără să ştie de ce. Apoi, coborând din colţul gurii o uriaşă pipă de porţelan, ridică paharul şi bea pentru „plăcuta companie!", ceea ce îi întăreşte lui Tartarin convingerea că se află în faţa unui coleg al lui Bompard.

Nu contează, un toast cere un alt toast.

Şi, în picioare, în trăsură, cu glas răsunător, cu paharul ridicat, Tartarin simte cum îi dau lacrimile bând, mai întâi, „pentru Franţa, patria mea", apoi pentru ospitalitatea Elveţiei, pe care este bucuros să o cinstească în mod public, mulţumind pentru primirea generoasă pe care ştie să o facă celor învinşi, tuturor celor exilaţi. În sfârşit, coborând glasul, cu paharul aplecat spre tovarăşii lui de drum, le urează să se întoarcă curând în ţara lor, să—şi găsească cu bine părinţii, să întâlnească prieteni de nădejde, să aibă parte de cariere onorabile şi toate disensiunile să se sfârşească, pentru că nu putem trăi toată viaţa mâncându—ne unii pe alţii.

În timpul toastului, fratele Soniei surâde, rece şi ironic, în spatele ochelarilor aurii; Manilov, cu ceafa groasă, cu sprâncenele zbârlite şi cuta de pe frunte adâncindu—se, se întreabă dacă pântecosul „barin" nu are de gând să înceteze curând cu această vorbărie, în timp ce Bolibin, cocoţat pe capră şi strâmbându—şi mutra poznaşă, galbenă şi boţită, ca a unui tătar, pare o maimuţică răutăcioasă căţărată pe umerii tarasconezului.

Doar tânăra îl asculta, cu toată seriozitatea, încercând să îl înţeleagă pe acest om ciudat. Credea, într—adevăr, tot ceea ce spunea? Făcuse tot ceea ce povestea că a făcut? Este nebun, joacă teatru sau este doar un flecar, cum susţine Manilov, care, în calitatea lui de om de acţiune, dă acestui cuvânt un sens peiorativ?

Dovada veni în scurt timp. După ce îşi isprăvi toastul, Tartarin tocmai se aşeza când o împuşcătură, apoi încă una, pornind de undeva din apropiere de han, îl ridicară din nou în picioare, plin de emoţie, cu urechile ciulite, adulmecând praful de puşcă.

—Cine a tras?... ce este?... ce se întâmplă?

În căpăţâna lui înfierbântată se urzeşte imediat o întreagă dramă, atacul convoiului cu arma în mână, prilejul de a apăra onoarea şi viaţa acestei încântătoare domnişoare. Da de unde, aceste detunături vin, pur şi simplu, de la standul de tir unde tinerii din sat îşi încearcă îndemânarea în fiecare duminică. Şi, cum caii nu sunt încă înhămaţi, Tartarin propune în treacăt să dea o raită pe acolo. Are gândurile lui, iar Sonia pe ale ei atunci când acceptă. Călăuziţi de bătrânul din garda regală, ce se unduieşte sub chipiul lui uriaş, străbat piaţa, făcându—şi loc prin mulţimea care îi urmează curioasă.

Cu acoperişul de paie şi cu căpriorii de brad proaspăt cioplit, standul de tir seamănă, într—o variantă mai rustică, cu barăcile de bâlci, cu deosebirea că aici amatorii îşi aduc propriile lor arme, puşti cu vergea de model vechi, pe care le mânuiesc cu destulă îndemânare. Cu braţele încrucişate, Tartarin judecă loviturile, critică cu glas tare, dă sfaturi, dar nu trage. Ruşii îl pândesc şi îşi fac semne.

—Pac... pac..., rânjeşte Bolibin, cu gestul de a ochi şi cu accentul de Tarascon. Tartarin se întoarce roşu ca un rac şi fierbând de mânie.

—Chiar aşa, tinere... Pac... pac... Şi de câte ori doriţi.

Timpul trebuincios pentru a încărca o veche carabină cu două ţevi, care a servit, probabil, mai multor generaţii de vânători de capre negre, şi... pac!... pac...! S—a făcut. Cele două gloanţe s—au dus chiar în muscă, cum zic trăgătorii. Urale de admiraţie izbucnesc din toate părţile. Sonia jubilează, Bolibin nu mai râde.

—Dar asta nu—i nimic... spune Tartarin... staţi să vedeţi...

Poligonul improvizat nu mai răspunde cerinţelor lui, caută o ţintă, ceva de doborât, şi mulţimea se dă înapoi înspăimântată dinaintea acestui alpinist ciudat, cu carabina în mână, propunându—i bătrânei gărzi regale să—i spargă pipa dintre dinţi, de la cincizeci de paşi. Bătrânul scoate strigăte îngrozite şi se pierde în mulţime, panaşul lui tremurător plutind pe deasupra capetelor strânse. Neapărat trebuie ca Tartarin să trimită undeva glonţul ăsta. „Te, la naiba, ca la Tarascon..." Şi fostul vânător de şepci, aruncându—şi şapca în aer, cu toată puterea celor două rânduri de muşchi, trage din zbor şi o străpunge.

—Bravo, spune Sonia, prinzând în mica deschizătură făcută de glonţ în postavul şepcii bucheţelul de flori de munte care, nu demult, îi mângâiase obrazul.

Cu acest drăgălaş trofeu se urcă Tartarin în trăsură. Goarna sună, convoiul se urneşte, caii pornesc în goana mare pe coborâşul de la Brienz, un minunat drum pe coasta abruptă, ca o galerie pe marginea stâncilor, deasupra unei prăpăstii de o mie de picioare; dar Tartarin nu mai vede pericolul, nu mai priveşte nici măcar peisajul, valea de la Meiringen, scăldată în aburii apelor limpezi, râul cu maluri drepte, lacul, satele care se înghesuie în depărtare şi orizontul acoperit de munţi, de gheţari contopindu—se uneori cu norii sau deplasându—se parcă la cotiturile drumului, îndepărtându—se, arătându—se ca piesele mişcătoare dintr—un decor.

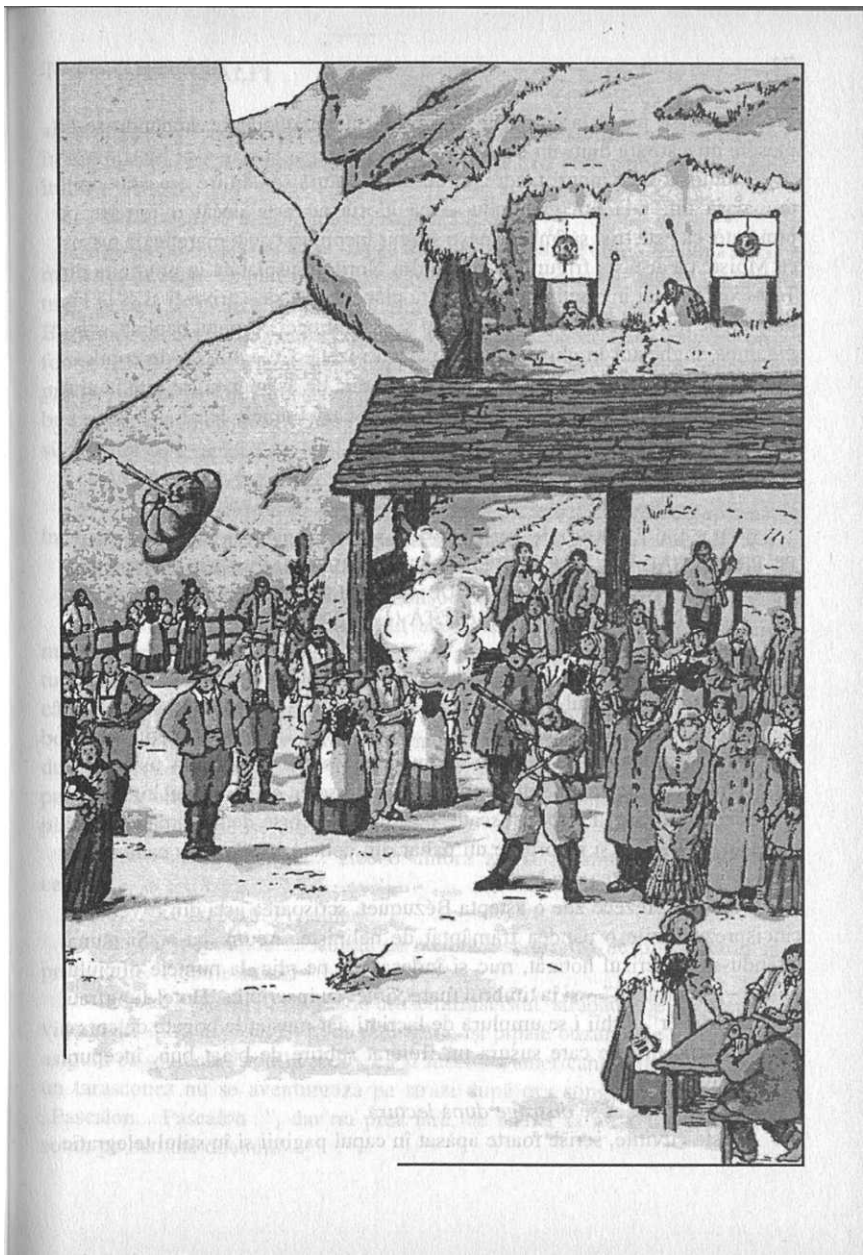

Înduioşat de gânduri tandre, eroul nu se satură să admire această copilă drăgălaşă din faţa lui, gândindu—se că gloria nu este decât o fericire pe jumătate, că este trist să îmbătrâneşti singur înconjurat de o măreţie de prisos, ca Moise, că această friguroasă floare din Nord, transplatată în grădiniţa din Tarascon, ar mai înveseli—o, cu totul altă plăcere ar fi să o priveşti şi să te laşi îmbătat de miresmele ei, decât să te uiţi şi să adulmeci veşnicul baobab, *arbor gigantea,* înghesuit în ghiveciul bun pentru rozetă. Cu ochii săi de copil, cu fruntea largă, gânditoare şi încăpăţânată, Sonia, de asemenea, se uită la el şi visează; dar ştim noi, oare, vreodată, la ce visează tinerele fete?

VII.NOPŢILE LA TARASCON — UNDE ESTE EL? — NELINIŞTE — GREIERII DE PE PROMENADA ÎL VOR ÎNAPOI PE TARTARIN — MARTIRIUL UNUI MARE SFÂNT TARASCONEZ — CLUBUL ALPINELOR — CE SE ÎNTÂMPLĂ ÎN FARMACIA DIN PIAŢETĂ — LA MINE, BEZUQUET!

Agitând ceva în aer şi grăbindu—se în amurgul care începuse să se lase peste Tarascon, poştaşul îi strigă vesel, încă din celălalt capăt al piaţetei:

—O scrisoare, domnule Bezuquet!... Din Elveţia, *ve*, din Elveţia...

Farmacistul, care se răcorea cu mânecile suflecate în faţa uşii, ţâşni, înşfăcând scrisoarea cu mâini tremurânde, se duse cu ea în antreul cu diverse mirosuri de elixire şi ierburi uscate, dar nu o deschise decât după ce plecă poştaşul, îngreunat şi răcorit de un pahar din deliciosul *sirop de cadavru,* ca răsplată

pentru vestea cea bună.

De cincisprezece zile o aştepta Bezuquet, scrisoarea asta din Elveţia, de cincisprezece zile o pândea frământat de nelinişte. Acum, iat—o. Şi numai uitându—se la scrisul hotărât, mic şi îndesat, de pe plic, la numele oficiului poştal — „Interlaken" — şi la timbrul mare violet cu inscripţia „Hotel Jungfrau, ţinut de Meyer", ochii i se umplură de lacrimi, iar mustăţile bogate de corsar din Barbaria, printre care susura un fluierat subţire de băiat bun, începură să—i tremure.

Confidenţial. A se distrage după lectură.

Aceste cuvinte, scrise foarte apăsat în capul paginii şi în stilul telegrafic al farmacopeei — „uz extern, a se agita înainte de întrebuinţare"— îl tulburară în aşa măsură, încât se pomeni citind cu glas tare, aşa cum ajungi să vorbeşti într—un vis urât:

„Ceea ce *mi se întâmpin este înspăimântător..."*

Din salonul alăturat, unde trăgea tradiţionalul pui de somn de după cină, madame Bezuquet îl putea auzi, ca şi băiatul al cărui pisălog răsuna cu lovituri regulate în marele mojar de marmură din fundul laboratorului. Aşa că Bezuquet îşi continuă lectura cu voce scăzută, o reluă de două sau trei ori, foarte palid, simţind literalmente cum i se ridică părul în cap. Apoi, aruncă o privire rapidă în jurul lui şi *crah... crah...,* iată scrisoarea ruptă în zeci de bucăţi şi pusă în coşul de hârtii; dar acolo putea fi găsită, refăcută din bucăţi şi, în timp ce se apleca să o culeagă, o voce behăitoare îl chemă:

—*Ve,* Ferdinand, eşti acolo?

—Da, mamă, răspunse nefericitul corsar, încremenit parcă de spaimă, încercând să—şi extragă trupul deşirat pe sub birou.

—Ce faci, comoara mea?

—Fac... *he.* Pregătesc colirul domnişoarei Tournatoire.

Mama adoarme la loc; pisălogul ucenicului, o clipă întrerupt, îşi reia mişcarea lentă de pendul care leagănă casa şi piaţeta aţipite de oboseala acestui sfârşit de zi de vară. Acum, Bezuquet se plimbă cu paşi mari prin faţa uşii, când trandafiriu, când verde, după cum trece prin faţa unuia sau altuia dintre borcane. înalţă braţele, proferează cuvinte fără noimă — „Nefericitul... pierdut... dragoste fatală... cum să îl scot din asta?" — şi, în ciuda tulburării, acompaniază cu un fluierat vioi retragerea dragonilor, ce se îndepărtează pe sub platanii care mărginesc Turul Oraşului.

—*Hei* salut, Bezuquet... zice o umbră zorită în amurgul de culoare cenuşie.

—Unde te grăbeşti, Pegoulade?

—La club, ce naiba!... şedinţă de noapte... se discută despre Tartarin şi preşedinţie. Trebuie să vii.

—*Te,* da, o să vin..., răspunde brusc farmacistul, străbătut de o idee providenţială; intră în casă, îşi pune redingota, îşi pipăie buzunarele pentru a se asigura că şperaclul se află acolo, ca şi măciuca americană fără de care nici un tarasconez nu se aventurează pe străzi după ora stingerii. Apoi strigă: „Pascalon... Pascalon...", dar nu prea tare, de teamă să nu o trezească din somn pe bătrâna doamnă.

Aproape copil şi deja chel, de parcă şi—ar fi strâns tot părul în barba cârlionţată şi blondă, ucenicul Pascalon are sufletul exaltat al unui fanatic, fruntea boltită, ochi de capră nebună şi, pe obrajii rumeni, tonurile delicate, crocante şi aurii ale unei pâinici de Beaucaire. în ziua cea mare a câte unei sărbători alpestre, lui îi încredinţa Clubul stindardul, şi copilul avea pentru P.C.A. o admiraţie frenetică, acea adoraţie înflăcărată şi tăcută a lumânării care arde la picioarele altarului în timpul Paştelui.

—Pascalon, îi spuse farmacistul foarte încet şi de atât de aproape încât îi vârî mustaţa în ureche, am veşti de la Tartarin... Sunt sfâşietoare...

Şi, văzându—l pălind, adăugă:

—Curaj, copile, încă se mai poate drege totul... Aşa că îţi încredinţez farmacia... Dacă ţi se cere arsenic, nu dai; opium, nici atât, nici revent... nu dai nimic. Dacă nu mă întorc până la zece, trage obloanele şi culcă—te. Acum du—te.

Cu pas hotărât, se afundă în întunericul de pe bulevard, fără să se mai uite înapoi, ceea ce îi îngădui lui Pascalon să se arunce asupra coşului, să îl scotocească cu mâini febrile şi lacome, să îl răstoarne în cele din urmă pe birou pentru a vedea dacă nu au mai rămas ceva bucăţi din misterioasa scrisoare adusă de poştaş.

Pentru cine cunoaşte exaltarea proprie tarasconezilor este lesne să îşi închipuie nebunia care cuprinsese micul oraş o dată cu brusca dispariţie a lui Tartarin. Şi, *de altfel, nu mai puţin, orişicât,* îşi pierduseră cu toţii capul, mai ales că era miezul lui august şi capetele fierbeau sub soare făcând să sară

toate capacele. De dimineaţa până seara doar despre asta se vorbea în oraş, doar numele lui Tartarin se afla pe buzele strânse ale doamnelor cu pălărie, în gura veselă a fetelor fluşturatice cu părul prins într—o panglică de catifea, cât şi în platanii de pe marginea acelui drum de promenadă numit de localnici Turul Oraşului, unde greierii rătăciţi, vibrând în lumină, păreau să se sufoce cu aceste silabe sonore: „Tar... tar... tar... tar... tar..."

Pentru că nimeni nu ştia nimic, toată lumea se arăta bine informată şi se simţea obligată să dea o explicaţie. Existau versiuni extravagante. După unii, tocmai intrase în mănăstirea Trappe şi o răpise pe vestita Dugazon; după alţii, era plecat în insule pentru a pune bazele unei colonii numite Port—Tarascon sau străbătea Africa centrală în căutarea lui Livingstone.

—Ah! *vai,* Livingstone!... Sunt doi ani de când a murit...

Dar imaginaţia tarasconezâ sfidează toate calculele legate de timp şi spaţiu. Şi culmea este că aceste poveşti, cu Trappe, colonizarea, călătoriile în locuri îndepărtate, erau toate ideile lui Tartarin, visele acestui visător cu ochii deschişi, niciodată împărtăşite intimilor lui, care la această oră nu ştiau ce să mai creadă şi, foarte ofensaţi, de fapt, că nu fuseseră puşi la curent, se arătau cât se poate de rezervaţi în faţa mulţimii, iar între ei luau un aer prefăcut de oameni care ştiu despre ce este vorba. Excourbanies îl bănuia pe Bravida de complicitate, iar Bravida spunea, la rândul lui: „Bezuquet trebuie să ştie totul, nu degeaba se uită pieziş, ca un câine care ascunde un os."

Este adevărat că farmacistul se chinuia îngrozitor cu acel secret în guşă, care îl ardea, îi producea mâncărimi, îl făcea să se albească şi să se înroşească în aceeaşi clipă, dar şi să se uite cruciş tot timpul. Gândiţi—vă că era din Tarascon, nefericitul, şi spuneţi dacă în toată martirologia există un supliciu la fel de teribil ca acesta: martiriul sfântului Bezuquet, care ştia ceva atât de important, dar nu putea să spună nimic.

Din această pricină, în seara aceea, în ciuda veştilor înspăimântătoare, părea uşurat, mai liber în mişcări, gonind la şedinţă. În *sfârşet!...* avea să vorbească, să se deschidă, să spună ceea ce îl apăsa atât; şi, în graba lui de a se elibera de greutatea care—i stătea pe inimă, arunca în trecere vorbe spuse doar pe jumătate plimbăreţilor de pe Turul Oraşului.

Ziua fusese atât de caldă, încât, în ciuda orei neobişnuite şi a beznei înspăimântătoare — opt fără un sfert pe cadranul ceasului comunal — afară era o lume nebună, familii de burghezi aşezate pe bănci şi respirând aer proaspăt în timp ce casele lor scoteau aburi, cete de conspiratori mergând ţinându—se de braţ, câte cinci, şase, într—o linie şerpuitoare de trăncăneli şi râsete. în toate grupurile se vorbea mai mult despre Tartarin:

—Şi, la o adică, domnule Bezuquet, tot nici o scrisoare? îl întrebau pe farmacist oprindu—l din drum.

—O, ba da, copiii mei, ba da... Citiţi *Forum,* mâine dimineaţă...

Grăbea pasul, dar se luau după el, se agăţau de el, şi aşa se iscă de—a lungul bulevardului o rumoare, o tropăială de turmă care se opri sub ferestrele duble ale Clubului larg deschise ca nişte mari pătrate luminoase.

Şedinţele se ţineau în sala unde se bea cândva ceaiul, iar masa lungă, acoperită de acelaşi postav verde, servea acum drept birou. în mijloc, fotoliul prezidenţial cu P.C.A. brodat pe spătar; la un capăt, parcă pentru a marca , subordonarea, scaunul secretarului. în spate, drapelul desfăşurat deasupra unui panou lăcuit pe care Alpinele ieşeau în relief cu numele şi altitudinile respective. Alpenştocuri de onoare încrustate cu fildeş, aşezate în mănunchiuri precum tacurile de biliard, împodobeau colţurile şi vitrina înfăţişa tot felul de curiozităţi adunate de pe munte: cristale, silexuri, minerale pietrificate, doi arici de mare, o salamandră.

În absenţa lui Tartarin, Costecalde, întinerit, strălucitor, ocupa fotoliul, scaunul fiind pentru Excourbanies care îndeplinea funcţia de secretar; dar acest drac de om, cu o claie creaţă pe cap, cu o barbă deasă şi cu trupul acoperit de păr ca o maimuţă, simţea o asemenea nevoie de gălăgie, de mişcare, încât nu se putea împăca cu activităţile sedentare. La cel mai neînsemnat prilej, ridica braţele, picioarele, scotea urlete înspăimântătoare, ah! ah! ah!—uri de o bucurie sălbatecă, exuberantă, cu care se termina întotdeauna şi teribilul său strigăt de luptă: *„Ten de brut!..."* ceea ce înseamnă, de fapt, „Să facem gălăgie." I se spunea „gongul" din pricina vocii sale răsunătoare care—ţi spărgea urechile.

Ici şi colo, pe câte o canapea, risipiţi în sală, membrii comitetului. în primul rând, fostul căpitan de aţă Bravida, căruia toată lumea, la Tarascon, îi spunea Comandantul; un omuleţ care răscumpăra talia de copil de trupă printr—un cap mustăcios şi sălbatic de Vercingetorix.

Apoi, o mutră prelungă, scofâlcită şi bolnăvicioasă, Pegoulade, casierul, ultimul naufragiat de pe vasul *Meduza.* Parcă de când e lumea a existat la Tarascon un ultim naufragiat de pe *Meduza.* într—o vreme, se puteau număra chiar trei, care se învinuiau unul pe altul de impostură şi nu consimţiseră niciodată să se afle împreună în acelaşi loc. Din cei trei, singurul adevărat era, însă, Pegoulade. îmbarcat pe *Meduza* împreună cu părinţii lui, trecuse prin catastrofă la vârsta de şase luni, ceea ce nu îl împiedica să povestească acum totul în cele mai mici amănunte: foametea, bărcile, pluta, şi cum îl luase de gât pe comandantul care se pregătea să o ia la sănătoasa: „Pe puntea de comandă, mizerabile!" La şase luni, *ce ţicnit!* Obositor la culme, de altfel, cu această eternă poveste pe care toată lumea o ştia, repetată într—una de cincizeci de ani, şi de care se folosea pentru a lua un aer trist, detaşat de toate cele ale vieţii. „După ceea ce am văzut", spunea el, şi cu totul pe nedrept, pentru că datora acestei întâmplări postul său de casier, păstrat sub toate regimurile.

Lângă el, fraţii Rogonas, gemeni şi sexagenari, nedespărţiţi, dar mereu în dispută şi spunând tot felul de monstruozităţi unul despre celălalt; o asemenea asemănare încât capetele lor bătrâne, cioplite parcă din topor, cu trăsături neregulate, uitându—se fiecare în sens contrar din antipatie, ar fi putut figura ca efigie într—un medalion cu IANUS BIFRONS.

Mai erau prezenţi preşedintele Bedaride, avocatul Barjavel, notarul Cambalalette şi teribilul doctor Tournatoire, despre care Bravida spunea că ar fi scos sânge dintr—o gulie.

Având în vedere căldura înăbuşitoare, sporită de iluminatul cu gaz, aceşti domni se aflau în cămaşă, ceea ce scădea mult din solemnitatea reuniunii. Este adevărat că era prezent doar comitetul, şi infamul Costecalde vroia să profite pentru a fixa cât mai devreme data alegerilor, fără a aştepta întoarcerea lui Tartarin. Sigur de reuşita, îşi savura dinainte triumful, şi atunci când, după citirea ordinei de zi de către Excourbanies, se ridică pentru a—şi aduce la îndeplinire uneltirile, un surâs infernal îi ridică buza subţire.

„Păzeşte—te de cel ce râde înainte de a vorbi", murmură Comandantul.

Costecalde, fără să şovăie şi făcându—i cu ochiul doctorului Tournatoire, începu cu un glas veninos:
—Domnilor, conduita incalificabilă a preşedintelui nostru, incertitudinea în care ne—a lăsat...
—Fals! Preşedintele a scris...

Bezuquet, fremătând, ajunse în faţa biroului, dar, dându—şi seama că atitudinea lui este neregulamentară, schimbă placa şi, cu mâna ridicată, conform procedurii, ceru cuvântul pentru o comunicare urgentă.

„Vorbeşte! Vorbeşte!" se auzi din sală.

Costecalde, îngălbenindu—se, cu un nod în gât, îi dădu cuvântul printr—o mişcare a capului. Atunci, de—abia atunci, Bezuquet începu:
—Tartarin este la poalele lui Jungfrau... Va urca... Cere drapelul!... Tăcerea fu întreruptă de gâfâituri şuierătoare, dominate de strigătul de luptă al „gongului" Excourbanies: „Ah! ah! ah! *fen de brut!",* la care mulţimea răspunse neliniştită de afară.

Costecalde, din ce în ce mai galben, agita disperat clopoţelul prezidenţial; în sfârşit, Bezuquet reuşi să continue, ştergându—şi fruntea, în timp ce sufla de parcă tocmai ar fi urcat cinci etaje.

Cu alte cuvinte, puteau accepta ca acest drapel cerut de preşedintele lor pentru a—l înălţa pe culmi virgine să fie legat cu sfoară şi împachetat în graba mare, ca un simplu colet?
—Niciodată!... ah! ah! ah! tună Excourbanies.

Nu ar fi mai bine să numească o delegaţie, să tragă la sorţi trei membri ai biroului?...

Nu îl lăsară să termine. Cât ai spune „pâs", propunerea lui Bezuquet era votată, aclamată, numele celor trei candidaţi extrase în următoarea ordine: 1. Bravida; 2. Pegoulade; 3, farmacistul.

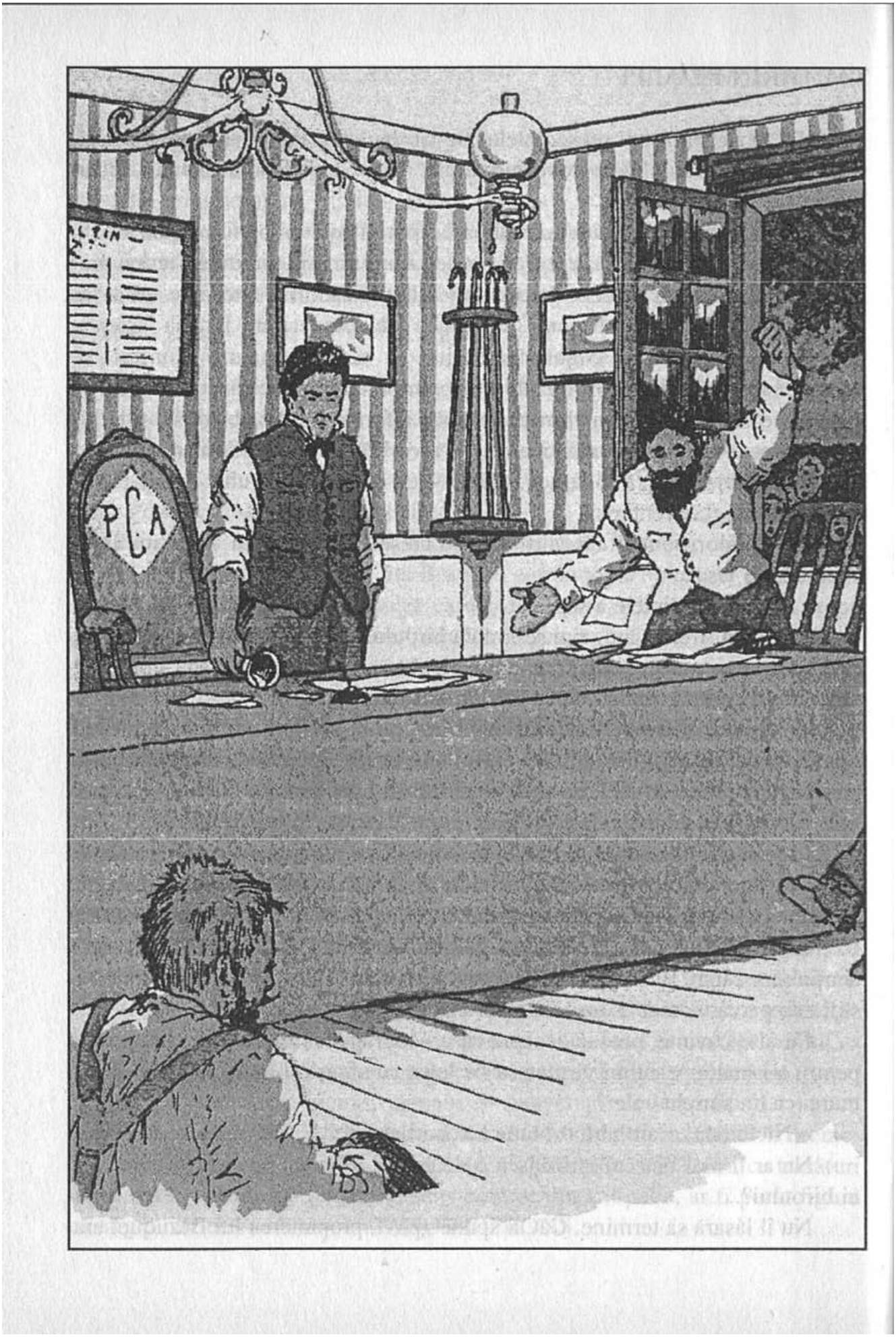
P C A

Numărul 2 protestă. Această lungă călătorie îl speria, atât de slăbit şi de suferind cum se afla, *vai de păcatele noastre,* după catastrofa *Meduzei.*

—Voi pleca eu pentru tine, Pegoulade..., se oferi Excourbanies, întărindu—şi spusele printr—o agitaţie a tuturor membrelor.

În ceea ce îl priveşte pe Bezuquet, acesta nu putea părăsi farmacia. Era în joc soarta oraşului. O imprudenţă a ucenicului şi Tarasconul ar fi otrăvit, decimat.

„Ce nebunie!" făcură toţi din birou ridicându—se ca un singur om.

Bineînţeles că farmacistul nu putea pleca, dar îl va trimite pe Pascalon, Pascalon o să aibă grijă de drapel. La asta se pricepea! La această decizie, noi exclamaţii, o nouă explozie a „gongului" şi, pe promenadă, o nouă furtună populară, aşa că Excourbanies trebui să se arate la fereastră, înfruntând strigătele pe care glasul său fără rival le stăpâni curând.

—Prieteni, Tartarin a fost găsit. Este gata să se acopere de glorie.

Fără să mai adauge altceva decât „Trăiască Tartarin!", pe lângă strigătul lui de luptă, slobozit din rărunchi, savura o clipă hărmălaia înspăimântătoare a acestei mulţimi adunate sub copacii de pe promenadă, vânturându—se şi agitându—se nedesluşit într—o trâmbă de praf, în timp ce se cutremurau sub puzderia de greieri ce ţârâiau ca în plină zi.

Auzind toate acestea, Costecalde, care se apropiase de pervaz, ca toţi ceilalţi, se întoarse în fotoliul lui împleticindu—se.

—Ve, Costecalde, spuse cineva... Ce a păţit? Ce galben e!

Se năpustiră spre el; teribilul Tournatoire îşi pregătea deja trusa, dar armurierul, chircindu—se de durere, cu o grimasă îngrozitoare, murmură cu nevinovăţie:

—Nu—i nimic... nu—i nimic... Ştiu eu ce este... este invidia! Costecalde, bietul de el, avea aerul că suferă, într—adevăr.

În timp ce se întâmplau toate acestea, la celălalt capăt al Turului Oraşului, în farmacia din piaţetă, discipolul lui Bezuquet, aşezat la biroul patronului, lipea cu răbdare şi punea cap la cap fragmentele aruncate de farmacist pe fundul coşului; dar numeroasele bucăţi nu se prea potriveau între ele, aşa că mesajul primit de la Tartarin rămânea la fel de enigmatic şi de impenetrabil — asemenea unei hărţi din Africa centrală, cu lipsuri, pete albe ce marchează *terra incognita* — chiar dacă înspăimântată imaginaţie a naivului port—drapel continua să le exploreze:

nebun de dragoste
lampă de sudat conserve din Chicago
nu pot să mă sm nihiliste
la moarte condiţii abom în schimb
al lui Mă cunoşti, Ferdi
ştii ideile mele liberale,
dar de aici până la ţaricid
ribile consecinţe
Siberia spânzurat adora
Ah! Îţi strâng mâna ta credin
Tar Tar

VIII.DIALOG MEMORABIL ÎNTRE JUNQFRAU ŞI TARTARIN — UN SALON NIHILIST — DUELUL CU CUŢITE DE VÂNĂTOARE — UN COŞMAR ÎNFIORĂTOR — „PE MINE MĂ CĂUTAŢI, DOMNILOR?" — NEOBIŞNUITA PRIMIRE FĂCUTĂ DE HOTELIERUL MAYER DELEGAŢIEI TARASCONEZE

Ca toate hotelurile şic din Interlaken, hotelul Jungfrau, ţinut de Mayer, este situat pe Hoeheweg, un bulevard larg, mărginit de două rânduri de nuci, care—i amintea vag lui Tartarin de scumpul lui Tur al Oraşului, mai puţin soarele, praful şi greierii de acolo; căci, după o săptămână de şedere aici, ploaia nu

încetase să cadă.

Ocupa o foarte frumoasă cameră cu balcon, la primul etaj; şi, dimineaţa, aranjându—şi barba în faţa oglinjoarei de buzunar atârnate de fereastră, un vechi obicei de călătorie, primul lucru de care i se izbeau privirile — dincolo de grâul, de lucerna şi de brădetul ce umpleau depresiunea din jur cu o vegetaţie întunecată în trepte — era Jungfrau, creasta lui ieşea dintre nori ca un corn, iar de albul neprihănit al zăpezilor se agăţau întotdeauna razele furişe ale unui răsărit nevăzut. Atunci, între muntele alb—trandafiriu şi Alpinistul din Tarascon se înfiripa un scurt dialog nu lipsit de măreţie.

—Tartarin, când ne vom întâlni? întreba sever Jungfrau.

—Acum, acum..., răspundea eroul, cu degetul mare la nas, grăbindu—se să—şi termine de potrivit barba; şi, repede, îşi lua costumul în carouri de ascensionist, părăsit de câteva zile bune, şi începea să şi—l pună blestemându—se:

—A naibii soartă! Este adevărat că sunt de neiertat...

Dar o voce subţire şi delicată urca din bordura de mirt din faţa ferestrelor de la parter:

—Bună dimineaţa, spunea Sonia, văzându—l apărând în balcon... landoul ne aşteaptă, aşa că grăbeşte—te, leneşule...

—Vin, vin...

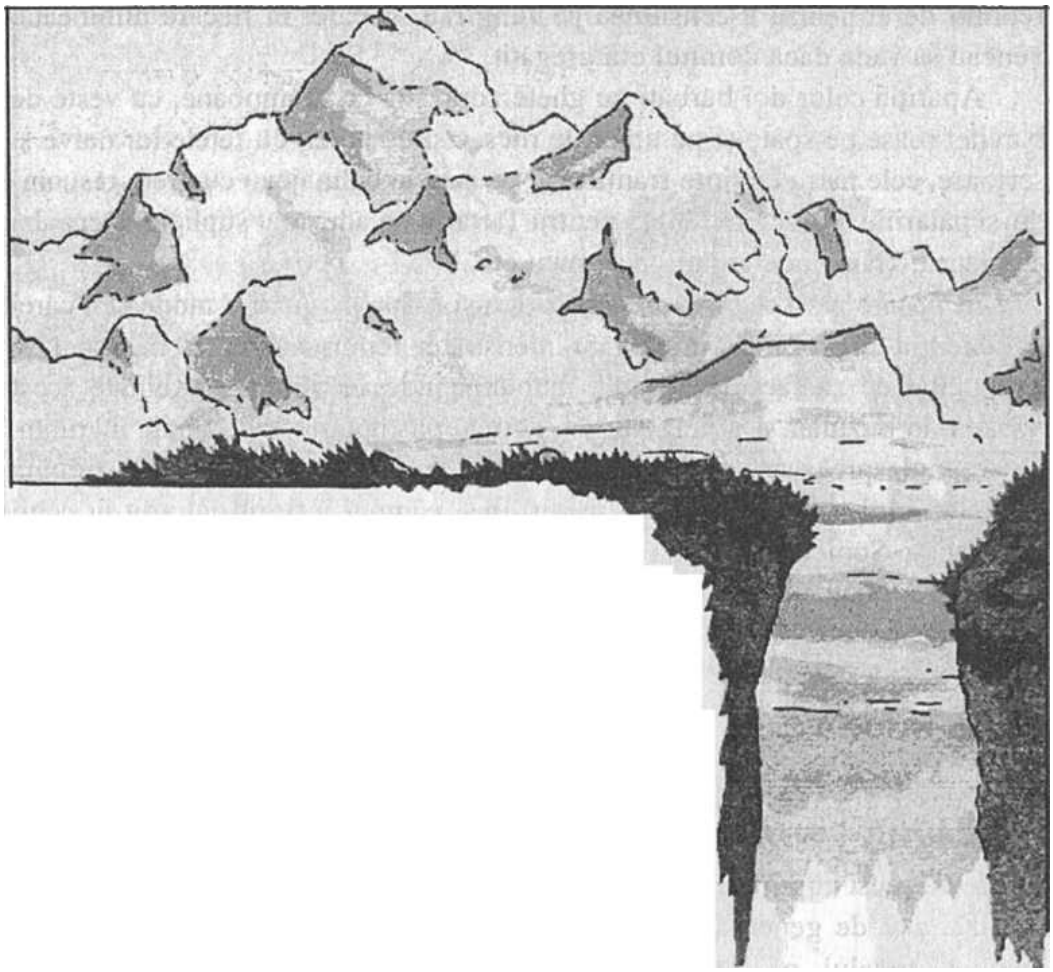

În doi timpi şi trei mişcări, în locul cămăşii groase de lână apărea o lenjerie fină şi scrobită, iar pantalonii bufanţi pentru munte făceau loc celorlalţi, de oraş, şi jachetei verde—şarpe care duminica, la ceasul când cânta fanfara, le făcea pe toate doamnele din Tarascon să—şi piardă capul.

Caii fremătau gata de plecare în faţa hotelului, Sonia fiind deja aşezată lângă fratele ei, din ce în ce mai palid şi mai tras la faţă de la o zi la alta, în ciuda climei binefăcătoare din Interlaken; dar, în momentul în care ieşea din hotel, Tartarin vedea de fiecare dată ridicându—se de pe una din băncile ce străjuiau locul de promenadă, cu legănatul greoi al urşilor de munte, două faimoase călăuze din Grindelwald, Rudolf Kaufmann şi Christian Inebnit, reţinuţi de el pentru ascensiunea pe Jungfrau, şi care, în fiecare dimineaţă, veneau să vadă dacă domnul era pregătit.

Apariţia celor doi bărbaţi cu ghete zdravene cu crampoane, cu veste de barchet roase pe spate şi pe

umăr de rucsac şi de corzi, cu feţele lor naive şi serioase, cele patru cuvinte franţuzeşti pe care le bălmăjeau cu greu, răsucindu—şi pălăriile mari de fetru, era pentru Tartarin un adevărat supliciu. Degeaba le spunea: „Nu vă deranjaţi... vă anunţ eu..."

În fiecare zi, îi regăsea în acelaşi loc şi scăpa de ei cu o monedă a cărei valoare era direct proporţională cu intensitatea remuşcărilor lui. încântaţi de acest mod de „a face Jungfrau", muntenii îndesau plini de gravitate acest *trinkeldm* buzunar şi o porneau din nou cu pas hotărât, sub ploaia măruntă, pe drumul spre sat, lâsându—l pe Tartarin încurcat şi disperat din pricina slăbiciunii lui. Apoi, plimbarea în aer liber, câmpul înflorit oglindit în ochii limpezi ai Soniei, atingerea uşoară a unui picior micuţ de cizma lui în trăsură... La naiba cu Jungfrau! în gândurile eroului nu era loc decât pentru dragostea lui sau, mai degrabă, pentru misiunea pe care singur şi—o încredinţase, de a o aduce pe drumul cel bun pe această biată micuţă Sonia, criminala inconştientă, aruncată din devotament frăţesc în afara legii şi împotriva naturii.

Acesta era motivul care — îl reţinea la Interlaken, în acelaşi hotel cu Vasilievii. La vârsta lui, cu aerul lui de tătic bonom, nici nu îndrăznea să viseze că acest copil l—ar putea iubi; numai că o vedea atât de blândă, atât de vitează, atât de generoasă faţă de toţi cei ce sufereau în patria ei, atât de devotată fratelui, pe care minele siberiene i—l înapoiaseră cu trupul ros de ulceraţii, otrăvit de cupru, condamnat la moarte sigură de ftizia ce se dovedea mai necruţătoare decât orice curte marţială. Aveai de ce să te înduioşezi!

Tartarin le propusese să—i ia cu el la Tarscon, să—i instaleze într—o căsuţă de ţară plină de soare de la porţile oraşului, acel orăşel cumsecade unde nu plouă niciodată, unde viaţa trece în cântece şi sărbători. Se înfierbânta, se folosea de pălărie ca de o tamburină, intona veselul refren naţional în ritm de farandolă:

Lagadigadeu
La Tarasco, la Tarasco,
Lagadigadeu
La Tarasco de Casteu.

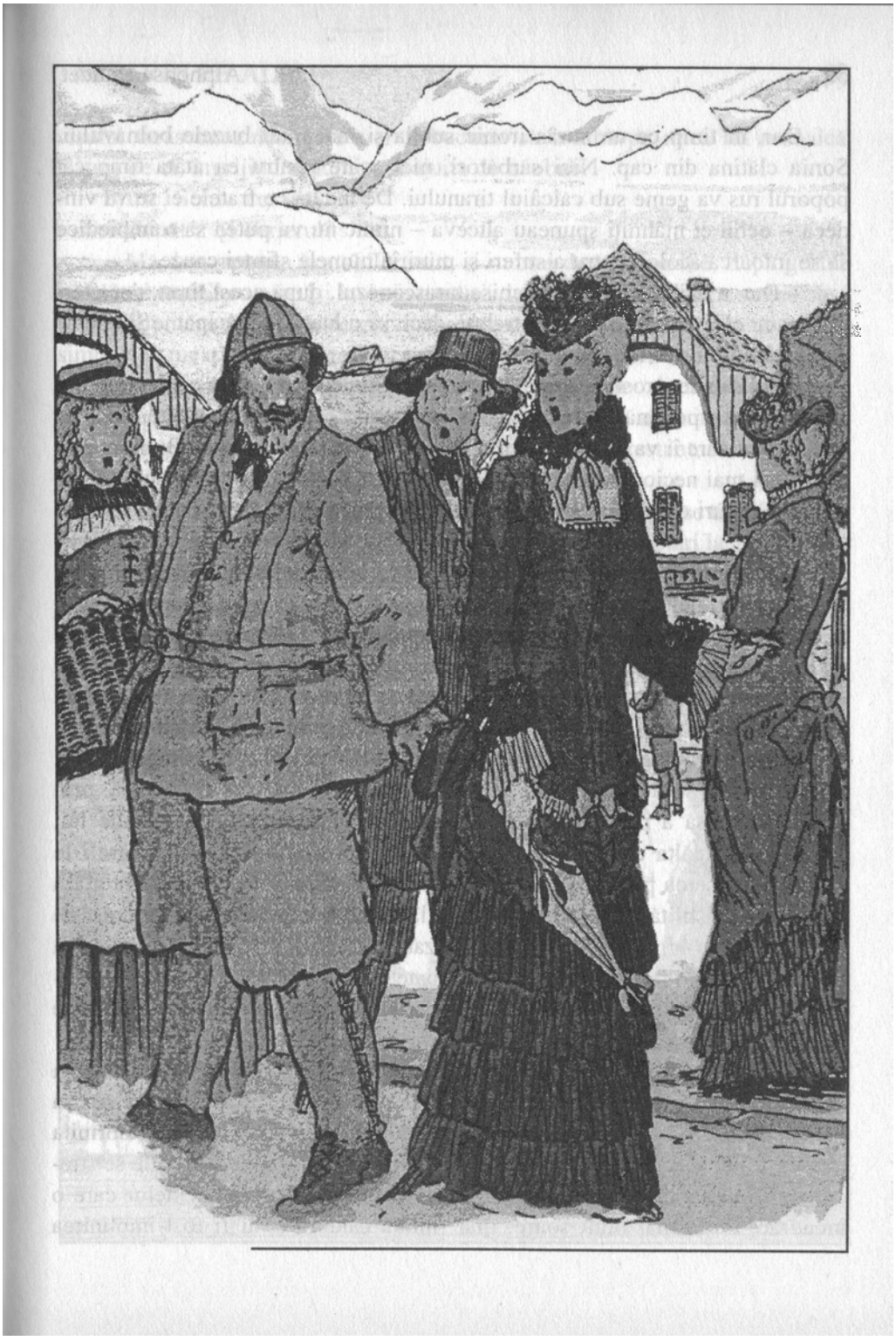

Dar, în timp ce un surâs ironic subţia şi mai mult buzele bolnavului, Sonia clatină din cap. Nici sărbători, nici soare pentru ea atâta timp cât poporul rus va geme sub călcâiul tiranului. De îndată ce fratele ei se va vindeca — ochii ei mâhniţi spuneau altceva — nimic nu va putea să o împiedice să se întoarcă acolo pentru a suferi şi muri în numele sfintei cauze.

—Dar, a naibii soartă, izbucnise tarasconezul, după acest tiran, dacă terminaţi cu el, va veni altul... Va trebui, deci, să o luaţi de la capăt... Şi anii se duc, ve! timpul fericirii şi al primei iubiri...

Felul său de a rosti „iubire", ca tarasconezii, cu trei r şi cu ochii ieşiţi din orbite, o făcu pe tânără să râdă; apoi, serioasă, declară că îl va iubi doar pe acel bărbat care îi va dezrobi patria. Oh! chiar dacă va fi urât ca Bolibin, mai ţărănoi şi mai necioplit decât Manilov, era gata să i se dea cu tot sufletul, să trăiască alături de el de bună voie, atâta timp cât va fi tânără şi acel bărbat o va dori.

„De bună voie", cuvântul de care se foloseau nihiliştii pentru a numi acele legături nelegitime dintre ei, bazate pe consimţământul reciproc.

Şi despre această formă primitivă de căsnicie, Sonia îi vorbea netulburată, cu aerul ei de fecioară, tarasconezului, burghez de nădejde, alegător liniştit, gata, totuşi, să trăiască până la sfârşitul vieţii alături de această fată adorabilă, dacă nu i—ar fi pus condiţii atât de îngrozitoare şi sângeroase.

În timp ce stăteau la taifas despre lucruri atât de delicate, câmpii, lacuri, păduri, munţi se desfăşurau în faţa lor şi mereu, după câte o cotitură, prin plasa răcoroasă a ploii care nu—l slăbea o clipă pe erou în excursiile lui, Jungfrau îşi înălţa coama albă sporind astfel, prin remuşcările pe care i le provoca, plăcerea plimbării. Se întorceau să prânzească, să se aşeze la masa uriaşă unde ostilităţile dintre Orezul cu lapte şi Prunele uscate continuau pe tăcute, absolut ignorate de Tartarin aşezat lângă Sonia, veghind ca Boris să nu aibă cumva o fereastră deschisă în spate, prevenitor, plin de o grijă părintească, făcând risipă de farmecul lui de om de lume şi de calităţile domestice de excelent iepure de varză.

Apoi luau ceaiul ca la ruşi, în salonaşul de la parter ce dădea într—un capăt al grădinii de pe marginea locului de promenadă. încă o oră delicioasă pentru Tartarin, de discuţii intime, cu voce joasă, în timp ce Boris dormita într—un fotoliu. Apa caldă ţârâia în samovar, o mireasmă de flori ude se strecura prin uşa întredeschisă, o dată cu reflexul albastru al glicinelor care o încadrau. Puţin mai mult soare, mai multă căldură şi ar fi fost împlinirea visului tarasconezului, care s—ar fi bucurat să o aibă pe mica lui rusoaică alături de el, îngrijind grădiniţa străjuită de baobab. Brusc, Sonia tresărea:

—Două!... Şi curierul?

—Mă duc, spunea bunul Tartarin; şi numai după intonaţie, după gestul hotărât şi teatral cu care îşi încheia nasturii de la jachetă, îşi apuca strâns bastonul, îţi puteai da seama de gravitatea acestui demers, în aparenţă destul de simplu: să meargă la post—restant pentru a ridica corespondenţa Vasilievilor.

Supravegheaţi îndeaproape de autorităţile locale şi de poliţia rusă, nihiliştii, căpeteniile mai ales, sunt obligaţi să recurgă la anumite precauţiuni, cum ar fi aceea de a—şi primi scrisorile şi ziarele la post—restant, dându—şi doar iniţialele.

De la instalarea lor la Interlaken, pentru că Boris de—abia se târa, Tartarin, dorind s—o ferească pe Sonia de plicitiseala unei lungi aşteptări la ghişeu, sub privirile curioase ale trecătorilor, îşi asumase riscul unei asemenea corvezi zilnice.

Poşta este doar la zece minute de hotel, pe o stradă largă şi zgomotoasă în continuarea bulevardului, mărginită de cafenele, braserii, magazine pentru străini, vitrine cu alpenştocuri, jambiere, curele, binocluri, ochelari fumurii, plosci, saci de voiaj care păreau să se afle acolo tocmai pentru a—l face pe Alpinistul renegat să—i fie ruşine de el însuşi. Turiştii defilau parcă în caravane, cai, ghizi, catâri, văluri albe, văluri verzi, cu bagajele bălăbănindu—se prinse în curele pe spinarea animalelor, târnăcoapele lăsând urme în caldarâm; dar această sărbătoare, mereu luată de la capăt, pe el îl lăsa indiferent. Nu simţea nici măcar briza proaspătă cu gust de zăpadă care venea în rafale de pe munte, preocupat exclusiv să scape de iscoadele pe care le bănuia pe urmele lui.

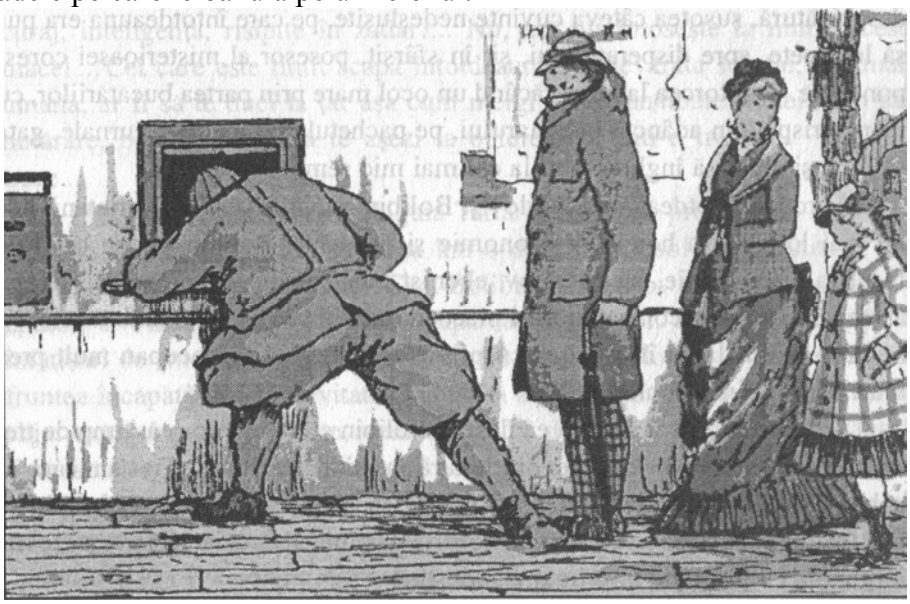

Primul soldat din avangardă, trăgătorul ce se furişează lipit de ziduri într—un oraş inamic nu ar fi înaintat cu mai multă băgare de seamă decât tarasconezul în timpul acestui scurt traseu de la hotel până la poştă. La cel mai slab zgomot de tocuri răsunând în spatele lui, se oprea atent în faţa fotografiilor

înşirate, răsfoia o carte englezească sau nemţească, pentru a—l obliga pe poliţist să treacă în faţa lui; sau se întorcea brusc, dând nas în nas şi holbându—se urât la câte o slujnică de han grasă, mergând la cumpărături, sau la un turist inofensiv, veche Prună uscată, care îl ocolea înspăimântat, crezându—l nebun.

Ajungând în dreptul biroului pentru corespondenţă, care, în mod destul de ciudat, avea ghişeul în stradă, Tartarin trecea, se întorcea, iar trecea, pândea feţele celor din jur, apoi se năpustea, îşi strecura capul, umerii în deschizătură, şuşotea câteva cuvinte nedesluşite, pe care întotdeauna era pus să le repete, spre disperarea lui, şi, în sfârşit, posesor al misterioasei corespondenţe, se întorcea la hotel făcând un ocol mare prin partea bucătăriilor, cu mâna crispată în adâncul buzunarului, pe pachetul de scrisori şi jurnale, gata să rupă şi chiar să înghită totul la cel mai mic semnal de alarmă.

Aproape întotdeauna, Manilov şi Bolibin aşteptau veştile la prietenii lor; nu mai locuiau la hotel din economie şi prudenţă. Bolibin găsise ceva de făcut la o tipografie, iar Manilov, ebenist îndemânatic, lucra pentru diverşi antreprenori. Tarasconezului nu—i plăceau; unul îl sâcâia cu strâmbăturile, cu răutăţile lui, celălalt îl urmărea cu priviri sălbatice. Apoi, ocupau mult prea mult loc în inima Soniei.

„Este un erou", îi spunea ea despre Bolibin şi îi povestea că, timp de trei ani, tipărise singur o foaie revoluţionară în plin Petersburg. Trei ani fără să coboare o singură dată în stradă, fără să se arate la fereastră, culcându—se într—un dulap mare, unde femeia care îl găzduia îl încuia în fiecare seară, împreună cu presa de imprimat clandestină.

Şi viaţa lui Manilov era exemplara, cu cele şase luni petrecute în subsolul Palatului de iarnă, pândind ocazia, dormind noaptea pe proviziile lui de dinamită, ceea ce, în cele din urmă, îi provocă dureri de cap de nesuportat, tulburări nervoase agravate de neliniştea continuă, de apariţiile bruşte ale poliţiei, vag prevenită că se pregătea ceva şi venind pe nepusă masă pentru a—i surprinde pe muncitorii angajaţi la palat.

În timpul rarelor ieşiri, Manilov se întâlnea în Piaţa Amiralităţii cu un delegat al Comitetului revoluţionar care îl întreba, din mers, foarte încet:

—S—a făcut?

—Nu, încă nimic... îi răspundea fără să îşi mişte buzele.

În sfârşit, într—o seară de februarie, la aceeaşi întrebare, pusă în aceleaşi condiţii, răspunsese cât se poate de calm:

—S—a făcut...

Aproape imediat, un bubuit înspăimântător îi întărea spusele şi toate luminile de la palat se stingeau brusc, piaţa se cufunda într—un întuneric desăvârşit, sfâşiat de strigăte de durere şi spaimă, de sunete de goarnă, de tropăitul soldaţilor şi pompierilor alergând cu brancarde.

Şi Sonia, întrerupându—şi povestea, se întreba:

—Nu este îngrozitor, atâtea vieţi omeneşti sacrificate, atâtea eforturi, curaj, inteligenţă, risipite în zadar?... Nu, nu, nu foloseşte la nimic acest măcel... Cel care este ţintit scapă întotdeauna... Adevărata soluţie, cea mai umană, ar fi să te duci la ţar aşa cum mergi tu la vânătoare de Iei, plin de hotărâre, bine înarmat, să te aşezi la o fereastră, într—o trăsură,... şi când trece...

—*He,* da, cu *seguranţă*... bâiguia Tartarin încurcat, prefăcându—se că nu înţelege aluzia, şi imediat se lansa într—o discuţie filosofică, umanitară, cu careva din numeroasa asistenţă. Căci Bolibin *şi* Manilov nu erau singurii vizitatori ai Vasilievilor. în fiecare zi apăreau figuri noi, bărbaţi şi femei, cu înfăţişări de studenţi săraci, de institutoare exaltate, blonde şi trandafirii, cu fruntea încăpăţânată şi naivitatea cumplită a Soniei; ilegalişti, exilaţi, câţiva chiar condamnaţi la moarte, ceea ce nu le stăvilea în nici un fel avântul tineresc.

Râdeau, discutau cu glas ridicat şi, cum cei mai mulţi vorbeau franţuzeşte, Tartarin se simţea repede în largul lui. îl numeau „unchiul", simţeau în el ceva copilăresc, ceva naiv care le plăcea. Poate că exagera un pic cu poveştile lui de vânătoare, ridicându—şi mâneca până la biceps pentru a le arăta cicatricea lăsata pe braţ de gheara unei pantere sau făcându—i să—i pipăie sub barbă găurile pe care i le făcuseră colţii unui leu din Atlas, poate că, de asemenea, devenea prea repede familiar cu toată lumea, apucându—i de mijloc, sprijinindu—se pe umărul lor, spunându—le pe numele mic cinci minute după ce se văzuseră pentru prima dată.

—Asculta, Dmitri... Doar mă cunoşti, Feodor Ivanovici... Nu se cunoşteau de mult timp, în orice caz, dar le intra în suflet prin rotunjimea lui, prin firea amabilă, încrezătoare, prin dorinţa de a le fi pe plac. Îşi

citeau scrisorile în faţa lui, puneau la cale planuri, pregăteau parole menite să deruteze poliţia, îi dezvăluiau o întreagă latură conspirativă de care imaginaţia tarasconezului se amuza enorm; şi, deşi era împotriva actelor de violenţa, nu se putea opri uneori să nu discute proiectele lor de omucidere, aproba, critica, dădea sfaturi dictate de experienţa unui mare şef care a păşit pe cărarea războiului, obişnuit să mânuiască toate armele şi să se ia la trântă cu fiarele.

Într—o zi, când vorbeau în prezenţa lui despre asasinarea unui poliţist, înjunghiat de un nihilist la teatru, le demonstra că lovitura fusese prost executată şi le dădu o adevărată lecţie de luptă cu cuţitul:
—Uite aşa, *ve*! loveşti de jos în sus. Nu rişti să te răneşti... Şi, însufleţindu—se de propriile lui gesturi, continuă:
—Să presupunem, *te*! că sunt cu despotul vostru între patru ochi, la o vânătoare de urşi. El este acolo unde eşti tu, Feodor, eu, aici, aproape de gheridon, fiecare cu cuţitul lui de vânătoare... Între noi doi, monseniore, să vedem care pe care...

Proptit în mijlocul salonului, ghemuit pe picioarele lui scurte, pentru a putea sări mai bine, gâfâind de parca ar fi tăiat un copac sau ar fi frământat aluatul, mimă în faţa lor o lupta încheiata cu un strigăt de triumf atunci când arma pătrunse până în prăsele, de jos în sus, „ce naiba!", în măruntaiele adversarului
—Iată cum se face, micuţilor!

Dar ce de remuşcări după aceea, ce spaimă atunci când, scăpat de sub magnetismul Soniei şi de ochii ei albaştri, de ameţeala pe care o împrăştia acest buchet de capete înfierbântate, rămânea singur cu gândurile lui şi cu paharul de apă cu zahăr din fiecare seară.

La urma urmei, de ce se amesteca? Ţarul acela nu era, în definitiv, ţarul lui şi toate aceste poveşti nu îl priveau deloc... O să vedeţi că într—una din zilele astea va fi înhăţat, extrădat şi predat justiţiei moscovite... Ce *nebunie, ă*ştia nu ştiau de gluma, cazacii ăştia. Şi, în întunericul camerei de hotel, cu acea imaginaţie ascuţita pe care poziţia orizontală nu făcea decât să i—o sporească, vedea desfăşurându—se în faţa lui, ca în acele albume cu poze care i se făceau cadou de ziua de naştere în copilărie, chinurile felurite şi îngrozitoare la care va fi expus: Tartarin în minele de cupru, ca Boris, lucrând în apă până la brâu, cu trupul măcinat, otrăvit. Fuge, se ascunde în inima pădurii acoperite de zăpadă, urmărit de tătari şi de câini dresaţi pentru această vânătoare de oameni. Sleit de puteri, rupt de frig, de foame, este prins şi, în cele din urmă, spânzurat între doi ocnaşi, îmbrăţişat de un popă cu părul slinos, puţind a ţuică şi ulei de focă, în timp ce acolo, la Tarascon, în plin soare, în sunet de fanfară, într—o frumoasă duminică, mulţimea, mulţimea ingrată, mulţimea care uită, îl instalează pe Costecalde, strălucind de mulţumire, în fotoliul de P.C.A.

Mânat de spaima pe care i—o strecurase în suflet unul dintre aceste vise înfricoşătoare scoase strigătul său disperat de ajutor — „La mine, Bezuquet" —, trimiţându—i farmacistului acea scrisoare confidenţiala, jilavă de transpiraţia care–l trecuse în timpul coşmarului. Dar, suavul ”bună—dimineaţa" al Soniei la fereastră ajungea pentru a–l fermeca, pentru a–l arunca din nou în mrejele nehotărârii.

Într—o seara, întorcându—se de la Kursaal la hotel, cu Vasilievii şi Bolibin, după două ore de muzica înflăcărată, nenorocitul uită de orice măsură de prevedere şi acel „Sonia, te iubesc", pe care îl ţinea în el de atâta timp, îl rosti strângând braţul care se sprijinea de al lui. Ea nu se pierdu, îl privi ţintă, albă ca varul în lumina de pe peron, unde se opriseră: „Ei bine! fi demn de mine..." spuse ea cu un drăgălaş surâs enigmatic, un surâs ce se răsfrângea în dinţii albi şi fini. Tartarin era gata să răspundă, să se prindă prin jurământ în cine ştie ce nebunie criminală, când portarul hotelului se îndrepta spre el:
—Este lume la dumneavoastră, sus... Nişte domni... Va caută.
—Mă caută! *Ce nebuniei* De ce? Şi numărul 1 din albumul cu poze îi apăru: Tartarin înhăţat, extrădat... Bineînţeles, îi era frică, dar avu o atitudine eroică. Desprinzându—se cu o mişcare iute de Sonia, îi spuse cu glas înăbuşit: „Fugi, salvează—te". Apoi urcă, cu capul sus, semeţ, ca pe eşafod, atât de emoţionat, totuşi, că trebui să se agate de balustradă.

Luând—o pe coridor, zări lume adunată în faţa uşii lui, privind prin gaura cheii, bătând, strigând: *„He!* Tartarin..."

Făcu doi paşi şi, cu gura uscată, îngăimă:
—Pe mine mă căutaţi, domnilor?
—Te, la naiba, da, preşedintele meu!...

Un bătrânel mic, sprinten şi osos, îmbrăcat în gri, şi care părea să care pe jachetă, pălărie, jambiere şi pe lunga lui mustaţă căzută tot praful de pe Turul Oraşului, sări de gâtul eroului, îşi frecă de obrajii lui durdulii pielea aspră de fost căpitan de aţă.
—Bravida!... se poate?... Excourbanies, şi el! Şi acolo, cine e?...

Un behăit îi răspunse: „Dragă mae—e—estre?..." şi discipolul său cel mai credincios înainta izbind de pereţi un soi de undiţă lungă împachetată în partea de sus, legată cu hârtie gri şi pânză cerată.
—*He!* ve, este Pascalon... Să ne îmbrăţişăm, micuţule... Dar ce ai acolo?... Descotoroseşte—te de chestia asta!...
—Hârtia... scoate hârtia!... îi suflă Comandantul.
Flăcăul răsuci învelişul cu o mână iute şi stindardul tarasconez se desfăşură în faţa ochilor unui Tartarin înmărmurit. Delegaţii se descoperiră.
—Preşedintele meu — vocea lui Bravida tremura, solemnă şi aspră — aţi cerut drapelul, vi l—am adus, re!...

Preşedintele rostogolea nişte ochi mari cât cepele:
—Eu, eu am cerut?...
—Cum! nu aţi cerut?...
—Ah! ba da, *desegur*... spuse Tartarin amintindu—şi, brusc iluminat, de scrisoarea trimisă lui Bezuquet. Înţelese totul, ghici restul, şi se înduioşa de iscusinţa cu care minţise farmacistul pentru a—l chema la datorie, pentru a—i salva onoarea; se sufoca, se bâlbâia în barba lui scurtă: Ah! copii, ce bine este, cât bine mi—aţi făcut!...
—Trăiască *prezidentele*... hămăi Pascalon, fluturând flamura. „Gongul" Excourbanies răsună, făcând să se rostogolească strigătul lui de război: „Ha! ha! ha! *fen de brut..."* până în pivniţele hotelului. Uşi se deschideau, capete curioase se iţeau la toate etajele, apoi dispăreau înspăimântate în faţa acestui stindard, a acestor bărbaţi negri şi păroşi care urlau cuvinte străine, cu braţele fluturând în aer. Niciodată paşnicul hotel Jungfrau nu cunoscuse o asemenea larmă.
—Să intrăm în camera mea, spuse Tartarin un pic cam jenat. Bâjbâiau încă în întunericul camerei, căutând chibriturile, când o lovitură autoritară în uşă o făcu să se deschidă de la sine, dinaintea figurii arogante, galbene şi buhăite a hotelierului Mayer. Era gata să intre, dar se opri în faţa acestui întuneric în care luceau ochi înfricoşători şi, din prag, strecurându—şi printre dinţii încleştaţi accentul dur german, spuse pe un ton imperativ: „încercaţi să vă potoliţi... sau pun poliţia să vă strângă."

Un muget de taur zădărât se auzi din întuneric la această expresie brutală, „să vă strângă".

Hotelierul se dădu înapoi cu un pas, dar le mai aruncă, pe acelaşi ton:
—Se ştie cine sunteţi, haide!, sunt cu ochii pe voi, şi eu nu mai vreau oameni de soiul ăsta în casa mea!...
—Domnule Mayer, spuse cu blândeţe Tartarin, politicos, dar ferm... pregătiţi—mi nota... Eu şi aceşti domni plecăm mâine dimineaţă pe Jungfrau.

O, pământ natal, o, patrie mică în cea mare, numai auzind accentul tarasconez şi simţind aerul de acolo prins în cutele de azur ale drapelului, iată că Tartarin se eliberă de dragoste şi de capcanele

acesteia, întorcându—se la misiunea lui, la prieteni, la glorie.

Acum, *zu!*...

IX.LA „CAPRA NEAGRĂ CREDINCIOASĂ"

În ziua următoare, totul se dovedi a fi încântător, începând cu acel drum pe jos de ia Interlaken ia Grindeiwaid, de unde trebuiau să fie luate, în trecere, călăuzele pentru Micul Scheideck; încântător acel marş triumfal, în frunte cu P.C.A., intrat în husele şi hainele de campanie, sprijin in du—se într—o parte pe umărul slăbănog al comandantului Bravida, în cealaltă de braţul voinic al lui Excourbanies, amândoi mândri să îl încadreze, să îl susţină pe scumpul lor preşedinte, să—i ducă pioletul, rucsacul, alpenştocul, în timp ce, când în faţă, când în spate, când pe flancuri, ţopăia ca un căţelandru Pascalon, cu drapelul împachetat şi rulat cum se cuvine, pentru a evita scenele tumultoase din ajun.

Veselia celor ce—l însoţeau, sentimentul datoriei împlinite, Jungfrau, în întregime alb, acolo, pe cer, ca un fum, nu—i trebuia nimic mai mult eroului pentru a—l face să uite de ceea ce lăsa în urmă, pentru totdeauna, poate, şi fără un cuvânt de rămas bun. Trecând pe lângă ultimele case din Interlaken, ochii i se umplură de lacrimi; şi, tot mergând, îşi descărca sufletul, destăinuindu—se când lui Excourbanies — „Ascultă, Spiridion" —, când lui Bravida: „Tu mă cunoşti, Placide..." Căci, printr—o ironie a naturii, militarul de neîmblânzit se numea Placide, iar Spiridion era numele acestui bivol greoi la minte şi la trup.

Din nefericire, neamul tarasconez, mai mult galant decât sentimental, nu ia niciodată în serios necazurile inimii: „Dacă pierzi o femeie şi cincisprezece bănuţi, e mai mare păcat de bani..." răspunse sentenţiosul Placide, şi Spiridion gândea exact ca el; în ceea ce îl privea pe nevinovatul Pascalon, îi era îngrozitor de frică de femei şi se înroşea până în vârful urechilor când se pomenea în faţa lui numele Micuţei Scheideck[28] , crezând că era vorba de o persoană de moravuri uşoare. Sărmanul îndrăgostit se văzu nevoit să—şi păstreze confidenţele pentru sine şi se consolă de unul singur, ceea ce este mult mai sigur.

Ce supărare, de altfel, ar fi putut rezista în faţa frumuseţii drumului ce străbătea strâmta, adânca şi întunecata vale pe care porniseră, de—a lungul unui râu şerpuitor, alb de spumă, rostogolindu—se ca un tunet purtat de ecoul pădurilor de brazi în pantă de pe cele două maluri între care se pierdea.

Delegaţii tarasconezi, cu ochii pe sus, înaintau cu un soi de spaimă, de admiraţie religioasă; la fel ca însoţitorii lui Sindbad marinarul, când s—au aflat în faţa manglierilor, a manghierilor, a întregii flore uriaşe de pe coastele Indiei. Cunoscând doar munţii lor pietroşi, mici, să—i iei cu lopata, nu şi—ar fi închipuit niciodată că pot exista atâţia copaci la un loc, pe munţi atât de înalţi.

—Şi asta nu e încă nimic... să vedeţi voi Jungfrau! spunea P.C.A., care se bucura de mirarea lor, simţind cum creşte în ochii lor.

---

28 Joc de cuvinte ce se bazează pe faptul ca, în limba franceză, „munte" este un substantiv de gen feminin, astfel că Pascalon poate crede că „La pelite Scheideck" — numele unui munte —înseamnă „Micuţa Scheideck". (N. t.)

În acelaşi timp, parcă pentru a înveseli decorul, pentru a mai îmblânzi măreţia sălbatică a locurilor, adevărate cavalcade se încrucişau cu ei pe drum, landouri mari în goana mare, cu văluri fluturând la ferestre, capete curioase care se aplecau pentru a privi delegaţia strânsă în jurul şefului ei, şi, din loc în loc, tejghelele cu bibelouri sculptate în lemn, fetiţe proţăpite pe marginea drumului, ţepene sub pălăriile lor de pai cu panglici mari, în fustele pestriţe, cântând pe trei voci şi oferind zmeură şi bucheţele de flori—de—colţ. Uneori, cornul din Alpi îşi trimitea în munţi ritornela sa melancolică, umflată, sporită de sunetul vocilor, ca apoi să scadă treptat, ca un nor care se topeşte în aburi.

„Este frumos, ai spune că este o orgă... murmura Pascalon, cu ochii umezi, în extaz, ca un sfânt pictat pe stâncă. Excourbanies urla fără să se descurajeze şi ecoul repeta în neştire intonaţia tarasconeză: „Ha!... ha!... ha!... *fen de brut."*

Dar te cam saturi după două ore de mers în acelaşi decor, fie el aranjat, verde pe bleu, cu gheţari în fundal şi sonor ca un orologiu ce marchează muzical trecerea timpului. Vuietul torentelor, cântecul cornului, vânzătorii de obiecte cioplite cu cuţitul, micile buchetiere ajunseseră cu timpul de nesuportat pentru oamenii noştri, dar mai ales umiditatea, aburii ce se ridicau din fundul acestei pâlnii, acest sol moale, acoperit de plante de apă, unde soarele nu a pătruns niciodată.

—Te poţi căptuşi uşor cu o pleurezie, spunea Bravida, ridicându—şi gulerul jachetei. Apoi apărură şi oboseala, foamea, proasta dispoziţie. Nu dădeau peste nici un han şi, pentru că se îndopaseră cu zmeură, Excourbanies şi Bravida începeau să sufere cumplit. Pascalon însuşi, acest înger de băiat, încărcat nu numai cu drapelul, dar şi cu pioletul, rucsacul şi alpenştocul de care ceilalţi se descotorosiseră în mod laş pe spinarea lui, Pascalon însuşi îşi pierduse veselia, nu mai ţopăia vioi ca la început.

La o cotitură a drumului, când tocmai treceau peste Lutschin, pe unul dintre acele poduri acoperite pe care le găseşti în ţările cu zăpezi mari, fură întâmpinaţi de un straşnic sunet de bucium.

—Ah! *vai,* destul!... destul!... urlă întreaga delegaţie exasperată. Omul, un uriaş, camuflat la marginea drumului, lăsă enormul bucium din brad, lung până în pământ şi terminându—se cu un fel de cutie de rezonanţă care dădea acestui instrument preistoric sonoritatea unei piese de artilerie.

—Întreabă—l dacă nu ştie un han, îi spuse preşedintele lui Excourbanies, care, cu o imensă neobrăzare şi cu un foarte mic dicţionar de buzunar, avea pretenţia să servească drept interpret delegaţiei, de când se aflau în Elveţia germană. Dar, înainte să—şi scoată dicţionarul, cântăreţul din bucium le răspunse într—o franceză foarte bună:

—Un han, domnilor?... dar bineînţeles... *Chamois fidele (Capra neagra credincioasă)* este foarte aproape; permiteţi—mi să vă conduc.

Şi, pe drum, le destăinui că locuise mulţi ani la Paris, făcând pe comisionarul în colţul străzii Vivienne.

„Iată unul de la Companie, zu!" îşi spuse Tartarin, lăsându—i pe prietenii lui să se mire de norocul ce dăduse peste ei. Confratele lui Bompard le prinse, de altfel, foarte bine, căci, în ciuda firmei în franceză, oamenii de la *Capra neagră credincioasă* vorbeau doar un înfiorător dialect german.

Curând, delegaţia tarasconeză, dinaintea unei omlete uriaşe cu cartofi, îşi recăpăta sănătatea şi buna dispoziţie, esenţiale pentru meridionali ca soarele de pe meleagurile lor. Se bău sec, se mânca zdravăn.

După toasturile inerente închinate preşedintelui şi ascensiunii lui, Tartarin, pe care firma hanului îl făcuse curios încă de la sosire, îl întrebă pe cântăreţul din bucium ce lua şi el o gustare într—un colţ al sălii:

—Aveţi, deci, capre negre pe aici?... Credeam că n—a mai rămas nici una în Elveţia.

Omul le făcu cu ochiul:

—Nu că ar fi multe, dar s—ar putea face în aşa fel încât să daţi, totuşi, cu ochii de ele.

—Ar trebui să tragă în ele, ve!... spuse Pascalon plin de entuziasm,... niciodată preşedintele nu a dat greş.

Tartarin regretă că nu îşi luase carabina.

—Aşteptaţi, mă duc să vorbesc cu patronul, le spuse omul.

Se dovedi că patronul era un vechi vânător de capre negre; le oferi puşca, praful de puşcă, alicele şi chiar serviciile lui în calitate de călăuză, pentru a—i conduce pe aceşti domni la un loc pe care doar el îl ştia.

„Înainte, *zu!* făcu Tartarin, supunându—se dorinţei alpiniştilor lui, fericiţi să—i dea şefului lor ocazia să—şi dovedească iscusinţa. O uşoară întârziere, la urma urmei; Jungfrau ce pierdea dacă mai aştepta oleacă?...

Ieşiţi din han prin uşa din spate, n—avură decât să împingă poarta gardului de scânduri ce mărginea o livadă, nu mai mare decât grădiniţa unui şef de gară de pe la ei, şi se porniră pe muntele despicat de crevase mari ce rânjeau între brazi şi mărăcini.

Hangiul o luase înainte şi tarasconezii îl vedeau deja foarte sus, dând din braţe, aruncând cu pietre, fără îndoială pentru a stârni vânatul. Le veni foarte greu să ajungă la el, pe aceste pante stâncoase şi anevoie de urcat, mai ales pentru nişte persoane care de—abia s—au ridicat de la masă şi care nu sunt E obişnuite să se caţere mai mult decât orice bun alpinist din Tarascon. Şi, pe deasupra, o atmosferă apăsătoare, un curent persistent care rostogolea încet norii de—a lungul crestelor, deasupra capetelor lor.

—*La naiba!* gemu Bravida. Excourbanies mormăi:

—Fir—aş al naibii!

—O să mă faceţi să spun şi eu aşa... adăugă blândul şi behăitorul Pascalon. Cu un gest brusc, călăuza le făcu semn să tacă, să nu mai mişte...

—Nu se vorbeşte sub arme, preciza Tartarin din Tarascon cu o severitate care îi obligă să se supună, deşi doar preşedintele era înarmat. Râmaseră acolo, în picioare, ţinându—şi răsuflarea; deodată, Pascalon strigă:

—*Ve*, capra neagră, *ve*...

La o sută de metri deasupra lor, cu coarnele drepte, cu blana roşcată deschis, cu picioarele din faţă chiar pe marginea stâncii, frumosul animal se contura ca şi cum ar fi fost din lemn sculptat, privindu—i fără nici o teamă. Tartarin ţinti metodic, potrivit obiceiului lui; se pregăti să tragă, dar capra neagră dispăru, aşa cum apăruse:

—E greşeala ta, îi spuse Comandantul lui Pascalon... Ai fluierat... asta a speriat—o.

—Am şuierat, eu?

—Atunci, Spiridion...

—Ah, va!! pentru nimic în lume.

Se auzise, totuşi, un fluierat strident, prelungit. Preşedintele îi împacă pe toţi povestindu—le că acest animal, la apropierea duşmanului, scoate un şuierat ascuţit pe nări. Acest diavol de Tartarin cunoştea, în amănunt, şi acest fel de vânătoare, ca pe toate celelalte. La chemarea călăuzei, se puseră în mişcare; dar panta devenea din ce în ce mai ţeapănă, stâncile tot mai abrupte, cu gropi mocirloase de o parte şi de alta. Tartarin era în frunte, întorcându—se în fiecare clipă pentru a—i ajuta pe delegaţi, întinzându—le mâna

sau carabina. „Mâna, mâna, dacă nu ţi—e cu supărare", cerea bunul Bravida, care se temea grozav de armele încărcate.

Un nou semn al călăuzei, o nouă oprire a delegaţiei cu nasul la pândă. „Tocmai m—a picurat!" murmură Comandantul foarte neliniştit. In acelaşi timp, un fulger, bubuitul tunetului şi, mai tare decât tunetul, glasul lui Excourbanies: „Fii gata, Tartarin!" Capra neagră tocmai ţâşnea pe lângă ei, sărind peste râpă ca o licărire aurie, prea repede pentru ca Tartarin să apuce să ochească, destul, totuşi, pentru a o auzi cum şuieră prelung pe nări.

—Am avut dreptate, a naibii soartă, spuse preşedintele, dar delegaţii protestară. Excourbanies, dintr—o dată foarte acru, îl întrebă dacă nu cumva se jurase să—i dea gata.

—Dragă mae... e... estre, behăi timid Pascalon, am auzit spunându—se că, atunci când e încolţită la marginea unei prăpăstii, capra neagră se întoarce asupra vânătorului şi devine primejdioasă.

—Atunci, să nu o încolţim! făcu Bravida, teribil, cu şapca în poziţie de luptă.

Tartarin le spuse că sunt nişte găini fricoase. Şi brusc, chiar în timp ce se ciorovăiau, dispărură unii din faţa celorlalţi într—un nor gros, într—un abur des şi călduţ ce mirosea a sulf, prin care începură să se caute, să se cheme.

—*Hei* Tartarin.

—Eşti aici, Placide?

—Mae... e... estre!

—Nu vă pierdeţi cumpătul! Nu vă pierdeţi cumpătul!

Îşi pierduseră, însă, capul cu totul. Apoi, o rafală de vânt sfâşie norul şi—l duse ca pe o pânză smulsă spre mărăciniş, de unde ţâşni un fulger în zig—zag, însoţit de un tunet înspăimântător, ce porni, parcă, de sub picioarele călătorilor. „Şapca mea!..." strigă Spiridion cu capul descoperit de furtună, cu

părul ridicat vâlvoi şi trosnind plin de scântei electrice. Se aflau chiar în inima urgiei, chiar în cuptorul lui Vulcan. Bravida, primul, o luă la sănătoasa cât îl ţineau picioarele; restul delegaţiei se năpusti pe urmele lui, dar un strigăt al preşedintelui, care se gândea la toate, îi îngheţă pe loc:

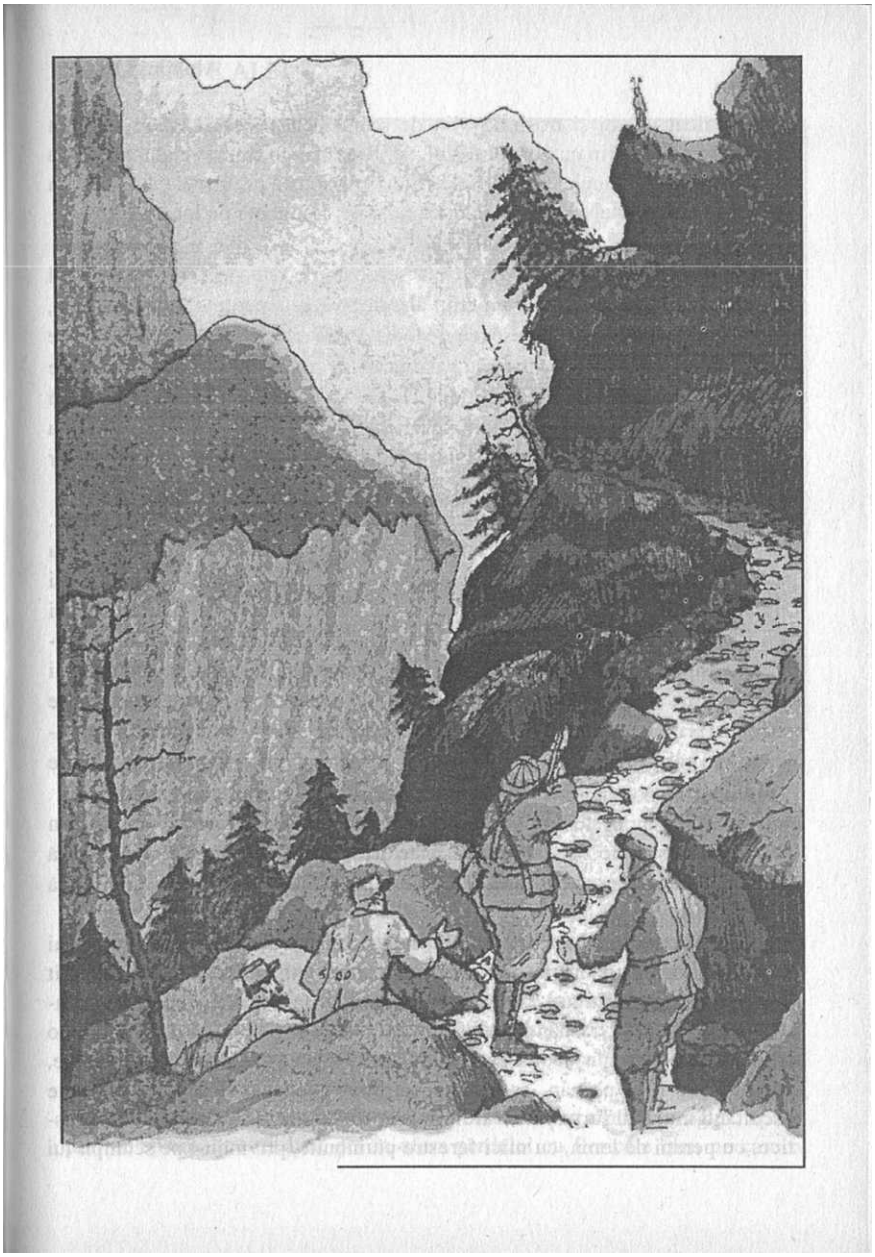

—Nefericiţilor... atenţie la trăsnet!...

De altfel, în afara pericolului cât se poate de real pe care Tartarin li—l semnala, nu se putea cu nici un chip alerga pe aceste pante abrupte, surpate, transformate în torente, în cascade de toată apa din cer care se prăvălea peste ei. Şi întoarcerea fu un coşmar, cu paşi înceţi, printre fulgere scurte urmate de explozii, alunecând, căzând, poticnindu—se. Pascalon se închina, chema în ajutor cu glas tare, ca la Tarascon, pe Sfânta Marta şi Sfânta Elena, pe Sfânta Maria—Magdalena, în timp ce Excourbanies înjura — „A naibii soartă!" —, iar Bravida, ariergarda, întorcea capul în urmă cuprins de nelinişte:

—Ce naiba se aude în spatele nostru?... şuieră, tropăie, apoi se opreşte... Imaginea caprei furioase, aruncându—se asupra vânătorilor, nu—i dădea

pace bătrânului războinic. Foarte încet, pentru a nu—i speria pe ceilalţi, îşi împărtăşi temerile lui Tartarin, care, plin de curaj, îi luă locul în ariergardă şi o porni cu capul sus, ud până la piele, cu hotărârea mută pe care ţi—o dă iminenţa unui pericol. Aşa că, întors la han, atunci când îi văzu pe scumpii lui alpinişti la adăpost, pe cale de a se ţesăla, de a se svânta în jurul unei uriaşe sobe de faianţă, în camera de la etajul întâi în care tocmai urca mirosul grogului cu vin comandat, preşedintele se auzi clănţănind din dinţi şi declară, foarte palid: „Cred că a dat boala peste mine..."

„A da boala peste tine" este, pentru tarasconezi, o expresie sinistră prin nebulozitate şi concizie, care prevesteşte orice maladie — ciumă, holeră, febră galbenă sau neagră — de care se crede atins tarasconezul la cea mai mică indispoziţie.

Tartarin se îmbolnăvise! Nici nu mai putea fi vorba să plece acum mai departe, şi delegaţia nu—şi

dorea mai mult decât odihna. Patul fu iute încălzit cu un vas cu jeratic, vinul cald sosi în grabă şi, de la al doilea pahar, preşedintele suriţi cum se răspândeşte, furnicându—l în tot trupul lui durduliu, o căldură de bun augur. Două perne în spate, o plapumă de fulgi pe picioare, căciuliţă de lână pe cap, se simţea pătruns de o delicioasă stare de bine ascultând mugetul furtunii, învăluit în mirosul de brad al acestei încăperi rustice, cu pereţii de lemn, cu mici ferestre plumbuite, privindu—i pe scumpii lui alpinişti strânşi în jurul patului, cu paharul în mână, cu înfăţişarea ciudată pe care o căpătaseră aceşti gali, sarazini sau romani încotoşmănaţi în cuverturi de pat, perdele şi carpete, în timp ce veşmintele lor scoteau aburi în preajma sobei încinse. Uitându—se pe sine, îi întreba pe ceilalţi cu glas tânguitor:

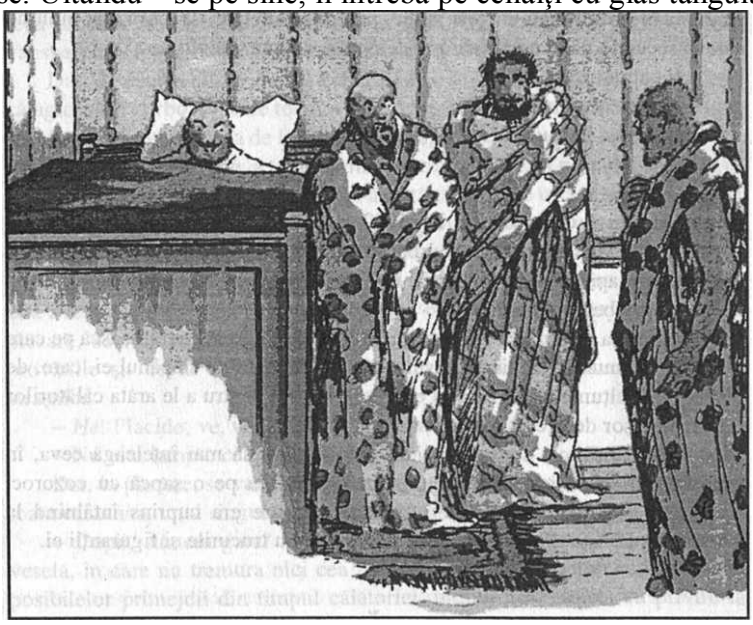

—Te simţi bine, Placide? Spiridion, nu sufereai mai adineauri?

Nu, Spiridion nu mai suferea; îi trecuse văzându–l pe preşedinte atât de suferind. Bravida, care adapta morala la proverbele de pe meleagurile lui, adăugă cinic: „Râu de vecinul întremat, şi chiar vindecat!..." Apoi, se întoarseră la vânătoarea lor, încălzindu—se la amintirea anumitor episoade primejdioase: de pildă, când animalul se năpustise furios; şi, fără intenţia de a fi complici la o minciună, cu nevinovăţie, născoceau deja basmul pe care aveau să îl povestească la întoarcere.

Deodată, Pascalon, coborât pentru a cere încă un rând de groguri, apăru plin de spaimă, cu un braţ gol în afara perdelei cu floricele bleu pe care o strângea în jurul lui cu un gest pudic, precum Polieuct[29] . Trecură mai mult de câteva secunde până ce reuşi să rostească în şoaptă, gâtuit:

—E capra neagră!...

—Ei bine, capra neagră?...

—Este jos, în bucătărie... Se încălzeşte!...

—Ah! *vai*...

—Glumeşti!...

—Dacă te—ai duce să vezi, Placide?

Bravida şovăia, dar Excourbanies coborî în vârful picioarelor şi se întoarse aproape imediat cu chipul răvăşit... Din ce în ce mai de necrezut!... capra neagră bea vin cald.

I se datora din plin asta, bietului animal, după goana nebunească pe care o oferise pe munte, tot timpul asmuţită sau chemată de stăpânul ei, care, de obicei, se mulţumea să o facă să evolueze în sală pentru a le arăta călătorilor cât era de uşor de dresat.

—Este umilitor! spuse Bravida, neîncercând să mai înţeleagă ceva, în timp ce Tartarin îşi trăgea căciuliţă peste ochi ca pe o şapcă cu cozoroc, ascunzându—le delegaţilor veselia blândă de care era cuprins întâlnind la fiecare pas Elveţia liniştitoare a lui Bompard, cu trucurile şi figuranţii ei.

---

29 Centurion roman, martirizat în Armenia în secolul al III—lea şi, ulterior, sanctificat. (N. t.)

X.URCUŞUL PE JUNGFRAU — *VE,* VACILE! — CRAMPOANELE KENNEDY NU MERG, LAMPA NICI ATÂT — APARIŢIA UNOR BĂRBAŢI MASCAŢI LA CABANA CLUBULUI ALPIN — PREŞEDINTELE ÎN CREVASĂ — ÎŞI LASĂ ACOLO OCHELARII — PE CULMI! — TARTARIN AJUNS ZEU

Mare afluenţă, în acea dimineaţă, la hotelul Bellevue, pe Micul Scheideck. în ciuda ploii şi a vântului, mesele fuseseră pregătite, la adăpostul verandei, printre zeci de alpenştocuri, ploşti, lunete, ceasuri cu cuc din lemn sculptat, iar turiştii puteau, în timp ce prânzeau, să contemple în stânga, cam cu două mii de metri mai jos, admirabila vale de la Grindelwald; în dreapta, aceea de la Lauterbrunnen, iar în faţă, parcă s—ar fi aflat doar la o bătaie de puşcă, pantele imaculate, grandioase, de pe Jungfrau, gheţarii, toată acea albeaţă reverberantă luminând aerul din jur, făcând paharele şi mai transparente, feţele de masă şi crestele înzăpezite şi mai albe.

Dar, de câteva clipe, atenţia generală fusese atrasă de un fel de caravană gălăgioasă şi bărboasă, care tocmai sosise pe un cal, pe un catâr, pe un măgar şi chiar într—o litieră dusă de hamali şi se pregătea de escaladă luând un prânz copios, plin de vioiciune, a cărui larmă contrasta cu aerul plictisit, solemn, al celor din tagma Orezului cu lapte faţă în faţă cu Prunele uscate, ambele tabere numărând personaje ilustre, bine cunoscute nouă, reunite acum pe Scheideck: lordul Chipendale, senatorul belgian cu familia, diplomatul austro—ungar şi atâţia alţii. S—ar fi putut crede că toţi acei inşi bărboşi care luau masa împreună aveau să pornească pe munte, căci se ocupau pe rând de pregătirile de plecare, se ridicau, alergau să facă recomandări călăuzelor, să inspecteze proviziile şi, de la un capăt la celalalt al terasei, se chemau cu strigăte străşnice:

—*He!* Placide, ve, vezi dacă terina[30] este în rucsac!

—Nu uita lampa, *cel puţen.*

Dar, la plecare, se văzu că era vorba doar de o simplă însoţire şi că, din toată caravana, unul singur avea să urce, dar ce mai alpinist!

—Copii, suntem gata? spuse bunul Tartarin cu o voce triumfătoare şi veselă, în care nu tremura nici cea mai mică umbră de nelinişte în privinţa posibilelor primejdii din timpul călătoriei, ultima lui îndoială cu privire la trucajele din Elveţia risipindu—se chiar în acea dimineaţă, în faţa celor două gheţare de pe Grindelwald, precedate fiecare de un ghişeu şi de o barieră cu această inscripţie: *„Intrarea la gheţar: un franc cincizeci”.*

Putea, deci, savura fără nici o părere de rău această plecare apoteotică, bucuria de a se simţi privit, invidiat, admirat de aceste obrăznicuţe domnişoare cu tunsori scurte, băieţeşti, care râdeau de el cu atâta drăgălăşenie la Rigi—Kulm, iar acum se entuziasmau comparând acest omuleţ cu muntele uriaş pe care avea să se cţere. Una îi făcea portretul într—un album; alta ţinea să aibă onoarea de a—i atinge alpenştocul. *„Şimpeniel... Şimpenie!..."* strigă deodată un englez lung, cu o înfăţişare funebră, cu tenul cărămiziu, apropiin—du—se cu paharul şi sticla în mână. Apoi, după ce îl sili pe erou să ciocnească cu el, se prezentă:

—Lord Chipendale, sir... Şi dumnevoastră?

—Tartarin din Tarascon.

—Oh! yes... Tarterin... Nume forte drăguţ pentru un cal... spuse lordul, care probabil că era un mare sportsman dincolo de mânecă.

Diplomatul austro—ungar veni, de asemenea, să strângă mâna Alpinistului între mitenele lui, amintindu—şi vag că îl mai văzuse pe undeva: „încântat!... încântat!..." bâigui de mai multe ori şi, neştiind cum să se retragă, adăugă: „Complimente doamnei...", formula sa mondenă pentru a scurta prezentările.

Dar călăuzele începeau să—şi piardă răbdarea, pentru că trebuiau să, ajungă înainte de lăsarea serii la cabana Clubului Alpin, unde urmau să se culce după prima etapă, aşa că nu mai aveau nici o clipă de pierdut. Tartarin înţelese, salută cu un gest circular, surâse patern maliţioaselor domnişoare, apoi, cu voce tunătoare, ceru:

---

30 Vas din lut ars sau din metal, având forma unui trunchi de con cu baza mare deasupra, în care se fierbe sau se păstrează carnea. (N. t.)

—Pascalon, stindardul!

Acesta flutură imediat, meridionalii se descoperiră, căci le place teatrul la Tarascon; şi, însoţită de strigătul repetat de douăzeci de ori: „Trăiască preşedintele!... Trăiască Tartarin... Ah! Ah!... *feri de brut..."* coloana se puse în mişcare, cu cele două călăuze în frunte, purtând rucsacul, proviziile, legături de vreascuri, apoi Pascalon cu drapelul şi, în sfârşit, P.C.A. şi delegaţii care aveau să îl însoţească până la gheţarul de pe Guggi. Astfel desfăşurat în procesiune, cu pocnetele drapelului ce flutura deasupra acestor terenuri umede, acestor creste golaşe sau înzăpezite, alaiul evoca într—o anumită măsură ziua morţilor la ţară.

Deodată, Comandantul strigă tare alarmat:

—*Ve,* vacile!

Se zăreau câteva vite păscând iarba tunsă. Fostul militar avea faţă de aceste animale o frică bolnăvicioasă, de nestăpânit, şi, cum nu putea fi lăsat singur, delegaţia trebui să se oprească. Pascalon încredinţa stindardul uneia dintre călăuze; apoi, o ultimă îmbrăţişare, poveţe date în fugă, cu ochii pe vaci:

—Şi rămas bun, ce!

—Fără acte necugetate, *cel puţen...*

Apoi se despărţiră. Să—i propună preşedintelui să urce împreună cu el, nici unul nu se gândise; era prea sus, *fir—aş al naibii!* Pe măsură ce te apropiai de el, muntele era şi mai mare, prăpăstiile se adânceau, vârfurile se zbârleau într—o învălmăşeală albă despre care ai fi spus că este de netrecut. Era de preferat să priveşti ascensiunea rămânând pe Scheideck.

În viaţa lui, firește, preşedintele Clubului Alpinelor nu pusese piciorul pe un gheţar. Nimic asemănător în munţişorii din Tarascon, îmbălsămaţi şi uscaţi ca o legătură de cimbrişor; şi, totuşi, din prima clipă, peisajul de pe Guggi i se păru familiar, trezind în el amintirea unor vânători în Provence, chiar în Camargue, spre mare. Era aceeaşi iarbă întotdeauna prea scurtă, pârjolită, ca trecută prin foc. Ici şi colo, băltoace sau chiar infiltraţii ceva mai profunde prin roca dură, trădate de trestiile firave, apoi morena, ca o dună de nisip mişcător, scoici sparte, sfărâmături şi, în capăt, gheţarul, cu valuri verzi—albastre, cu creste albe, ca o mare tăcută şi încremenită. Vântul care venea dinspre el, şuierător şi aspru, putea fi asemuit cu briza mării, muşcătoare şi proaspătă.

—Nu, mulţumesc, am crampoanele mele... îi spuse Tartarin călăuzei care—i oferea ciorapi de lână pentru a şi—i trece peste cizme... Crampoane Kennedy... perfecţionate... foarte comode...

Striga de parcă ar fi vorbit cu un surd, pentru a se face mai bine înţeles de Christian Inebnit, care nu ştia mai multă franceză decât camaradul său Kaufmann; în acelaşi timp, aşezat pe morenă, fixa în curele un soi de încălţăminte de protecţie potcovită cu trei piroane uriaşe şi zdravene. De o sută de ori încercase aceste crampoane Kennedy, manevrându—le în grădina străjuită de baobab; cu toate acestea, rezultatul fu surprinzător. Sub greutatea eroului, piroanele se înfipseseră în gheaţă cu atâta forţă, încât toate tentativele de a le scoate se dovediră zadarnice. Iată—l pe Tartarin lipit de pământ, transpirat, înjurând, făcând semne disperate cu braţele şi alpenştocul, silit în cele din urmă să—şi cheme călăuzele care mergeau în faţă, convinse că aveau de—a face cu un alpinist experimentat.

Aflaţi în imposibilitatea de a–l dezrădăcina, desfăcură curelele, iar crampoanele lăsate în voia soartei în gheaţă fură înlocuite cu o pereche de ciorapi tricotaţi, preşedintele reuşind să—şi continue astfel drumul, nu fără multă trudă. Neştiind cum să—şi ţină bastonul, se proptea în picioare, vârful de fier patina, trăgându—l în jos când se sprijinea prea tare; încercă şi cu pioletul, dar acesta era şi mai greu de mânuit, iar senzaţia de hulă sporea pe măsură ce înaintau, gheţarul împingându—şi unul peste altul valurile nemişcate într—o furtună aparentă, furioasă şi pietrificată.

Imobilitate înşelătoare, căci, cu pârâituri înăbuşite, cu scrâşnete oribile, felii uriaşe de gheaţa se deplasau lent, ca piesele manevrabile ale unui decor, mărturisind viaţa dinăuntrul acestei mase încremenite, demascând perfidia acestei forţe a naturii; şi, sub ochii alpinistului, în urma loviturilor pioletului său, se căscau crevase, puţuri fără fund în care sloiuri sfărâmate se rostogoleau la nesfârşit. Eroul căzu în mai multe rânduri, o dată intrând chiar mai sus de brâu într—unul dintre aceste gâturi de sticlă verzuie, dar umerii lui largi îl împiedicară să alunece mai departe.

Văzându–l atât de neajutorat şi, în acelaşi timp, atât de liniştit şi sigur pe el, râzând, cântând, gesticulând la fel ca la masa de la care abia se ridicase, călăuzele îşi închipuiră că se află sub efectul şampaniei elveţiene. Puteau, oare, să presupună altceva despre un preşedinte de Club Alpin, despre un ascensionist renumit, despre care camarazii lui nu vorbeau decât cu „Ah—uri" şi gesturi mari? Prinzându—l fiecare de câte un braţ cu fermitatea respectuoasă a poliţistului care ajută un băiat de familie bună cherchelit să urce într—o birjă, încercară, cu ajutorul monosilabelor şi al gesturilor, să—l facă să—şi vină în fire şi să se gândească la primejdile pe care le aveau de înfruntat pe drum, la faptul că trebuiau să ajungă negreşit la cabană înainte de căderea nopţii; îl ameninţară cu crevasele, cu frigul, cu avalanşele. Şi, cu vârful *pioletelor*, îi arătară uriaşa acumulare de gheţuri, creasta ce se înălţa ca un perete înclinat în faţa lor, până la zenit, într—o răsfrângere orbitoare.

Dar bunului Tartarin puţin îi păsa de toate astea: „Ah! *vai,* crevasele... Ah! *vai,* avalanşele..." şi pufnea în râs clipind din ochi, dându—le cu cotul în coaste, pentru a le face pe călăuzele lui să înţeleagă că nu putea fi păcălit, că era la curent cu toată comedia.

Ceilalţi sfârşiră prin a se înveseli tot auzind vioaiele cântece tarasconeze şi, când îl aşezau câteva clipe pe domnul cel rotofei pe un bloc solid, pentru a—i îngădui să—şi tragă răsuflarea, chiuiau după moda elveţiană, dar nu prea tare, de teama avalanşelor, nici prea mult, căci se făcuse târziu. Se simţea apropierea serii, frigul era mai pătrunzător şi, mai ales, păleau treptat toate aceste troiene, toate aceste gheţuri îngrămădite, aplecate, care, chiar sub un cer înceţoşat, păstrează o aură de lumină; dar, atunci când ziua se stinge, urcând din nou spre vârfurile ce se pierd în nori, gheţarul capătă nuanţele livide, spectrale ale unui peisaj lunar. Paloare, îngheţ, tăcere, moarte! Şi bunul Tartarin, atât de cald, atât de viu, începuse, totuşi, să—şi piardă verva, când ţipătul îndepărtat al unei păsări, un pescăruş al zăpezilor, ce răsună în această pustietate, făcu să—i treacă pe dinaintea ochilor o câmpie pârjolită de arşiţă şi, în scânteierea de jăratic a asfinţitului, imaginea vânătorilor tarasconezi ştergându—şi fruntea de sudoare, aşezaţi pe tolbele goale, la umbra firavă a unui măslin. Această amintire îl îmbărbăta.

În acelaşi timp, Kaufmann îi arătă deasupra lor ceva ce semăna cu o legătură de vreascuri aşezată pe zăpadă. „Die Hurte'". Era cabana. Părea că îţi trebuiau doar câţiva paşi voiniceşti pentru a ajunge la ea, dar mai aveau încă o jumătate de oră de mers. Una dintre călăuze o luă înainte pentru a aprinde focul. De acum se lăsa noaptea, briza pişcă solul cadaveric; şi Tartarin, fără să—şi mai dea prea bine seama ce se întâmplă în jurul lui, puternic susţinut de braţul munteanului, se împiedica, ţâşnea înainte, fără să tremure de frig, în ciuda scăderii temperaturii. Brusc, o flacără izbucni la câţiva paşi în faţă, aducând un miros bun de supă cu ceapă.

Ajunseseră.

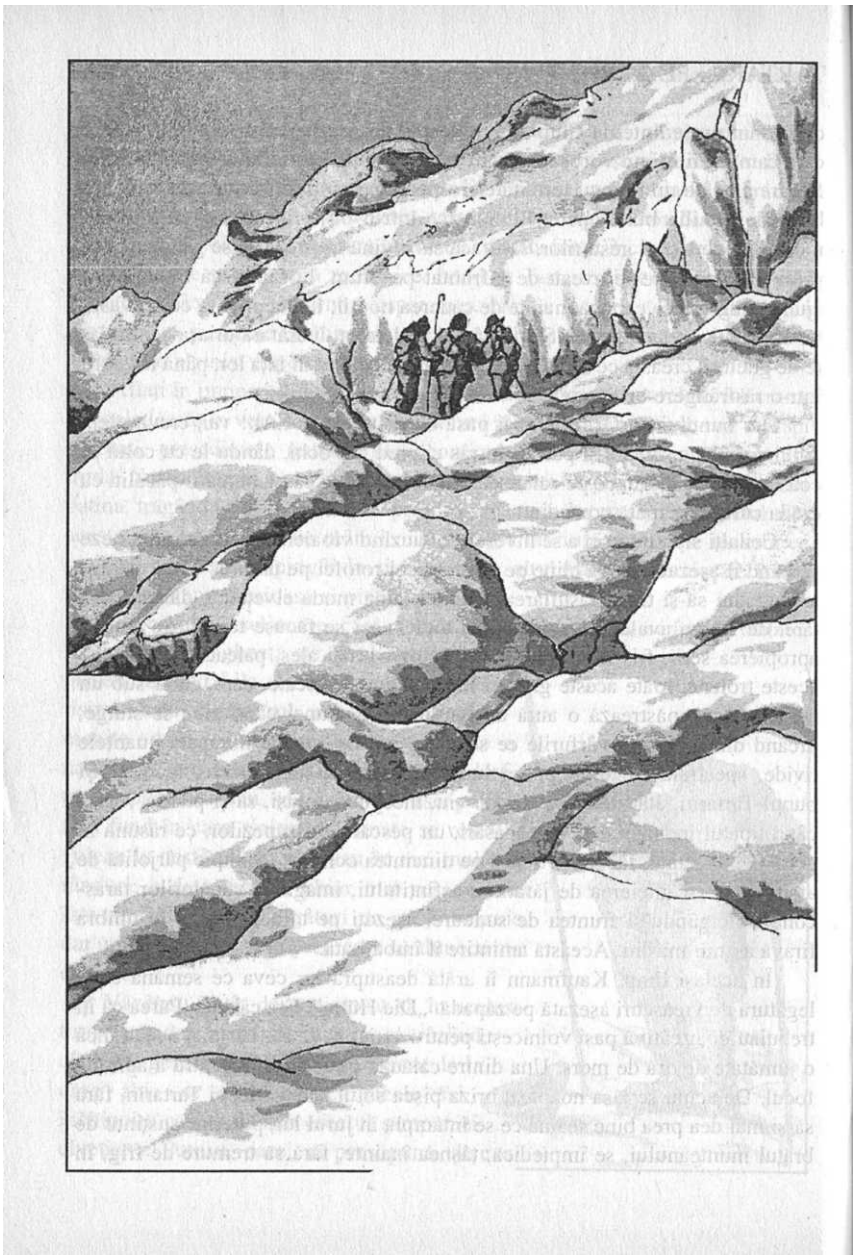

Nu există ceva mai rudimentar decât aceste popasuri ridicate pe munte prin grija Clubului Alpin elveţian. O singură încăpere, din care o suprafaţă de lemn tare, înclinată, ce serveşte drept pat, înghite aproape tot spaţiul, nelăsând decât foarte puţin loc pentru cuptor şi masa lungă fixată cu cuie în podea, ca şi băncile care o înconjoară. Tacâmurile erau deja aşezate, trei castronaşe, linguri de cositor, lampa pentru cafea pregătită, două conserve din Chicago deschise. Tartarin găsi cina delicioasă, deşi supa cu ceapă mirosea a fum, iar faimoasa lampă de gătit brevetată, care ar fi trebuit să fiarbă cafeaua în trei minute, nu vru în ruptul capului să funcţioneze.

La desert, începu să cânte: era singurul mod de a conversa cu călăuzele sale. Cântă cântece de pe meleagurile lui: *Târască, Fetele din Avignon.* Călăuzele răspundeau prin arii locale în dialect german: *„Mi Vater isch en Appenzeller... au... au."* Oameni de treabă, cu trăsături aspre, tăiate din topor, săpate în stâncă, cu barba crescută ca muşchiul peste obrajii scobiţi, cu acei ochi limpezi, obişnuiţi cu întinderile

largi, cum au marinarii; şi acea senzaţie a mării şi a largului pe care o avusese adineauri pe Guggi, Tartarin o regăsea aici, în faţa acestor marinari ai gheţii, în această cabană strâmtă, joasă şi plină de fum, adevărată interpunte de vapor, în picuratul zăpezii de pe acoperiş, ce se topea din pricina căldurii, şi în rafalele puternice de vânt, ce împroşcau stropi de apă, zgâlţâind totul, făcând să trosnească scândurile, să pâlpâie flacăra lămpii, iar câteodată se opreau brusc, într—o tăcere adâncă, înspăimântătoare, ca la sfârşitul lumii.

Tocmai terminau de mâncat când paşi greoi pe solul îngheţat şi mai multe glasuri se apropiară. Bufnituri violente zguduiră uşa. Tartarin, foarte emoţionat, privi spre călăuze... Un atac la înălţimea asta! Loviturile se îndesiră. „Cine este acolo?" făcu eroul năpustindu—se să—şi ia pioletul, dar cabana era deja invadată de doi yanchei gigantici, mascaţi cu pânze albe, veşmintele muiate de sudoare şi de zăpadă, apoi, în spatele lor, apărură mai multe călăuze, hamali, o caravană întreagă care venea de pe Jungfrau.

—Fiţi bineveniţi, milorzi, îi întâmpină Tartarin cu un gest larg şi primitor, de care cei doi nu aveau defel nevoie pentru a se simţi ca la ei acasă. Cât ai clipi din ochi, masa fu asediată, tacâmurile ridicate, castronaşele şi lingurile clătite cu apă caldă pentru a servi noilor sosiţi, conform regulilor stabilite în toate cabanele alpine; cizmele domnilor fumegau în faţa sobei, în timp ce ei înşişi, cu picioarele învelite în paie, se aşezau în faţa unei alte supe cu ceapă.

Tată şi fiu, aceşti americani: doi uriaşi roşcaţi, cu capete de pionieri ai vestului sălbatic, dure şi voluntare. Unul dintre ei, cel mai în vârstă, avea, pe faţa buhăită, arsă de soare şi de vânt, ochii ieşiţi din orbite, complet albi: şi, curând, după gesturile şovăitoare cu care pipăia masa în căutarea castronaşului şi a lingurii, după grija pe care i—o purta fiul său, Tartarin înţelese că se afla în faţa acelui faimos alpinist orb despre care se vorbise la hotelul Bellevue şi în existenţa căruia el refuzase să creadă, căţărător celebru în tinereţe, care, în ciuda celor şaizeci de ani ai săi şi a infirmităţii, parcurgea din nou, împreună cu fiul lui, traseele de odinioară. Făcuse deja Wetterhorn şi Jungfrau, se pregătea să atace Cervin şi Mont Blanc, susţinând că aerul înălţimilor, acest aer rece cu gust de zăpadă, îi provoacă o bucurie de nespus, fiind un adevărat *rapel*[31] al energiei din trecut.

—De altfel, îl întrebă Tartarin pe unul dintre cărăuşi, căci yancheii nu erau comunicativi şi nu răspundeau decât prin *yes* şi *no* la toate avansurile lui... de altfel, dacă nu vede, cum se descurcă în porţiunile primejdioase?

—Oh, are piciorul omului de la munte, apoi fiul lui este cu el tot timpul şi veghează, potrivindu—i călcâiele... Fapt este că a scăpat întotdeauna fără nici un accident.

—Mai ales că accidentele nu sunt niciodată atât de îngrozitoare cum se crede, *ce?*

După un surâs cu subînţeles aruncat cărăuşului aiurit, tarasconezul, din ce în ce mai convins că „totul este o glumă", se întinse pe scândură, înfăşurat în cuvertură, şi adormi în ciuda luminii, gălăgiei, fumului de pipe şi mirosului de ceapă.

—Moşie'.... Moşie!...

Una dintre călăuze îl scutura ca să—l trezească pentru plecare, în timp ce cealaltă turna cafeaua în clocot în castronaşe. Se auziră câteva înjurături, mormăituri ale celor care dormeau, pe care Tartarin îi lovi în trecere ca să ajungă la masă, apoi la uşă. Brusc, se pomeni afară, cuprins de frig, orbit de răsfrângerea feerică a razelor lunii peste aceste pânze albe, peste aceste cascade încremenite, pe care umbrele piscurilor, crestelor, gheţurilor se desenau într—un negru intens. Nu mai era învălmăşeala strălucitoare din timpul după amiezii, nici îngrămădirea ştearsă, cu nuanţe cenuşii, de la lăsarea serii, ci un oraş accidentat, cu străduţe întunecoase, cărări misterioase, colţuri nesigure între monumente de marmură şi ruine sfărâmate, un oraş mort, cu pieţe largi, pustii.

Ora două! Mergând bine vor fi acolo, sus, la prânz. „Zu!" spuse P.C.A., zglobiu, şi se năpusti ca la atac. Dar călăuzele îl opriră; trebuiau să se lege pentru a putea trece de aceste locuri periculoase.

— Ah! *vai,* să ne legăm! în sfârşit, dacă asta vă amuză...

Christian Inebnit trecu în frunte, lăsând trei metri de coardă între el şi Tartarin, pe care aceeaşi distanţă îl despărţea de cea de a doua călăuză, încărcată cu provizii şi cu drapelul. Tarasconezul se ţinea mai bine ca în ajun, şi, într—adevăr, trebuia să fie pe deplin convins că „totul este o glumă" pentru a nu lua în serios dificultăţile drumului — dacă se poate numi drum înfricoşătoarea muchie de gheaţă pe care înaintau cu cea mai mare băgare de seamă, lată de câţiva centimetri şi atât de alunecoasă, încât pioletul

---

31 Joc de cuvinte bazat pe două dintre sensurile cuvântului „rappelle": chemare, rechemare şi, în alpinism, rapel la coardă. (N. t.)

lui Christian trebuia să sape trepte în ea.

Poteca de gheaţă strălucea între două abisuri. Dar dacă veţi crede că lui Tartarin îi era frică, aflaţi că nici vorbă de aşa ceva! Abia dacă–l încerca fiorul plăpând care face să se încreţească uşor pielea zidarului novice supus primelor probe. Călca foarte exact în găurile săpate de călăuza din frunte, făcea tot ceea ce acesta vroia să facă, la fel de liniştit ca în grădina străjuită de baobab, atunci când exersa în jurul bazinului, spre marea spaimă a peştişorilor roşii. La un moment dat, creasta deveni atât de îngustă, încât au fost nevoiţi să se aşeze pe ea ca şi cum ar fi călărit; şi, în timp ce înaintau încetişor, ajutându—se de mâini, o detunătură straşnică răsună la dreapta, sub ei. „Avalanşă!" spuse Inebnit, rămânând nemişcat atâta timp cât se auzi ecoul, răsunător, grandios, umplând cerul, terminându—se printr—un bubuit de tunet care se îndepărtează. După care liniştea se aşternu din nou, acoperind totul ca un linţoliu.

După ce trecură de muchia de gheaţă, o porniră pe o cornişă, cu o pantă destul de blândă, dar care parcă nu se mai sfârşea. Se căţărau de mai bine de o oră, când o linie trandafirie subţire începu să însemne crestele, acolo sus, mult deasupra capetelor lor. Era dimineaţa care dădea de veste că soseşte. Ca un bun meridional, duşman al întunericului, Tartarin intona cântecul lui de bucurie:

Grand souleu de la Provenço,
Gai compaire dou mistrau...[32]

O bruscă scuturătură a corzii, atât din spate, cât şi din faţă, îl opri dintr—o dată în mijlocul cupletului. „Sstt!... sstt!..." făcea Inebnit, arătându—i cu vârful pioletului linia ameninţătoare a gheţurilor uriaşe şi învolburate, clătinându—se la bază, pe care cea mai mică zguduitură putea sa le facă să se năruie. Dar tarasconezul ştia la ce să se aştepte; nu el era acela căruia să—i torni asemenea gogoşi, aşa că reluă cu glas răsunător:

Tu qu'escoules la Duranco,
Commo un flot de vin de Crau[33] .

Călăuzele, văzând că nu pot să—i vină de hac îndârjitului cântăreţ, făcură un mare ocol pentru a se îndepărta de gheţuri şi, curând, fură opriţi din drum de o crevasă enorma, ale cărei adâncuri erau luminate de prima rază de soare a zilei, furişându—se pe pereţii de un verde—albăstrui. Ceea ce se cheamă un pod de zăpada trecea pe deasupra ei, atât de subţire, atât de fragil, încât se surpa la primul pas, târându—i cu el pe prima călăuza şi pe Tartarin, care râmaseră atârnând de coarda pe care Rudolf

[32] În provensală:Soare puternic din Provence / Vesel cumătru al mistralului(N.t.)

[33] „Tu care dai pe gât râul Durance, / Ca pe un pahar cu vin de Crau." (N. t.)

Kaufmann, călăuza din spate, trebuia singur sa o ţină în loc, agăţându—se cu toată vigoarea lui de om de la munte de pioletul înfipt adânc în gheaţă. Dar, dacă putea să—i oprească pe cei doi să se prăbuşească în prăpastie, îi lipsea forţa să—i scoată de acolo, şi rămase ghemuit, cu dinţii încleştaţi, cu muşchii încordaţi, prea departe de crevasa pentru a vedea ce se întâmpla acolo.

Năucit la început de cădere, orbit de zăpadă, Tartarin dădu o clipa din mâini şi din picioare, într—o inconştientă gimnastică de relaxare, ca o paiaţă stricată, apoi, recăpătându—şi echilibrul cu ajutorul corzii, râmase spânzurat deasupra abisului, cu nasul în acel perete de gheaţa pe care îl lustruia cu răsuflarea, în poziţia unui tinichigiu care s—a pornit să lipească burlanul de scurgere a apei de pe casă. Vedea deasupra cum cerul începea să se albească, cum dispar ultimele stele, iar dedesubt o beznă adânca de unde urca un suflu rece.

Totuşi, după ce—i trecu ameţeala de la început, îşi recapătă buna dispoziţie şi aplombul.

—Ei, acolo sus, tata Kaufmann, nu ne lăsa să mucezim aici, ce! e curent şi afurisita asta de coarda ne rupe şalele.

Kaufmann nu avea nici un chef să—i răspundă; dacă şi—ar fi descleştat dinţii, şi—ar fi pierdut din puteri. Dar Inebnit îi strigă parca din fundul prăpastiei: *„Moşie!... Moşie!...* pioletul..." căci al său se rătăcise în cădere; şi cum preţiosul instrument trecu din mâinile lui Tartarin în acelea ale călăuzei, cu mare greutate, din pricina distanţei care—i despărţea pe doi spânzuraţi, munteanul se servi de el pentru a face în gheaţa de deasupra lui nişte crestături de care să—şi poată sprijini picioarele şi mâinile.

Greutatea corzii scăzând astfel la jumătate, Rodolphe Kaufmann, cu o vigoare măsurata, cu mare băgare de seamă, începu să—l tragă spre el pe preşedinte, a cărui şapcă tarasconeză apăru, în sfârşit, la marginea crevasei. Inebnit fu la rândul lui pus din nou pe picioare şi cei doi munteni se regăsiră cu acea efuziune, ce se exprimă în puţine cuvinte, care urmează după un mare pericol la aceşti oameni scumpi la vorba; erau emoţionaţi, tremurând de efort; Tartarin trebui să le treacă plosca lui de rachiu pentru a se întrema. El arăta bine dispus şi calm, şi tot scuturându—se, bătând tactul cu piciorul, fredona un cântec tarasconez în nasul călăuzelor uluite.

—Brav... brav... Franzose..., îi spuse Kaufmann, bătându—l pe umăr. Iar Tartarin, cu râsul lui fermecător, îi răspunse:

—Glumeţule, ştiam eu că nu e nici un pericol...

De când existau călăuze, nu se mai văzuse un alpinist ca acesta.

Porniră din nou la drum, căţărându—se cu ajutorul pioletului pe un soi de perete de gheaţă uriaş, de cinci sau şase sute de metri, în care săpau trepte pe măsură ce înaintau, ceea ce le lua mult timp. Omul din Tarascon începea să se simtă la capătul puterilor sub soarele puternic care făcea să strălucească toată acea întindere albă, cu atât mai obositor pentru ochii lui cu cât îşi lăsase ochelarii pe fundul crevasei. Curând se simţi cuprins de o cumplită sfârşeală, acel rău de munte care produce aceleaşi efecte ca şi râul de mare. Sleit, cu un gol în cap, buimăcit şi cu picioarele moi, pierdea pasul şi călăuzele trebuiră să îl apuce strâns, fiecare de câte o parte, ca în ajun, sprijinindu—l, cocoţându—l până deasupra peretelui de gheaţă. Acum, doar o sută de metri îi mai despărţeau de vârful lui Jungfrau; dar, deşi zăpada era tare şi rezistentă şi, deci, drumul mai uşor, această ultimă etapă le luă un timp nesfârşit, preşedintele fiind din ce în ce mai istovit şi pierzându—şi răsuflarea la fiecare pas.

Brusc, muntenii îi dădură drumul şi, fluturându—şi şepcile, începură să *chiuiască*, lansând în eter, cu entuziasm, renumitele lor *yodlere.* Ajunseseră. Acest punct în văzduhul neprihănit, această creastă albă un pic rotunjită era ţinta pe care o avuseseră în faţă şi, pentru bunul Tartarin, sfârşitul toropelii în care se scufundase ca un somnambul de mai bine de o oră.

„Scheideck! Scheideck!" strigau călăuzele, arătându—i jos de tot, hăt departe, pe un platou plin de verdeaţă, ţâşnind din vale, hotelul Bellevue, ce părea, văzut de aici, nu mai mare decât unul de jucărie.

De acolo până la ei se întindea o panoramă încântătoare, un şirag de câmpuri de omăt, aurii, portocalii în bătaia soarelui, sau de un albastru profund şi rece, o îngrămădire de gheţuri cu forme ciudate, turnuri, fleşe, ascuţişuri, muchii, cocoaşe gigantice, de ai fi putut crede că dedesubt doarme un mastodont [34] sau vreun megateriu[35] dispărute cu milenii în urmă. Toate nuanţele curcubeului se jucau, se întâlneau în stratul acesta de gheţari ce—şi rostogoleau cascadele lor nemişcate încrucişându—se cu

[34] Mamifer uriaş fosilă

[35] Mamifer uriaş fosilă

alte torente mici încremenite, cărora soarele plin de înflăcărare le topea suprafeţele mai strălucitoare şi mai netede. Dar, la mare înălţime, această scânteiere se potolea, plutea o lumină rece, care îl făcea pe Tartarin să se înfioare, ca şi senzaţia de linişte şi singurătate pe care ţi—o dădea acest alb cu ascunzişuri misterioase.

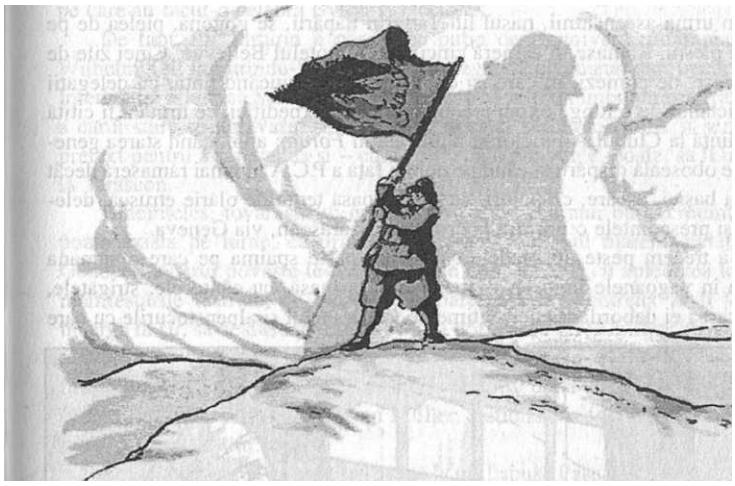

Puţin fum, detunături înăbuşite urcară dinspre hotel. Fuseseră văzuţi, se trăgea cu tunul în cinstea lor, şi faptul că erau priviţi, că alpiniştii lui erau acolo, ca şi domnişoarele sau iluştrii reprezentanţi ai Orezului cu lapte şi ai Prunelor uscate, cu binoclurile lor mici aţintite spre ei, îi aminti lui Tartarin de măreţia misiunii lui. Smulse din mâinile călăuzei drapelul tarasconez, îl făcu să plutească în aer de două, trei ori; apoi, înfigându—şi pioletul în zăpadă, se aşeză pe partea metalică a acestuia, cu drapelul în mână, falnic, cu faţa la public. Şi, fără să îşi dea seama, prin una din acele răsfrângeri spectrale frecvente în munţi, prins între soare şi ceţurile care se ridicau în spatele lui, un Tartarin uriaş se desenă pe cer, mărit şi îndesat, cu barba zbârlită ieşindu—i de sub apărătoarea tricotată din lână, aidoma unuia dintre acei zei scandinavi pe care legenda şi—i închipuie tronând în mijlocul norilor.

XI.LA DRUM SPRE TARASCON! — LACUL GENEVA — TARTARIN PROPUNE O VIZITĂ LA ÎNCHISOAREA LUI BONNIVARD — SCURT DIALOG ÎN MIJLOCUL TRANDAFIRILOR — TOATĂ BANDA LA RĂCOARE — NEFERICITUL BONNIVARD — UNDE ESTE GĂSITĂ O ANUMITĂ FRÂNGHIE FABRICATĂ LA AVIGNON

În urma ascensiunii, nasul lui Tartarin năpârli, se *gogonă*, pielea de pe obraji plesni. Rămase în cameră cinci zile, în hotelul Bellevue. Cinci zile de comprese, de pomezi, în care îşi omorî plictiseala jucând ţintar cu delegaţii sau dictându—le o lungă expunere amănunţită a expediţiei, ce urma a fi citită în şedinţă la Clubul Alpinelor şi publicată în *Forum;* apoi, când starea generală de oboseală dispăru şi când pe nobila faţă a RCA. nu mai rămaseră decât câteva băşici, escare, crăpături, cu o frumoasă tentă de olărie etruscă, delegaţia şi preşedintele o porniră la drum spre Tarascon, via Geneva.

Să trecem peste episoadele călătoriei, peste spaima pe care o semăna banda în vagoanele înguste, pe pachebot, la masă, cu cântecele, strigătele, revărsarea ei debordantă de sentimente, cu drapelul şi alpenştocurile cu care toţi se mândreau, căci, de la ascensiunea preşedintelui, toţi se înarmaseră cu aceste bastoane de munte, pe care numele escaladelor celebre se înşiruie, însemnate cu fierul roşu, în versuri de doi bani.

Montreux!

Aici, delegaţii, la propunerea maestrului, hotărâră să facă haltă, una sau două zile, pentru a vizita faimoasele maluri ale lacului Leman, Chillon, mai ales, cu închisoarea sa legendară în care zăcuse marele patriot Bonnivard[36] şi pe care au făcut—o celebră Byron şi Delacoix.

De fapt, lui Tartarin îi păsa prea puţin de Bonnivard, întâmplarea cu Wilhelm Tell lămurindu—l ce înseamnă o legendă elveţiană; dar, trecând prin Interlaken, aflase că Sonia tocmai plecase la Montreux împreună cu fratele ei, a cărui stare se agravase, şi născocirea acestui pelerinaj istoric îi servea ca pretext pentru a o revedea şi — cine ştie? — a o convinge, poate, să îl urmeze la Tarascon.

Bineînţeles, tovarăşii lui erau convinşi, cu cea mai bună credinţă care poate exista pe lume, că urmau să—şi aducă omagiul marelui cătăţean al Genevei, a cărui poveste le—o spusese, pe larg, P.C.A.; cu aplecarea lor spre manifestările teatrale, de îndată ce debarcaseră la Montreux ar fi vrut să meargă în şir, să desfăşoare drapelul şi să pornească spre Chillon, strigând, de nenumărate ori, „Trăiască Bonnivard!" Preşedintele se văzu nevoit să—i liniştească. „Să prânzim mai întâi, om vedea după aceea..." Şi umplură omnibuzul unei oarecari pensiuni Muller, staţionat, la fel ca multe altele, în jurul debarcaderului.

—*Ve*, jandarmul, cum se holbează la noi! spuse Pascalon, urcând ultimul cu drapelul care continua să fie tot timpul foarte incomod de aşezat undeva.

Şi Bravi da, neliniştit, adăugă:

—Este adevărat... Ce vrea de la noi jandarmul ăla de ne cercetează aşa?...

—M—a recunoscut, la naiba! făcu bunul Tartarin cât se poate de modest, şi surâse de departe soldatului a cărui manta lungă şi albastră se întorcea cu încăpăţânare spre omnibuzul care se îndepărta printre şirurile de plopi de pe mal.

Era zi de târg, în acea dimineaţă, la Montreux. Micile prăvălii se înşirau în bătaia vântului de—a lungul lacului, alături de tejghele cu fructe, legume, dantele ieftine şi acele bijuterii strălucitoare, lanţuri, plăcuţe, agrafe, cu care se împodobesc costumele elveţiencelor şi care par a fi făcute din zăpadă sau din mărgele de gheaţă. Toate astea se amestecau cu forfota din micul port unde se agita o întreagă flotilă de bărci de plăcere vopsite în culori vii, cu transbordoarele încărcate cu saci şi butoaie debarcate de pe marile brigantine ce aveau pânzele ca nişte antene, cu şuierăturile răguşite, cu clopotele de pe pacheboturi, cu mişcarea din cafenele, din braserii, cu larma florăreselor şi a vânzătorilor de mărfuri de ocazie care se înşirau de—a lungul cheiului. Dacă pe cer ar fi strălucit soarele, te—ai fi putut crede în peisajul marin al unei staţiuni mediteraneene, oricare, între Menton şi Bordighera. Dar soarele lipsea, şi tarasconezii priveau această lume atât de veselă printr—o bură deasă, care se ridica din lacul albastru, se căţăra pe balustrade, urca pe străduţele pline de pietriş, întâlnindu—se deasupra caselor cu etaj cu acei nori negri îngrămădiţi între pădurile întunecate de pe munte, plini de ploaie de stau gata să plesnească.

—A naibii soartă! Nu sunt o fiinţă lacustră, spuse Spiridion Excourbanies ştergând geamul omnibuzului

---

[36] Încarcerat din ordinul lui Carol al-III-lea, pictat de Delacroix, și apare în poemul *Prizonierul din Chillon*(Byron)

pentru a se putea bucura de priveliştea gheţarilor, în timp ce o pânză de aburi albi acoperea orizontul...
—Eu nici atât, suspină Pascalon... această ceaţă, această apă moartă... mă face să plâng.

Bravida se văita şi el, temându—se pentru guta lui.

Tartarin îi dojeni aspru. Nu însemna, deci, nimic pentru ei să poată povesti la întoarcere că văzuseră celula lui Bonnivard, că îşi înscriseseră numele pe acei pereţi istorici, alături de semnăturile lui Rousseau, Victor Hugo, George Sand, Eugene Sue. Brusc, chiar în mijlocul tiradei, preşedintele se întrerupse, se schimbă la faţă... Tocmai zărise o tocă mică aşezată pe un păr blond cârlionţat... Fără ca măcar să aştepte să oprească omnibuzul, care încetinise la urcuş, se năpusti jos, în stradă, strigându—le alpiniştilor uluiţi: „Ne întâlnim la hotel...".
—Sonia!... Sonia!...

Se temea că nu va reuşi să o ajungă, atât era de grăbită, umbra discretă a siluetei ei subţiri urmărind—o parcă pe marginea drumului. Se întoarse, îl aşteptă: „Ah! dumneata erai..." Şi, imediat după ce îşi dădură mâna, începu din nou să meargă. El i se alătură, gâfâind, scuzându—se că o părăsise într—un mod atât de brusc... sosirea prietenilor lui... imperativul ascensiunii ale cărei urme le purta încă pe faţă... Ea îl asculta fără să scoată o vorbă, fără să se uite la el, grăbind pasul, cu privirea fixă şi încordată. Din profil i se părea palidă, chipul părea să—şi fi pierdut acea dulceaţă, acea candoare copilărească, căpătând o anumită duritate, asprime, hotărâre, care până acum existaseră doar în voce, în voinţa ei de neînduplecat; dar aceeaşi graţie juvenilă, aceeaşi pieptănătură, aceleaşi bucle de aur.
—Şi Boris, ce mai face? întrebă Tartarin, puţin stingherit de această tăcere, de această răceală, care începeau să—i cuprindă şi pe ei.
—Boris?... tresări Sonia. Ah! da, este adevărat, dumneata nu ştii... Ei bine, vino, vino...

O porniră pe o ulicioară de ţară în pantă, mărginită până la lac de vii, vile, grădini elegante, terase acoperite de viţă sălbatică, pe care înfloreau în glastre trandafirii, petuniile şi mirtul. Din loc în loc se încrucişau pe drum cu câte un chip străin, cu obrajii scofâlciţi, cu privirea stinsă, cu umbletul greoi şi suferind, cum întâlneşti la Menton, la Monaco; numai că acolo lumina roade totul, absoarbe totul, în timp ce sub cerul noros şi jos, suferinţa se vedea mai bine, aşa cum florile păreau mai proaspete.
—Intră, îi spuse Sonia. Trecură pe sub un fronton alb pe care erau scrise, în alfabet rusesc, cu litere de aur, câteva cuvinte. La început, Tartarin nu îşi dădu seama unde se află. O grădiniţă cu alei îngrijite, acoperite cu pietriş, plină de trandafiri căţărători presăraţi printre copacii verzi, mari buchete de trandafiri galbeni şi albi umplând spaţiul îngust cu lumina şi aroma lor. între aceste ghirlande, în toată această înflorire miraculoasă, câteva lespezi în picioare sau culcate, cu date, nume, iar cea în faţa căreia se opriră avea proaspăt încrustate pe ea câteva cuvinte:

„BORIS VASILIEV, 22 ani”

Se afla aici de câteva zile, mort aproape imediat după ce sosiseră la Montreux, şi în acest cimitir al străinilor îşi regăsise puţin patria, printre ruşi, polonezi, suedezi înmormântaţi sub flori, bolnavi de piept veniţi din ţările reci în această Nisă a nordului pentru că soarele din sud ar fi fost prea puternic pentru ei şi trecerea prea bruscă.

Rămaseră o clipă nemişcaţi şi tăcuţi în faţa albeţei lespezii noi ce contrasta cu negrul pământului proaspăt răscolit; tânăra, cu capul în jos, respira aerul parfumat discret de trandafirii foşnitori, liniştindu—şi ochii înroşiţi.
—Sărmană micuţă! spuse Tartarin mişcat şi, luând în mâinile lui puternice şi aspre vârful degetelor Soniei, întrebă:
—Şi, acum, ce ai de gând să faci?

Ea îl privi drept în faţă cu ochi strălucitori şi uscaţi, în care nu mai tremura nici o lacrimă:
—Eu, plec într—o oră.

—Pleci?

—Bolibin este deja la Petersburg, Manilov mă aşteaptă ca să trecem împreună frontiera... intru din nou în foc. Se va auzi vorbindu—se de noi. în şoaptă, adăugă cu o jumătate de surâs, înfigându—şi privirea albastră în ochii lui Tartarin care fugeau în lături, se fereau: Cine mă iubeşte, mă urmează!

„Ah! *vai,* să o urmeze." Această exaltată îl speria prea tare! Apoi, decorul funebru îi domolise dragostea. Era vorba, totuşi, să nu fugă ca un laş. Şi, cu mâna pe inimă, cu un gest demn de Abencerage[37], eroul se porni:

—Mă cunoşti, Sonia...

Ea nu vru să ştie însă mai mult.

—Flecarule!... făcu, ridicând din umeri. Şi plecă, mândră şi dreaptă, printre tufele de trandafiri, fără să se întoarcă o singură dată...

„Flecar!'"... nici un cuvânt mai mult, dar tonul fusese atât de dispreţuitor, încât Tartarin se înroşi din cap până—n picioare şi privi cu atenţie în jur, să se asigure că fuseseră într—adevăr singuri în grădină, că nu—i auzise nimeni.

Din fericire, tarasconezul nostru nu ţine mult o supărare. Cinci minute mai târziu, urca terasele din Montreux cu pas vioi, în căutarea pensiunii Muller, unde trebuiau să îl aştepte alpiniştii lui, pentru a prânzi; şi toată fiinţa lui mărturisea o adâncă uşurare, bucuria de a se fi desprins din mrejele acestei legături primejdioase. Mergând, sublinia cu energice mişcări din cap explicaţiile elocvente de care Sonia nu vroise să audă şi pe care şi le dădea lui însuşi, în minte: „Be! da, desigur, despotismul... Nu spun nu... dar a trece de la gând la faptă mi se pare a fi o curată *ţicneală*.... Şi apoi, ce meserie, să tragi în despoţi! Dar dacă toate popoarele oprimate mi s—ar adresa mie, ca arabii lui Bombonnel, atunci când o panteră dă târcoale aşezării de corturi, n—aş putea niciodată să fac faţă, *haida de!"*

O trăsură de închiriat ce venea în goana mare îi întrerupse brusc monologul. Avu doar timp să sară pe trotuar. „Ai grijă, animalule!" Dar strigatul lui de mânie se preschimbă pe dată în exclamaţii de uluială: *„Ques aco!*... Ce naiba!... Imposibil!..." Vă dau orice dacă ghiciţi pe cine tocmai văzuse în acea trăsură hârbuită. Delegaţia, delegaţia în formaţie completă, Bravida, Pascalon, Excourbanies, îngrămădiţi pe bancheta din fund, palizi, distruşi, pierduţi, ca după o luptă, şi doi jandarmi în faţă, cu puştile cu ţeava scurtă în mâini. Toate aceste profiluri, nemişcate şi mute în cadrul îngust al portierei, ţineau de un vis

37 Personaj dintr—o nuvela romantică a lui Chateaubriand. (N. t.)

urât; şi, în picioare, pironit locului, ca odinioară, pe gheaţă, de crampoanele Kennedy, Tartarin privea gonind în galop acest echipaj fantastic, în spatele căruia se înverşuna să alerge o liotă de copii de—abia scăpaţi de la şcoală, cu ghiozdanele în spinare, până când cineva îi strigă în ureche: „Şi al patrulea!" In acelaşi timp, înşfăcat, strangulat, legat fedeleş, fu cocoţat la rândul lui într—o birjă plină cu jandarmi, printre care se afla şi un căpitan înarmat cu o sabie uriaşă, pe care o ţinea perfect dreaptă între picioare, atingând cu mânerul ei coviltirul birjei.

Tartarin încercă să vorbească, să se explice. Fără îndoială, era vorba de o neînţelegere... îşi spuse numele, patria, făcu apel la consul, la un vânzător de miere elveţian, pe nume Ichener, pe care îl cunoscuse la târgul din Beaucaire. Apoi, în faţa tăcerii încăpăţânate a gărzii, crezu că este vorba despre un nou truc din spectacolul lui Bompard, şi, adresându—se ofiţerului cu un aer şiret, spuse pe un ton împăciuitor:

—Este o glumă, ce!... ah! *vai,* poznaşule, ştiu eu bine că este o glumă.

—Nici o vorbă sau te fac eu să taci... se răsti la el ofiţerul, rostogolind nişte ochi înspăimântători, de ai fi crezut că acum avea să—şi treacă prizonierul prin tăişul săbiei.

Celălalt tăcu mâlc, nu mai mişcă, privind cum se perindă prin faţa portierei crâmpeie de lacuri, munţi înalţi de un verde umed, hoteluri cu acoperişuri felurite, cu firme aurite care se vedeau de la o poştă, şi, pe pante, ca la Rigi, un du—te—vino de panere şi coşuri lunguieţe cu capac pentru vânat sau peşte; şi, tot ca la Rigi, un trenuleţ caraghios, o jucărie mecanică periculoasă care se agăţa parcă perpendicular de munte până la Glion, şi, pentru o asemănare desăvârşită cu *„Regina montium",* o ploaie piezişă şi puternică, un schimb de apă şi de ceţuri dinspre lacul Leman spre cer şi dinspre cer spre lacul Leman, norii atingând valurile.

Trăsura se rostogoli pe o punte printre mici prăvălii cu piei de capră, bricege, croşete, piepteni de buzunar, trecu printr—o poartă joasă şi se opri în curtea unui vechi donjon, năpădită de iarbă, flancată de turnuri rotunde cu gherete din zid, cu acoperişul ţuguiat şi grilaje de lemn proptite cu grinzi subţiri. Unde se afla? Tartarin îşi dădu seama auzindu–l pe ofiţerul de jandarmi discutând cu paznicul castelului, un bărbat gras, cu fes grecesc, ce agita o legătură de chei ruginite.

—La secret, la secret... dar nu mai am loc, ceilalţi au ocupat tot spaţiul... Doar să îl pun în carcera lui Bonnivard.

—Pune—l în carcera lui Bonnivard,... este îndeajuns de bine pentru el... comandă căpitanul, iar paznicul se conformă ordinului.

Acest castel Chillon, despre care RCA. nu încetase să le vorbească de două zile scumpilor lui alpinişti şi în care, printr—o ironie a soartei, se pomenea brusc încarcerat, fără să ştie de ce, este unul dintre cele mai vizitate monumente istorice din Elveţia. După ce a servit ca reşedinţă de vară conţilor de Savoia, apoi ca închisoare de stat, depozit de arme şi de muniţii, astăzi este doar un prilej pentru excursii, ca Rigi—Kulm sau Tellsplatte. A fost, totuşi, lăsat un post de jandarmi, aici fiind băgaţi la răcoare beţivii şi băieţii răi din partea locului; dar aceştia sunt atât de rari, în acest liniştit canton Vaud, încât puşcăria este veşnic pustie şi paznicul îşi ţine acolo provizia de lemne pentru iarnă. Aşa că sosirea tuturor acestor prizonieri îl făcuse să fie foarte prost dispus, mai ales la gândul că nu putea să mai aducă vizitatori în celebra celulă, tocmai în această perioadă a anului când se scot banii cei mai serioşi de pe urma acestui loc istoric.

Furios, îi arătă drumul lui Tartarin, care îl urmă fără să îndrăznească să opună cea mai mică rezistenţă. Câteva trepte care se hâţânau, un culoar mucegăit, duhnind a pivniţă, o uşă groasă cât un perete, cu balamale uriaşe, şi ajunseră într—un subsol vast, boltit, cu pământ bătătorit pe jos, cu stâlpi romani solizi de care rămăseseră atârnate belciugele de fier în care erau prinşi odinioară puşcăriaşii statului. O lumină slabă pătrundea tremurând, scânteierea lacului reflectându—se prin râsuflătorile înguste, care nu lăsau să se zărească decât un crâmpei de cer.

—Poţi să te simţi ca la tine acasă, spuse temnicerul... Dar să nu te duci în spate, acolo sunt gropile cu trapă unde erau aruncaţi condamnaţii pe viaţă!

Tartarin se dădu înapoi înspăimântat: „Gropi cu trapă, *mamă doamne"*

—Ce vrei, omule? Mi s—a poruncit să te pun în carcera lui Bonnivard... Te—am adus în carcera lui Bonnivard. Acum, dacă ai cu ce, ţi—aş putea îndulci viaţa, de pildă cu o pătură şi o saltea pentru la noapte.

—Mai întâi, de mâncare! spuse Tartarin, care, din fericire, nu fusese uşurat de pungă.

Paznicul se întoarse cu o pâine proaspătă, bere, un cârnat scurt şi gros, înghiţite cu lăcomie de noul şi hămesitul prizonier din Chillon, care postea din ajun, rupt de oboseală şi la capătul atâtor emoţii. în timp ce începuse să mănânce pe banca lui de piatră, la lumina slabă ce răzbătea cu greu prin răsuflătoare, temnicerul îl cerceta cu ochi blajini.

—Pe legea mea, nu ştiu ce ai făcut şi nici de ce eşti tratat cu atâta severitate...

—Ei! păcatele mele, eu nici atât, habar n—am, spuse Tartarin cu gura plină.

—Ceea ce este sigur este că nu arăţi deloc a om rău şi, desigur, nu vrei să—l împiedici pe un sărman cap de familie să—şi câştige existenţa, nu—i aşa?...

Ei bine, iată!... Mă aşteaptă, acolo sus, o societate aleasa, venita să viziteze castelul şi carcera lui Bonnivard... Daca îmi făgăduieşti că vei sta liniştit, ca nu vei încerca să scapi...

Bunul Tartarin se jură şi, cinci minute mai târziu, îşi vedea celula năpădită de vechile sale cunoştinţe de la Rigi—Kulm şi Tellsplatte, dobitocul de Schwanthaler, *ineptissimus* Astîer—Rehu, membrul Jockey—Clubului cu nepoata lui (hm! hm!...) şi toţi ceilalţi călători din circuitul Cook. Ruşinat, temându—se să nu fie recunoscut, nenorocitul se pitea în spatele stâlpilor, dându—se înapoi, ferindu—se tot mai greu, pe măsură ce se apropia grupul de turişti, precedat de paznic şi de vorbele lui sforăitoare, îndrugate cu glas tânguitor:

—Aici, nefericitul Bonnivard...

Înaintau încet, întârziaţi de discuţia dintre cei doi savanţi, mereu în dispută, gata să se năpustească unul asupra altuia, unul agitându—şi pliantul, celalalt geanta de voiaj, ca nişte umbre groteşti pe care lumina palidă ce se strecura prin răsuflători le făcea să se alungească pe bolţi.

Tot dându—se înapoi, Tartarin se pomeni în preajma unei gropi cu trapa, un puţ negru, deschis acum la nivelul solului, lăsând să străbată suflarea secolelor scurse, o miasma glacială de smârc. înspăimântat, se opri, se făcu ghem într—un colţ, cu şapca pe ochi; dar salpetrul jilav de pe pereţi îl necăjea; şi, brusc, un strănut răsunător, care îi făcu pe turişti să dea înapoi, îl dădu de gol.

—Ia te uită, Bonnivard... strigă de sub pălăria ei — făcută după moda Directoire — îndrăzneaţă micuţa pariziana pe care domnul de la Jockey—Club o dădea drept nepoata sa.

Tarasconezul nu se pierdu cu firea.

—Este, într—adevăr, foarte drăguţa aceasta groapa cu trapa!... spuse cu tonul cel mai firesc din lume, ca şi cum şi el ar fi fost pe cale să viziteze temniţa din simpla plăcere; şi se alătură celorlalţi călători care surâdeau recunoscându—l pe Alpinistul de la Rigi—Kulm, omul de viaţă de la acel bal de pomină.

—*He!* moşie... să jucăm, să danţăm...

Silueta ştearsă a micuţei zâne Schwanthaler răsărise în faţa lui, gata să se avânte într—un contradans. într—adevăr, tare îi mai ardea lui de dans! Aşa ca, neştiind cum să se descotorosească de înverşunatul boţ de femeie, îi oferi braţul, îi arătă foarte politicos celula, belciugul de care se prindea lanţul deţinutului, urma apăsata a paşilor lui pe dalele din jurul aceluiaşi stâlp; şi, auzindu—l vorbind cu atâta dezinvoltură, bunei doamne nu i—ar fi trecut niciodată prin minte ca acela care o plimba era şi el un prizonier al statului, o victima a injustiţiei şi răutăţii oamenilor. Teribila, de aceea, fu plecarea, când nefericitul Bonnivard, conducând—o pe dansatoarea lui până la prag, îşi luă rămas bun cu un surâs de om de lume:

—Nu, mulţumesc, *ve*!... Mai zăbovesc câteva clipe.

Apoi saluta, iar temnicerul, care stătea la pândă, închise şi zăvorî uşa spre marea uimire a tuturor.

Ce jignire! îl trecură toate sudorile ascultând, nefericitul, exclamaţiile turiştilor care se îndepărtau.

Spre norocul lui, acest chin nu se mai repeta în cursul zilei. Nici picior de vizitator din pricina vremii urâte. În schimb, un vânt teribil pe sub scândurile vechi ale podelei, gemete urcând din gropile cu trapă, ca ale unor victime înmormântate în pripă, şi clipocitul lacului, ciuruit de ploaie şi bătând în pereţi, astfel că picăturile ce se strecurau prin răsuflătoare ajungeau până la deţinut. Din când în când, clopotul unui vapor, pocnetul zbaturilor ce marcau gândurile sărmanului Tartarin, în timp ce seara se lăsa cenuşie şi sumbră în temniţa care părea să se mărească.

Cum să—şi explice arestarea, întemniţarea în acest loc sinistru? Costecalde, poate, o manevră electorală de ultim moment?... Sau, poate, poliţia rusă, pusă în gardă de cuvintele lui nesăbuite, de legătura cu Sonia, îi ceruse extrădarea? Dar, atunci, de ce să—i aresteze pe delegaţi?... Ce li se putea reproşa acestor nenorociţi, a căror spaimă şi disperare şi le putea imagina cu uşurinţă, deşi nu se aflau cu el, în temniţa lui Bonnivard, sub aceste bolţi groase de piatră, străbătute, o dată cu apropierea nopţii, de o forfotă de şobolani enormi, de tot felul de gângănii şi păianjeni cu picioare lungi şi diforme care *fojgăie* peste tot.

Uitaţi—vă, totuşi, ce înseamnă să nu ai nimic pe conştiinţă! În ciuda şobolanilor, a frigului, a păianjenilor, marele Tartarin avu parte, în grozăvia închisorii de stat, bântuită de spectrele martirilor, de acelaşi somn greu şi sonor, cu gura deschisă şi pumnii strânşi, care îl doborâse, între cer şi abis, în cabana Clubului Alpin. Dimineaţa, credea că încă visează când îl auzi pe temnicer:

—Scoală—te, prefectul districtului se afla aici... A venit să te interogheze... Şi adăugă, cu un oarecare respect: Dacă s—a deranjat prefectul... trebuie să fii un bandit de seamă.

Bandit!, nu, dar poţi arăta aşa după o noapte de temniţă, umedă şi colbuită, fără să ti avut timpul

să—ţi faci toaleta, chiar sumar. Şi, în fostele grajduri ale castelului, transformate în jandarmerie, împodobită cu puşti scurte aşezate în rafturi, când Tartarin — după o privire liniştitoare aruncată alpiniştilor lui aşezaţi între jandarmi — apăru în faţa prefectului districtului, avu sentimentul ţinutei lui în dezordine văzându–l pe acest magistrat îmbrăcat corect în negru, cu barba îngrijită, care îl interpelă, cu severitate:

—Vă numiţi Manilov, nu este aşa?... supus rus... incendiator la Petersburg... refugiat şi asasin în Elveţia...

—În nici un caz... Este o eroare, o neînţelegere...

—Taci sau îţi închid eu gura... îl întrerupse căpitanul. Prefectul cel corect îmbrăcat reluă:

—De altfel, pentru a termina cu aceste tăgăduieli... Cunoaşteţi această frânghie?

Frânghia lui, ce soartă parşivă! Frânghia lui împletită cu sârmă, fabricată la Avignon. Lăsă capul în jos, spre uluiala delegaţilor, şi spuse:

—O recunosc.

—Cu această frânghie a fost spânzurat un om în regiunea Unterwald... Tartarin, tremurând, se jură că nu are nici un amestec.

—Vom vedea imediat!

Şi chiar în acel moment fu introdus tenorul italian, de fapt poliţistul pe care nihiliştii îl atârnaseră de creanga unui copac, cu funia lui, la Briinig, dar pe care tăietorii de lemne îl salvaseră ca prin minune.

Turnătorul se uită la Tartarin:

—Nu este el, şi, uitându—se la delegaţi, adăugă: Nici aceştia... V—aţi înşelat.

Prefectul, furios, către Tartarin:

—Dar, atunci, ce căutaţi aici?

—Asta mă întreb şi eu, *ve*... răspunde preşedintele cu îndrăzneala celui care se ştie cu totul nevinovat.

După o scurtă lămurire, alpiniştii din Tarascon, liberi din nou, se îndepărtează de castelul din Chillon a cărei melancolie apăsătoare nimeni n—a resimţit—o mai puternic decât ei. Se opresc la pensiunea Muller pentru a—şi lua bagajele, drapelul, şi pentru a plăti prânzul din ajun pe care nu au avut vreme să îl mănânce, apoi o şterg spre Geneva cu trenul. Plouă. Prin ferestrele şiroind de apă se pot citi numele unor staţiuni aristocratice: Clarens, Vevey, Lausanne; vilele roşii, grădiniţele cu arbuşti rari defilează prin faţa ochilor lor sub un văl umed, prin care se scurg crengile, coşurile de pe acoperişuri, terasele hotelurilor.

Instalaţi într—un colţ al lungului vagon elveţian, pe două banchete aflate faţă în faţă, alpiniştii sunt abătuţi şi dezumflaţi. Bravida, foarte acru, se plânge de dureri şi, tot timpul, îl întreabă pe Tartarin cu o ironie sălbatică:

—Ei, fae! acum ai văzut—o, temniţa lui Bonnivard... ţineai atât de mult să o vezi... Cred că acum ai văzut—o, ce?

Excourbanies, afon pentru prima oară, priveşte cu jale lacul care—i escortează de dincolo de fereastră:

—Ce de apă. Dumnezeule!... după asta nu mai fac baie în viaţa mea... Prostit parcă de o spaimă care nu l—a lăsat încă, Pascalon, cu drapelul

între genunchi, încearcă să se ascundă mai în spate, privind în toate părţile, ca un iepure care se teme să nu fie ajuns din urmă...

Dar Tartarin?... Oh! el, întotdeauna demn .şi calm, se desfată citind jurnalele din sud, un pachet de jurnale expediate la pensiunea Miiller şi care, toate, reproduc, după *Forum,* povestea ascensiunii lui, aceea pe care a dictat—o el, dar înnobilată, împodobită cu elogii admirabile. Brusc, eroul scoate un strigăt, un strigăt straşnic, care se rostogoleşte până în capătul vagonului. Toţi călătorii sunt în picioare, cred că s—au ciocnit. Este, însă, doar o notiţă din *Forum* pe care Tartarin o citeşte alpiniştilor...

—Ascultaţi asta: *Circula zvonul că V.P.C.A. Costecalde, abia restabilit după o gălbinare care l—a ţintuit la pat câteva zile, va pleca pe Mont Blanc, pentru a urca mai sus decât Tartarin...* Ah! banditul... Vrea să distrugă efectul lui Jungfrau... Ei bine! stai tu puţin... o să ţi — L suflu eu, muntele ăsta... Chamonix este la câteva ore de Geneva, voi face Mont Blanc înaintea lui! Sunteţi cu mine, copiii mei?

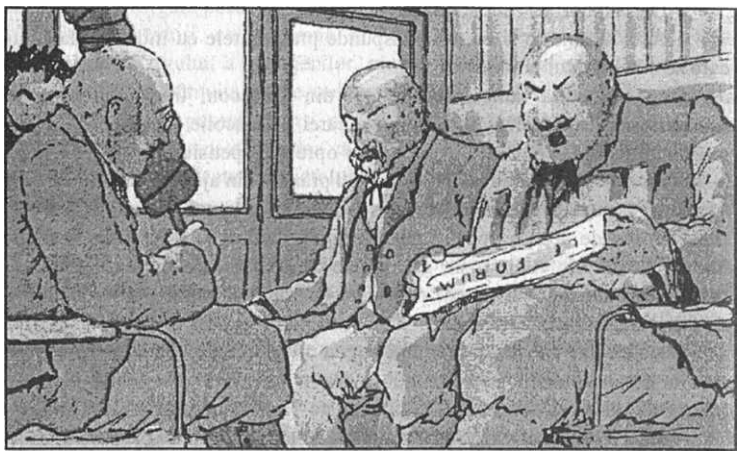

Bravida protestează — *„Ce nebuniei"* —, lui i s—a acrit de aventuri.
—Destul, prea destul... urlă Excourbanies cu vocea lui răguşită.
—Şi tu, Pascalon?... întreabă Tartarin.

Discipolul behăie — „Mae—e—estre..." — fără să cuteze să ridice ochii. Până şi el îl reneagă.
—Bine, spuse eroul, solemn şi supărat, voi pleca singur, mă voi bucura de întreaga onoare... *Zu!* daţi—mi drapelul...

XII.HOTELUL BALTET DIN CHAMONIX — MIROASE A USTUROI! — DESPRE ÎNTREBUINŢAREA CORZII ÎN ALPINISM — *SHAKE HANDS!* —UN DISCIPOL AL LUI SCHOPENHAUER — LA POPASUL MARILOR CATÂRI — *„TARTAREIN,* TREBUIE SĂ—ŢI VORBESC..."

Clopotul din Chamonix bătea ora nouă, într—o seară înfiorată de vânt şi de o ploaie rece; toate străzile păreau înecate în beznă, casele aveau luminile stinse, doar din Ioc în loc faţadele şi curţile hotelurilor erau luminate slab de felinarele care vegheau, făcând împrejurimile să pară şi mai întunecoase în răsfrângerea nedesluşită a zăpezilor de pe munţi, de un alb selenar sub cerul nopţii.

La hotelul Baltet, unul dintre cele mai bune şi mai frecventate din această staţiune alpină, după ce numeroşii călători şi pensionari ai hotelului dispăruseră în camere unul câte unul, sleiţi de oboseala excursiilor de peste zi, în salonul cel mare rămăseseră doar un pastor anglican ce juca în tăcere dame cu soţia, în timp ce numeroasele lor fete, îmbrăcate toate în şorţuri ecru cu pieptar, copiau pline de sârguinţă convocări pentru viitorul serviciu evanghelic, şi, aşezat dinaintea şemineului în care ardea un foc straşnic, un tânăr suedez scofâlcit, spălăcit, ce privea flăcările cu ochi morţi şi bea groguri cu vişinată şi apă de Selz. Din când în când, câte un turist întârziat traversa salonul, cu jambierele ude, cu mantaua de cauciuc şiroind de apă, se îndrepta spre un barometru mare spânzurat pe perete, îl bătea uşor cu palma întrebându—l despre vremea de a doua zi, apoi se ducea la culcare, înmărmurit parcă de răspunsul primit. Nici un cuvânt, nici un alt semn de viaţă în afară de trosnetul bunicilor mari, de măzărichea ce ţârâia în ferestre şi de furia pârâului Arve ce se rostogolea pe sub arcadele podului de lemn aflat la câţiva metri de hotel.

Deodată, uşa salonului se deschide, un portar cu galoane argintii intră încărcat cu valize şi pături, urmat de patru alpinişti ce începură să dârdâie, răzbiţi de trecerea bruscă de la întunericul şi frigul de afară la lumina şi căldura din încăpere.
—La *naiba!* Ce vreme...
—De mâncare, *zu!*
—Încălziţi paturile, ce!

Vorbeau toţi odată din adâncul şalurilor, al şepcilor cu urechi cu care erau înfofoliţi şi nu ştiai pe care să îl asculţi mai întâi, când unul mic şi gras, căruia îi spuneau *prezident,* îi făcu să tacă strigând mai tare decât ei:
—Mai întâi registrul străinilor! comandă el; şi, răsfoindu—l cu mâini amorţite, citi cu glas tare numele călătorilor care, în ultimele opt zile, trăseseră aici: Doctorul Schwanthaler cu soţia... Iar!...

Astier—Rehu, de la Academia franceză... şi descifra două sau trei pagini, albindu—se la faţă când i se părea că desluşeşte un nume asemănător aceluia pe care îl căuta; apoi, la sfârşit, aruncând registrul pe masă cu un surâs triumfător, bărbatul cel scund ţopăi ca un ştrengar, lucru ce părea cât se poate de neobişnuit pentru trupul lui rotofei: Nu este, ve! n—a venit... Numai aici putea să descindă! L—am înfundat pe Costecalde... *Lagadigadeoul...* iute la supă, copii! Şi bunul Tartarin, salutând doamnele, o pomi spre sala de mese, urmat de delegaţia hămesită şi năvalnică.

Ei da! delegaţia, cu toţii, chiar şi Bravida... Ar fi fost cu putinţă altfel?... Ce s—ar fi spus, acolo, văzându—i că se întorc fără Tartarin? Fiecare dintre ei o ştia prea bine. Aşa că, în clipa despărţirii, în gara din Geneva, bufetul fu martorul unei scene patetice, cu planşete, îmbrăţişări, un rămas bun sfâşietor de la drapel, după care, în loc să se despartă, toată lumea se îngrămădi în landoul închiriat de preşedinte pentru Chamonix. încântător drum, pe care ei îl făcură cu ochii închişi, înfofoliţi în pleduri, umplând trăsura cu sforăituri sonore, fără să se sinchisească de fermecătorul peisaj, care, de la Salanches, se desfăşura sub ploaie: râpe, păduri, cascade înspumate şi, după cum valea se arăta sau îţi fugea din faţa ochilor, pierzându—se în urmă, creasta lui Mont Blanc, învăluită în nori. Obosiţi de acest gen de frumuseţi ale naturii, tarasconezii noştri nu se gândeau decât cum să—şi scoată pârleala după noaptea de groază pe care o petrecuseră zăvorâţi la Chillon. Şi chiar şi acum, într—unui din capetele sălii de mese pustii a hotelului Baltet, în timp ce li se serveau o supă reîncălzită şi nişte rămăşiţe de la masa de seară, mâncau hulpav, fără să scoată o vorbă, cu gândul să ajungă cât mai iute în pat. Brusc, Spiridion Excourbanies, care înghiţea ca un somnambul, îşi scoase nasul din farfuria lui şi, adulmecând prin preajmă, se miră:

—*Să fiu al naibii!* miroase a usturoi!...

—E adevărat că miroase... confirmă Bravida.

Şi cu toţii, înveseliţi de această chemare a patriei, de aceste miresme pe care Tartarin nu le mai trăsese pe nări cam de multişor, se foiau în scaune cu o nelinişte gurmandă. Aroma venea din fundul salonului, dintr—o mică încăpere în care mânca separat un călător, personaj important, fără nici o îndoială, căci în fiece clipă boneta bucătarului şef se arăta la ghişeul ce dădea în bucătărie şi—i trecea fetei de serviciu mici farfurii acoperite pe care ea le căra în acea direcţie.

—Cineva din sud, fără nici o îndoială, murmură blândul Pascalon; iar preşedintele, albindu—se la faţă cu gândul la Costecalde, ceru pe un ton imperativ:

—Du—te, aşadar, să vezi, Spiridion... şi să ne spui şi nouă... Un straşnic hohot de râs se auzi în scurt timp din separeul în care curajul „gong" tocmai intrase, la ordinul şefului său, şi de unde aducea de mână un lungan dat naibii, cu nasul mare, ochi poznaşi, şervetul sub bărbie, precum un armăsar gastronom:

—*Ve*! Bompard...

—Te! Şarlatanul...

—He, salut, Gonzague... cum îţi merge?

—De altfel, domnilor, sunt în întregime al vostru, spuse curierul strângând mâinile tuturor şi

aşezându—se la masa tarasconezilor pentru a împărţi cu ei o farfurie de mânătârci cu usturoi, pregătite de mătuşa Baltet, care, ca şi soţul ei. nu putea suferi mesele la hotel.

Să fi fost oare tocana naţională sau bucuria de a întâlni un *compatriot,* pe acest încântător Bompard, cu imaginaţia lui inepuizabilă? Imediat, oboseala şi dorinţa de a dormi dispărură ca prin farmec, se destupă şampanie şi, cu mustăţile albe de spumă, râdeau, ţipau, gesticulau, se strângeau de mijloc, plini de entuziasm.

—Nu vă mai părăsesc, ve! spunea Bompard... Peruvienii mei au plecat... Sunt liber...

—Liber!... Atunci, mâine, mergi pe Mont Blanc cu mine?

—Ah, tu vrei să urci pe Mont Blanc chiar mâne? întrebă Bompard fără să pară prea încântat.

—Da, îl suflu lui Costecalde... Când va veni, *uit!*... Nu mai e Mont Blanc... Eşti cu mine, ce! Gonzague?

—Sunt... sunt... dacă o vrea timpul să ne ajute... Pentru că urcuşul nu e prea comod în acest anotimp.

—Ah! *vai!* nu prea comod... făcu bunul Tartarin, încreţindu—şi ochii mici într—un râs pe sub mustaţă pe care, de altfel, Bompard nu păru să îl înţeleagă.

—Să trecem în salon să ne bem cafeaua... II vom consulta pe moş Baltet. El se pricepe, a fost călăuză şi a urcat de douăzeci şi şapte de ori...

Delegaţii scăpară un ţipăt:

—De douăzeci şi şapte de ori! *Fir—aş al naibii!*

—Bompard exagerează ca întotdeauna, spuse sever P.C.A., lăsând să se simtă, fără voia lui, un dram de invidie.

În salon dădură din nou peste familia pastorului aplecată în continuare peste scrisorile de convocare, tatăl şi mama moţâind în faţa partidei lor de dame, şi peste lungul suedez ce—şi amesteca grogul cu apă de Selz cu aceleaşi gesturi descurajate. Năvala alpiniştilor tarasconezi, aprinşi de şampanie, le cam îndepărta de la treaba lor pe tinerele ce scriau convocatoarele. Niciodată nu văzuseră aceste încântătoare persoane pe cineva bând cafeaua cu atâtea strâmbături şi dându—şi astfel ochii peste cap.

—Zahăr, Tartarin?

—Dar nici vorbă, Comandante... Doar ştii bine... De când cu Africa!...

—Adevărat, pardon... Te! iată—l pe domnul Baltet!

—Aşezaţi—vă aici, ce, domnule Baltet!

—Trăiască domnul Baltet!... ah!... ah!... *fen de brut.*

Înconjurat, îmboldit de toţi aceşti oameni pe care nu—i văzuse în viaţa lui, moş Baltet surâdea cu un aer blajin. Savoyard robust, înalt şi lat în spate, dolofan, mişcându—se încet, chipul lui din topor era înveselit de doi ochi şireţi, încă tineri, în contrast cu chelia lucioasă, datorată, poate, frigului pătrunzător din zori, când înfrunta nămeţii.

—Aceşti domni doresc să urce pe Mont Blanc? întrebă el, cântărindu—i pe tarasconezi cu o privire în acelaşi timp umilă şi ironică. Tartarin se pregătea să răspundă, dar Bompard se aruncă, înaintea lui:

—Nu e cam târziu?

—Da de unde, răspunse fosta călăuză... Iată un domn suedez care va urca mâine şi aştept, la sfârşitul săptămânii, doi domni americani care vor urca şi ei. Unul chiar este orb.

—Ştiu. L—am întâlnit la Guggi.

—Ah! domnul a fost la Guggi.

—Acum opt zile, urcând spre Jungfrau...

Un freamăt se iscă printre convocatoarele evanghelice, peniţele rămânând cu totul în aer, iar capetele întorcându—se spre Tartarin, care, în faţa acestor englezi, experţi în toate sporturile, căpăta o autoritate considerabilă. Urcase pe Jungfrau!

—Frumos urcuş! spuse moş Baltet, cercetându—l cu uimire pe Tartarin, în timp ce Pascalon, intimidat de doamne, roşind şi behăind, şoptea:

—Mae—e—estre, spuneţi—le atunci... pove—e—estea... cu crevasa... Preşedintele surâse — „Copilule!..." — şi, totuşi, începu să istorisească

cum se prăbuşise, la început cu un aer detaşat, indiferent, apoi cu mişcări înspăimântătoare, evocând zbuciumul de deasupra prăpastiei, mâinile întinse care chemau în ajutor. Domnişoarele înfiorate îl mâncau din ochi, acei ochi reci ai englezoaicelor, care se deschid rotunzi, ca două cercuri, în liniştea care urmă se auzi vocea lui Bompard:

—La Chimborazo[38], când treceam crevasele, nu ne legam niciodată cu nimic.

Delegaţii se uitară unul la altul. Ca tarasconadă, asta le întrecea pe toate. „Oh! de—ale lui Bompard, nici mai mult, nici mai puţin", murmură Pascalon cu o admiraţie plină de candoare.

Dar moş Baltet, luând Chimborazo în serios, protestă împotriva acestui obicei de a nu te lega; după el, nu se poate urca pe gheaţă fără coardă, o coardă zdravănă din cânepă de Manila. Cel puţin, dacă unul alunecă, ceilalţi îl opresc.

—Dacă nu se rupe coarda, domnule Baltet, spuse Tartarin, amintind catastrofa de pe muntele Cervin.

Dar hotelierul, părând că—şi măsoară cuvintele, preciza;

—Nu s—a rupt coarda, la Cervin... Călăuza din spate a retezat—o cu o lovitură de piolet...

Şi cum Tartarin îşi exprimă imediat indignarea, adăugă:

—Scuzaţi—mă, domnule, ghidul era în dreptul lui... Şi—a dat seama că i—ar fi fost cu neputinţă să—i oprească pe ceilalţi şi atunci s—a desprins de ei pentru a—şi salva viaţa, pe cea a fiului lui şi a călătorului pe care îl însoţeau... Dacă nu ar fi fost atât de hotărât, ar fi fost şapte victime în loc de patru.

Atunci, se încinse o discuţie aprigă. Tartarin găsea că să te legi cu frânghia de cineva era ca şi cum ţi—ai fi asumat un angajament de onoare, să trăieşti sau să mori împreună cu ceilalţi; înflăcărându—se, înfierbântat de prezenţa doamnelor, îşi sprijinea spusele pe fapte, pe fiinţele de faţa:

—Astfel, mâine, re, legându—mă cu Bompard, nu este vorba de o simplă măsură de prevedere, este un jurământ în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor, de a fi una cu însoţitorul meu şi de a muri mai degrabă decât să mă întorc fără el, a naibii soartă!

—Primesc jurământul, atât din partea mea, cât şi a ta, Tartarein... strigă Bompard de lângă gheridon.

Ce clipă înălţătoare!

Pastorul, electrizat, se ridică şi veni să—i aplice eroului o strângere de mână cu adevărat englezească, ca şi cum ar fi apăsat mânerul unei pompe. Soţia îl imită, apoi toate domnişoarele, continuând această *shake hands* cu o vigoare în stare să urce apa la al cincilea etaj. Delegaţii, trebuie să recunosc, se arătau mai puţin entuziasmaţi.

—Eh, be! eu, spuse Bravida, sunt de părerea domnului Baltet. In asemenea împrejurări, fiecare îşi scapă pielea, şi înţeleg foarte bine lovitura de piolet...

—Mă uimeşti, Placide, făcu Tartarin sever. Şi, foarte încet, pe înfundate, adăugă: Stăpâneşte—te, nefericitule, Anglia se uită la noi...

Bătrânul viteaz, care, în mod hotărât, păstra un rest de acreală după excursia de la Chillon, avu un gest elocvent: „Mă cam doare pe mine în cot de Anglia..." şi poate că s—ar fi ales cu o dojana aspră din partea preşedintelui, iritat de atâta cinism, dacă tânărul suedez atât de adânc mâhnit, plin de grog şi de tristeţe, nu s—ar fi alăturat conversaţiei într—o franceză destul de greu de înţeles. Găsea, şi el, că acea călăuză avusese dreptate să taie coarda: să elibereze de această existenţă patru nenorociţi încă tineri, să îi redea cu un singur gest odihnei veşnice, neantului, ce acţiune nobilă şi generoasă! Tartarin exclamă:

—Cum, tinere! la vârsta ta să vorbeşti despre viaţă cu atâta uşurinţă, cu atâta mânie... Ce ţi—a făcut?

—Nimic, mă plictiseşte...

Studia filozofia la Christiania şi, sedus de Schopenhauer, Hartmann, găsea existenţa sumbră, ineptă, haotică. Foarte aproape de sinucidere, îşi închisese cărţile la rugămintea părinţilor şi începuse să călătorească, lovin—du—se pretutindeni de aceeaşi plicitiseală, de sumbra monotonie a lumii. Tartarin şi prietenii lui i se păreau singurele fiinţe fericite că trăiesc pe care le întâlnise până acum.

Bunul P.C.A. începu să râdă:

—Neamul nostru vrea astfel, tinere. Toţi suntem aşa la Tarascon. Un loc binecuvântat de Dumnezeu. De dimineaţa până seara râdem, cântăm şi restul timpului dansăm farandola... uite aşa... *te*!

Şi se porni să joace pe loc, cu o graţie, cu o sprinteneală de cărăbuş pân—tecos ce—şi desface aripile.

Dar delegaţii nu aveau nervii de oţel şi nici vioiciunea şefului lor. Excourbanies bodogănea: *„Prezidentele* a luat foc, o să ne prindă miezul nopţii aici." Bravida, ridicându—se furios, îi îndemnă pe ceilalţi: „Să mergem la culcare, ve. Nu mai pot de sciatică..." Tartarin se lăsă în cele din urmă înduplecat, gândindu—se la ascensiunea de a doua zi; şi tarasconezii urcară, cu sfeşnicul în mână, scara largă de granit ce ducea spre camere, în timp ce moş Baltet mergea să se îngrijească de provizii, să angajeze catâri

38 Vulcan stins din Anzii Ecuadorieni (6272 m), acoperit de zăpezi persistente şi gheţari. (N. t.)

şi călăuze.

„Te! ninge"...

Fu primul cuvânt al bunului Tartarin când făcu ochi, văzând geamurile acoperite de chiciură şi camera scăldată într—o lumină albă; dar, când îşi agăţă, ca de obicei, oglinjoara pentru bărbierit la fereastră, îşi dădu seama de greşeala lui, înţelegând că Mont Blanc, scânteind în faţa lui sub un soare de vis, aducea toată această lumină. Deschise fereastra, lăsând să pătrundă brizagheţarului, pătrunzătoare şi proaspătă, aducând până la el zgomotul tălăngilor turmelor în mers, călăuzite de chemările prelungi din corn ale păstorilor. Un nu ştiu ce viguros, pastoral, umplea atmosfera, ceva ce nu respirase în Elveţia.

Jos, o adunare de călăuze şi de cărăuşi îl aşteptau: suedezul era deja cocoţat pe animalul lui şi, amestecându—se printre curioşii care făcuseră roată, familia pastorului, toate acele domnişoare vioaie, cu părul încă în dezordine, cum se întâmplă dimineaţa, veniseră pentru încă o *shake hands* cu eroul care le bântuise visele.

—E un timp superb! grăbiţi—vă... strigă hotelierul al cărui craniu strălucea în soare ca o piatră şlefuită de valurile mării. Dar, în zadar se grăbea Tartarin, nu era deloc o treabă uşoară să—i smulgi din somn pe delegaţii care trebuiau să îl însoţească până la Pierre—Pontue[39], de unde catârii nu mai puteau să urce. Nici rugăminţile, nici vorbele aspre nu reuşiră să îl hotărască pe Bravida să sară din pat; cu scufia de bumbac trasă până peste urechi, cu nasul la perete, se mulţumea să răspundă dojenilor preşedintelui cu un cinic proverb tarasconez: „Cine are bunul renume că se scoală de dimineaţă poate dormi până la prânz..." în ceea ce îl priveşte pe Bompard, acesta repeta tot timpul: „Ah! *Vai!* Mont Blanc!... ce glumă..." şi nu se sculă decât la ordinul categoric al preşedintelui.

În sfârşit, caravana o pomi la drum şi străbătu străduţele din Chamonix cu mare pompă, într—o procesiune impresionantă: Pascalon, pe catâr, în frunte, cu drapelul desfăşurat, şi, mult în urma lui, spre capătul şirului, grav ca un mandarin printre călăuzele şi cărăuşii ce se deplasau pe cele două părţi ale catârcii lui, bunul Tartarin, arătând, mai mult ca oricând, ca un alpinist extraordinar, cu o pereche de ochelari noi, bombaţi şi fumurii, şi faimoasa sa frânghie fabricată la Avignon, recucerită se ştie cu ce preţ.

Privit şi admirat de cei din jur tot atât cât drapelul, jubila sub masca lui de personaj important, se amuza de pitorescul străzilor acestui sat savoyard, atât de deosebit de satul elveţian, prea curat, prea lustruit, mirosind a jucărie nouă, a cabană de bazar; în contrast cu cocioabele abia ieşind din pământ, cu gospodăriile unde grajdul acoperă aproape tot locul, întâlneai mari hoteluri somptuoase cu cinci etaje, ale căror firme strălucitoare îţi săreau în ochi precum şapca cu fireturi a unui portar, costumul negru şi pantofii de lac ai unui maître d'hotel în mijlocul bonetelor savoyarde, vestelor de barchet şi pălăriilor de fetru cu boruri largi ale cărbunarilor. În piaţă, landouri ai căror cai fuseseră deshămaţi, berline de voiaj alături de căruţe cu bălegar; o turmă de porci hoinărea la soare, prin faţa biroului poştal, de unde ieşea un englez cu pălărie de pânză albă, cu un teanc de scrisori şi un număr din *Times* pe care îl citea mergând, înainte de a—şi deschide corespondenţa. Cavalcada tarasconezilor străbătea în ritm alert toată această lume fiind acompaniată de tropăitul măgarilor, de strigătul de luptă al lui Excourbanies, căruia soarele îi îngăduia să—şi folosească din nou „gongul", de dangătul pastoral al unor clopote de pe dealurile învecinate, de bubuitul râului ţâşnind din gheţar, alb, strălucitor, de parcă ar fi dus pe apele lui fărâme de soare şi zăpadă.

---

39 Piatra Ascuţită. (N. t.)

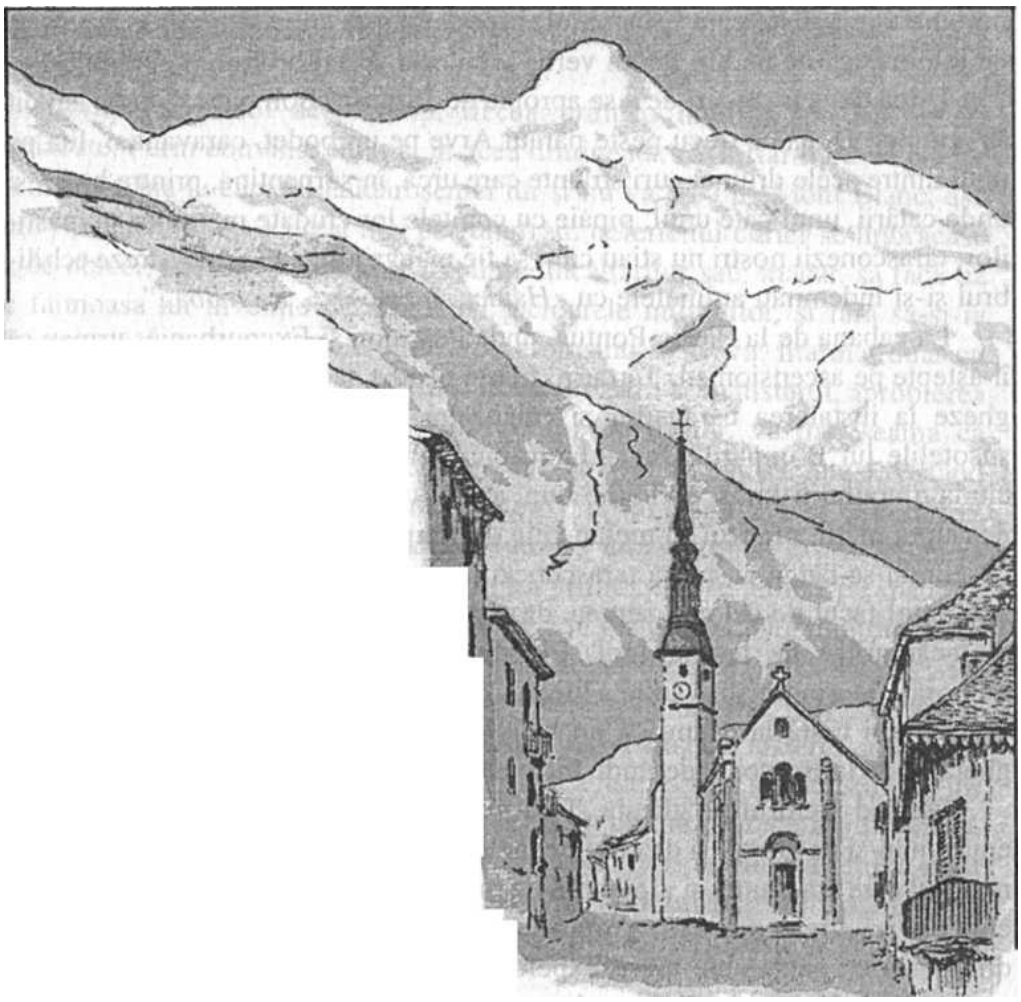

La ieşirea din sat, Bompard îşi apropie catârca de cea a preşedintelui şi îi spuse, rostogolindu—şi ochii:

—Tartarein, trebuie să îţi vorbesc...

—Imediat..., spuse P.C.A., prins într—o discuţie filosofică cu tânărul suedez, al cărui negru pesimism încerca să îl combată îndemnându—l să admire minunata privelişte care îi înconjura, aceste pajişti cu pete mari de umbră şi de lumină, aceste păduri de un verde întunecat, albul orbitor al gheţarilor.

După două încercări de a se apropia de Tartarin, Bompard se văzu nevoit să renunţe. După ce trecu peste pârâul Arve pe un podeţ, caravana o luă pe unul dintre acele drumeaguri strâmte care urcă, în serpentină, printre brazi, şi unde catârii, unul câte unul, pipăie cu copitele lor ciudate marginea prăpăstiilor; tarasconezii noştri nu ştiau cum sa fie mai grijulii ca să—şi păstreze echilibrul şi—şi îndemnau animalele cu *„Haide... înceteşor... La naiba...".*

La cabana de la Pierre—Pontue, unde Pascalon şi Excourbanies urmau să îi aştepte pe ascensionişti, Tartarin, foarte ocupat să comande prânzul, să vegheze la instalarea cărăuşilor şi călăuzelor, se făcu din nou că nu aude şuşotelile lui Bompard. Dar — lucru ciudat, remarcat doar mai târziu — în ciuda timpului frumos, a vinului bun, a aerului curat de la două mii de metri deasupra mării, prânzul fu melancolic. în timp ce auzeau călăuzele râzând şi veselindu—se lângă ei, masa tarasconezilor rămânea tăcută, tulburată doar de zgomotul făcut de cel ce—i servea, de clinchetul paharelor, al veselei grele şi al tacâmurilor pe lemnul gol. Fie din pricina prezenţei acestui suedez mohorât, fie a neliniştii vădite a lui Bompard, fie a unei presimţiri nelămurite, ceata porni tristă la drum, ca un batalion fără muzică, îndreptându—se spre gheţarul de la Bossons, de unde începea adevărata ascensiune.

Punând piciorul pe gheaţă, Tartarin nu se putu împiedica să nu surâdă, amintindu—şi de Guggi şi de crampoanele lui perfecţionate. Ce deosebire între neofitul care era atunci şi alpinistul de prim rang care ajunsese! Bine înfipt în cizmele lui grele, pe care portarul hotelului i le potcovise chiar în acea dimineaţă cu patru cuie mari, expert în a se servi de piolet, abia dacă avu nevoie de mâna uneia dintre călăuze, nu atât pentru a—l sprijini, cât pentru a—i arăta drumul. Lentilele fumurii atenuau strălucirea gheţarului pe care o recentă avalanşă îl pudrase cu zăpadă proaspătă, în care mici lacuri de un verde—albăstrui

apăreau ici şi colo, lunecoase şi perfide, şi, foarte calm, ştiind din experienţă că nu—l pândea nici cel mai mic pericol, Tartarin mergea de—a lungul crevaselor cu pereţi sclipitori şi netezi, adâncindu—se la nesfârşit, trecea prin mijlocul grămezii de gheţuri cu unica preocupare de a ţine piept studentului suedez, mărşăluitor iscusit, ale cărui jambiere cu catarame de argint se întindeau subţiri şi uscate, în acelaşi ritm, lângă alpenştocul care părea a fi un al treilea picior. Şi discuţia lor filosofică îşi urma cursul în ciuda dificultăţilor drumului, în spaţiul îngheţat, sonor ca întinderea unui fluviu, putându—se auzi o prea cinstita voce, groasă, familiară şi întretăiată: „Tu mă cunoşti, Otto..."

Bompard, în tot acest timp, trecea printr—o mulţime de întâmplări neplăcute. Ferm convins, chiar şi în acea dimineaţă, că Tartarin nu va merge niciodată până la capătul lăudăroşeniei lui şi nu va urca pe Mont Blanc, aşa cum — credea el — n—a urcat nici pe Jungfrau, nefericitul curier se îmbrăcase ca de obicei, fără să—şi bată ţinte în tălpile încălţărilor sau, măcar, să facă uz de faimoasa lui invenţie de a potcovi picioarele militarilor, şi fără să—şi ia alpenştocul, muntenii din Chimborazo nefolosind aşa ceva. înarmat doar cu o joardă care mergea bine cu pălăria cu şnur albastru şi cu ulsterul, apropierea gheţarului îl îngrozi, căci, în pofida tuturor poveştilor, vă daţi seama că „şarlatanul'" nu făcuse nici o ascensiune în viaţa lui. Se linişti, totuşi, văzând din înaltul morenei cu câtă uşurinţă evolua Tartarin pe gheaţă, şi se hotărî să îl urmeze până la popasul Grands—Mulets [40], unde urmau să îşi petreacă noaptea. Nu războ însă uşor până acolo. La primul pas, se întinse pe spate, la al doilea, pe burtă, sprijinindu—se în mâini şi în genunchi. „Nu, mulţumesc, o fac înadins..." le spuse călăuzelor care încercau să îl ridice... „Ca americanii, *ve*! ca la Chimborazo!'" Această ultimă poziţie părându—i—se mai comodă, o păstră, înaintând în patru labe, cu pălăria pe ceafă, cu ulsterul maturând gheaţa ca o blană de urs cenuşiu, cu toate astea foarte calm şi povestind în jur că, în Anzii Cordilieri, se căţărase astfel pe un munte de zece mii de metri. Nu zicea, de pildă, cam cât timp durase ascensiunea şi trebuie să fi ţinut mult judecând după această etapă parcursă, până la Popasul Marilor Catâri, unde ajunse o oră după Tartarin, mânjit tot cu zăpadă noroioasă şi cu mâinile îngheţate în mănuşile tricotate.

Pe lângă cabana de pe Guggi, aceea pe care comuna Chamonix a construit—o la Catârii cei Mari este într—adevăr confortabilă. Când Bompard intră în bucătăria în care ardea un foc zdravăn de vreascuri, îi găsi pe Tartarin şi pe suedez uscându—şi cizmele, în timp ce cabanierul, un bătrân stafidit şi zbârcit, cu părul lung şi alb căzându—i în şuviţe, aşeza în faţa lor comorile din micul său muzeu.

Sinistru acest muzeu, compus din obiecte rămase de pe urma tuturor catastrofelor de pe Mont Blanc, de mai bine de patruzeci de ani, de când bătrânul ţine cabana; şi, scoţându—le din vitrină, le povestea întâmplările vrednice de plâns pe care aceste obiecte le evocau... De această bucată de pânză, ca şi de aceşti nasturi de vestă se leagă amintirea unui savant rus împins în prăpastie de o vijelie pe gheţarul de pe Brenva... Aceste maxilare i—au aparţinut uneia dintre călăuzele faimoasei caravane de unsprezece călători şi cărăuşi înghiţiţi de o viforniţă... în lumina palidă a zilei care se stinge şi în licărul slab al gheţarilor ce joacă pe dalele de ceramică, parada acestor relicve mortuare, poveştile acestea tărăgănate aproape că îţi sfâşie inima, mai cu seamă că glasul bătrânului tremură înduioşat când ajunge la un amănunt emoţionant, ochii umplându—i—se de lacrimi atunci când desfăşoară un capăt de voal verde ce i—a aparţinut unei doamne englezoaice rostogolite de avalanşă în 1827.

În zadar încerca să se liniştească Tartarin, luând în consideraţie datele când s—au produs evenimentele, convingându—se că în vremea aceea Compania nu organizase încă ascensiunile fără pericol, acest vocero[41] savoyard îl punea pe gânduri, astfel că ieşi o clipă în prag să respire puţin.

Noaptea se lăsase, înghiţind, încet, întreg fundalul. Culmile Bossonilor se desluşeau vineţii şi foarte aproape, în timp ce vârful lui Mont Blanc era încă trandafiriu, mângâiat de soarele dispărut. Meridionalul îşi regăsi liniştea privind acest surâs al naturii, când umbra lui Bompard se ridică în spatele lui.

—Ia te uită, Gonzague... după cum vezi, iau o gură de aer proaspăt... Bătrânul începuse să mă plictisească cu poveştile lui.

—Tartarein, spuse Bompard, strângându—i braţul ca şi când ar fi vrut să i—l fărâme... Nădăjduiesc că îţi ajunge şi te vei opri aici cu această excursie ridicolă.

Marele om, neliniştit, făcu ochii mari.

---

[40] Mării catâri

[41] Bocet, cântec funebru în Corsica

—Ce—mi tot îndrugi acolo?

Atunci, Bompard îi înfăţişă un tablou înfricoşător al nenumăratelor feluri în care puteau să îşi găsească sfârşitul: crevasele, avalanşele, vântoasele, vârtejurile.

Tartarin îl întrerupse:

—Ah! *vai,* năzdrâvanule; şi Compania!... Mont Blanc nu este, aşadar, amenajat ca şi ceilalţi munţi?

—Amenajat?... Compania?... spuse Bompard zăpăcit, fără să îşi mai amintească nimic din tarasconada lui; şi cum celălalt îi repetă vorbă cu vorbă ceea ce—i spusese despre Elveţia, despre arendarea munţilor, despre crevasele trucate, fostul administrator începu să râdă.

—Cum! ai crezut... dar era o *galejade...* Între cei din Tarascon, *cel puţen,* se ştie foarte bine ce înseamnă să pălăvrăgeşti...

—Atunci, întrebă Tartarin foarte emoţionat. Jungfrau nu era amenajat?...

—Nici vorbă!

—Şi dacă ar fi plesnit coarda?

—Ah, sărmanul meu prieten...

Eroul închise ochii, albindu—se la faţă din pricina unei spaime retrospective şi, o clipă, şovăi... Acea privelişte de cataclism polar, rece, întunecat, accidentat, prăpăstios... acele tânguieli ale bătrânului hangiu ce—i răsunau încă plângăreţe în urechi... *„Fire—aş al naibii!* ce mă faceţi să spun..." Apoi, deodată, se gândi la alpiniştii din Tarascon, la oamenii de acolo, la drapelul pe care îl va face să fluture şi aici, în vârf, sus, şi îşi spuse că, însoţit de călăuze bune, de un tovarăş încercat ca Bompard... Făcuse Jungfrau... de ce nu ar încerca şi pe Mont Blanc?

Şi, punându—şi mâna mare pe umărul prietenului lui, începu cu o voce virilă:

—Ascultă, Gonzague...

XIII CATASTROFA

Pe o noapte neagră, neagră de tot, fără lună, fără stele, fără cer, pe albeaţa şovăielnica a unei uriaşe pante înzăpezite, se desfăşoară încet o coardă lungă de care sunt prinse mai multe umbre tematoare, precedate de pata roşie a unei lanterne ce aproape că atinge omătul. Loviturile de piolet ce răsună în zăpada îngheţată, rostogolirea sloiurilor de gheaţă care se desprind atunci când te aştepţi mai puţin sunt singurele zgomote care tulbură tăcerea nesfârşită în care se pierd paşii caravanei, apoi, din când în când, un strigăt, un vaiet înăbuşit, căderea unui corp pe gheaţă şi, imediat, o voce groasă care parcă—i răspunde de la capătul corzii: „Haide, mai domol cu căzutul, Gonzague. Căci sărmanul Bompard s—a hotărât să îl urmeze pe prietenul său Tartarin până în vârful lui Mont Blanc. De la două dimineaţa — acum este patru după ceasul de buzunar al preşedintelui — nefericitul curier înaintează pe dibuite, adevărat ocnaş în lanţuri, târât, împins, clătinându—se şi poticnindu—se, constrâns să—şi înfrâneze feluritele exclamaţii provocate de chinurile la care este osândit, căci pericolul avalanşei îi pândeşte la tot pasul, o mică zgâlţâialâ, o vibraţie ceva mai puternică a aerului cristalin fiind suficiente pentru a provoca prăbuşirea zăpezii sau a gheţii. Să suferi în tăcere, ce supliciu pentru un om din Tarascon!

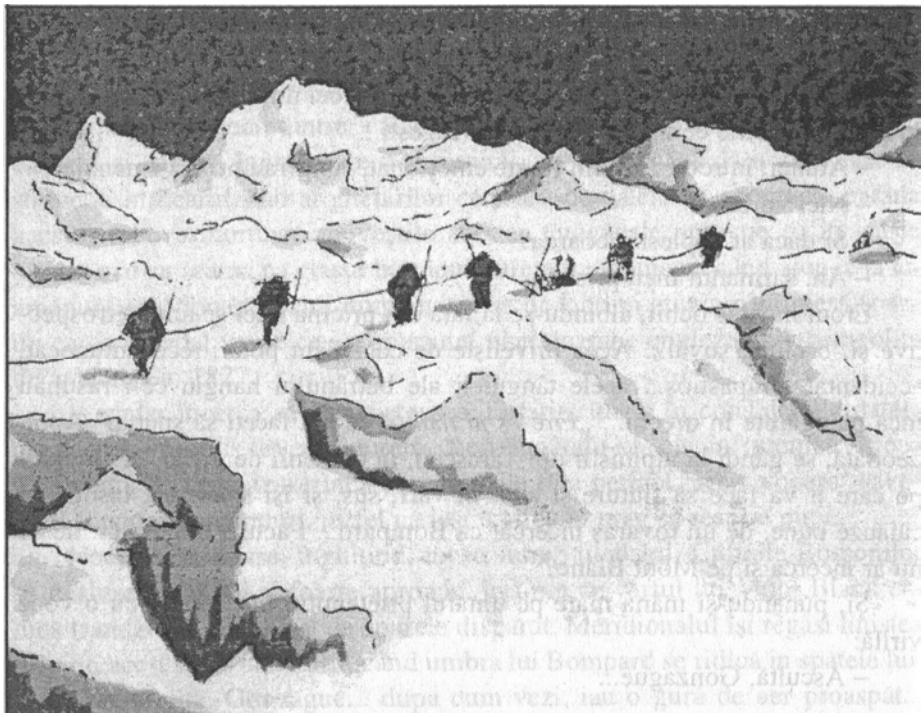

Dar caravana s—a oprit; Tartarin vrea să afle ce se întâmplă, ce e cu discuţia cu voce joasă şi cu şuşotelile care se aud până la el. „Tovarăşul dumneavoastră nu mai vrea să meargă..." îi răspunse suedezul. Ordinul de a mărşălui a fost încălcat, şiragul de mătănii umane se strânge, îşi vin în fire, şi iată—i pe toţi pe marginea unei crevase enorme, ceea ce muntenii numesc „rotură". Peste cele dinainte s—a trecut cu ajutorul unei scări culcate pe care s—a înaintat în genunchi; acum, crevasa este mult prea largă şi cealaltă margine se ridică la o înălţime de optzeci până la o sută de picioare. Trebuie să coboare, săpându—şi treptele cu pioletul, şi să urce în acelaşi fel. Bompard se împotriveşte, însă, din toate puterile.

Aplecat peste prăpastia pe care întunericul o face de nepătruns, priveşte cum se agita într—un abur gros mica lanterna a cărăuşilor ce pregâtesc drumul. Tartarin, el însuşi nu prea liniştit, îşi face curaj îmboldindu—şi prietenul: „Haide, Gonzague, *zu!"* şi, foarte încet, face apel la onoarea lui, invocă Tarasconul, drapelul, Clubul Alpinelor...

—Ah! vai, Clubul... Nu mai sunt acolo, îi răspunde celălalt cu cinism. Atunci, Tartarin îi arată cum îi vor potrivi picioarele pe treptele săpate în
heaţă, asigurându–l că nimic nu e mai uşor.

—Pentru tine, poate, dar nu şi pentru mine...

—Nu mai puţin, doar spuneai că eşti obişnuit...

—*Be,* da, desigur, obişnuit să fumez, să dorm.

—Să minţi, mai ales, îl întrerupse preşedintele.

—Să exagerez, hai, să zicem! spuse Bompard fără să se tulbure câtuşi de ţin la auzul acestor vorbe.

Totuşi, după atâtea şovăieli, ameninţarea de a fi lăsat singur—singurel îl făcu să se hotărască să coboare încet, cu băgare de seamă, această înfricoşătoare scară de morar... Urcatul se arătă şi mai anevoios pe celălalt perete, drept şi neted, ca de marmură, şi mai înalt decât turnul regelui Rene din Tarascon. Văzută de jos, lumina pâlpâitoare a călăuzelor pare un vierme lucios târându—se. Trebuie să—şi ia inima în dinţi, cu toate că treptele de sub picioare nu sunt prea sigure, iar gheaţa topită şi apa încep să gâlgâie şi să se agite în jurul unei crăpături largi, care mai degrabă se ghiceşte decât se vede, la picioarele peretelui de gheaţă, aruncându—le în faţă răsuflarea rece de prăpastie subterană.

—Mai domol cu căzutul, Gonzague!...

Această frază, pe care Tartarin o murmură cu duioşie, aproape implorând, capătă un înţeles particular, plin de solemnitate, dată fiind poziţia în care se află acum ascensioniştii, agăţaţi cu mâinile şi picioarele, unul sub altul, legaţi de coardă, şi de similitudinea mişcărilor lor, în aşa fel încât căderea sau stângăcia unuia i—ar pune în pericol pe toţi. Şi ce pericol, a naibii soartă! Ajunge să auzi cum saltă şi se prăvălesc sloiurile de gheaţă, ecoul căderii pierzându—se în crevasele şi adâncimile nevăzute, pentru a—ţi putea închipui ce bot de monstru te pândeşte, gata să te înfulece la cel mai mic pas greşit.

Dar acum ce mai e? Iată că lunganul de suedez, care este chiar înaintea lui Tartarin, s—a oprit şi atinge cu călcâiele lui potcovite şapca preşedintelui. În zadar strigă călăuzele — „înainte!" — şi preşedintele: „Haide, dă—i drumul, tinere..." Nimic nu se clinteşte. întinzându—se cât e de lung, agăţându—se cu o mână nepăsătoare, suedezul se apleacă şi strălucirea zorilor îi atinge în treacăt barba subţire, îi luminează ochii albaştri într—un chip ciudat, în timp ce îi face semn lui Tartarin:

—Ce cădere, nu? dacă mi—aş da drumul!...

—*Fir—aş al naibii!* te cred... ne—ai trage pe toţi... Urcă odată!... Celălalt continuă, nemişcat:

—Frumoasă ocazie de a sfârşi cu viaţa, de a te întoarce în neant prin măruntaiele pământului: să te rostogoleşti din crevasă în crevasă ca această bucată de gheaţă pe care o desprind cu piciorul.

Şi se apleacă într—un mod îngrijorător pentru a o urmări cum cade cu zgomot în întunericul fără fund.

—Nenorocitule! ai grijă, strigă Tartarin albindu—se de spaimă şi, agăţându—se cu disperare de peretele care picură, reia cu o înflăcărare fierbinte argumentele din ajun în favoarea vieţii: Are părţile ei bune, ce dracu! La vârsta pe care o ai, un băiat frumos ca tine... nu crezi în dragoste, ce?

Nu, suedezul nu crede în dragoste. Iubirea ideală este o minciună a poeţilor; cealaltă, o necesitate pe care n—a resimţit—o niciodată...

—*Be,* da! *be,* da!... Este adevărat că poeţii sunt un pic din Tarascon, spun mai mult decât este; dar, cel puţin, *femellan,* cum li se spune doamnelor la noi, sunt drăguţe. Apoi, ai copii, micuţi care să—ţi semene.

—Ah! da, copiii, o grămadă de necazuri. De când m—a făcut, mama nu mai încetează să se plângă.

—Ascultă, Otto, tu mă cunoşti, bunul meu prieten...

Şi, cu toată vioiciunea sufletului său nepreţuit, Tartarin se munceşte să readucă la viaţă, să frecţioneze de la distanţă această victimă a lui Schopenhauer şi Hartmann, două paiaţe pe care ar vrea să le întâlnească undeva în inima unei păduri, a naibii soartă, pentru a le face să plătească tot răul pe care l—au făcut tinerilor...

Încercaţi să vă închipuiţi, în timpul acestei discuţii filosofice, peretele înalt de gheaţă, rece, verde—albăstrui, şiroind de apă, mângâiat uşor de raze palide de lumină, şi aceste trupuri, parcă puse la frigare, lăsate la voia întâmplării, în scări, cu sinistrele gâlgâituri care urcă din adâncurile larg deschise şi alburii, înjurăturile călăuzelor, ameninţările lor că se dezleagă şi—şi părăsesc călătorii. în cele din urmă, văzând că nici un raţionament nu îl poate convinge pe acest nebun, scoţându—i din cap ideea lui fixă; îi sugeră să se arunce chiar din vârful lui Mont Blanc... Aşa da, merita într—adevăr osteneala, de acolo, de sus... O moarte frumoasă în mijlocul naturii... Dar aici, în fundul unei pivniţe... Ah! *Vai!* ce sfârşit de nimic! Fu, în acelaşi timp, tăios şi persuasiv, în aşa fel încât suedezul se dădu bătut; şi iată—i, în sfârşit, unul câte unul, deasupra acelei înfricoşătoare *rotari.*

Se dezleagă, fac popas, pentru a bea o înghiţitura şi a îmbuca ceva. S—a făcut ziuă. O zi rece şi albă, într—o depresiune circulară înconjurată de măreţia piscurilor, a crestelor dominate de Mont Blanc, aflat la încă o mie cinci sute de metri. Călăuzele, de o parte, gesticulează şi se pun de acord dând din cap. Pe solul complet alb, greoi şi îndesaţi, cu spatele aplecat în hainele lor cafenii, ai zice că sunt nişte marmore gata să se retragă la adăpost pe timpul iernii. Bompard şi Tartarin, neliniştiţi, rebegiţi şi înfricoşaţi, îl lăsară pe suedez să mănânce singur şi se apropiară chiar în clipa în care şeful călăuzelor spunea cu un aer grav:

—Îşi fumează pipa, nu se poate spune altceva decât nu.

—Cine îşi fumează pipa? întreabă Tartarin.

—Mont Blanc, domnule, priviţi.

Şi omul îi arătă la capătul culmii înalte, ca o egretă, un fum alb care se îndreaptă spre Italia.

—Asta înseamnă, domnule, că în vârf e un vânt turbat, o furtună de zăpadă care se va lăsa peste noi nu peste mult timp. Şi, drace! e al naibii de primejdios.

—Să ne întoarcem, spuse Bompard, înverzindu—se. Şi Tartarin adăugă:

—Da, da, *bunînţeles,* fără amor—propriu prostesc.

Dar, suedezul se amestecă imediat în vorbă: a plătit să fie dus pe Mont Blanc, nimic nu îl va împiedica să ajungă acolo. Va urca singur, dacă nimeni nu îl va însoţi.

—Laşilor! Laşilor! adăugă întorcându—se spre călăuze, şi le repetă insulta cu acelaşi glas de strigoi cu care se îndemna adineauri să—şi dea drumul în prăpastie.

—O să vedeţi voi dacă suntem laşi... Să ne legăm şi la drum! striga şeful călăuzelor.

Acum, Bompard este acela care protestează energic. Tartarin îi ţine isonul.

—Vedeţi bine că acest tânăr este nebun!... ţipă amândoi arătând spre suedezul care deja a pornit—o cu paşi mari sub fulgii de zăpadă pe care vântul începe să—i alunge din toate părţile. Dar, nimic nu îi mai poate opri pe aceşti bărbaţi care au fost făcuţi laşi. Marmorele s—au trezit, pline de eroism, şi Tartarin nu poate obţine o călăuză pentru a—l duce înapoi, împreună cu Bompard, la Popasul Marilor Catâri. De altfel, drumul este simplu: cel mult trei ore de mers, la care se va adăuga timpul necesar pentru a da ocol *roturii.* dacă îi sperie gândul de a coborî şi urca din nou singuri.

—*Fir—aş al naibii,* da, ne sperie!... spuse Bompard fără nici o ruşine, şi cele două grupuri se despărţiră.

Acum, tarasconezii sunt singuri. Înaintează cu prudenţă în pustiul de gheaţă, legaţi de aceeaşi coardă. Tartarin în faţă, pipăind terenul cu pioletul, pătruns de responsabilitatea care îi revine, căutând, astfel, să se îmbărbăteze.

—Curaj! sânge rece! Ne descurcăm noi... îi strigă la tot pasul lui Bompard. Tot aşa ofiţerul, în luptă, îşi alungă frica agitându—şi sabia şi strigându—le oamenilor lui:

—Înainte, nu toate gloanţele omoară!

În sfârşit, iată—i dincolo de acea crevasă oribilă. De aici până la capătul drumului nu îi mai aşteaptă obstacole prea mari; dar vântul suflă, îi orbeşte cu vârtejuri de zăpadă. Este cu neputinţă să mai mergi fără riscul de a te rătăci.

—Să ne oprim o clipă, spuse Tartarin.

Reuşesc să se adăpostească într—un fel de scobitură de la baza unei uriaşe grămezi de gheţuri; după ce se strecoară înăuntru, întind pătura căptuşită cu cauciuc a preşedintelui, destupă plosca cu rom, singura care a scăpat din mâna călăuzelor. Puţină căldură şi o stare plăcută îi cuprinde, în timp ce loviturile de piolet, ce se aud din ce în ce mai slabe, le dau de veste că expediţia merge înainte. Loviturile răsună chiar în inima preşedintelui, făcându—l să—i pară şi mai rău că nu va ajunge pe vârful lui Mont Blanc.

—Şi cine o să ştie? ripostează cinic Bompard. Cărăuşii au luat cu ei drapelul; când va fi văzut din Chamonix se va crede că eşti tu.

—Ai dreptate, onoarea Tarasconului este salvată... trase concluzia Tartarin, cu un ton plin de convingere.

Dar, forţele naturii se dezlănţuie şi mai puternic, crivăţul suflă vijelios, zăpada se ridică în trâmbe. Cei doi prieteni tac, bântuiţi de gânduri negre, îşi amintesc de osuarul din sinistrul muzeu al bătrânului cabanier, de poveştile lui pline de jale, de legenda acelui turist american pe care l—au găsit împietrit de frig şi de foame, ţinând cu degete crispate un carnet în care spaimele lui erau notate până la ultima convulsie, care făcuse să—i alunece creionul din mână şi îi strâmbase semnătura.

—Ai un carnet, Gonzague?

Dar celălalt, care înţelese fără multă vorbă la ce se gândea, îi ripostă:

—Ah! *vai,* un carnet... Dacă tu crezi că o să stau să mor ca acel american, te înşeli... Repede, să mergem,

să ieşim de aici.
—Imposibil... La primul pas vom fi luaţi pe sus, ca un pai, şi aruncaţi în cine ştie ce prăpastie.
—Dar, atunci, trebuie să chemăm pe cineva să ne ajute, cabana nu este departe...
Şi Bompard, în genunchi, cu capul scos din scobitură, în poziţia unui animal la păscut şi mugind, urlă:
—Ajutor! ajutor! suntem aici!
—La arme... strigă la rândul lui Tartarin cu vocea lui de bas, sonoră, care răsună în grotă ca un tunet.

Bompard îl strânse de braţ:
—Nenorocitule, gheţurile.

Într—adevăr, tot blocul de gheaţă s—a zguduit; doar de o suflare ar mai fi nevoie şi această masă de sloiuri strânse se va prăvăli peste ei. Înţepenesc, ţinându—şi răsuflarea, învăluiţi într—o tăcere înspăimântătoare, străbătută curând de un uruit îndepărtat care se apropie, creşte, acoperă parcă întreg orizontul şi se stinge, în sfârşit, sub pământ, din prăpastie în prăpastie.
—Sărmanii oameni!... murmură Tartarin, gândindu—se la suedez şi la călăuzele lui, prinşi, târâţi, fără îndoială, de avalanşă.

Iar Bompard, dând din cap, adaugă:
—Nu stăm mai bine decât ei.

Într—adevăr, situaţia lor este sinistră, nu îndrăznesc nici să se mişte în grota lor de gheaţă, nici să se aventureze afară, în bătaia viscolului.

Pentru ca inima să li se strângă şi mai tare, din fundul văii urcă până la ei urletul unui câine, care parcă prevesteşte moartea cuiva. Brusc, Tartarin, cu ochii umezi, cu buzele tremurând, îl prinde de mână pe tovarăşul lui şi—i spune, privindu—l cu duioşie:
—Iartă—mă, Gonzague, da, da, iartă—mă. Te—am repezit de atâtea ori, te—am făcut mincinos...
—Ah! vai! Si ce e cu asta?...
—Aveam dreptul să o fac mai puţin ca oricine, căci am minţit mult la viaţa mea, şi acum, în ultima clipă a vieţii, simt nevoia să mă mărturisesc, să—mi uşurez sufletul, să—mi dezvălui public şarlataniile.
—Şarlatanii, tu?
—Ascultă, prietene... mai întâi... n—am împuşcat niciodată un leu sălbatic şi fioros cu adevărat.
—Asta nu mă miră... făcu Bompard liniştit. Dar trebuie să te frământi pentru atâta lucru?... Soarele nostru vrea aşa, te naşti cu minciuna în sânge... Ve! eu... Am spus eu vreodată adevărul de când sunt pe lume? Cum deschid gura, sudul mă încinge ca un acces de friguri. Pe oamenii despre care vorbesc nu i—am întâlnit niciodată, în ţările din care am cele mai grozave amintiri nu mi—a călcat piciorul, şi toate astea fac aşa o ţesătură de născociri că nu mă mai descurc nici eu.
—Este imaginaţia, *vai de păcatele noastre!* suspină Tartarin; suntem mincinoşi din imaginaţie.
—Dar minciunile astea nu au făcut rău nimănui, niciodată, în timp ce un om rău, un invidios cum e Costecalde...
—Să nu mai vorbim niciodată despre acest ticălos... îl întrerupe P.C.A.; apoi, cuprins brusc de un acces de furie: A naibii soartă! Este, totuşi, neplăcut... Se opri, însă, la un gest înspăimântat al lui Bompard... Ah! da, sloiurile... şi, scăzând tonul, sărmanul Tartarin îşi continuă blestemele cu voce joasă, strâmbându—şi cumplit mutra într—un mod cât se poate de caraghios. Este cam neplăcut să mori în floarea vârstei, din pricina unui ticălos care, în clipa asta, îşi bea netulburat cafeaua pe bulevard!...

Dar, în timp ce continua să tune şi să fulgere în şoaptă, afară începe să se însenineze. Nu mai ninge, şi ochiuri albastre apar pe cerul cenuşiu. Repede, la drum, prinşi amândoi de coardă, şi Tartarin, care a trecut în frunte, ca mai înainte, se întoarce, cu un deget pe buze:
—Ştii, Gonzague, tot ceea ce am discutat rămâne între noi.
—Te, la naiba...

Plini de înflăcărare, pornesc din nou, afundându—se până la genunchi în zăpada proaspăt căzută, care parcă a acoperit cu vată urmele caravanei; aşa că Tartarin îşi consultă la fiecare cinci minute busola. Dar această busolă tarasconeză, obişnuită cu clima caldă, pare să fi degerat încă de când a ajuns în Elveţia. Acul joacă în toate părţile, şovăie, se agită; dar ei merg drept înainte, aşteptând să răsară în faţa lor stâncile negre de la Catârii cei Mari, înălţându—se în albeaţa uniformă, tăcută, care acoperă piscurile, crestele ascuţite, colinele domoale împresurându—i, orbindu—i, înspăimântându—i chiar, căci sub ea se pot ascunde crevase primejdioase.

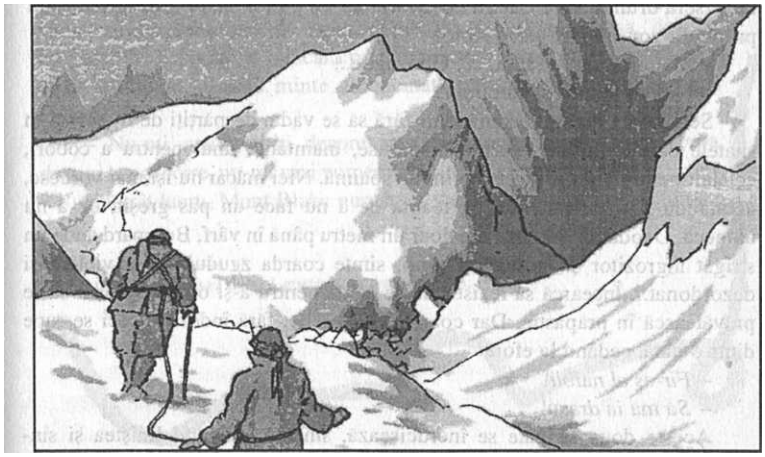

—Cu sânge rece, Gonzague, cu sânge rece!

—Este exact ceea ce îmi lipseşte, răspunse jalnic Bompard. Şi geme: Vai de mine!... vai de mine...! suntem pierduţi; nu vom ajunge niciodată...

Merg de două ore, când, pe la mijlocul unei pante pe care se caţără cu mare greutate, Bompard ţipă înspăimântat:

—Tartare/n, dar urcăm!

—Ei zău! văd eu bine că urcăm, ripostează P.C.A., pe cale să îşi piardă seninătatea.

—Totuşi, după mine, ar fi trebuit să coborâm.

—*Be,* da, dar ce ai vrea să fac. Să mergem până sus, poate că vom putea coborî pe partea cealaltă.

Ajunseră, într—adevăr, într—un punct de unde panta începea să coboare într—un mod teribil, aproape perpendicular, într—o înşiruire de zăpadă granulate, de gheţuri, şi tocmai la capătul acestei străluciri albe şi primejdioase se zărea o cabană aşezată pe o stâncă la o adâncime care li se părea inaccesibilă. Era un adăpost la care trebuiau să ajungă înainte de căderea nopţii, pentru că rătăciseră drumul spre Catârii cei Mari, dar cu preţul câtor eforturi, al câtor primejdii vor ajunge, oare, acolo!

—Mai ales, nu mă lăsa, ce, Gonzague...

—Nici tu pe mine, Tartarein.

Schimbară aceste recomandări fără să se vadă, despărţiţi de o creastă în spatele căreia Tartarin tocmai dispăruse, înaintând, unul pentru a coborî, celălalt pentru a urca, încet şi plini de spaimă. Nici măcar nu îşi mai vorbesc, adunându—şi toate puterile, cu teama de a nu face un pas greşit, de a nu aluneca. Deodată, când mai are doar un metru până în vârf, Bompard aude un strigăt îngrozitor şi, în acelaşi timp, simte coarda zguduindu—se violent şi dezordonat... încearcă să reziste, să se agate pentru a—şi opri tovarăşul să se prăvălească în prăpastie. Dar coarda este veche, fără îndoială, căci se rupe dintr—o dată, cedând la efort.

—*Fir—aş al naibii!*

—*Să mă ia dracu!*

Aceste două strigăte se încrucişează, sinistre, sfâşiind liniştea şi singurătatea, apoi o tăcere înfricoşătoare, o tăcere de moarte, pe care nimic nu o mai tulbură, ia în stăpânire imensitatea zăpezilor imaculate.

Spre seară, un om semănând vag cu Bompard, o stafie cu părul ridicat în cap, plin de noroi, şiroind de apă, ajungea la cabana de la Marii Catâri, unde îl frecară, îl încălziră, îl culcară, înainte să reuşească să rostească alte cuvinte în afara celor bâiguite când sosise, stropite cu lacrimi, însoţite de pumni ridicaţi către cer. „Tartarein... pierdut... s—a rupt coarda..." Cu greu, reuşiseră, totuşi, să înţeleagă ce mare nenorocire se întâmplase.

În timp ce bătrânul cabanier se jeluia şi adăuga un nou capitol urgiilor de pe munte, aşteptând ca osuarul să i se îmbogăţească o dată cu strângerea rămăşiţelor de la locul accidentului, suedezul şi călăuzele lui, întorşi din expediţie, porneau în căutarea nefericitului Tartarin, cu corzi, scări, tot calabalâcul necesar într—o operaţie de salvare, rămasă, vai!, fără rezultat. Bompard, complet zăpăcit, nu putea furniza nici un indiciu precis, nici în ceea ce priveşte drama, nici în ceea ce priveşte locul unde

aceasta se desfăşurase. Se găsi doar, la Dome du Gouter[42], un capăt de coardă prins într—o scobitură în gheaţă. Dar această coardă — ca să vezi ciudăţenie — era tăiată la ambele capete, de parcă ar fi fost retezată cu un instrument tăios; ziarele din Chambery o înfăţişară într—o imagine cu valoare de document pe care o reproducem şi noi în finalul capitolului. în sfârşit, după opt zile de alergătură, de căutări conştiincioase, când toată lumea se convinse că sărmanul *prezident* era de negăsit, pierdut pentru totdeauna, delegaţii, cuprinşi de disperare, o apucară pe drumul spre Tarascon, luându—l cu ei şi pe Bompard, a cărui minte zdruncinată păstra urmele unei comoţii teribile.

— Nu—mi mai vorbiţi despre asta, răspundea când venea vorba despre nenorocire, nu—mi mai pomeniţi niciodată despre cele întâmplate! Hotărât lucru, Mont Blanc număra o victimă în plus, şi ce victimă!

XIV.EPILOG

Un loc în care oamenii să fie mai simţitori decât la Tarascon nu cred să se fi văzut niciodată sub soare, nicăieri. Uneori, în plină duminică, atunci când tot oraşul este afară, în zarva tamburinelor, când bulevardul mişună tumultuos, smălţuit cu fuste verzi, roşii, cu broboade arleziene, şi când mari afişe multicolore anunţă lupte între oameni şi jumătate—oameni sau curse de tauri din Camargue, ajunge ca vreunul pus pe şotii să strige „Câine turbat!" sau — şi mai bine — „A scăpat un taur!" pentru ca toată lumea să alerge, să se îmbrâncească, să se lase cuprinsă de spaimă, uşile să se închidă şi să se zăvorască, obloanele să se trântească izbite parcă de furtună, şi iată Tarasconul pustiu, mut, fără o mâţă, fără un zgomot, chiar şi greierii făcându—se mici şi aşteptând cu atenţia încordata.

Aşa arăta oraşul şi în acea dimineaţă, deşi nu era nici duminică, nici zi de sărbătoare; prăvăliile erau închise, casele moarte, pieţele şi piaţetele păreau mai mari din pricina tăcerii şi a pustietăţii. „ *Vasta silentio"* spune Tacit când descrie Roma la funeraliile lui Germanicus, şi citarea Romei în doliu se potriveşte cu atât mai mult Tarasconului cu cât un serviciu funebru pentru sufletul lui Tartarin se oficia în acele clipe la biserica episcopală, unde întreaga populaţie se adunase şi îşi plângea eroul, zeul, invincibilul cu două rânduri de muşchi rămas în gheţarii de pe Mont Blanc.

Or, în timp ce dangăte grave răsunau pe străzile pustii, domnişoara Tournatoire, sora medicului, pe care starea proastă a sănătăţii o reţinea întotdeauna acasă, plictisindu—se în fotoliul ei mare lipit de fereastră, privea afară în timp ce asculta clopotele. Casa familiei Tournatoire se afla pe drumul spre Avignon, aproape în faţa aceleia a lui Tartarin, şi privelişte a acelei locuinţe ilustre al cărei locatar nu avea să se mai întoarcă niciodată, poarta grădinii închise pentru totdeauna, totul, până şi cutiile de văcsuit ale micilor lustragii, înşirate lângă prag, umplea de durere inima sărmanei domnişoare infirme, mistuite de mai bine de douăzeci de ani de o pasiune tainică pentru eroul tarasconez. O, misterele inimii unei fete bătrâne! Era bucuria ei să îl pândească trecând la aceleaşi ore, să se întrebe „Unde se duce?", să urmărească modificările de vestimentaţie, fie că—şi punea echipamentul de alpinist, fie că purta jacheta verde—crocodil. Acum, nu îl va mai vedea, şi nu avea nici măcar

Mângâierea de a merge să se roage pentru el, împreună cu toate doamnele din oraş.

Deodată, capul prelung, ca de cal alb, al domnişoarei Tournatoire se aplecă uşor, ochii spălăciţi, încercuiţi de pete de roşeaţă, se măriră într—un mod considerabil, în timp ce mâna sfrijită, cu zbârcituri adânci, schiţă o cruce mare. El, el era, furişându—se pe lângă zidurile caselor de pe cealaltă parte a şoselei şi oprindu—se, pentru o clipă, în faţa porţii propriei sale case... La început crezu că are o halucinaţie. Nu, Tartarin însuşi, în came şi oase, dar slăbit, într—o stare jalnică, zdrenţăros, furişându—se ca un om sărman sau ca un hoţ.

---

42 Domul degustării sau domul gustării de după—amiază. (N. t.)

Pentru a explica, însă, această întoarcere anonimă la Tarascon trebuie să revenim pe Mont Blanc, la Dome du Gouter, exact în clipa în care cei doi prieteni se aflau fiecare de câte o parte a crestei, iar Bompard simţise coarda care îi lega întinzându—se şi zguduindu—se brusc, ca şi când un corp s—ar fi prăbuşit dincolo de creastă. In realitate, coarda se prinsese între două sloiuri, şi Tartarin, simţind aceeaşi zguduitură, crezuse, la rândul lui, că tovarăşul său se rostogolea, trăgându–l după el.

Atunci, socotind că se află în faţa clipei de pe urmă, înnebuniţi de spaimă, amândoi uitară de jurământul solem de la hotelul Baltet şi, împinşi de acelaşi impuls, cu acelaşi gest instinctiv, tăiară coarda, Bompard cu cuţitul, Tartarin cu o lovitură de piolet; apoi, îngroziţi de crima pe care au comis—o, convinşi şi unul şi celălalt că îşi sacrificaseră prietenul, o şterseră în direcţii opuse.

Când fantoma lui Bompard apărea la Catârii cei Mari, aceea a lui Tartarin ajungea tocmai la pensiunea din Avesaille. Cum, prin ce minune, după câte bufnituri, după câte alunecuşuri? Doar Mont Blanc, dacă ar vorbi, ar putea să ne—o spună, căci sărmanul P.C.A. rămase două zile complet îndobitocit, fără a fi în stare să scoată cel mai mic sunet. De îndată ce îşi veni în fire, fu coborât la Courmayeur, care este Chamonix—ul italian. La hotelul la care se stabili pentru a se pune cu totul pe picioare, nu se vorbea decât despre o înspăimântătoare catastrofă de pe Mont Blanc, întrutotul asemănătoare accidentului de pe Cervin; încă un alpinist dipârut în urma ruperii corzii.

Fiind convins că era vorba de Bompard, Tartarin, ros de remuşcări, nu cuteza nici să se mai întâlnească cu delegaţia, nici să se întoarcă acasă. Pe toate buzele, în toţi ochii desluşea parcă aceeaşi întrebare: „Cain, ce ai făcut cu fratele tău Abel?..." Totuşi, rămas fără bani, fără lenjerie, alungat de bruma lui septembrie, care golea pensiunile, fu silit să pornească la drum. La urma urmei, nimeni nu fusese martorul crimei comise. Nimic nu îl împiedica să născocească orice poveste ar fi vrut; plăcerea de a călători ajutându–l să uite de cele întâmplate, începu să se simtă ceva mai bine. Dar, în apropiere de Tarascon, când văzu decupându—se sub cerul albastru siluetele fine ale Alpinelor, ruşinea, remuşcările, teama de justiţie puseră din nou stăpânire pe el şi, pentru a evita rumoarea sosirii în gara plină de oameni, coborî cu o staţie înainte de Tarascon.

Ah! pe acest frumos drum tarasconez, alb şi scrâşnind parcă din pricina prafului, umbrit doar de stâlpii şi firele de telegraf, pe această cale triumfală pe care, de atâtea ori, trecuse în fruntea alpiniştilor lui sau a vânătorilor de şepci, cine l—ar fi putut recunoaşte, pe el, viteazul, fercheşul, în aceste boarfe rupte şi urât mirositoare, cu această privire bănuitoare de vagabond ce se fereşte tot timpul de jandarmi? Aerul ardea cu toate că erau în pragul toamnei; şi pepenele verde pe care îl cumpărase de la un zarzavagiu i se păru nemaipomenit de gustos, mâncat aşa, la umbra îngustă a căruţei, în timp ce ţăranul îşi descărca furia împotriva gospodinelor din Tarascon, toate lipsind de la târg în acea dimineaţă din pricina unei slujbe de pomenire, pentru cineva din oraş, pierdut în fundul unei văgăuni, acolo, în munţi!... „Te! sună clopotele. Se aud de aici..."

Nici o îndoială, pentru Bompard sunau aceste dangăte lugubre împrăştiate de un vânt călduţ peste câmpia pustie!

Ce acompaniament la întoarcerea marelui om în patrie!

Într—o clipă, după ce poarta grădinii fu deschisă şi închisă brusc, Tartarin se găsi din nou acasă, şi când văzu aleile înguste mărginite de merişor, greblate şi curăţate, bazinul, fântâna arteziană, peştişorii roşii agitându—se la scrâşnetul nisipului sub paşii lui, şi baobabul în ghiveciul de rozetă, simţi o senzaţie de bună dispoziţie plină de duioşie, căldura vizuinii lui de iepure de varză învăluindu—l ocrotitor, după atâtea primejdii şi aventuri. Dar clopotele se auziră şi mai tare, sunetele funebre făcură să i se strângă din nou inima. Ele îi spuneau: „Cain, ce ai făcut cu fratele tău Abel? Tartarin, ce s—a întâmplat cu Bompard?" Atunci, fără să aibă curajul să mai facă vreo mişcare, se aşeză pe ghizdul dogorâtor al micului bazin şi rămase prăbuşit acolo, zdrobit, spre marea emoţie a peştişorilor roşii.

După un timp, clopotele nu mai bat. în pridvorul bisericii episcopale, pline de larmă până mai adineauri, se aude din nou mormăitul bătrânei cerşetoare aşezată în stânga intrării, vegheată de nemişcarea sfinţilor de piatră. Ceremonia religioasă terminată, tot Tarasconul s—a îndreptat spre Clubul Alpinelor, unde, într—o şedinţă solemnă, Bompard urmează să prezinte relatarea catastrofei, să înfăţişeze în amănunt ultimele momente ale preşedintelui clubului. în afara membrilor, câţiva privilegiaţi — armata, clerul, nobilimea, înaltul comerţ — au luat loc în sala de conferinţe, ale cărei ferestre, larg deschise, îngăduie fanfarei oraşului, instalată jos, pe peron, să însoţească cu câteva acorduri eroice sau tânguitoare discursurile acestor domni. O mulţime enormă se înghesuie în jurul muzicanţilor, se ridică pe vârfuri, dă din coate, încercând să prindă câteva crâmpeie din ce se spune la şedinţă, dar ferestrele sunt prea sus şi nu ai putea să ai nici o idee despre ceea ce se întâmplă înăuntru dacă doi sau trei băietani mai isteţi nu s—ar fi căţărat pe crengile unui platan înalt şi n—ar zvârli de acolo informaţii, aşa cum se aruncă cu sâmburi de cireşe din vârful unui pom.

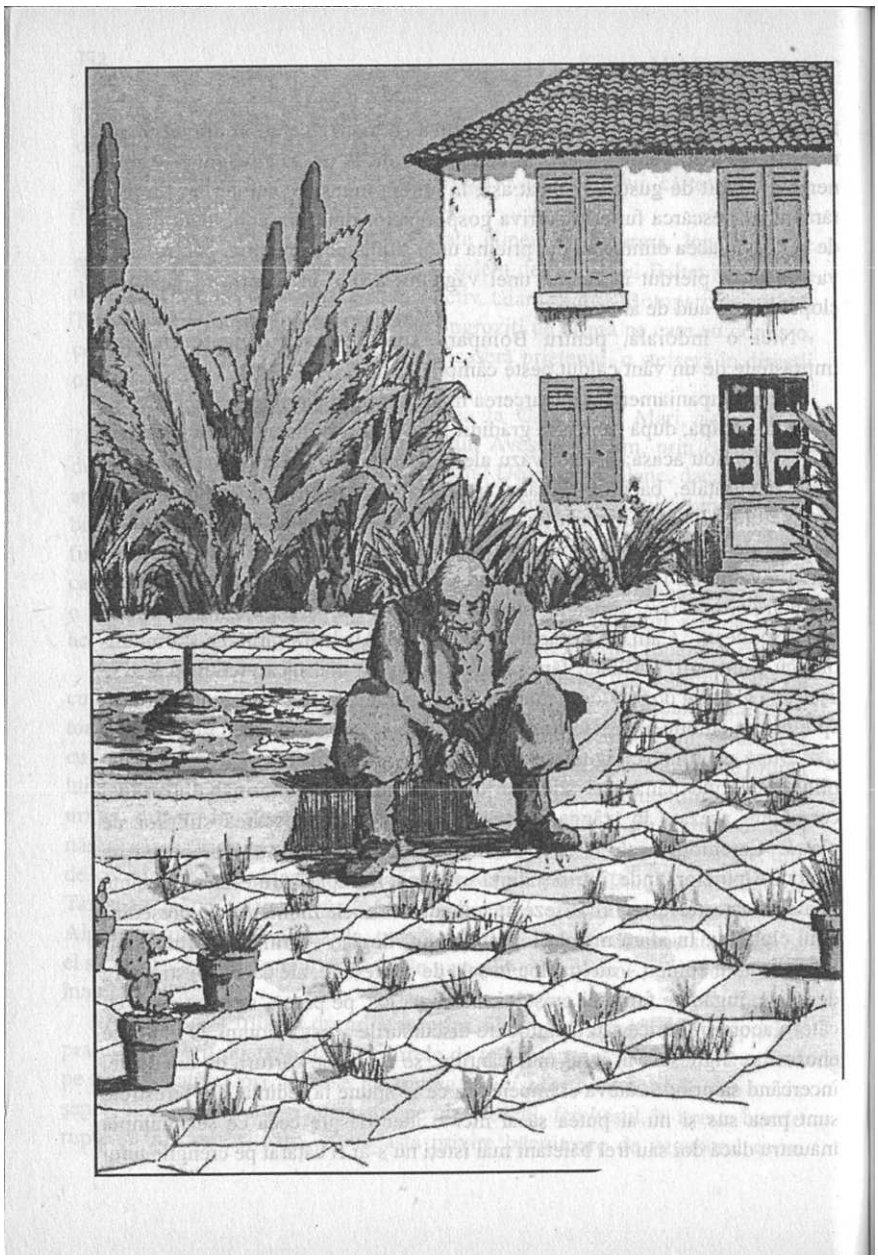

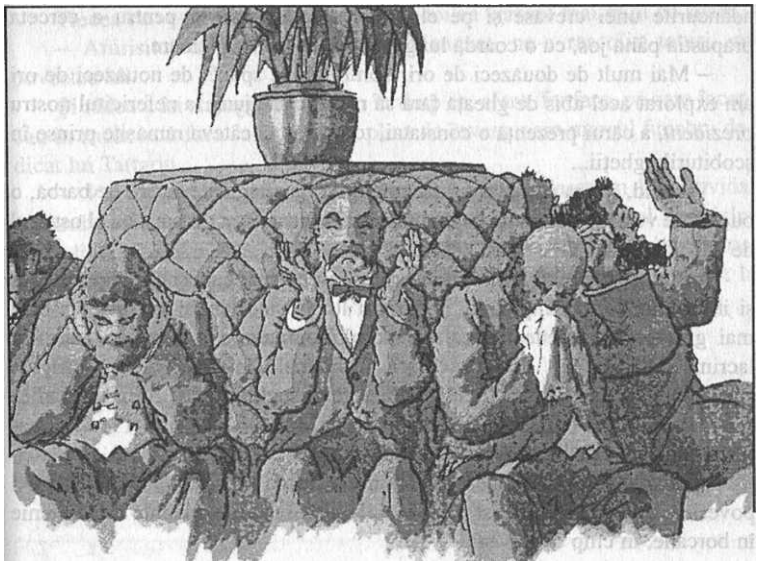

—*Ve*, Costecalde, se vede că se forţează să plângă... Ah! netrebnicul, el ocupă acum fotoliul de prezident... Şi sărmanul Bezuquet, cum se mai smiorcăie! cât de roşii îi sunt ochii!... Te, drapelul e în doliu... Şi Bompard se îndreaptă spre masă cu cei trei delegaţi... Pune ceva pe birou... Acum

vorbeşte...Trebuie sa fie straşnic... Tuturor le dau lacrimile...

Într—adevăr, emoţia devenea generală pe măsură ce Bompard înainta în relatarea lui plină de fantezie. Ah! memoria îi revenise, imaginaţia de asemenea. După ce le spusese cum urcaseră, el şi ilustrul său tovarăş, pe creasta lui Mont Blanc, fără călăuze, căci toţi refuzaseră să îi urmeze, înfricoşaţi de vremea neprielnică, şi cum desfăşuraseră drapelul timp de cinci minute, pe cel mai înalt pisc din Europa, povestea acum, şi cât de mişcător, coborârea plină de primejdii şi prăbuşirea. îl vedeau cu toţii pe Tartarin rostogolindu—se în adâncurile unei crevase şi pe el, Bompard, legându—se pentru a cerceta prăpastia până jos, cu o coardă lungă de două sute de picioare.

—Mai mult de douăzeci de ori, domnilor, ce spun?, de nouăzeci de ori am explorat acel abis de gheaţă fără să reuşesc să ajung la nefericitul nostru *prezident,* a cărui prezenţa o constatai, totuşi, după câteva rămăşiţe prinse în scobiturile gheţii...

Vorbind, înşiră pe masă un fragment de maxilar, câteva fire de barbă, o bucată de vestă, o catarama de bretea; ai fi putut spune că a adus cu el osuarul de la Catârii cei Mari.

În faţa acestei înşiruiri, durerea adunării nu mai cunoscu margini; chiar şi inimile cele mai împietrite, partizanii lui Costecalde, şi personajele cele mai grave, Cambalette notarul, doctorul Tournatoire, vărsau cu adevărat lacrimi mari cât un dop de carafă. Doamnele invitate scoteau strigăte sfâşietoare care se ridicau deasupra zbieretelor sughiţate ale lui Excourbanies şi behăiturilor lui Pascalon, în timp ce marşul funebru al fanfarei le acompania cu un sunet de bas, lent şi lugubru.

Atunci când văzu că emoţia ajunsese la culme, Bompard îşi isprăvi povestea, arătând cu un gest plin de milă spre resturile păstrate cu sfinţenie în borcane, în chip de dovezi:

—Şi iată, domnilor şi dragi concetăţeni, tot ceea ce am putut să regăsesc din ilustrul şi mult—iubitul nostru preşedinte... Restul, în patruzeci de ani, gheţarul ni—l va înapoia.

Se pregătea să explice, pentru persoanele necunoscătoare, recenta descoperire în legătură cu înaintarea regulată a gheţarilor; dar scârţâitul uşiţei din fund îl întrerupse, cineva intra. Tartarin, mai alb ca o nălucă, apăru chiar în faţa oratorului.

—*Ve*! Tartarein...

—*Te*! Gonzague!.

Şi neamul acesta este atât de ciudat, intră cu atâta uşurinţă în jocul poveştilor gogonate şi al minciunilor sfruntate, repede dovedite, încât sosirea marelui om, ale cărui rămăşiţe zăceau încă pe birou, *iscă* în sală doar o slaba uimire.

—Este o neînţelegere, *haide,* spuse Tartarin, uşurat, cu mâna pe umărul omului pe care credea că îl omorâse. Am făcut escalada pe Mont Blanc din două pârţi. Am urcat pe un versant, am coborât pe celălalt; ceea ce a făcut să se creadă în dispariţia mea.

Trecea cu vederea faptul că făcuse al doilea versant mai mult pe spate.

—Afurisitul de Bompard! spuse Bezuquet, ne—a răscolit, totuşi, cu povestea lui...

Şi râdeau, îşi strângeau mâinile, în timp ce, afară, fanfara, pe care încercau în zadar să o facă să tacă, ataca plină de înverşunare marşul funebru dedicat lui Tartarin.

—*Ve*! Costecalde, cum s—a îngălbenit... îi şopti Pascalon lui Bravida, arătându—i—l pe armurier care se ridica pentru a ceda fotoliul vechiului preşedinte, a cărui faţă cumsecade strălucea. Bravida, mereu sentenţios, spuse foarte încet, privindu—l pe Costecalde decăzut din funcţie, revenit la rangul de subaltern:

—Soarta abatelui Mindar, din preot ajunse vicar.

Şi şedinţa continuă.

SFÂRŞIT